

Οδηγός για το περιβάλλον

Νομικός Οδηγός

Αθήνα 2009

Οδηγός για το περιβάλλον

Νομικός Οδηγός

Αφιερωμένο στη μνήμη του καθηγητή
Γεωργίου Παπαδημητρίου

Αθήνα 2009

Επιστημονικός υπεύθυνος:

Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ)

Συγγραφείς:

Ειδικοί Επιστήμονες στον Συνήγορο του Πολίτη, Κύκλος Ποιότητας Ζωής:

Χαρίκλεια Αθανασοπούλου, Κωνσταντίνος Αντωνιάδης, Μαρία Αποστόλου, Νίκος Βίττης, Κατερίνα Βλάχου, Βασιλική Βρετού, Βασιλική Καραγεώργου, Ζωή Καραμήτρου, Αθηνά Κουτρουμάνη, Ελευθερία Μαυρομάτη, Κωνσταντίνος Πεχλιβάνογλου, Ζωή Ρώσσιου, Κωνσταντίνος Σγάγιας, Αικατερίνη Φλιάτουρα, Μαρία Ψαλτάκη

Επιστημονική επιμέλεια:

Χρύσα Χατζή (Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη), Θεοδότα Νάντσου (WWF Ελλάς)

Γενική επιμέλεια:

Αθηνά Κουτρουμάνη (ΣτΠ), Κωνσταντίνος Λιαρίκος (WWF Ελλάς), Θεοδότα Νάντσου (WWF Ελλάς), Ηλίας Τζηρίτης (WWF Ελλάς)

Γλωσσική επιμέλεια:

Ντίνα Τσιώρου, Αθηνά Κουτρουμάνη (ΣτΠ)

Επιμελητές σειράς:

Κωνσταντίνος Λιαρίκος, Θεοδότα Νάντσου, Ηλίας Τζηρίτης

Εικονογράφηση:

Μάριος Βόντας

Σχεδιασμός-Παραγωγή:

Σχήμα & Χρώμα, Παραγωγική Μονάδα ΚΕΘΕΑ

ISBN: 978-960-85918-9-9, 978-960-6762-07-9

© **Copyright:** WWF Ελλάς, Συνήγορος του Πολίτη

Ο Νομικός Οδηγός αποτελεί κοινή έκδοση του WWF Ελλάς και του Συνηγόρου του Πολίτη, με τις συνέπειες του Ν. 2121 /93 περί προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Η χρήση στοιχείων του Νομικού Οδηγού δημιουργεί την υποχρέωση αναφοράς στην κοινή αυτή έκδοση.

Η χορηγία του ομίλου Eurobank EFG αφορά αποκλειστικά το WWF Ελλάς στο πλαίσιο του τριετούς προγράμματος έκδοσης και παρουσίασης δέκα «Οδηγών για το Περιβάλλον».

Το βιβλίο έχει τυπωθεί σε χαρτί Sorpost Premium Offset/90 gr πιστοποιημένο κατά FSC

FSC / Cert no. SW-COC-1783

© 1996 Forest Stewardship Council

Ο ΟΜΙΛΟΣ EUROBANK EFG

Ο όμιλος Eurobank EFG, σε συνεργασία με το Κοινωνοφελές Ίδρυμα Ιωάννη Σ. Λάτση, ανακοίνωσε το 2007 το πρόγραμμα «Είμαι Καθίκον μας» (www.inekathikonmas.gr), ύψους €60.000.000, για τη στήριξη των πολιτών και των περιοχών που επλήγησαν από τις καταστροφικές πυρκαγιές του Αυγούστου 2007. Περίοπτη θέση στο πρόγραμμα κατείχε η ενίσχυση του εθελοντικού κινήματος στη χώρα μας, ως κρίσιμου πυλώνα στην προστασία του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, το τριετές πρόγραμμα του WWF Ελλάς για την έκδοση και παρουσίαση δέκα «Οδηγών για το Περιβάλλον» θα αποτελέσει, πιστεύουμε, ένα σημαντικό εργαλείο για όλους τους εθελοντές που διαθέτουν τον ελεύθερο χρόνο τους στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου. Η πρωτοβουλία μας αυτή εντάσσεται, παράλληλα, στο ευρύτερο πρόγραμμα κοινωνικής προσφοράς του ομίλου Eurobank EFG, το οποίο αναπτύσσουμε με συνέπεια τα τελευταία χρόνια στους τομείς της παιδείας, του πολιτισμού, του αθλητισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος. Με τις πρωτοβουλίες αυτές φιλοδοξούμε να συμβάλουμε, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας, στην κοινωνική ευημερία και στη βιώσιμη ανάπτυξη.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ

Η συγγραφή του Νομικού Οδηγού ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2009, ως εκ τούτου, οι αναφορές σε αρμόδια υπουργεία, υπηρεσίες και διαδικασίες αφορούν στο καθεστώς που ίσχυε προ των εκλογών της 4ης Οκτωβρίου 2009. Συνεπώς, η ανάθεση αρμοδιοτήτων σχετικών με την ενέργεια στο νεοσύστατο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, η μεταφορά των δημόσιων έργων στο, επίσης νεοσύστατο, Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, καθώς και οι εν εξελίξει νομοθετικές παρεμβάσεις για την προστασία των δασικών εκτάσεων της Αττικής που κάηκαν το καλοκαίρι του 2009, δεν ήταν εφικτό να συμπεριληφθούν στον οδηγό αυτό.

Εν αναμονή της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ανάθεσης περιβαλλοντικών αρμοδιοτήτων στα νέα υπουργεία, αλλά και της διοικητικής αναδιάρθρωσης που θα ακολουθήσει (νέα οργανογράμματα κεντρικών υπηρεσιών, αποκέντρωση αρμοδιοτήτων κ.λπ.), ο Συνήγορος του Πολίτη και το WWF Ελλάς θέτουν στη διάθεσή σας τον παρόντα οδηγό, χωρίς αναφορές στις υπό εξέλιξη αλλαγές.

Με σταθερό στόχο την παροχή χρήσιμης και έγκυρης πληροφορίας, το WWF Ελλάς έχει προγραμματίσει για το Σεπτέμβριο του 2010 την έκδοση τεύχους επικαιροποίησης του παρόντος οδηγού.

Συνήγορος του Πολίτη και WWF Ελλάς
27 Οκτωβρίου 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
1. Η σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος	13
2. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση πολιτών	15
3. Πολίτης και περιβαλλοντικό δίκαιο	16
4. Ενημέρωση - Διαδικασίες συμμετοχής	18
5. Κύριοι τομείς περιβαλλοντικών προβλημάτων	18

Α΄ ΜΕΡΟΣ: Το γενικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	23
1.1 Διεθνές δίκαιο	24
1.2. Κοινοτικό δίκαιο	29
1.3. Εθνικό δίκαιο	32
1.4. Τελικές παρατηρήσεις	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ	39
2.1 Νομικό πλαίσιο περιβαλλοντικής αδειοδότησης	41
2.2 Κατάταξη των έργων και των δραστηριοτήτων σε κατηγορίες και ομάδες	41
2.3 Διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης	43
2.4 Προβλήματα εφαρμογής της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ - ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ	55
3.1 Γενικά	56
3.2 Αρμόδιες υπηρεσίες και τρόπος ενημέρωσης του κοινού	58

3.3 Διαδικασία ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού	59
3.4 Προσφυγή του πολίτη στη Διοίκηση	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ..... 63 |

4.1 Το περιεχόμενο του δικαιώματος πληροφόρησης για το περιβάλλον	64
4.2 Τι καλύπτει η περιβαλλοντική πληροφόρηση;	65
4.3 Αρμόδιοι φορείς και υποχρέωση διάδοσης της πληροφόρησης	67
4.4 Τρόποι πρόσβασης στην πληροφορία για το περιβάλλον	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ..... 73 |

5.1 Προβλεπόμενες προσφυγές σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο	74
5.2 Προβλεπόμενες προσφυγές σε εθνικό επίπεδο	81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ .... 87 |

6.1 Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ)	89
6.2 Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ)	90
6.3 Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ)	92
6.4 Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης (ΓΕΔΔ)	96
6.5 Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ)	97
6.6 Κοινοβουλευτικός έλεγχος	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΕΘΝΙΚΑ, ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ, ΕΛΔΔ)..... 101 |

7.1 Έννομη προστασία κατά το εθνικό δίκαιο	102
7.2 Ένδικη προστασία κατά το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο	113
7.3 Έννομη προστασία βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)	121

Β΄ ΜΕΡΟΣ: Επιμέρους πεδία περιβαλλοντικής προστασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ	127
1.1 Δυνατότητες δράσης του πολίτη	128
1.2 Ευθύνη δημοσίων υπηρεσιών	132
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ	139
2.1 Νομικό πλαίσιο	140
2.2 Δυνατότητες δράσης του πολίτη	142
2.3 Ευθύνη των υπηρεσιών	148
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	153
3.1 Γενικά	154
3.2 Νομικό πλαίσιο	155
3.3 Δυνατότητες δράσης του πολίτη - Αρμόδιοι φορείς	158
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΔΑΦΟΣ	163
4.1 Γενικά	164
4.2 Ισχύον νομικό πλαίσιο και ευρωπαϊκή στρατηγική	166
4.3 Ανθρωπογενείς δραστηριότητες που είναι δυνατόν να οδηγήσουν σε εδαφική υποβάθμιση	169
4.4 Δυνατότητες δράσης των πολιτών - Αρμόδιοι φορείς	171
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ	179
5.1 Νομικό πλαίσιο	180
5.2 Οργάνωση και ανάπτυξη του χώρου	181
5.3 Αποτύπωση της περιοχής μελέτης	185
5.4 Διαδικασία έγκρισης των μελετών	186
5.5 Συμμετοχή του πολίτη στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων	187
5.6 Μικροί οικισμοί	188

5.7	Οικισμοί με ειδικό καθεστώς προστασίας	190
5.8	Περιοχές εκτός σχεδίων πόλεων και εκτός ορίων οικισμών - Ύπαιθρος	190
5.9	Δυνατότητες δράσης των πολιτών	191
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ		195
6.1	Δίκτυο τηλεπικοινωνιών - Σταθμοί βάσης κινητής τηλεφωνίας	196
6.2	Δίκτυα οδοποιΐας	202
6.3	Δίκτυα μεταφοράς ρεύματος	206
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ		209
7.1	Γενικά	210
7.2	Δυνατότητες δράσης των πολιτών	211
7.3	Αρμόδιοι φορείς	215
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΤΕΡΕΑ, ΥΓΡΑ, ΤΟΞΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ		223
8.1	Νομικό πλαίσιο	224
8.2	Δυνατότητες δράσης των πολιτών	225
8.3	Αρμόδιοι φορείς	227
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΗΧΟΡΡΥΠΑΝΣΗ		239
9.1	Γενικά	240
9.2	Νομικό πλαίσιο	241
9.3	Δυνατότητες δράσης - Αρμόδιοι φορείς	243
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΔΑΣΗ		249
10.1	Γενικά	250
10.2	Νομικό πλαίσιο	251
10.3	Αρμόδιοι φορείς	257

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ	261
11.1 Προστατευόμενες Περιοχές	262
11.2 Προστατευόμενα είδη	270
11.3 Εργαλεία διαχείρισης των Προστατευόμενων Περιοχών	273
11.4 Αρμόδιοι φορείς	276
11.5 Δυνατότητες δράσης των πολιτών	279
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ	285
12.1 Νομικό Πλαίσιο	286
12.2 Αρμόδιοι φορείς	293
12.3 Δυνατότητες δράσης των πολιτών	294
Παράρτημα I: Νομοθεσία	299
Παράρτημα II: Βιβλιογραφία - Ιστοσελίδες στο διαδίκτυο	433

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Mέσα από τη σειρά των δέκα οδηγών για την υποστήριξη του δύσκολου έργου της κοινωνίας των πολιτών, το WWF Ελλάς ελπίζει να συμβάλει αποφασιστικά στον κοινό αγώνα για αποτελεσματική αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης. Ο οδηγός που κρατάτε στα χέρια σας ξεχωρίζει από τους υπόλοιπους εννέα, καθώς έχει εκπονηθεί από μέλη του επιστημονικού προσωπικού της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη.

Πρόκειται για έμπρακτο δείγμα της συνεργασίας του Συνηγόρου του Πολίτη με τους περιβαλλοντικά συνειδητοποιημένους πολίτες, με στόχο να ενδυναμώσει τη δράση τους. Ο ανά χείρας νομικός οδηγός συμπυκνώνει μεγάλο μέρος της εμπειρίας του Συνηγόρου του Πολίτη από το χειρισμό υποθέσεων περιβαλλοντικής κακοδιοίκησης, σε έναν τόμο που κατέληξε μιν να είναι πολυσέλιδος, έχει καταβληθεί όμως κάθε δυνατή προσπάθεια να είναι εύχρηστος και ευανάγνωστος.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα δικαιώματα που μας παρέχει η έννομη τάξη, ειδικά μάλιστα όταν πρόκειται για συνταγματικά αγαθά, όπως το περιβάλλον, των οποίων η προστασία απαιτεί έντονη κοινωνική δράση. Ο πολίτης που γνωρίζει τα δικαιώματά του στον κοινό αγώνα για ένα ζωντανό πλανήτη είναι ισχυρός πολίτης, πολίτης με άποψη και δυνατότητα θετικής δράσης. Κοινός στόχος είναι η ισχυρή κοινωνία πολιτών, η οποία δημιουργεί κηλοίο προστασίας γύρω από τα δάση, τις θάλασσες και τις ακτές, τα βουνά και τους υγροτόπους μας.

Γιατί η σωτηρία του πλανήτη είναι **και** στο χέρι μας!

Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση και καλή επιτυχία στην προσπάθειά σας να εφαρμόσετε με τον καλύτερο τρόπο τα όσα περιέχονται στο συγκεκριμένο οδηγό.

Γιώργος Καμίνης
Συνήγορος του Πολίτη

Δημήτρης Καραβέλλας
Διευθυντής, WWF Ελλάς

Σκοπός του παρόντος οδηγού είναι η ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τη νομοθετική προστασία του περιβάλλοντος, σε ένα εύληπτο και πλήρες εγχειρίδιο. Στην πρώτη ενότητα του εγχειριδίου γίνεται εισαγωγή στο νομοθετικό πλαίσιο και στην περιβαλλοντική πολιτική, αναλύονται δικαιώματα του πολίτη, όπως η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και η συμμετοχή σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων, και περιγράφονται οι δυνατότητες δράσης (ελεγκτικοί μηχανισμοί, δυνατότητες άσκησης προσφυγών και ένδικα μέσα προστασίας).

Τα πιο συχνά περιβαλλοντικά προβλήματα με τα οποία έρχεται αντιμέτωπος ο πολίτης έχουν ομαδοποιηθεί στη δεύτερη ενότητα του οδηγού. Σε κάθε κεφάλαιο αναλύονται οι απειλές για το περιβάλλον, η ισχύουσα νομοθεσία, οι αρμόδιοι φορείς* και οι δυνατότητες δράσης του πολίτη.

Οι θεματικές ενότητες έχουν εμπλουτιστεί με πραγματικά παραδείγματα περιβαλλοντικής δράσης, ώστε να γίνουν κατανοητές οι δυνατότητες εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, αλλά και τα προβλήματα που προκύπτουν από την αποσπασματική ή ελλιπή εφαρμογή της.

1. Η σημασία της προστασίας του περιβάλλοντος

Η περιβαλλοντική προστασία θέτει πολλές προκλήσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Οι κοινωνικές και οικονομικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην Ευρώπη έχουν πολλαπλές επιπτώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος, ειδικότερα σε τομείς όπως η κλιματική αλλαγή, η ποιότητα του αέρα και των υδάτων, η χρήση γης, η μείωση της «φέρουσας ικανότητας» των οικοσυ-

* Η διοικητική διάρθρωση της χώρας παρουσιάζεται όπως αποτυπώθηκε έως την ολοκλήρωση συγγραφής του Νομικού Οδηγού (30.09.09).

στημάτων, η διαχείριση αποβλήτων και υδάτινων πόρων. Αλλά και, αντίστροφα, η καταστροφή του περιβάλλοντος προξενεί κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, που συνδέονται με θέματα ασφάλειας, με μετακινήσεις πληθυσμών, αλλά και με γεωργικές και επιχειρηματικές μεταβολές, για τις οποίες απαιτείται πρόβλεψη και σχεδιασμός υποδομών.

Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής είναι ήδη ορατές, ενώ αναμένεται να γίνουν πιο έντονες. Σε αυτές συγκαταλέγονται νέοι κίνδυνοι για την υγεία, απειλές για τα αποθέματα τροφής και πόσιμου ύδατος, καταστροφή καλλιιεργήσιμων και παραγωγικής γης, οικονομικές ζημιές, μετανάστευση και συγκρούσεις.

Το δικαίωμα διαβίωσης σε ένα φυσικό περιβάλλον που θα υποβοηθά την ποιότητα ζωής είναι αδιαμφισβήτητο. Το καθαρό περιβάλλον είναι απαραίτητο για την ανθρώπινη υγεία. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ περιβάλλοντος και υγείας είναι πολύπλοκες και δύσκολα αποτιμώνται. Οι πιο γνωστές δυσμενείς επιπτώσεις στην υγεία σχετίζονται με την ατμοσφαιρική μόλυνση, τη χαμηλή ποιότητα πόσιμου ύδατος και τις ανεπαρκείς συνθήκες υγιεινής. Λιγοστές πληροφορίες είναι διαθέσιμες για τα αποτυπώματα των επικίνδυνων χημικών στην υγεία. Οι επιδράσεις του θορύβου στην υγεία και στο περιβάλλον αποδεικνύονται επιβλαβείς. Επιπλέον, σημαντικές είναι οι επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία από τις κλιματικές αλλαγές, τη μείωση του όζοντος, την απώλεια βιοποικιλότητας και την υποβάθμιση των εδαφών¹. Οι επιπτώσεις των μεταβολών του περιβάλλοντος και των οικοσυστημάτων στην ανθρώπινη υγεία δεν έχουν διερευνηθεί σε έκταση (οι μελέτες εκτίμησης επιπτώσεων είναι μεμονωμένες και αποσπασματικές, ενώ συνήθως στρέφονται στην αποτύπωση των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος στις οικονομικές δραστηριότητες). Τελευταία, η Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και αρκετές μεμονωμένες χώρες, θεωρούν τη διερεύνηση των επιπτώσεων της μεταβολής του κλίμα-

τος στην υγεία ως ζήτημα πρώτης προτεραιότητας και προβαίνουν στη λήψη μέτρων καταγραφής και πρόληψης². Οι ενέργειες προστασίας του πολίτη απέναντι στους περιβαλλοντικούς κινδύνους τους οποίους ο ίδιος δεν μπορεί να ελέγξει συστηματοποιούνται. Η ανάγκη για προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος είναι επιτακτική για τις σύγχρονες και τις μελλοντικές γενιές.

2. Περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση πολιτών

Η ευαισθητοποίηση του πολίτη είναι απαραίτητη για την επίτευξη των στόχων προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς διασφαλίζεται ένα επιπλέον επίπεδο περιβαλλοντικού ελέγχου και δράσης.

Σύμφωνα με σχετική δημοσκόπηση του Ευρωβαρόμετρου (Μάρτιος 2008), οι Ευρωπαίοι θα ήταν διατεθειμένοι να αναλάβουν περιβαλλοντική δράση σε ατομικό επίπεδο, αν είχαν καλύτερη πληροφόρηση σχετικά με περιβαλλοντικές επιλογές που έχουν μικρό ή μηδαμινό κόστος. Επίσης, θα αναλάμβαναν πιο ενεργό ρόλο, εάν πίστευαν ότι οι συμπολίτες τους θα έκαναν το ίδιο. Δυστυχώς, οι Έλληνες δηλώνουν έλλειμμα πληροφόρησης (σημαντικό έλλειμμα κατά 41% και πολύ σημαντικό κατά 17%) για περιβαλλοντικά θέματα³.

Οι ερωτηθέντες, σε ποσοστό περίπου 74%, ζητούν από τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων να δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις πολιτικές περιβαλλοντικής προστασίας, έναντι των οικονομικών και κοινωνικών-πολιτικών⁴.

Προτεραιότητα στην προστασία του περιβάλλοντος έναντι της οικονομικής ανάπτυξης είναι η πιο ευρέως διαδεδομένη αξία στην Ευρω-

2. COM(2007) 0002, της 10ης Ιανουαρίου 2007, και COM(2007) 354, της 29ης Ιουνίου 2007.
3. Eurobarometer Special Surveys, Ref. 295, EB68.2, "Attitudes of European citizens towards the environment", March 2008.
4. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, "Το Ευρωπαϊκό περιβάλλον: κατάσταση και προοπτικές - 2005", Νο 1/2005.

παϊκή Ένωση. Αυτό επιβεβαιώνεται από το 62% των Ευρωπαίων, που τοποθετούν την κλιματική αλλαγή ανάμεσα στα πιο σοβαρά σύγχρονα προβλήματα, αμέσως μετά το πρόβλημα της φτώχειας (68%).

Πρόσφατη έρευνα που διεξήγαγε το Ευρωβαρόμετρο (Ιούνιος 2008) δείχνει ότι το 90% των Ελλήνων θεωρεί ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί το μεγαλύτερο παγκόσμιο πρόβλημα των ημερών, ακολουθούμενη από το πρόβλημα της φτώχειας⁵. Επιπρόσθετα, το 98% των ερωτηθέντων Ελλήνων δηλώνει ότι η κατάσταση του περιβάλλοντος επηρεάζει την ποιότητα της ζωής του, ενώ επίσης το 84% θεωρεί ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα επηρεάζουν σημαντικά την καθημερινότητά του. Τα προηγούμενα ποσοστά ανήκουν στα υψηλότερα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, στοιχείο το οποίο καταδεικνύει ότι η καθημερινή αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων αυξάνει τη στήριξη της περιβαλλοντικής προστασίας και την πρόθεση για ανάληψη ενεργού δράσης⁶.

3. Πολίτης και περιβαλλοντικό δίκαιο

Ο ρόλος των εθνικών φορέων στο σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στον έλεγχο εφαρμογής μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας είναι καθοριστικός. Οι φορείς και οι μηχανισμοί προστασίας του περιβάλλοντος ποικίλλουν. Στόχος του συγκεκριμένου νομικού οδηγού είναι να καταστήσει δυνατόν να κατανοήσει ο πολίτης το ρόλο και τις αρμοδιότητές τους. Μέσω αυτής της κατανόησης αυξάνεται η δυνατότητα πρόσβασης του πολίτη στους συγκεκριμένους φορείς και μηχανισμούς και η ικανότητά του για έλεγχο και δράση.

Ο έλεγχος συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία πραγματοποιείται στη χώρα μας μέσω ποικίλων σχετικών μηχανισμών,

5. *Standard Eurobarometer 69 / Ανοιξη 2008 - Κοινή Γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική Ανάλυση - Ελλάδα, Ιούνιος 2008.*

6. *Eurobarometer Special Surveys, Ref. 295, EB68.2, "Attitudes of European citizens towards the environment", March 2008.*

που περιλαμβάνουν ελεγκτικά σώματα, όργανα έκδοσης αδειών και υπηρεσίες επιθεώρησης (Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, κοινοβουλευτικός έλεγχος). Ο ρόλος της παραδοσιακής νομοθεσίας, της εφαρμογής και του ελέγχου έχει, βέβαια, αλλάξει (με δεδομένο και το αυξημένο εύρος των εναλλακτικών μεθοδολογιών), αποτελεί όμως ακόμα τον πυρήνα της περιβαλλοντικής προστασίας.

Η ελληνική έννομη τάξη δίνει τη δυνατότητα άσκησης προσφυγών κατά διοικητικών πράξεων, όπως άσκηση αίτησης θεραπείας, ιεραρχικής προσφυγής, ειδικής διοικητικής προσφυγής, ενδικοφανούς προσφυγής, προσφυγής κατά πράξεων των ΟΤΑ, κατά αποφάσεων του Νομάρχη και του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας.

Η δυνατότητα προσφυγής σε μηχανισμούς ελέγχου ή στα αρμόδια όργανα για εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας δεν εξαντλείται σε εθνικό επίπεδο. Ο πολίτης μπορεί να προσφύγει, με καταγγελία ή αναφορά, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντίστοιχα. Επιπλέον, κάθε πολίτης ή επιχείρηση κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να υποβάλει αναφορά στον Ευρωπαϊό Διαμεσοληβητή, εφόσον έχει διαπιστώσει κάποιο κρούσμα κακοδιοίκησης στις δραστηριότητες των θεσμικών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης.

Τέλος, ο πολίτης και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν τήρηση των περιβαλλοντικών προδιαγραφών που επιβάλλει η κοινοτική έννομη τάξη ενώπιον του εθνικού αλλά και του κοινοτικού δικαστή.

Όλες οι παραπάνω δυνατότητες προσφυγής, οι μηχανισμοί περιβαλλοντικού ελέγχου και τα ένδικα μέσα προστασίας, αναλύονται στην πρώτη ενότητα του νομικού οδηγού, σε μια προσπάθεια αυτά να καταστούν κατανοητά στον ενδιαφερόμενο πολίτη και εύχρηστα.

4. Ενημέρωση - Διαδικασίες συμμετοχής

Οι διαδικασίες συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και διαβούλευσης αποτελούν έναν τρόπο εμπλοκής των ενδιαφερομένων στο αρχικό στάδιο της χάραξης πολιτικής. Επιπρόσθετα, διαδικασίες όπως η περιβαλλοντική αδειοδότηση, η οποία μαζί με τις προαναφερθείσες διαδικασίες περιγράφεται αναλυτικά στην πρώτη ενότητα του νομικού οδηγού, αποσκοπούν στην πρόληψη δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την άσκηση δραστηριοτήτων ή την κατασκευή έργων, με παράλληλη ενημέρωση των πολιτών, συλλογή απόψεων και γνωμοδοτήσεων. Η απρόσκοπτη πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία διασφαλίζει την ενημέρωση των πολιτών για τη δράση της Διοίκησης.

Η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον είναι απαραίτητη για τη δράση του πολίτη, τη συμμετοχή του σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αλλά και την προσφυγή στους κατάλληλους μηχανισμούς ελέγχου. Η εξασφάλιση εργαλείων για την παροχή πληροφοριών για το περιβάλλον, σε περίπτωση ελλιπούς ενημέρωσης ή όταν η Διοίκηση αρνείται την παροχή, είναι πολύ σημαντική και αναλύεται στην πρώτη ενότητα του νομικού οδηγού.

5. Κύριοι τομείς περιβαλλοντικών προβλημάτων

Στη δεύτερη ενότητα του παρόντος οδηγού αναλύονται επιμέρους πεδία περιβαλλοντικής προστασίας για θέματα:

- ρύπανσης της ατμόσφαιρας,
- διαχείρισης υδάτων,
- ρύπανσης της θάλασσας και των παράκτιων περιοχών,
- διαχείρισης, ρύπανσης και υποβάθμισης του εδάφους,
- χωροταξικού σχεδιασμού και οργάνωσης οικισμών,
- έργων υποδομής (οδοποιΐα, δίκτυο τηλεπικοινωνιών και σταθμοί βάσης κινητής τηλεφωνίας, δίκτυα μεταφοράς ρεύματος),
- ενέργειας και κλιματικής αλλαγής,
- διαχείρισης αποβλήτων,

- νχορρύπανσης,
- διαχείρισης δασών και προστασίας του αστικού πρασίνου,
- διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών και ειδών, καθώς και
- περιβαλλοντικής προστασίας κατά τη βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα.

Στο τμήμα αυτό του νομικού οδηγού περιγράφονται, για κάθε θεματική ενότητα, το ισχύον νομικό καθεστώς, η ευθύνη των δημοσίων υπηρεσιών, οι δυνατότητες δράσης, παραδείγματα προβλημάτων και τρόποι αντιμετώπισής τους.

Στο τέλος του νομικού οδηγού παρέχεται η βασική νομοθεσία που αφορά στις θεματικές ενότητες του οδηγού (Παράρτημα Ι). Επίσης, στο Παράρτημα ΙΙ παρατίθενται η σχετική βιβλιογραφία, ιστοσελίδες και πηγές περιβαλλοντικής πληροφόρησης, στοιχεία τα οποία θα χρησιμεύσουν στην περιβαλλοντική ενημέρωση, δικτύωση και δράση.

**ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

1

Εισαγωγή στο νομοθετικό πλαίσιο και στην περιβαλλοντική πολιτική

Χαρίκλεια Αθανασοπούλου
Βασιλική Βρετού

Στις μέρες μας τα περιβαλλοντικά ζητήματα κατέχουν πλέον κυρίαρχη θέση στην κοινοτική και εθνική πολιτική και στην κοινωνική ατζέντα. Επίσης, διεθνείς οργανισμοί και προγράμματα προωθούν τη διεθνή συνεργασία και τις αντίστοιχες πολιτικές που αφορούν στα διεθνή περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. υπερθέρμανση του πλανήτη, μόλυνση υδάτων κ.λπ.). Ωστόσο, πριν από λίγα χρόνια η πραγματικότητα ήταν διαφορετική, καθώς η πρώτη επίσημη έναρξη διαμόρφωσης διεθνούς και κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής εντοπίζεται μόλις το έτος 1972.

1.1

ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

1.1.1

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΔΙΑΚΗΡΥΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Το διεθνές δίκαιο του περιβάλλοντος διαμορφώθηκε από μη δεσμευτικούς κανόνες που διατυπώθηκαν ως κατευθυντήριοι άξονες (κανόνες "soft law") σε κείμενα των διεθνών διακηρύξεων για το περιβάλλον.

Μέσα από τα διεθνή κείμενα των διακηρύξεων αναπτύχθηκαν γενικές αρχές προστασίας του περιβάλλοντος, μία από τις οποίες είναι και η **αρχή της αειφόρου ανάπτυξης**, οι οποίες ισχύουν ως σήμερα και αποτελούν τον πυρήνα του περιβαλλοντικού δικαίου. Βάσει της ανωτέρω αρχής, η αξιοποίηση των φυσικών πόρων θα πρέπει να βρίσκεται σε αρμονία με την περιβαλλοντική προστασία, καθώς ο πρωταρχικός της στόχος είναι η βιώσιμη χρήση και η αξιοποίησή τους, ώστε να μην απειληθούν μελλοντικά με εξαφάνιση.

Ορισμός Αειφόρου Ανάπτυξης

«Η ανάπτυξη εκείνη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες»

(πηγή: Έκθεση της Επιτροπής Brundtland για την Ανάπτυξη και το Περιβάλλον με τίτλο «Το κοινό μας μέλλον», 1987)

Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης του 1972

Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης έθεσε τις βάσεις για τη δημιουργία περιβαλλοντικών θεσμών και αποτέλεσε τον πυρήνα ενός ουσιαστικού διεθνούς δικαίου στον τομέα του περιβάλλοντος. Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης περιλαμβάνει **26 αρχές**. Στις πιο σημαντικές ανήκει η πρώτη αρχή, που εξαγγέλλει τη γενική υποχρέωση του ανθρώπου να προστατεύει και να βελτιώνει το περιβάλλον για τις παρούσες και τις μελλοντικές γενιές, όπως επίσης και η όγδοη αρχή, που ορίζει ότι η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση ενός υγιούς περιβάλλοντος.

Η Διακήρυξη του Ρίο ντε Τζανέιρο του 1992

Το 1992 πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Η Διακήρυξη του Ρίο -που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της Διάσκεψης- έθεσε νέες βάσεις στο διεθνές δίκαιο περιβάλλοντος, καθώς η περιβαλλοντική παράμετρος λαμβάνεται υπόψη σε σχέση πλέον με την οικονομική ανάπτυξη. Η Διακήρυξη ενσωμάτωσε προτάσεις που είχαν διατυπωθεί στο πλαίσιο της δράσης Ατζέντα 21 και περιλαμβάνει 27 αρχές. Σημαντικές αρχές της Διακήρυξης είναι: η τέταρτη, με την οποία καθιερώνεται η αειφόρος ανάπτυξη ως απαραίτητη προϋπόθεση για την προστασία του περιβάλλοντος, η δέκατη πέμπτη, που προβλέπει την **αρχή της προφύλαξης**, και η δέκατη έκτη, με την οποία καθιερώνεται η **αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»**.

Αρχή της πρόληψης: «Κάθε δημόσια πολιτική, γενική ή ειδική, και κάθε διοικητική ή τεχνική παρέμβαση του κράτους στο φυσικό αλλά και στο ανθρωπογενές περιβάλλον πρέπει να έχει ενσωματώσει τα προσήκοντα κριτήρια προστασίας στο φυσικό περιβάλλον, ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της πρόληψης της βλάβης του περιβάλλοντος, αλλά και η προστασία που παρέχεται βάσει αυτών των κριτηρίων να είναι πλήρης και αποτελεσματική»⁷.

Αρχή της προφύλαξης: «Η αρχή της προφύλαξης επεκτείνεται και διευρύνει την αρχή της πρόληψης και, συμφώνως προς αυτήν, τα προστατευτικά μέτρα του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται και όταν δεν υπάρχει πλήρης επιστημονική βεβαιότητα και απόδειξη για τις δυσμενείς περιβαλλοντικές συνέπειες μίας δραστηριότητας. Αρκεί να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για πιθανές περιβαλλοντικές βλάβες»⁸.

Αρχή «ο ρυπαίων πληρώνει»: «... ο φορέας εκμετάλλευσης η δραστηριότητα του οποίου προκάλεσε την περιβαλλοντική ζημία ή τον άμεσο κίνδυνο ανάλογης ζημίας, είναι οικονομικά υπεύθυνος, έτσι ώστε να παρακινούνται οι φορείς εκμετάλλευσης να λαμβάνουν μέτρα και να αναπτύσσουν πρακτικές που να αποσκοπούν στην ελαχιστοποίηση των κινδύνων περιβαλλοντικής ζημίας, προκειμένου να μειώνεται η έκθεσή τους σε οικονομικές ευθύνες».

(Πηγή: Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά στην πρόληψη και στην αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας, ΕΕL 143 της 30.04.2004, σ. 56 έως 75)

7. Γλ. Σιούτη, *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σ. 48.

8. Γλ. Σιούτη, *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σ. 49.

Η Παγκόσμια Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ του 2002

Σταθμό στη σύγχρονη αντίληψη για την αειφόρο ανάπτυξη αποτέλεσε η Παγκόσμια Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ του έτους 2002, η οποία διεύρυνε ακόμα περισσότερο την έννοια της ανάπτυξης. Στη Διάσκεψη αυτή εξαγγέλθηκε ότι η μακροχρόνια αποτελεσματική **ανάπτυξη**, τόσο για τις αναπτυγμένες, όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, πρέπει να βασίζεται σε **τρεις διακριτούς πυλώνες**:

- την προστασία του περιβάλλοντος,
- την οικονομική ανάπτυξη και
- την κοινωνική συνοχή, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Ουσιαστικά, προωθείται η αντίληψη ότι η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να ενσωματωθεί σε όλες τις πολιτικές, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Αναφέρεται, ενδεικτικά, ότι γίνεται ειδική μνεία στη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και στην προστασία των οικοσυστημάτων, στην πολιτική που ακολουθείται στις κλιματικές αλλαγές κ.λπ.

1.1.2

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Εκτός από τα κείμενα των διεθνών διακηρύξεων, το διεθνές δίκαιο περιβάλλοντος έχει και συμβατική προέλευση. Τα τελευταία τριάντα έτη έχουν συναφθεί περισσότερες από **300 διεθνείς συμβάσεις** σε ειδικότερους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος. Από τις πιο σημαντικές διεθνείς συμβάσεις μπορούν να θεωρηθούν: η **Σύμβαση Ραμσάρ**, με την οποία διατυπώθηκε για πρώτη φορά η ανάγκη προστασίας των διεθνούς ενδιαφέροντος υγροτόπων και υγροβιοτόπων (1971), η **Σύμβαση της Ουάσιγκτον (CITES)**, για το διεθνές εμπόριο των απειλούμενων ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας (1973), η **Σύμβαση της Βιέννης**, για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος (1985), καθώς και το **Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ**, για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στοιβάδα του όζοντος (1988), η **Σύμβαση του Ρίο ντε Τζανέιρο**, για την προστασία της βιοποικιλότητας (1992), και η **Σύμβαση πλαίσιο για τις κλιματικές αλλαγές της Νέας Υόρκης** (1992) (βλ. αναλυτικότερα σχετικό Παράρτημα).

ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΣΤΟΧΟΙ, ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1.2.1

Το έτος 1972, για πρώτη φορά, διατυπώθηκε η ανάγκη για άσκηση κοινοτικής πολιτικής για το περιβάλλον και η περαιτέρω υιοθέτηση των λεγόμενων **Κοινοτικών Προγραμμάτων Δράσης** για το Περιβάλλον. Μέσω των Προγραμμάτων Δράσης, η Κοινότητα χαράσσει γενικές κατευθύνσεις και θέτει περιβαλλοντικούς στόχους με χρονικό ορίζοντα 5-10 ετών.

Η προστασία του περιβάλλοντος εισήχθη στο κοινοτικό σύστημα μέσω των τριών αναθεωρήσεων των ιδρυτικών Συνθηκών (1986, 1992, 1997), που αποτελούν το κοινοτικό πρωτογενές δίκαιο. Ειδικότερα, το 1986, με την **Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη**⁹ (ΕΕΠ), η προστασία του περιβάλλοντος ανάγεται σε αυτοτελή κοινοτική δράση, ενώ το 1992, με τη **Συνθήκη του Μάαστριχτ**¹⁰, προάγεται η κοινοτική δράση για το περιβάλλον σε αυτοτελή κοινοτική πολιτική και ενσωματώνεται στις αρχές και στους σκοπούς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τέλος, με τη **Συνθήκη του Άμστερνταμ**¹¹, επιβλήθηκε η εξασφάλιση υψηλής περιβαλλοντικής προστασίας, η αειφόρος ανάπτυξη αναγορεύθηκε σε θεμελιώδη αρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και προβλήθηκε ρητά η ένταξη του περιβάλλοντος στον καθορισμό και στην εφαρμογή και των λοιπών κοινοτικών πολιτικών (**αρχή της ενσωμάτωσης**).

9. Η ΕΕΠ υπογράφηκε στις 17-18 Φεβρουαρίου 1986 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987.
10. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ υπογράφηκε στις 7 Φεβρουαρίου 1992 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1993.
11. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ υπογράφηκε στις 16-17 Ιουνίου 1997 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαΐου 1999.

Ειδικότερες κοινοτικές **αρχές** που αποσκοπούν στην περιβαλλοντική προστασία είναι η αρχή της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, η αρχή της επανόρθωσης των προσβολών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή τους, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και η αρχή της επικουρικότητας της κοινοτικής δράσης.

Ειδικότεροι κοινοτικοί **στόχοι** (βάσει του άρθρου 174 ΣυνθεΚ) είναι οι παρακάτω:

- διατήρηση, προστασία, βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος,
- προστασία της ανθρώπινης ζωής,
- ορθολογική χρήση των φυσικών πηγών,
- προώθηση μέτρων σε διεθνές επίπεδο, προκειμένου να αντιμετωπιστούν τοπικά ή παγκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα.

1.2.2

ΝΟΜΙΚΑ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Εκτός του πρωτογενούς δικαίου, που ήδη αναφέρθηκε, υπάρχει και το λεγόμενο παράγωγο δίκαιο, που αποτελείται κυρίως από τις Οδηγίες, τους Κανονισμούς και τις Αποφάσεις¹².

Ειδικότερα:

Οδηγίες

Οι Οδηγίες αποτελούν το κύριο μέσο προώθησης της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Απευθύνονται στα κράτη-μέλη και επιβάλλουν την υποχρέωση να επιτύχουν αυτά ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα μέσα σε συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Γενικά, δεν έχουν ισχύ άμεσης εφαρμογής, ενώ παρέχουν μεγάλα περιθώρια διακριτικής παρέμβασης των κρατών-μελών να ενσωματώσουν τις διατάξεις των Οδηγιών στο εθνικό δίκαιο εντός δύο ετών. Σε πε-

ρίπτωση που δεν πραγματοποιηθεί η ενσωμάτωση εντός των δύο ετών, οι Οδηγίες αποκτούν άμεση ισχύ και δεσμευτικότητα για όλα τα κράτη-μέλη¹³.

Κανονισμοί

Οι Κανονισμοί αποτελούν τους νόμους της Κοινότητας. Συνήθως, έχουν γενική ισχύ και άμεση νομική δεσμευτικότητα σε όλα τα κράτη-μέλη. Ωστόσο, κάποιες φορές απαιτούνται επιπρόσθετες ενέργειες των κρατών-μελών, προκειμένου να ενεργοποιηθούν οι διατάξεις των Κανονισμών. Οι Κανονισμοί ρυθμίζουν θέματα που μπορούν να εφαρμοστούν με τρόπο ενιαίο από όλα τα κράτη-μέλη¹⁴.

Αποφάσεις

Οι Αποφάσεις δεν απευθύνονται στο ευρύ κοινό (σε αντίθεση με τους Κανονισμούς) και έχουν δεσμευτική ισχύ (σε αντίθεση με τις Οδηγίες). Οι Αποφάσεις, σε γενικές γραμμές, σχετίζονται με τη ρύθμιση συγκεκριμένων θεμάτων. Μπορούν να απαιτήσουν από συγκεκριμένες υπηρεσίες και άτομα των κρατών-μελών να κάνουν ή να σταματήσουν να κάνουν κάτι, καθώς και να προσδώσουν δικαιώματα σε συγκεκριμένα άτομα¹⁵.

13. Βλ. ενδεικτικά: Οδηγία 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979 περί της διατήρησης των άγριων πτηνών, η οποία τροποποιήθηκε από τις Οδηγίες 81/854/ΕΟΚ, 94/92/ΕΚ και 97/49/ΕΚ.
14. Βλ. ενδεικτικά: Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2408/98 της Επιτροπής της 6ης Νοεμβρίου 1998 για την τροποποίηση του Παραρτήματος V του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 259/93 του Συμβουλίου σχετικά με την παρακολούθηση και τον έλεγχο των μεταφορών αποβλήτων στο εσωτερικό της Κοινότητας, καθώς και κατά την είσοδο και έξοδό τους.
15. Βλ. ενδεικτικά: Απόφαση 94/904/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 1994 για την κατάρτιση καταλόγου επικίνδυνων αποβλήτων, κατ' εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 4 της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ για τα επικίνδυνα απόβλητα.

1.3

ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

1.3.1

ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΝΟΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στην κορυφή της πυραμίδας των κανόνων δικαίου βρίσκεται το ισχύον **Σύνταγμα του 1975/1986/2001**. Σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το διεθνές δίκαιο υπερέχει έναντι των κοινών νόμων και, συνεπώς, οι διεθνείς περιβαλλοντικές συμβάσεις υπερέχουν έναντι αντίθετης εθνικής νομοθεσίας. Ειδικότερα, το Σύνταγμα του 1975 περιέλαβε, για πρώτη φορά σε συνταγματικό κείμενο, διάταξη για την προστασία του περιβάλλοντος. Σύμφωνα με το άρθρο 24, εξαγγέλλεται η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ενώ το κράτος υποχρεούται να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξή του. Με την αναθεώρηση του Συντάγματος το έτος 2001, καθιερώνεται ατομικό δικαίωμα στο περιβάλλον, καθώς προστίθεται στη διάταξη αυτή ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί και δικαίωμα του καθενός. Επίσης, για πρώτη φορά καθιερώνεται συνταγματικά η αρχή της αειφορίας.

Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στα δάση και στις δασικές εκτάσεις (άρθρο 24 παρ. 1 εδ. γ, δ και ε), στο οικιστικό περιβάλλον (άρθρο 24 παρ. 2 και 5) και στο πολιτιστικό περιβάλλον (άρθρο 24 παρ. 6). Το συνταγματικό δικαίωμα στο περιβάλλον, κατ' αρχήν, μπορεί να συγκρούεται και με άλλα συνταγματικά δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα στην ιδιοκτησία (άρθρο 17 Σ)¹⁶, το δικαίωμα της οικο-

16. Βλ. ενδεικτικά: Απόφαση 695/1986 ΣτΕ σχετικά με την προστασία τύπου αναπαραγωγής της θαλάσσιας χελώνας "Caretta caretta" στον κόλπο Λαγανά Ζακύνθου. Με την ανωτέρω απόφαση κρίθηκαν συνταγματικές οι ρυθμίσεις σχετικού Προεδρικού Διατάγματος (ΠΔ) οι οποίες επέβαλλαν αυστηρότερους όρους, από ό,τι συνήθως, για τη δόμηση και τις χρήσεις γης, θεωρώντας ότι οι ως άνω ρυθμίσεις δεν αποτελούν υπέρμετρο βάρος της ιδιοκτησίας.

νομικής ελευθερίας και ανάπτυξης (άρθρα 5 παρ. 1, 22 παρ. 1, 106 παρ. 2 Σ). Ωστόσο, η προστασία του περιβάλλοντος, ως προστατευόμενο έννομο αγαθό, υπόκειται σε στάθμιση και αξιολόγηση (βλ. αρχή της αναλογικότητας), ιδίως όταν υπάρχει σύγκρουση με άλλα συνταγματικά δικαιώματα. Η νομολογία υιοθετεί, κατά περίπτωση, ως μέθοδο άρσης αυτής της σύγκρουσης την αρχή της στάθμισης συμφερόντων.

Το Σύνταγμα ακολουθούν ιεραρχικά, όπως προαναφέρθηκε, οι διεθνείς συνθήκες που έχουν επικυρωθεί από την Ελλάδα (άρθρο 28 παρ. 1 Σ), ενώ έπονται οι νόμοι, που ψηφίζονται από τη Βουλή και θα πρέπει να βρίσκονται σε συμμόρφωση με το Σύνταγμα και τις διεθνείς συνθήκες. Τους νόμους ακολουθούν τα Προεδρικά Διατάγματα (ΠΔ), οι Υπουργικές Αποφάσεις (ΥΑ) κ.λπ.

Τέλος, στο πλαίσιο επίλυσης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προβλημάτων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η **νομολογία**, που γενικά λογίζεται ως πηγή δικαίου. Νομολογία καλείται το σύνολο των δικαστικών αποφάσεων που έχουν κρίνει συγκεκριμένα νομικά ζητήματα. Κυρίως το Ε' Τμήμα του Συμβουλίου της Επικρατείας έχει κρίνει σημαντικά περιβαλλοντικά θέματα.

1.3.2

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ο **Ν. 1650/1986** αποτελεί το βασικό νομοθέτημα για την προστασία του περιβάλλοντος στην ελληνική έννομη τάξη και έχει ως σκοπό τη θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και την καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος, έτσι ώστε ο άνθρωπος να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας επίπεδο μέσα στο οποίο θα προστατεύεται η υγεία του και θα ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του¹⁷.

Ειδικότερη αναφορά γίνεται στην προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες, τα οποία κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με το αν απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων¹⁸. Στη συνέχεια, σε ό,τι αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος από τη ρύπανση, περιλαμβάνονται μέτρα προστασίας της ατμόσφαιρας, των νερών και του εδάφους από τις διάφορες μορφές ρύπανσης, καθώς και ειδικά μέτρα για την προστασία από το θόρυβο, τη ραδιενέργεια, τα απόβλητα και τις επικίνδυνες ουσίες¹⁹. Σχετικά με την προστασία της φύσης και του τοπίου, λαμβάνονται μέτρα προστασίας των ευαίσθητων οικοσυστημάτων, της άγριας χλωρίδας και πανίδας και των βιοτόπων τους, τα οποία αντιμετωπίζονται ως συστατικά στοιχεία των οικοσυστημάτων που προστατεύονται²⁰.

Τέλος, θέματα αστικής ευθύνης, ποινικής ευθύνης, καθώς και διοικητικών κυρώσεων, προβλέπονται στο τελευταίο κεφάλαιο του νομοθέτηματος²¹.

17. Άρθρο 1, Ν. 1650/86.

18. Κεφάλαιο Β, άρθρα 3-6.

19. Κεφάλαιο Γ, άρθρα 7-17.

20. Κεφάλαιο Δ, άρθρα 18-22.

21. Κεφάλαιο Ζ, άρθρα 28-30.

Ο Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος τροποποιήθηκε με το Ν. 3010/2002, προκειμένου να υπάρξει εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11ΕΕ και 96/61/ΕΕ σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες που επιφέρουν δυσμενείς επιπτώσεις σε αυτό.

ΤΕΛΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1.4

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι οι αρχές που διατυπώθηκαν στο διεθνές δίκαιο περιβάλλοντος αποτέλεσαν το βασικό κορμό για την περαιτέρω θέσπιση αντίστοιχων κανόνων στο κοινοτικό δίκαιο. Στη συνέχεια, βάσει των σχετικών άρθρων της ΣυνθΕΟΚ και των λοιπών κοινοτικών νομοθετημάτων, ενσωματώθηκαν και συνεχίζουν να διοικούνται στο εθνικό δίκαιο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συνεπώς, κάθε πολίτης που διαμένει σε ένα από τα κράτη-μέλη, όταν διαπιστώσει παραβίαση διατάξεων προστασίας του περιβάλλοντος, μπορεί να προσφύγει στις αρμόδιες διοικητικές αρχές ή στα καθ' ύλην αρμόδια δικαστήρια και να επικαλεστεί όχι μόνο τις διατάξεις του Συντάγματος και της εθνικής νομοθεσίας, αλλά κυρίως την ισχύουσα σχετική περιβαλλοντική κοινοτική νομοθεσία, δηλαδή τις κοινοτικές αρχές και Οδηγίες. Εξάλλου, όπως ήδη αναφέρθηκε, η κοινοτική νομοθεσία είναι άμεσα ή έμμεσα εφαρμοστέα, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.

**ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ,
ΥΠΟΘΕΣΗ 41666/98 ΤΗΣ 22/052003,
ΚΥΡΤΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΟΣ ²²**

Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε το 2003 τη διερεύνηση αναφοράς πολίτη, με κύριο αίτημα τη διαμεσολάβηση της Αρχής σχετικά με:

- 1) την άμεση εφαρμογή των υπ' αριθ. 3955/95 και 3956/95 αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ Ε' Τμήμα), καθώς και της από 22.05.2003 Απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (υπόθεση Κυρτάτος),
- 2) τον έλεγχο της Διοίκησης όσον αφορά στην έκδοση οικοδομικών αδειών σε περιοχή που γειτνιάζει ή/και βρίσκεται εντός βιοτόπου διεθνούς σημασίας (Έλη Πόρτο Τήνου ή Αγ. Σώστη ή Λ. Αγ. Ιωάννη),
- 3) την προώθηση ακριβούς επαναχάραξης των ορίων οικισμού και του βιοτόπου και άμεση θέσπιση μέτρων προστασίας του βιοτόπου.

Η διαμεσολαβητική έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη εστιάστηκε κυρίως στην εφαρμογή των αποφάσεων του ΣτΕ, στις ενέργειες στις οποίες όφειλε και οφείλει να προβεί η Διοίκηση και, τέλος, στην προώθηση περιβαλλοντικού σχεδιασμού και στη θεσμοθέτηση νομικής προστασίας για το σημαντικό βιότοπο, αλλά και τα ρέματα της περιοχής. Αν και υπήρξε ανταπόκριση από τη Διοίκηση (π.χ. αναστο-

λή έκδοσης οικοδομικών αδειών σε σχέση με τα ρέματα), ωστόσο η πλήρης προστασία του υγροτόπου, με επαναχάραξη των ορίων του οικισμού, ακόμα εκκρεμεί.

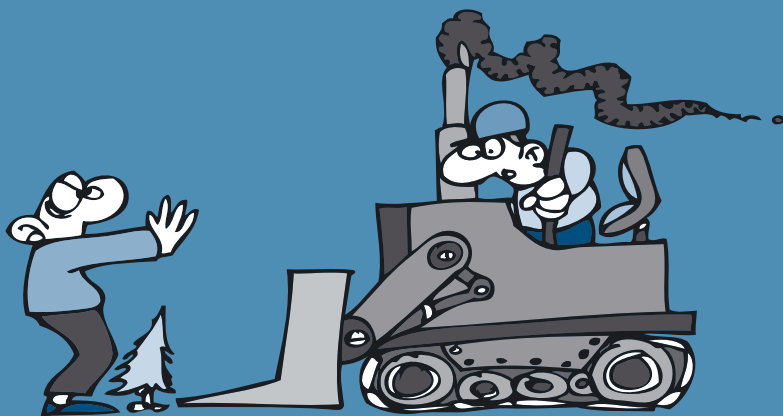

2

Η σημασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης

Μαρία Αποστόλου
Κωνσταντίνος Πεχλιβάνογλου

Η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης αποσκοπεί στην πρόληψη δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την άσκηση δραστηριοτήτων ή την κατασκευή έργων, καθώς και στην ενημέρωση των πολιτών και στη διασφάλιση της αειφόρου ανάπτυξης.

Μέσω της διαδικασίας αυτής:

1. ενημερώνονται και γνωμοδοτούν οι φορείς και το κοινό,
2. ελέγχονται όλα τα στοιχεία που σχετίζονται με την επικείμενη λειτουργία μιας δραστηριότητας ή με την επικείμενη κατασκευή ενός έργου και, ειδικότερα, εξετάζονται λεπτομερώς οι ενδεχόμενες επιπτώσεις τους στο περιβάλλον (αέρας, ύδατα, έδαφος).

Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η λήψη προληπτικών μέτρων για την αποτροπή οποιασδήποτε μορφής ρύπανσης ή, σε κάποιες περιπτώσεις, ο επανακαθορισμός και επανασχεδιασμός της επίμαχης δραστηριότητας ή του έργου.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

2.1

Με το ΠΔ 1180/81 θεσμοθετήθηκε, για πρώτη φορά, η υποβολή Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για την εγκατάσταση ορισμένων βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Στη συνέχεια και μετά την Οδηγία του Συμβουλίου 85/337/ΕΟΚ της 27ης Ιουνίου 1985, εκδόθηκε ο Ν. 1650/86 για την προστασία του περιβάλλοντος, ο οποίος τροποποιήθηκε από το Ν. 3010/02²³ με τους νόμους αυτούς τέθηκαν οι **προδιαγραφές** για την περιβαλλοντική αδειοδότηση, όπως ισχύει σήμερα. Κατ' εφαρμογή των προαναφερόμενων νόμων, εκδόθηκε σειρά Υπουργικών Αποφάσεων που καθορίζουν ένα ειδικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική αξιολόγηση των έργων και των δραστηριοτήτων (βλ. Παράρτημα Ι).

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΕ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ

2.2

Έχουν προβλεφθεί²³ τρεις βασικές κατηγορίες έργων ή δραστηριοτήτων (Α, Β και Γ), ανάλογα με το είδος και το μέγεθός τους, την προκαλούμενη ρύπανση ή αλλοίωση του περιβάλλοντος ή την πρόκληση σοβαρών ατυχημάτων. Από τις κατηγορίες αυτές, οι Α και Β υποδιαιρούνται σε 2 υποκατηγορίες η καθεμία, στις 1, 2 και 3, 4 αντίστοιχα (Πίνακας 2). Ταυτόχρονα, τα έργα/δραστηριότητες ομαδοποιούνται ανάλογα με το αντικείμενό τους σε δέκα (10) ομάδες, οι οποίες υποδιαιρούνται σε υποομάδες, με βάση τα κοινά χαρακτηριστικά τους ως προς το αντικείμενο και την πιθανολογούμενη αξιολόγηση των περιβαλλοντικών τους επιπτώσεων (Πίνακας 1). Οι επιμέρους κατηγορίες έργων/δραστηριοτήτων απαιτούν διαφορετικά δικαιολογητικά και ακολουθούν διαφορετική διαδικασία αδειοδότησης (Πίνακας 2). Οι ομάδες και οι κατηγορίες των έργων είναι οι ακόλουθες.

23. ΚΥΑ ΗΠ/15393/2332/02.

Πίνακας 1

ΟΜΑΔΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΡΓΩΝ
1	Έργα οδοποιίας
2	Υδραυλικά έργα
3	Λιμενικά έργα
4	Συστήματα υποδομών
5	Εξορυκτικές και συναφείς δραστηριότητες
6	Τουριστικές εγκαταστάσεις - Εργασίες πολεοδομίας
7	Κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις
8	Υδατοκαλλιέργειες
9	Βιομηχανικές εγκαταστάσεις και εργασίες διαρρύθμισης βιομηχανικών ζωνών
10	Ειδικά έργα

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης περιλαμβάνει γενικά τα εξής στάδια, όπως φαίνεται στο διάγραμμα:

- α) τη διαδικασία αρχικής εκτίμησης και χωροθέτησης του έργου, που υλοποιείται με τη μελέτη **Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ)**,
- β) τη διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που υλοποιείται με τη **Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ)**, και
- γ) την έκδοση απόφασης **Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ)**.

Πίνακας 2

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΕΡΓΟΥ/ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ/ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ
Κατηγορία Α	Υποκατηγ. 1	Υπηρεσία Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ
	Υποκατηγ. 2	Υπηρεσία Περιβάλλοντος οικείας Περιφέρειας
Κατηγορία Β	Υποκατηγ. 3	Υπηρεσία Περιβάλλοντος οικείας Περιφέρειας & Υπηρεσία Περιβάλλοντος οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
	Υποκατηγ. 4	Υπηρεσία Περιβάλλοντος οικείας Περιφέρειας & Υπηρεσία Περιβάλλοντος οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης
Κατηγορία Γ		Οικείος Δήμος ή Κοινότητα

2.3.1

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ (ΠΠΕΑ)

Α) Φορέας

Η αίτηση και τα, κατά περίπτωση, απαιτούμενα δικαιολογητικά, τα οποία συνοδεύουν το φάκελο για τη διενέργεια Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ), υποβάλλονται, από το φορέα του έργου ή από τον ιδιώτη, στην αρμόδια υπηρεσία²⁴ (Πίνακας 2).

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με το **Ν. 3325/05**, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, η οποία εμπίπτει στην αρμοδιότητα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, συντονίζεται και προωθείται από τις Δ/σεις Ανάπτυξης που ανήκουν σε αυτές.

Β) Περιεχόμενο

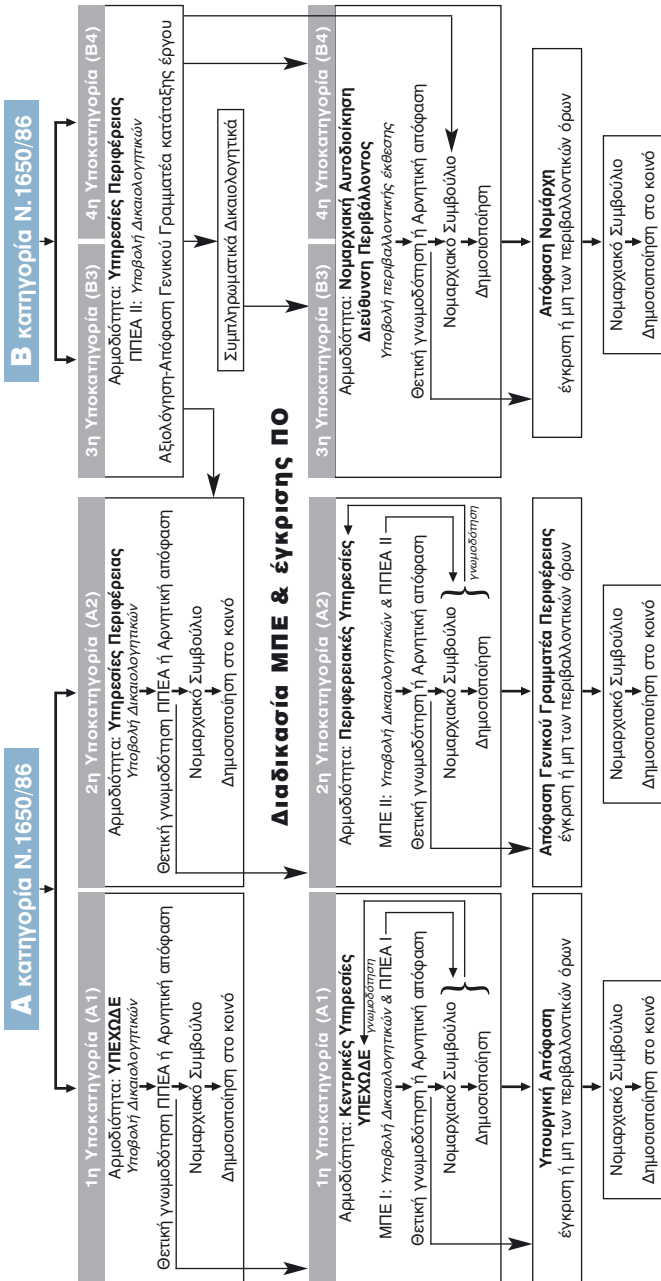
Ο φάκελος που κατατίθεται για τη διενέργεια ΠΠΕΑ περιέχει Προμηλέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ), η οποία περιγράφει τη θέση, το μέγεθος, το είδος και την εφαρμοζόμενη τεχνολογία, αξιολογεί την παραγωγή αποβλήτων, την προκαλούμενη ρύπανση κ.λπ., αλλά και τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις χωροθέτησης του έργου βάσει των κατ' αρχήν εκτιμώμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Γ) Διαδικασία

Η αρμόδια υπηρεσία εξετάζει την ΠΠΕ και, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, είτε αποστέλλει το φάκελο στις υπηρεσίες που είναι αρμόδιες να γνωμοδοτήσουν για το έργο ή τη δραστηριότητα είτε τον παραπέμπει στην αρμόδια Διεύθυνση Περιβάλλοντος της ΝΑ [κατηγορίες Β3 και Β4]. Στη συνέχεια και αφού συγκεντρώσει και αξιολογήσει τις γνωμοδοτήσεις των αρμόδιων οργάνων και φορέων,

Διαδικασία Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης

Διαδικασία ΠΠΕΑ

προβαίνει σε ΠΠΕΑ, δηλαδή εκδίδει θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση, την οποία και αποστέλλει προς δημοσιοποίηση. Ειδικά για τα έργα της τρίτης κατηγορίας, απαιτείται μόνο η υποβολή των απαιτούμενων δικαιολογητικών στον ΟΤΑ Α' βαθμού και η έκδοση απόφασης.

Δ) Δημοσιοποίηση

Η αρμόδια υπηρεσία διαβιβάζει αντίγραφο της θετικής γνωμοδότησης ή της αρνητικής απόφασης μαζί με την ΠΠΕ στα οικεία Νομαρχιακά Συμβούλια προς δημοσιοποίηση και ενημέρωση των πολιτών²⁵.

2.3.2

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (ΜΠΕ)

Α) Φορέας

Εφόσον εγκριθεί η ΠΠΕΑ, ο φορέας υλοποίησης του έργου ή ο ιδιώτης τη συνυποβάλλει, μαζί με τη ΜΠΕ, προς έγκριση και έκδοση ΠΟ από την αρμόδια υπηρεσία (Πίνακας 2).

Β) Περιεχόμενο ΜΠΕ

Η ΜΠΕ περιλαμβάνει:

- α)** πλήρη περιγραφή του έργου,
- β)** περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος,
- γ)** πλήρη ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου στον άνθρωπο, στη φύση, στο έδαφος, στον αέρα, στα νερά, στο κλίμα κ.λπ.,
- δ)** περιγραφή των μέτρων που προβλέπεται να ληφθούν, προκειμένου να αποφευχθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, τόσο στη φάση κατασκευής όσο και στη φάση λειτουργίας.

Γ) Διαδικασία

Η αρμόδια υπηρεσία εξετάζει το φάκελο της ΜΠΕ, ζητά πιθανή συμπλήρωση από το φορέα και τις παρατηρήσεις συναρμόδιων υπηρεσιών. Μετά την ολοκλήρωση και αυτής της διαδικασίας, αποστέλλει τη ΜΠΕ στο οικείο ή στα οικεία Νομαρχιακά Συμβούλια για τη δημοσιοποίηση του φακέλου και γνωμοδότηση.

Δ) Δημοσιοποίηση

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο προβαίνει σε δημοσίευση στον τοπικό τύπο της ΜΠΕ, καθώς και σε ανάρτηση στα γραφεία της. Μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών το κοινό έχει τη δυνατότητα:

- α)** να λάβει γνώση της ΜΠΕ και
- β)** να διατυπώσει εγγράφως γνώμη καθώς και τεκμηριωμένες προτάσεις.

Στη συνέχεια, το Νομαρχιακό Συμβούλιο διαβιβάζει στην αρμόδια υπηρεσία φάκελο που περιλαμβάνει τη γνωμοδότησή του, αλληλὰ και τις διατυπωθείσες απόψεις και προτάσεις πολιτών που έχει συγκεντρώσει.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ (ΕΠΟ)

2.3.3

Α) Φορέας

Η έγκριση ή μη των Περιβαλλοντικών Όρων εκδίδεται εντός δεκαπέντε (15) ημερών, με απόφαση Υπουργού, ΓΓ Περιφέρειας ή Νομάρχου, ανάλογα με το είδος του έργου και της δραστηριότητας (βλ. Πίνακα 2 και Διάγραμμα 1), και έχει συγκεκριμένη χρονική διάρκεια.

Β) Περιεχόμενο

Η απόφαση ΕΠΟ περιλαμβάνει την επιβολή μέτρων, προϋποθέσεων, όρων, περιορισμών και διαφοροποιήσεων για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας.

Εάν διαπιστωθούν περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά την αδειοδότηση ή τη λειτουργία του έργου μη προβλεφθείσες στη ΜΠΕ, με

όμοια απόφαση μπορεί να επιβάλλονται πρόσθετοι όροι ή να τροποποιούνται οι υφιστάμενοι.

Γ) Δημοσιοποίηση

Η αδειοδοτούσα υπηρεσία διαβιβάζει την απόφαση στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο για τη δημοσιοποίησή της. Επίσης, η αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος (της Περιφέρειας ή της ΝΑ) διαβιβάζει αντίγραφο της σχετικής απόφασης στην κεντρική υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

2.3.4

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ, ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

Κατά την αδειοδότηση (για την επέκταση, βελτίωση, τροποποίηση έργων/δραστηριοτήτων) ή όταν διαπιστωθεί απόκλιση από τους υφιστάμενους ΠΟ κατά τη λειτουργία του έργου, υποβάλλεται φάκελος δικαιολογητικών στην αρμόδια, κατά περίπτωση, υπηρεσία του Πίνακα 2. Εκείνη αποφαινεται εάν απαιτείται εκ νέου ολοκληρωμένη διαδικασία ΠΠΕ ως ανωτέρω ή μόνο ΜΠΕ ή Περιβαλλοντική Έκθεση. Εάν αποφασισθεί μόνο ανανέωση των ΠΟ, τότε είτε υποβάλλεται νέα ΜΠΕ ή νέα Περιβαλλοντική Έκθεση, είτε ανανεώνονται οι ΠΟ με βάση τα υπάρχοντα στοιχεία.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Στις **προστατευόμενες** περιοχές προβλέπεται, πριν από τη διαδικασία υποβολής και έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, να έχει συνταχθεί ειδική περιβαλλοντική διαχειριστική μελέτη²⁶, η οποία θα καθορίζει τις δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν στην περιοχή ανάλογα με τα προστατευτέα είδη.

Σε θεσμοθετημένες **βιομηχανικές/βιοτεχνικές περιοχές ή ζώνες** ή πάρκα, στις ναυπηγοεπισκευαστικές περιοχές, σε περιοχές που η χωροθέτηση προβλέπεται από νόμο ή από εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο, δεν είναι απαραίτητη η διαδικασία ΠΠΕΑ.

Για ορισμένα έργα/δραστηριότητες των υποκατηγοριών 1 και 2 της κατηγορίας (Α) που αφορούν στους βιομηχανικούς κλάδους παραγωγής ενέργειας, ορυκτών προϊόντων, μεταλλουργίας, παραγωγής χημικών υλών ή χαρτοπολτού, βυρσοδεψίας δερμάτων, βαφής ινών ή υφασμάτων, αλλήλα και στη διαχείριση αποβλήτων, επειδή ενδέχεται να έχουν σοβαρότερες επιπτώσεις στο περιβάλλον, απαιτείται συνολική εκτίμηση των επιπτώσεών τους στον αέρα, στα νερά και στο έδαφος και ολοκληρωμένη πρόληψη, ώστε να επιτυγχάνεται υψηλό επίπεδο συνολικής προστασίας του περιβάλλοντος. Αυτά αδειοδοτούνται σύμφωνα με τις αντίστοιχες υποκατηγορίες του Πίνακα 1, αλλά οι υποβαλλόμενες μελέτες πρέπει να περιλαμβάνουν συνολική εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον και όχι μόνο στο χώρο του έργου/δραστηριότητας.

Σε μεγάλα **δισυνοριακά, διαπεριφερειακά ή διανομαρχιακά** σχέδια και προγράμματα ή έργα, τα οποία πραγματοποιούνται, συνολικά ή εν μέρει, εντός προστατευόμενων περιοχών ή αφορούν στους τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας,

μεταφορών, διαχείρισης αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομικού ή χωροταξικού σχεδιασμού ή χρήσης γης και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων της πρώτης (Α) κατηγορίας, η διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης περιλαμβάνει²⁷:

- α)** υποβολή **Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης** (ΣΠΕ), στο πλαίσιο διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, και
- β)** υποβολή **Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων** (ΣΜΠΕ).

Κατά τη διάρκεια των ανωτέρω διαδικασιών, προβλέπονται διευρυμένες διαβουλεύσεις και γνωμοδοτήσεις υπηρεσιών.

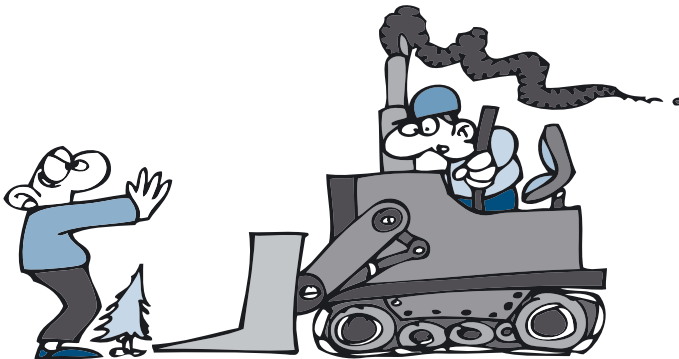
Η απόφαση για την έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος εκδίδεται:

- α)** από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ (ή και τους συναρμόδιους Υπουργούς), ύστερα από πρόταση της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, εάν πρόκειται για σχέδιο, πρόγραμμα ή έργο, διασυνοριακό, εθνικό ή σε περιοχή Natura 2000,
- β)** από το Γενικό Γραμματέα της αρμόδιας Περιφέρειας, ύστερα από εισήγηση της περιφερειακής υπηρεσίας περιβάλλοντος, εάν πρόκειται για διανομαρχιακό ή νομαρχιακό σχέδιο, πρόγραμμα ή έργο.

ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Αποκλίσεις από τη διαδικασία ΠΟ μπορούν να συμβούν στις παρακάτω περιπτώσεις:

- i.** Εάν παρέλθει ο προβλεπόμενος από την ΕΠΟ χρόνος υλοποίησης του έργου, απαιτείται αναθεώρηση της ΜΠΕ και έκδοση νέας ΕΠΟ.
- ii.** Εάν δεν τηρηθεί η προβλεπόμενη διαδικασία ενημέρωσης του κοινού μέσω της δημοσιοποίησης των μελετών κατά τη διαδικασία ΕΠΟ, υπάρχει η δυνατότητα: α) διοικητικού ελέγχου μέσω αίτησης θεραπείας ή διοικητικής προσφυγής ή/και β) δικαστικού ελέγχου του φορέα αδειοδότησης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ΚΥΑ 9269/470/07.
- iii.** Εάν η άδεια εγκατάστασης ή επέκτασης σταθμού ΑΠΕ δεν εκδοθεί από το Γενικό Γραμματέα της αρμόδιας Περιφέρειας, τότε αρμόδιος για την έκδοσή της καθίσταται ο Υπουργός Ανάπτυξης, στον οποίο υποβάλλεται η αίτηση και σχετικός φάκελος.

2.4

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Τα βασικά προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι πολίτες αλλά και οι ελεγκτικές αρχές κατά τη διαδικασία σχεδιασμού, έγκρισης και υλοποίησης των ΠΟ είναι τα εξής:

- Εκ των υστέρων νομιμοποίηση έργων/δραστηριοτήτων, έστω και χωρίς τήρηση ολοκληρωμένων διαδικασιών περιβαλλοντικής αδειοδότησης.
- Ελλιπή κριτήρια κατάταξης των έργων/δραστηριοτήτων στις επιμέρους κατηγορίες από τις υπηρεσίες, με αποτέλεσμα σε σημαντικά από αυτά να μη μελετάται το σύνολο των επιπτώσεων στο περιβάλλον.
- Μη τήρηση των σταδίων περιβαλλοντικής αδειοδότησης (ΠΠΕΑ, ΜΠΕ, Περιβαλλοντική Έκθεση, Τεχνική μελέτη κ.λπ.).
- Ελλιπής έλεγχος τήρησης των περιβαλλοντικών όρων.
- Λειτουργία έργων χωρίς περιβαλλοντική αδειοδότηση.
- Ελλιπής πληροφόρηση κοινού και κοινωνικών φορέων.
- Εκ των υστέρων υποβολή ΜΠΕ για νομιμοποίηση ήδη υλοποιημένων έργων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΝΕΟΥ ΛΙΜΕΝΑ ΜΑΡΜΑΡΩΝ, ΠΑΡΟΣ

Κατά τη χωροθέτηση του νέου λιμένα στο Μώλο Μαρμαρών της Πάρου, περιοχή ήδη ενταγμένη στο Δίκτυο Natura 2000, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε την επανεξέταση της αδειοδότησης του έργου, διότι οι γνωμοδοτούσες αλλά και η αδειοδοτούσα υπηρεσία είχαν παραλείψει να λάβουν υπόψη ότι η περιοχή ανήκε σε καθεστώς ειδικής προστασίας, δεν είχαν παραπέμψει το φάκελο στο ΥΠΕΧΩΔΕ και δεν υπήρχε αιτιολογημένη απόρριψη των εναλλακτικών λύσεων. Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ διακόπηκε η διαδικασία και θα εξετασθεί εκ νέου όλη η διαδικασία χωροθέτησης του λιμένα από το ΥΠΕΧΩΔΕ (Αναφορά 22232/2004).

3

Συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων - Διαβούλευση

Νίκος Βίτνης
Κωνσταντίνος Σγάγιας

3.1

ΓΕΝΙΚΑ

Το ατομικό δικαίωμα συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα αποτελεί επιμέρους πτυχή του δικαιώματος στο περιβάλλον και, στην ουσία, διασφαλίζει την αποτελεσματική άσκηση του τελευταίου, ενισχύοντας την «περιβαλλοντική» δημοκρατία. Ο πολίτης αντιμετωπίζεται ως ισότιμος του κράτους εταίρος και καθίσταται συνυπεύθυνος για την προστασία του περιβάλλοντος²⁸. Έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει και να συνδιαμορφώσει τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τη Διοίκηση, παρέχοντάς της κρίσιμες πληροφορίες ή εξειδικευμένες γνώσεις, δίχως να περιορίζεται σε απλή ή ανούσια καταγγελτική ρητορεία. Με τον τρόπο αυτό, ενεργοποιείται η κοινωνία των πολιτών ενάντια σε ιδιωτικά συμφέροντα (που διέπονται κυρίως από τη λογική του οικονομικού οφέλους) και σε δημόσιες πολιτικές (που παραγνωρίζουν τον περιβαλλοντικό παράγοντα) και, κατά συνέπεια, καλλιεργείται συλλογική οικολογική συνείδηση.

Με τη διεθνή **Σύμβαση του Άαρχους** καθιερώνεται όχι μόνο η παθητική, αλλά και η ενεργητική ενημέρωση. Αφενός ο πολίτης έχει το δικαίωμα να πληροφορείται και αφετέρου η Διοίκηση έχει την υποχρέωση να διαδίδει με δική της πρωτοβουλία τις κρίσιμες περιβαλλοντικές πληροφορίες, να διευκολύνει το κοινό στην αναζήτησή τους και να ενημερώνει τους πολίτες σχετικά με τα δικαιώματά τους. Το δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων ασκείται από τους πολίτες είτε μεμονωμένα είτε με τη μορφή άτυπων ή επίσημων οργανώσεων-ομάδων και, ειδικότερα, σχετίζεται με:

28. Διευκρινίζεται ότι η ευθύνη των πολιτών δεν συνεπάγεται ότι το κράτος παύει να έχει την πρωταρχική συνταγματική υποχρέωση και ευθύνη για την προστασία του περιβάλλοντος.

- τη διαδικασία αξιολόγησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από το σχεδιαζόμενο έργο,
- οποιαδήποτε διοικητική διαδικασία χορήγησης άδειας άσκησης δραστηριότητας που μπορεί να επηρεάσει το περιβάλλον,
- οποιαδήποτε διαδικασία σχεδιασμού και διαμόρφωσης προτάσεων κανονιστικών ρυθμίσεων περιβαλλοντικού χαρακτήρα. Επιπλέον, στη Σύμβαση περιέχεται και δικονομική εγγύηση για την εξασφάλιση της δυνατότητας αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής.

Το κοινοτικό δίκαιο (Οδηγία 2003/35/ΕΚ) προβλέπει τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία κατάρτισης σχεδίων και προγραμμάτων με περιβαλλοντικές επιπτώσεις, η οποία ρυθμίζεται ειδικότερα στις υπ' αριθ. ΗΠ 37111/2021/03 και 9269/470/07 Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις.

■ Η πρώτη απόφαση εξειδικεύει το δικαίωμα συμμετοχής των πολιτών με τη θέσπιση συγκεκριμένης διαδικασίας ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων.

■ Με τη δεύτερη απόφαση προβλέπεται το δικαίωμα διοικητικής και δικαστικής προστασίας: **α)** κατά της άρνησης των αρμόδιων υπηρεσιών να παράσχουν περιβαλλοντική πληροφόρηση και **β)** κατά των πράξεων ή παραλείψεων τους που παρεμποδίζουν τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στις διαδικασίες για την έκδοση αποφάσεων που αφορούν σε ζητήματα περιβάλλοντος. Η συμμετοχή των πολιτών κατοχυρώνεται πληρέστερα με τον τρόπο αυτό και καθίσταται όρος της διοικητικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, ενώ, εάν η Διοίκηση τον παραβιάσει, ο πολίτης μπορεί να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ζητώντας την ακύρωση της τελικής απόφασής της (σύμφωνα με την υπ' αριθ. 970/2007 απόφαση του ΣτΕ, η δημοσιοποίηση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας έκδοσης της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, η παράλειψη του οποίου συνεπάγεται ακυρότητα της απόφασης).

3.2

ΑΡΜΟΔΙΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

Το οικείο **Νομαρχιακό Συμβούλιο** μεριμνά, σε διάφορα διαδικαστικά στάδια, όπως αυτά περιγράφονται παρακάτω, για την ενημέρωση του κοινού. Αναρτά και δημοσιεύει σχετική ανακοίνωση-πρόσκληση στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και στον τοπικό τύπο, αντίστοιχα, ή, σε περίπτωση έλλειψης τοπικού τύπου, σε μία εφημερίδα με ευρύτερη γεωγραφική εμβέλεια.

Η δημοσίευση της προαναφερόμενης ανακοίνωσης μπορεί να γίνεται παράλληλα από τις, κατά περίπτωση, αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, της Περιφέρειας ή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, στον ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας [ενδεχομένως και ηλεκτρονικά, εφόσον υπάρχει η σχετική δυνατότητα].

Το Νομαρχιακό Συμβούλιο οφείλει να θέτει στη διάθεση των ενδιαφερομένων κάθε σχετικό στοιχείο και να παρέχει τις αναγκαίες πληροφορίες και απαντήσεις σε υποβαλλόμενα ερωτήματα.

Στην περίπτωση της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ), η αρχή σχεδιασμού, δηλ. η δημόσια αρχή που προβαίνει στην εκπόνηση του σχεδίου ή προγράμματος, αναλαμβάνει την ενημέρωση του κοινού, ακολουθώντας τη σχετική διαδικασία που περιγράφεται παρακάτω.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

3.3

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΠΕΑ Ή ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

3.3.1

Αρχικά, το κοινό καλείται να λάβει γνώση της Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) που έχει κατατεθεί και της σχετικής θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης της αρμόδιας προς αξιολόγηση υπηρεσίας. **Δεν προβλέπεται καμία διαδικασία συμμετοχής του κοινού πριν από τη λήψη της θετικής γνωμοδότησης.**

Το κοινό, στην περίπτωση της ΣΠΕ, ενημερώνεται για τη θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της αρμόδιας, κατά περίπτωση, αρχής με τον ακόλουθο τρόπο:

α) Για σχέδια και προγράμματα εθνικού επιπέδου, με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο (2) τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής εμβέλειας και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

β) Για σχέδια και προγράμματα διαπεριφερειακού και περιφερειακού επιπέδου, με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο (2) τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας.

γ) Για σχέδια και προγράμματα διανομαρχιακού, νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου, με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο ή, σε περίπτωση έλλειψής του, σε μία εφημερίδα με ευρύτερη περιφερειακή ή εθνική εμβέλεια.

3.3.2

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΥΠΑΓΩΓΗΣ ΕΡΓΟΥ Ή ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ 4 ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Β

Το κοινό καλείται να λάβει γνώση της απόφασης του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας με την οποία κρίνεται ότι ένα έργο ή μια δραστηριότητα της υποκατηγορίας 3 της Β κατηγορίας δεν υπάγεται στη διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης - Αξιολόγησης και υποβολής ΜΠΕ, αλλά στη διαδικασία υποβολής περιβαλλοντικής έκθεσης που ακολουθείται για τα έργα και τις δραστηριότητες της υποκατηγορίας 4 της κατηγορίας Β. Στην περίπτωση αυτή, οι ενδιαφερόμενοι έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν τις σχετικές αντιρρήσεις τους ασκώντας διοικητική προσφυγή.

3.3.3

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΗΣ ΜΠΕ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Πριν από τη χορήγηση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, το κοινό καλείται, μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης, να ενημερωθεί για το σύνολο του περιεχομένου του υποβληθέντος φακέλου της ΜΠΕ και να διατυπώσει εγγράφως και κατά τρόπο επαρκώς τεκμηριωμένο τη γνώμη του και τις προτάσεις του, απευθύνοντας σχετικό έγγραφο στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο.

Το κοινό, στην περίπτωση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), ενημερώνεται από την αρμόδια αρχή σχεδιασμού για να διατυπώσει εγγράφως (και ενδεχομένως ηλεκτρονικά), κατά τρόπο επαρκώς τεκμηριωμένο, τη γνώμη του και τις προτάσεις του μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη δημοσιοποίηση του περιεχομένου του υποβληθέντος φακέλου της ΣΜΠΕ (βλ. εδ. γ παρ. 3.3.1 σχετικά με τον τρόπο δημοσιοποίησης). Η αρχή σχεδιασμού μπορεί να χρησιμοποιεί, επιπροσθέτως και επιλεκτικά, οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο, όπως ηλεκτρονικά μέσα, δημόσιες ακροάσεις, συνεντεύξεις, ανοικτές συζητήσεις, διάλογο μέσω διαδικτύου, το οποίο κατά την κρίση της καθιστά ουσιαστική τη συμμετοχή του κοινού.

Το κοινό μπορεί να έχει πρόσβαση στο περιεχόμενο του φακέλου της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και μέσω των αντιγράφων που διαβιβάζονται στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις.

Δεν προβλέπεται συμμετοχή του κοινού στην περίπτωση κατάθεσης φακέλου περιβαλλοντικής έκθεσης για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων-δραστηριοτήτων της υποκατηγορίας 4 της κατηγορίας Β.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ

3.3.4

Το κοινό καλείται μετά την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων να λάβει γνώση της σχετικής εγκριτικής απόφασης (βλ. παρ. 3.2 σχετικά με τον τρόπο δημοσιοποίησης).

Το κοινό καλείται να λάβει γνώση της απόφασης έγκρισης της ΣΠΜΕ (βλ. εδ. γ παρ. 3.3.1 σχετικά με τον τρόπο δημοσιοποίησης).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ

3.3.5

Αν και τυπικά το δικαίωμα του κοινού στην ενημέρωση είναι κατοχυρωμένο, πρακτικά δεν εκπληρώνεται πλήρως η επιταγή της Σύμβουσης του Άρχου, όσον αφορά στη διασφάλιση της πρώιμης συμμετοχής του κοινού. Δεν παρέχεται στο κοινό η δυνατότητα να διατυπώσει τις απόψεις του με την έναρξη της διαδικασίας, όταν δηλ. είναι ανοικτές όλες οι επιλογές και, συγκεκριμένα, πριν αποφανθεί η αρμόδια για την ΠΠΕΑ ή τη ΣΠΕ υπηρεσία.

Η έννοια της συμμετοχής εξαντλείται στην ενημέρωση του κοινού και στην παροχή της δυνατότητας υποβολής αντιρρήσεων ή προτάσεων. Δεν προβλέπεται, όπως στη ΣΠΕ, η δυνατότητα διαβούλευσης κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, τουλάχιστον όσον αφορά σε έργα που θα έχουν ιδιαίτερες ή ευρύτερες επιπτώσεις στο περιβάλλον, με αποτέλεσμα να μην ασκείται κατά τρόπο πλήρη το δικαίωμα συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων.

3.4

ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Ο ενδιαφερόμενος, σε περίπτωση διαφωνίας με τις αποφάσεις της Διοίκησης, μπορεί να προσφύγει αρμοδίως και να υποβάλει:

α) αίτηση θεραπείας προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, με την οποία θα ζητά την ανάκληση ή την τροποποίηση πράξης της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων,

β) ειδική διοικητική προσφυγή ενώπιον του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, με την οποία θα ζητά την ακύρωση ή την τροποποίηση πράξης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας σχετικά με τα ανωτέρω θέματα.

Δυνατότητες του πολίτη για την αποτελεσματική παρέμβαση στη λήψη αποφάσεων

Ο πολίτης μπορεί:

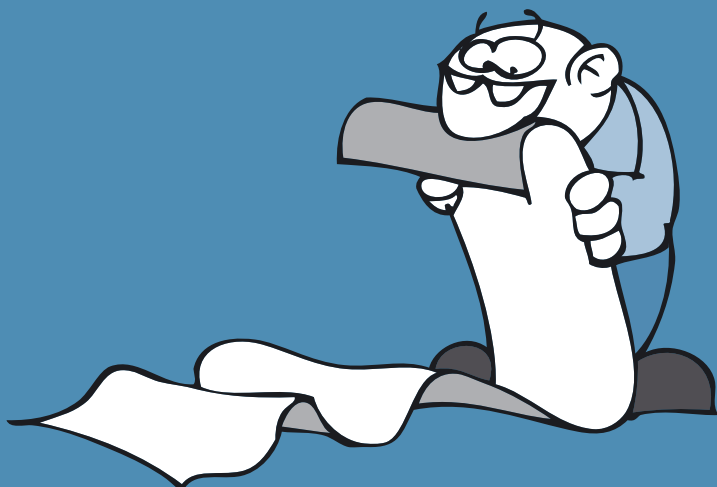
- Να δράσει συλλογικά.
- Να έρθει σε επαφή με τοπικές ή υπερτοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις για την αξιοποίηση των εξειδικευμένων και συστηματοποιημένων γνώσεων και της εν γένει εμπειρίας τους.
- Να ζητήσει έγκαιρα τα στοιχεία του φακέλου περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

4

Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία

Ελευθερία Μαυρομάτη

4.1

ΤΟ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η **Διοίκηση** είναι υποχρεωμένη να ενημερώνει κάθε πολίτη ή νομικό πρόσωπο για θέματα περιβαλλοντικού περιεχομένου. Το δικαίωμα διάθεσης των διοικητικών στοιχείων και πρόσβασης του κοινού στα δημόσια έγγραφα, στο πλαίσιο της αρχής της διαφάνειας, κατοχυρώνεται κατ' αρχήν από το Σύνταγμα²⁹. Το δικαίωμα στο περιβάλλον έχει διαδικαστικό και συμμετοχικό χαρακτήρα, που θεμελιώνει πολιτικό δικαίωμα στην πληροφόρηση, κυρίως «... συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον τους»³⁰.

Η σχετική επαρκής ενημέρωση των πολιτών, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη διαμόρφωση οικολογικής συνείδησης και τη δραστηριοποίηση και συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οδηγεί στην προστασία του περιβάλλοντος ως έννομου αγαθού.

Συγκεκριμένα, με την Κοινή Υπουργική Απόφαση ΗΠ11764/ 653/ 2006, ορίζεται ότι η κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, οι παράγοντες (ουσίες, ενέργεια, θόρυβος, ακτινοβολίες, απόβλητα), τα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων (οι πολιτικές, η νομοθεσία, τα σχέδια, τα προγράμματα, οι περιβαλλοντικές συμφωνίες, οι δραστηριότητες), οι εκθέσεις για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, οι αναλύσεις (κόστους ωφέλειας, οικονομικές), καθώς και η κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας (ρύπανση τροφικής αλυσίδας, συνθήκες διαβίωσης, πολιτισμικές τοποθεσίες και κτήρια), θεωρούνται περιβαλλοντική πληροφόρηση, πρέπει να γίνονται γνωστά και να παρέχονται τα κρίσιμα έγγραφα, χωρίς επίκληση του έννομου συμφέροντος. Ο φορέας, κάτοχος πληροφορίας περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, δεν νομιμοποιείται να απαιτήσει από τους πολίτες να αναφέρουν τους λόγους για τους οποίους ζητούν την πρόσβαση στα στοιχεία.

29. Συντ. 2001, παρ. 5^α.

30. Γ.Γ. Σιούτη, *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σ. 171.

ΤΙ ΚΑΛΥΠΤΕΙ Η ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ;

4.2

Ο όρος «περιβαλλοντική πληροφόρηση» είναι ευρύς, με σκοπό να καλύπτει συνολικά οτιδήποτε αφορά στην κατάσταση του περιβάλλοντος και οποιαδήποτε πράξη δύναται να την επηρεάσει θετικά ή αρνητικά, έτσι ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα να αποκλειστεί από την παροχή πληροφόρησης κάποια από τις δραστηριότητες που ασκεί η Δημόσια Αρχή³¹. Οι πολίτες μπορούν να ενημερώνονται για τις αποφάσεις της Διοίκησης, όταν αυτές δημοσιοποιούνται (**παθητική περιβαλλοντική πληροφόρηση**) ή όταν οι ενδιαφερόμενοι υποβάλλουν σχετική αίτηση (**ενεργητική πληροφόρηση**).

Οι **πληροφορίες** σχετικά με τα στοιχεία του περιβάλλοντος (ύδατα, αέρας, έδαφος, πανίδα, χλωρίδα, βιότοποι, οικότοποι), με τις δραστηριότητες που τα επηρεάζουν (συμπεριλαμβανομένου του θορύβου και άλλων οχλήσεων) ή με τα μέτρα προστασίας τους, καθώς και με την κατάσταση της υγείας και ασφάλειας του ανθρώπου, με τη μόλυνση της διατροφικής αλυσίδας, με τις συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης, με τις τοποθεσίες και τα οικοδομήματα πολιτιστικού ενδιαφέροντος, εφόσον επηρεάζονται ή δύναται να επηρεαστούν από την κατάσταση του περιβάλλοντος, νοούνται ως περιβαλλοντικές³². Οι πολίτες μπορούν να ζητούν πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, οποιαδήποτε μορφή και αν έχουν αυτές (γραπτή, οπτική, ακουστική ή μηχανική), είτε πρόκειται για διοικητικά έγγραφα ή μέτρα της διοίκησης ή και προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος, εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, ακόμη και ιδιωτικά έγγραφα ή στοιχεία ιδιωτικής προέλευσης που συμπεριλαμβάνονται σε ένα δημόσιο αρχείο. Τα στοιχεία για το περιβάλλον δεν αποτελούν προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας ούτε προσω-

31. ΔΕΚ, 17.06.98, C-321/96, Mecklenburg, Συλλθ. 1998, I-3809, σκέψη 20.

32. Σύμφωνα με το Ν. 3422/13.12.2005 (ΦΕΚ Α' 303).

πικά δεδομένα³³ και, επομένως, η Διοίκηση δεν μπορεί να τα αρνηθεί. Ο πολίτης μπορεί να ζητήσει πρόσβαση στα στοιχεία, να λαμβάνει γνώση και να αξιολογεί την πληροφορία, χωρίς να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους ζητά πρόσβαση³⁴.

Εξαιρέσεις

Οι πολίτες δεν μπορούν να έχουν πρόσβαση:

- * σε απόρρητα έγγραφα, εφόσον αυτό προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία,
- * σε πληροφορίες σχετικές με τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των δημοσίων αρχών, των διεθνών σχέσεων και της εθνικής ασφάλειας, με τη δημόσια ασφάλεια, με υποθέσεις οι οποίες εκκρεμούν (-ούσαν) στα δικαστήρια ή για τις οποίες διενεργείται (προ)ανάκριση, με εμπορικά/ βιομηχανικά μυστικά, με πνευματική ιδιοκτησία, με εμπιστευτικά προσωπικά στοιχεία/ φακέλους³⁵,
- * σε στοιχεία που χορηγήθηκαν από τρίτο που δεν ήταν υποχρεωμένος να τα χορηγήσει και σε στοιχεία που δύναται να επηρεάσουν δυσμενώς το περιβάλλον.

33. Άρθρο 2, παρ. 1 Ν. 2121/1993, άρθρο 2 ΗΠ/11764/653/2006 ΚΥΑ, ΣτΠ, Ετήσια Έκθεση 2006, σελ. 147.

34. ΣτΠ, Ετήσια Έκθεση 2006, σελ. 147.

35. Οδηγία 90/313/ΕΟΚ και ΔΕΚ, 17.06.98, C-321/96, Mecklenburg, Συλλ. 1998, I-3809 [Οδηγία 2003/4/ΕΚ].

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

4.3

Ο κύριος ενός έργου έχει υποχρέωση να δίνει κάθε απαραίτητη πληροφορία για το έργο που πρόκειται να κατασκευάσει, έτσι ώστε να αποφευχθούν επιζήμιες για το περιβάλλον αποφάσεις από την έλλειψη πληροφόρησης (Οδηγία 2003/35/ΕΚ).

Ειδικότερα:

Το **ΥΠΕΧΩΔΕ**, με την επιφύλαξη των ισχυουσών διατάξεων για το εμπορικό απόρρητο, αποστέλλει πληροφορίες:

- α)** σχετικά με τη ρύπανση του περιβάλλοντος και την πρόληψη/μείωση αυτής, στα κράτη-μέλη της ΕΕ και στην επιτροπή ΕΚ³⁶,
- β)** δημοσιοποιεί τη ΜΠΕ μιας περιοχής, εφόσον έχει επιπτώσεις σε άλλο κράτος-μέλος της ΕΕ, στον εγχώριο πληθυσμό, και καλεί το κράτος να συμμετάσχει στη διαδικασία της πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ).

Η Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος (ΕΥΠΕ) του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων της ΚΥΑ 107017/2006, για σχέδια και προγράμματα τα οποία αναφέρονται σε εθνικό, διαπεριφερειακό και περιφερειακό επίπεδο, εμπίπτουν σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Δικτύου Natura 2000, εγκρίνονται με νόμους, ΠΥΣ ή Υπουργικές Αποφάσεις, αφορούν σε τροποποιήσεις που εμπίπτουν στα εδάφια α, β, γ της εν θέματι ΚΥΑ (άρθρο 4).

Όλες οι αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες και τα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ που κατέχουν σχετικές πληροφορίες οφείλουν να παρέχουν ελεύθερη πρόσβαση στους ενδιαφερόμενους. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονται οι κρατικές υπηρεσίες, οι υπηρεσίες των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, οργανισμοί ή επιχειρήσεις και οι θυγατρικές τους στις οποί-

36. Άρθρο 18, ΚΥΑ 69269/5387/1990, ΦΕΚ Β' 678/25.10.90.

ες το Δημόσιο έχει έλεγχο και εκτελούν διοικητικά καθήκοντα ή παρέχουν δημόσια υπηρεσία σχετικά με το περιβάλλον (π.χ. Κτηματολόγιο ΑΕ, Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου ΑΕ, ΕΥΔΑΠ, Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας).

Η υπηρεσία περιβάλλοντος της εκάστοτε Περιφέρειας είναι η αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων της ΚΥΑ 107017/2006 (άρθρο 4), για σχέδια και προγράμματα τα οποία αναφέρονται σε διανομαρχιακό, νομαρχιακό ή τοπικό επίπεδο και δεν εμπίπτουν γεωγραφικά εντός περιοχών Δικτύου Natura 2000.

Για την ευχερή άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης:

α) οι υπάλληλοι οφείλουν να υποστηρίζουν το κοινό στην αναζήτηση πρόσβασης σε πληροφορίες,

β) οι κατάλογοι των δημόσιων αρχών πρέπει να είναι προσιτοί στο κοινό και

γ) οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να προβαίνουν στις αναγκαίες πρακτικές ρυθμίσεις, όπως: ο καθορισμός των υπευθύνων ενημέρωσης, η καθιέρωση και διατήρηση χώρων για την εξέταση των αιτούμενων πληροφοριών, η δημιουργία μητρώων ή καταλόγων περιβαλλοντικών πληροφοριών που κατέχουν οι αρχές αυτές ή των κέντρων ενημέρωσης, με σαφείς αναφορές για το πού μπορούν να βρεθούν οι πληροφορίες αυτές.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

4.4

Οι πράξεις που αφορούν στο περιβάλλον απασχολούν μια ευρεία κατηγορία ανθρώπων που δικαιούνται την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος³⁷. Οποιοσδήποτε έχει δικαίωμα να υποβάλει αίτηση για την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων και των μελετών³⁸, χωρίς να επικαλεστεί οποιοδήποτε υλικό ή ηθικό συμφέρον. Εξάλλου, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ζητήσει πληροφορίες έννομου συμφέροντος.

Το **δικαίωμα της πρόσβασης** σε πληροφορίες για το περιβάλλον ασκείται:

- α)** με επιτόπια μελέτη και
- β)** με χορήγηση αντιγράφου.

Οι δημόσιες υπηρεσίες οφείλουν να απαντούν εγγράφως στους αιτούντες και να παρέχουν τις πληροφορίες που κατέχουν αυτές ή άλλοι για λογαριασμό τους εντός μινός ή, σε περίπτωση πολυπλοκότητας, εντός διμήνου.

Κατ' εξαίρεση, η Διοίκηση δύναται να απορρίψει την αίτηση, εάν:

- α)** δεν κατέχει τις πληροφορίες,
- β)** το αίτημα είναι υπερβολικά αόριστο ή
- γ)** αφορά ημιτελές υλικό, έγγραφα ή δεδομένα.

Σε περίπτωση άρνησης ή απόρριψης του αιτήματος, η απάντηση της Διοίκησης θα πρέπει να είναι αιτιολογημένη³⁹. Εάν ο ενδιαφερό-

37. Πρώτη Οδηγία 90/313/ΕΟΚ και ισχύουσα 2003/4/ΕΚ.

38. ΣτΠ, Ετήσια Έκθεση 2006, σελ. 142.

39. Υπόθεση C-186/04 ΔΕΚ και ΚΥΑ ΗΠ11764/653/2006. Η στάθμιση του συμφέροντος που εξυπηρετείται από την άρνηση της κοινοποίησης της περιβαλλοντικής πληροφόρησης κρίνεται επιβεβλημένη (Οδηγία 2003/4/ΕΚ).

μενος θεωρεί ότι το αίτημά του για χορήγηση πληροφοριών απορρίφθηκε ή αγνοήθηκε από τη δημόσια αρχή αδικαιολόγητα ή ότι έλαβε ανεπαρκή απάντηση, έχει τη δυνατότητα:

- α)** να ασκήσει το δικαίωμα αποζημίωσης, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 1943/1991,
- β)** να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμόδιου Δικαστηρίου,
- γ)** να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 5 του Ν. 1943/1991⁴⁰.

Κάθε μέλος του ενδιαφερόμενου κοινού που έχει επαρκές συμφέρον ή θεωρεί ότι προσβάλλονται τα δικαιώματά του σε υποθέσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον, μπορεί να προσφύγει στα δικαστήρια ή σε άλλο ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο. Το έννομο συμφέρον κάθε μη κυβερνητικής οργάνωσης επαρκεί για τους σκοπούς της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία.

ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η υπ' αριθ. 20328/2005 αναφορά που υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη, με την οποία πολίτης ζητούσε τη διερεύνηση της νομιμότητας χορήγησης μελέτης προς αναπαραγωγή αντιτύπων για σχεδιαζόμενο υπόγειο χώρο στάθμευσης. Ο Συνήγορος του Πολίτη κατέληξε ότι είναι δυνατή η πρόσβαση στις μελέτες και στη συγκεκριμένη για τον υπόγειο χώρο στάθμευσης, αφού

α) εμπίπτει στην κατηγορία των μελετών που έχουν αντικτυπο στο περιβάλλον, σύμφωνα με την Οδηγία 2003/4/EK (άρθρο 7, παρ. 2, εδάφιο ζ), δηλαδή κατ' αρχήν αυτών που αναγνωρίζονται ως ΜΠΕ (σύμφωνα με την κείμενη νομική και τεχνική ορολογία),

β) θεωρείται, επιπλέον, μέτρο στάθμευσης και κυκλοφορίας που συνδέεται με την ατμοσφαιρική ρύπανση και τη στάθμη θορύβου και

γ) αποτελεί έγγραφο του φακέλου που χρησιμοποιήθηκε και λήφθηκε υπόψη για τη διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης του Δήμου (Γνωμοδότηση Ι/2005 Αρείου Πάγου).

Τελικά, η υποχρέωση του Δήμου Κορινθίων να επιτρέψει την πρόσβαση στο συγκεκριμένο έγγραφο εξαντλήθηκε νόμιμα, με τη δυνατότητα που δόθηκε στον ενδιαφερόμενο να λάβει γνώση του περιεχομένου της σχετικής μελέτης στα γραφεία της τεχνικής υπηρεσίας του Δήμου.

5

Διοικητικές προσφυγές

Βασιλική Καραγεώργου
Ζωή Καραμήτρου

5.1

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.1.1

ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΑΠΟ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα, αναφορικά με την εφαρμογή των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετίζεται με την έλλειψη μηχανισμών συμμόρφωσης, προκειμένου να προσφεύγουν οι πολίτες και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, όταν διαπιστώνεται παραβίαση των υποχρεώσεων που πηγάζουν από τη Σύμβαση. Τα τελευταία χρόνια το πρόβλημα αυτό επιδιώκεται να επιλυθεί με τη θέσπιση **Μηχανισμών Συμμόρφωσης** (Compliance Mechanisms), στο πλαίσιο της λειτουργίας συγκεκριμένων Πολυμερών Περιβαλλοντικών Συμφωνιών.

Μηχανισμοί συμμόρφωσης έχουν εγκαθιδρυθεί σε μια σειρά Διεθνών Περιβαλλοντικών Συμφωνιών, όπως η **Σύμβαση της Βασιλείας** για τη δασυνοριακή μεταφορά των επικίνδυνων αποβλήτων, το **Πρωτόκολλο της Καρθαγένης** για τη βιοποικιλότητα, καθώς και το **Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ** για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος.

Ακόμη όμως και στις περιπτώσεις κατά τις οποίες υπάρχουν μηχανισμοί συμμόρφωσης, οι πολίτες δεν μπορούν να υποβάλουν καταγγελία αναφορικά με την παραβίαση των υποχρεώσεων της Σύμβασης, παρά μόνο εάν κάτι τέτοιο προβλέπεται ρητά στο πλαίσιο της σύστασης του Μηχανισμού Συμμόρφωσης.

Μια τέτοια δυνατότητα προσφυγής, τόσο μεμονωμένων πολιτών όσο και μη κυβερνητικών οργανώσεων, προβλέπεται στο πλαίσιο λειτουργίας του μηχανισμού συμμόρφωσης της **Σύμβασης του Άαρχους**. Κάθε πολίτης, αλλά και κάθε μη κυβερνητική οργάνωση, μπορούν να υποβάλουν αναφορά προς την Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης σε μία από τις τρεις επίσημες γλώσσες της (αγγλικά, γαλλικά και ρωσικά), εφόσον διαπιστώσουν ότι ένα από τα συμβαλλόμενα κράτη παραβιάζει τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από αυτή (**πρόσβαση στην περι-**

βαλλωντική πληροφορία, συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και προσφυγή στη δικαιοσύνη για τα περιβαλλοντικά ζητήματα). Ο αναφέρων δεν χρειάζεται να είναι πολίτης του κράτους στο οποίο έχει διαπιστώσει την παραβίαση της Σύμβασης, ενώ η υποβολή και της κατάλληλης τεκμηρίωσης γι' αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμη.

(Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την υποβολή αναφοράς στην Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους, μπορεί να ανατρέξει κανείς στην ιστοσελίδα της Επιτροπής, στο σύνδεσμο: www.unece.org/env/pp/compliance).

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.1.2

Η υποβολή καταγγελίας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Η δυνατότητα υποβολής καταγγελίας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεμελιώνεται στο ρόλο της ως θεματοφύλακα των Συνθηκών και ως εγγυήτριας της εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου⁴¹. Σε περίπτωση, συνεπώς, που ένας πολίτης, μια μη κυβερνητική οργάνωση ή ένα νομικό πρόσωπο που έχει την καταστατική του έδρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση διαπιστώσουν ότι ένα κράτος-μέλος:

- α.** είτε δεν έχει ενσωματώσει πλήρως και ορθώς μια κοινοτική Οδηγία,
- β.** είτε δεν εφαρμόζει αποτελεσματικά την κοινοτική νομοθεσία, η οποία έχει ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη, γενικώς, μερικώς ή ακόμη και σε μια ατομική περίπτωση, τότε μπορούν να υποβάλουν καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Να υπογραμμισθεί ότι, πριν από την υποβολή καταγγελίας, θα πρέπει να έχει καταβληθεί κάθε προσπάθεια για την επίλυση του ζητήματος σε εθνικό επίπεδο, αξιοποιώντας τους εθνικούς μηχανισμούς ελέγχου (κοινοβουλευτικός έλεγχος, Συνήγορος του Πολίτη, Επιθεωρητές Περιβάλλοντος κ.λπ.).

41. Άρθρο 211 των Συνθηκών της Ένωσης.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Η καταγγελία μπορεί να γίνει είτε με τη μορφή επίσημης φόρμας υποβολής καταγγελιών, την οποία μπορεί να βρει κανείς στο διαδίκτυο⁴², είτε με τη μορφή μιας κοινής επιστολής σε μία από τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η καταγγελία θα πρέπει να περιλαμβάνει το όνομα, τη διεύθυνση του καταγγέλλοντος, καθώς και τα γεγονότα και τους λόγους με τους οποίους θεμελιώνεται -σύμφωνα με τον καταγγέλλοντα- η παραβίαση της κοινοτικής νομοθεσίας. Η όσο το δυνατόν πληρέστερη τεκμηρίωση της καταγγελίας, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με την υποβολή όλων των σχετικών εγγράφων της Διοίκησης αλλά και των διαθέσιμων επιστημονικών μελετών για το θέμα της καταγγελίας, διευκολύνει σημαντικά το έργο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Καλό θα ήταν να αναφέρονται και οι περιοχές ή οι φορείς, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αναζητήσει υλικό για τη θεμελίωση της καταγγελίας. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ιδιαίτερης προσοχής τυγχάνουν οι περιπτώσεις που αναδεικνύουν μια γενικότερη τακτική παραβίασης. Η καταγγελία μπορεί να αποσταλεί ταχυδρομικά στη διεύθυνση: Commission of the European Communities, Attn: Secretary General, B-1049, Brussels, Belgium. Μπορεί επίσης να παραδοθεί στο γραφείο της Αντιπροσωπίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του κράτους-μέλους του οποίου ο καταγγέλλων είναι πολίτης ή κάτοικος.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να ενημερώσει τον καταγγέλλοντα αναφορικά με την παραλαβή της καταγγελίας, καθώς και για την πρόοδο της έρευνάς της. Πιο συγκεκριμένα, εάν κρίνει ότι η καταγγελία ευσταθεί, θα στείλει επιστολή επιβεβαίωσης παραλαβής και αριθμό πρωτοκόλλου. Από τη στιγμή που ο καταγγέλλων πολίτης λαμβάνει την επιστολή παραλαβής έως την οριστική κατάληξη (π.χ. είτε αποστολή προειδοποιητικής επιστολής στο κράτος-μέλος για μη συμμόρφωση είτε κλείσιμο της καταγγελίας ύστερα από επαφή με το κράτος-μέλος και λήψη των αντίστοιχων διαβεβαιώσεων) μεσολαβεί ένα αρκετά μεγάλο διάστημα. Το διάστημα αυτό κυμαίνεται από 1 έως 3 έτη, εάν τελικά η υπόθεση παραπεμφθεί στο Δικαστήριο. Τέλος, η αποτελεσματική τεκμηρίωση της καταγγελίας συνεπάγεται, σε αρκετές περιπτώσεις, και σημαντικό οικονομικό κόστος, προκειμένου να καλυφθούν τα έξοδα για τη συλλογή στοιχείων, την εμπλοκή των ειδικών επιστημόνων (νομικών, περιβαλλοντολόγων), αλλά και για την ενδεχόμενη συμμετοχή σε συσκέψεις στην ΕΕ.

Η υποβολή αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το δικαίωμα αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συνιστά ένα από τα θεμελιώδη δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών (άρθρο 194 Συνθήκης της ΕΚ). Δικαίωμα υποβολής έχει κάθε πολίτης ή κάτοικος κράτους-μέλους της ΕΕ, καθώς και κάθε νομικό πρόσωπο που έχει την καταστατική του έδρα εντός της ΕΕ. Το αντικείμενο της αναφοράς θα πρέπει να εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται, φυσικά, και η εφαρμογή της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να αφορά άμεσα το φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχει εφαρμόσει ελαστικά την προϋπόθεση της άμεσης επίδρασης.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Η αναφορά μπορεί να ασκηθεί ατομικά ή από κοινού με άλλους πολίτες, συντάσσεται σε μία από τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και αποστέλλεται είτε ταχυδρομικά στον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στη διεύθυνση: **The President of the European Parliament, Rue Wiertz, B-1047 Brussels**, είτε με τηλεομοιοτυπία είτε ηλεκτρονικά με το σχετικό έγγραφο που υπάρχει στο διαδίκτυο (www.europarl.europa.eu/committees/peti_home_en.htm). Η αναφορά θα πρέπει να περιλαμβάνει τα στοιχεία του αναφέροντος (όνομα, διεύθυνση), μια σαφή περιγραφή των πραγματικών γεγονότων και των λόγων που στοιχειοθετούν εν προκειμένω την παραβίαση της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας, καθώς και ορισμένα έγγραφα, εφόσον υπάρχουν, τα οποία τεκμηριώνουν το περιεχόμενό της.

Τις αναφορές χειρίζεται η Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία μπορεί είτε να ζητήσει από την Επιτροπή διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης για τη διερεύνηση της παραβίασης της νομοθεσίας, είτε να υποβάλει έκθεση στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή, ακόμη, και να πραγματοποιήσει διερευνητική αποστολή. Ο αναφέρων πολίτης έχει δικαίωμα, σε κάθε περίπτωση, να πληροφορηθεί για την πορεία και τα αποτελέσματα της διερεύνησης της αναφοράς του.

Η υποβολή αναφοράς στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή

Κάθε πολίτης ή κάτοικος κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και κάθε επιχείρηση, ένωση ή άλλος οργανισμός που έχει την έδρα του σε χώρα της ΕΕ, μπορεί να υποβάλει καταγγελία στον Ευρωπαϊό Διαμεσολαβητή (άρθρο 195 των Συνθηκών της Ευρω-

παϊκής Ένωσης), εφόσον έχει διαπιστώσει κάποιο κρούσμα κακοδιοίκησης στις δραστηριότητες των θεσμικών οργάνων και Οργανισμών της Ένωσης⁴³.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑΣ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΟ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗ

Η καταγγελία υποβάλλεται σε μία από τις 23 γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε ταχυδρομικά, στη διεύθυνση: European Ombudsman I, Avenue du Président Robert Schuman, CS 30403, FR-67001 Strasbourg Cedex, France), είτε ηλεκτρονικά, αφού προηγουμένως τηλεφορτωθεί και συμπληρωθεί το σχετικό έντυπο από την ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή (www.ombudsman.europa.eu). Στην καταγγελία θα πρέπει να περιλαμβάνεται η ταυτότητα του καταγγέλλοντος, το θεσμικό όργανο ή ο Οργανισμός κατά του οποίου στρέφεται η καταγγελία και οι λόγοι (πραγματικά και νομικά περιστατικά) που στοιχειοθετούν το περιστατικό της κακοδιοίκησης. Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα κακοδιοίκησης μπορούν να αναφερθούν η άρνηση παροχής πληροφοριών ή εγγράφων, η παράλειψη απάντησης, οι διοικητικές παρατυπίες κ.λπ. Επιπροσθέτως, η καταγγελία θα πρέπει να υποβληθεί εντός δύο ετών από τη στιγμή που ο πολίτης έχει λάβει γνώση των γεγονότων στα οποία βασίζεται το κρούσμα κακοδιοίκησης. Δεν είναι επίσης απαραίτητο το κρούσμα αυτό να τον επηρεάζει ατομικά. Επίσης, πριν από την υποβολή της καταγγελίας, θα πρέπει ο πολίτης να έχει έρθει σε επαφή με τα αρμόδια θεσμικά όργανα, π.χ. μέσω της αποστολής σχετικής επιστολής.

43. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή, το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, η Επιτροπή Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ.λπ.

Ο Διαμεσολαβητής ερευνά την καταγγελία και διαβιβάζει την υπόθεση στο αρμόδιο όργανο. Εάν η υπόθεση δεν διευθετηθεί ικανοποιητικά κατά τη διάρκεια των ερευνών του, τότε επιδιώκει να επιτύχει φιλικό διακανονισμό και, στην περίπτωση που αποτύχει και αυτό, μπορεί να διατυπώσει συστάσεις για τη διευθέτηση της υπόθεσης ή ακόμη και να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

5.2

Για θέματα περιβάλλοντος, οι πολίτες μπορούν να προσφύγουν στη Διοίκηση κατά διοικητικών πράξεων, υπό συγκεκριμένους κατά περίπτωση όρους και προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, δίνεται η δυνατότητα άσκησης αίτησης θεραπείας, ιεραρχικής προσφυγής, ειδικής διοικητικής προσφυγής και ενδικοφανούς προσφυγής.

ΑΙΤΗΣΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

5.2.1

Η έννοια της θεραπείας αναφέρεται σε αποκατάσταση μιας αδικίας ή σε άρση μιας παράνομης νομικής κατάστασης που προκάλεσε η προσβαλλόμενη διοικητική πράξη. Με την αίτηση θεραπείας μπορεί να γίνει επίκληση είτε λόγων νομιμότητας της πράξης η οποία προσβάλλεται, είτε λόγων ουσιαστικών. Εάν η πράξη είναι παράνομη, η υπηρεσία έχει υποχρέωση να την ανακαλέσει, εφόσον δεν έχει παρέλθει μεγάλο διάστημα από την έκδοσή της (η νομολογία έχει προσδιορίσει ως εύλογο χρόνο τα πέντε χρόνια). Σε περίπτωση ανάκλησης ή τροποποίησης της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης, η Διοίκηση εκδίδει νέα πράξη. Ο ενδιαφερόμενος για την αποκατάσταση της υλικής ή ηθικής βλάβης των έννομων συμφερόντων του, η οποία προκαλείται από την ατομική διοικητική πράξη, ζητά την ανάκληση ή τροποποίησή της από την αρχή που την εξέδωσε, η οποία οφείλει να γνωστοποιήσει την απόφασή της εντός τριάντα (30) ημερών.

5.2.2

ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

Αν το αίτημα της αίτησης είναι η ακύρωση της διοικητικής πράξης, τότε αρμόδια καθίσταται η διοικητική αρχή η οποία προΐσταται εκείνης που εξέδωσε την πράξη. Η πράξη της αρχής με την οποία ακυρώνεται ή τροποποιείται η ελεγχόμενη πράξη είναι εκτελεστή διοικητική πράξη, ενώ η πράξη με την οποία το προϊστάμενο όργανο εμμένει στην αρχικά εκδοθείσα πράξη στερείται εκτελεσιμότητας. Με την άσκηση της ιεραρχικής προσφυγής δεν αναστέλλεται αυτοδικαίως η εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης, μπορεί ωστόσο να ανασταθεί η εκτέλεσή της ύστερα από αίτημα του ενδιαφερομένου. Η άσκηση της διοικητικής προσφυγής διακόπτει την προθεσμία άσκησης ένδικων μέσων, εφόσον κατατεθεί εντός προθεσμίας εξήντα (60) ημερών.

Παράδειγμα ιεραρχικής προσφυγής

Προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου Υπουργού από ιδιοκτήτη φροντιστηρίου κατά ασκηθείσας σε βάρος του πειθαρχικής δίωξης από όργανο που δεν είναι πειθαρχικός προϊστάμενος.

5.2.3

ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

Ειδικές διοικητικές προσφυγές, χαρακτηριζόμενες και ως προσφυγές νομιμότητας, είναι όσες προβλέπονται από ειδικές διατάξεις, που καθορίζουν ορισμένη προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να ασκηθούν, την αρχή από την οποία εξετάζονται, καθώς και άλλες προϋποθέσεις σχετικά με την άσκησή τους. Η άσκηση της ειδικής διοικητικής προσφυγής προκαλεί έλεγχο των νομικών πλημμελειών της πράξης, είναι δηλαδή προσφυγή που προκαλεί έλεγχο νομιμότητας, ενώ οι πράξεις που εκδίδονται επί των ειδικών διοικητικών προσφυγών έχουν εκτελεστό χαρακτήρα. Η εμπρόθεσμη υποβολή των προσφυγών αυτών διακόπτει την προθεσμία άσκησης των ένδικων βοηθημάτων.

Η απόφαση γνωστοποιείται στον προσφεύγοντα, αν δεν ορίζουν διαφορετικά ειδικές διατάξεις, σε τριάντα (30) μέρες, ενώ, αν αρμόδιο να αποφανθεί για την ειδική διοικητική προσφυγή είναι άλλο διοικητικό όργανο, εκείνο στο οποίο κατατέθηκε οφείλει να τη διαβιβάσει στο αρμόδιο μέσα σε πέντε (5) μέρες. Το ίδιο ισχύει αναλογικά και στην περίπτωση κατάθεσης ενδικοφανούς προσφυγής.

ΕΝΔΙΚΟΦΑΝΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗ

5.2.4

Ενδικοφανής προσφυγή είναι η τυπική διοικητική προσφυγή, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

- 1)** προβλέπεται ειδικά η άσκησή της από το νόμο,
- 2)** ασκείται ενώπιον του οργάνου που εξέδωσε την πράξη, είτε ενώπιον του ιεραρχικώς προϊσταμένου, είτε ενώπιον άλλου διοικητικού οργάνου που υπάρχει ή έχει συσταθεί ειδικά για το σκοπό αυτό,
- 3)** καθιστά δυνατή την επανεξέταση της υπόθεσης, όχι μόνο από πλήρως νομιμότητας αλλιά και κατ' ουσία,
- 4)** ασκείται υποχρεωτικά επί ποινή απαραδέκτου του ενδίκου βοηθήματος (αίτηση ακυρώσεως ή προσφυγή), μέσα σε ορισμένη προθεσμία, η οποία προβλέπεται από το νόμο και υπόκειται στην καθιερωμένη από το νόμο διαδικασία.

Παράδειγμα ενδικοφανούς προσφυγής

Η απόφαση του Δασάρχη τελειούται ως διοικητική πράξη από τη χρονική στιγμή της έκδοσης και αποστολής της στον ενδιαφερόμενο ιδιώτη, μετά δε την κατά τον τρόπο αυτό τελείωση της διοικητικής πράξης, δεν δικαιούται πλέον ο Δασάρχης να επανέλθει στην υπόθεση ανακαλώντας ή τροποποιώντας την απόφασή του, η οποία υπόκειται μόνο σε ακύρωση ή μεταρρύθμιση από τις αρμόδιες επιτροπές κατά τη θεσπιζόμενη από το Νόμο ενδικοφανή διαδικασία (ΣτΕ 1038/88, 1040-1/88, 1147-8/88, 2756/99, 1171/97).

Στην άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής νομιμοποιείται εκείνος ο πολίτης του οποίου το ατομικό δικαίωμα ή έννομο συμφέρον έχει προσβληθεί ή εκείνος στον οποίο αφορά η διοικητική πράξη. Η προσφυγή ασκείται κατά οριστικών πράξεων και η απόφαση εκδίδεται μέσα σε προθεσμία που ορίζει ο νόμος ή, διαφορετικά, εντός τριών (3) μηνών. Η άσκηση της προσφυγής δίνει αφορμή για την έκδοση νέας διοικητικής πράξης, οδηγεί πάντα σε νέα κρίση της υπόθεσης, ενώ η άσκησή της αποτελεί προϋπόθεση του παραδεκτού της αίτησης ακύρωσης ενώπιον του ΣτΕ ή της προσφυγής στα διοικητικά δικαστήρια επί διαφορών ουσίας.

5.2.5

ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ ΤΩΝ ΟΤΑ

Ο έλεγχος σκοπιμότητας κατά πράξεων των ΟΤΑ έχει καταργηθεί, ωστόσο οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσφύγει στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας και να προσβάλει τις αποφάσεις των συλλογικών ή μονομελών οργάνων των Δήμων, των Κοινοτήτων, των τοπικών διαμερισμάτων, των νομικών τους προσώπων δημοσίου δικαίου και των συνδέσμων για λόγους νομιμότητας, μέσα σε προθεσμία δέκα (10) ημερών από τη δημοσίευση, την κοινοποίηση ή τη γνώση της προσβαλλόμενης απόφασης. Στοιχείο προς απόδειξη για την έναρξη της προθεσμίας είναι το αν και πότε έλαβε γνώση ο ενδιαφερόμενος και όχι το ότι τυχόν δεν έλαβε γνώση. Η προσφυγή μπορεί να στρέφεται και κατά παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας. Ο Γενικός Γραμματέας αποφαινεται σε αποκλειστική προθεσμία ενός (1) μηνός από την υποβολή της προσφυγής, ενώ η άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας συνιστά σιωπηρή απόρριψη⁴⁴.

ΠΡΟΣΦΥΓΗ ΚΑΤΑ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

5.2.6

Οποιοσδήποτε έχει έννομο συμφέρον μπορεί να προσβάλει τις αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα που εκδίδονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου⁴⁵, ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής του άρθρου 152 του Ν. 3463/2006 μέσα σε προθεσμία ενός (1) μηνός από την έκδοση της απόφασης ή την κοινοποίηση ή τη γνώση αυτής⁴⁶. Η Ειδική Επιτροπή ασκεί έλεγχο νομιμότητας και εκδίδει την απόφασή της σε αποκλειστική προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την υποβολή της. Οι αποφάσεις της προσβάλλονται μόνο στα αρμόδια δικαστήρια.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΟΤΑ

5.2.7

Τα αιρετά όργανα των Δήμων και Κοινοτήτων, οι διοικήσεις των νομικών προσώπων και των συνδέσμων έχουν υποχρέωση συμμόρφωσης⁴⁷ χωρίς καθυστέρηση προς τις αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας και της ειδικής επιτροπής, ενώ σε αντίθετη περίπτωση διαπράττουν σοβαρή παράβαση καθήκοντος ελεγχόμενη πειθαρχικά⁴⁸.

45. Άρθρα 149 και 150 του Ν. 3463/2006.

46. Άρθρο 151 του Ν. 3463/2006.

47. Άρθρο 154 του Ν. 3463/2006.

48. Άρθρα 142 και 143 του Ν. 3463/2006.

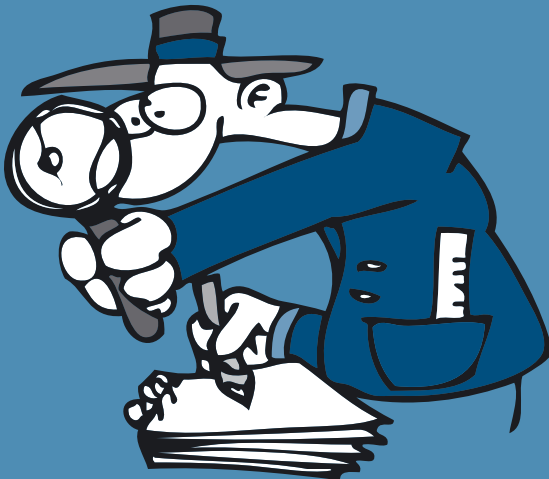

6

Μηχανισμοί περιβαλλοντικού ελέγχου

Μαρία Αποστόλου
Βασιλική Βρετού

Το 1975 υπήρξε για πρώτη φορά στο Ελληνικό Σύστημα κατοχύρωση του δικαιώματος στην προστασία του περιβάλλοντος. Ωστόσο, την ίδια περίοδο άρχισε και η σταδιακή αύξηση σοβαρών εστιών περιβαλλοντικής ρύπανσης και μόλυνσης (ανεξέλεγκτες χωματερές, οικιστική επέκταση κ.λπ.), καθώς και η εξάπλωση δραστηριοτήτων που εν δυνάμει μπορούν να προκαλέσουν περιβαλλοντική επιβάρυνση (π.χ. ξενοδοχειακές μονάδες, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος κ.λπ.).

Για τους συγκεκριμένους λόγους, προέκυψε η ανάγκη συστηματικής ανάπτυξης μηχανισμών περιβαλλοντικού ελέγχου, ώστε να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά και έγκαιρα τα νέα περιβαλλοντικά προβλήματα, που εν πολλοίς αποτελούν ή/και προκαλούν κοινωνικά αλλά και οικονομικά προβλήματα.

Οι κυριότεροι μηχανισμοί περιβαλλοντικού ελέγχου που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα είναι: τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, ο Συνήγορος του Πολίτη, το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης, ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης, καθώς και ο σχετικός κοινοβουλευτικός έλεγχος. Μερικοί από τους ελεγκτικούς μηχανισμούς αποτελούν εσωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς της Διοίκησης (π.χ. Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης), ενώ άλλοι αποτελούν εξωτερικούς ελεγκτικούς μηχανισμούς (π.χ. Συνήγορος του Πολίτη). Οι αρμοδιότητες και η ελεγκτική τους εμβέλεια ποικίλλουν, όπως ποικίλλει και η αποτελεσματικότητα της παρέμβασής τους.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΚΕΠΠΕ)

6.1

■ **Αποστολή - Αρμοδιότητες:** Τα Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος προβλέφθηκαν για πρώτη φορά στο Ν. 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος». Συγκροτούνται με απόφαση Νομάρχη και η σύνθεση του κλιμακίου αποτελείται από προσωπικό της αρμόδιας Νομαρχίας και της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου. Μπορούν, επίσης, να μετέχουν και εκπρόσωποι του οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης στην περιοχή των οποίων γίνεται ο έλεγχος. Όσον αφορά στις περιοχές της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, τα ΚΕΠΠΕ συνιστώνται από τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και τον Οργανισμό Ρυθμιστικού Σχεδίου Θεσσαλονίκης. Τα ΚΕΠΠΕ ελέγχουν την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων και, γενικά, την εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος⁴⁹. Η δραστηριότητά τους συντονίζεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

■ **Διαδικασία ελέγχου:** Τα ΚΕΠΠΕ έχουν δυνατότητα να διενεργούν αυτοψίες σε εγκαταστάσεις ή δραστηριότητες, ιδίως σε περιπτώσεις που πιθανολογείται βάσιμα ότι η λειτουργία τους υποβαθμίζει το περιβάλλον⁵⁰. Έχουν το δικαίωμα να εισέρχονται στις εγκαταστάσεις είτε βρισκονται σε λειτουργία είτε όχι.

■ **Αποτελέσματα του ελέγχου:** Τα ΚΕΠΠΕ κάνουν τις απαραίτητες συστάσεις και υποδείξεις, προκειμένου να ληφθούν άμεσα τα κατάλληλα μέτρα για μείωση και περιορισμό της περιβαλλοντικής υποβάθμισης. Επίσης, συντάσσουν σχετική έκθεση με τις διαπιστώσεις και τα προτεινόμενα προς λήψη μέτρα. Τέλος, έχουν τη δυνατότητα να εισηγηθούν προς τον αρμόδιο Νομάρχη την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, η αποδοχή των οποίων, όμως, εναπόκειται στη διακριτική ευχέρειά του.

49. Σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 1 του Ν. 1650/1986.

50. Άρθρο 26 παρ. 2 του Ν. 1650/1986.

6.2

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΕΥΕΠ)

■ **Αποστολή - Αρμοδιότητες:** Η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος αποτελεί έναν ελεγκτικό μηχανισμό, ο οποίος υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

Βασική αρμοδιότητα της ΕΥΕΠ είναι να διενεργεί ελέγχους για να διαπιστώνει αν τηρείται η περιβαλλοντική νομοθεσία, οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι και οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων στα έργα και στις δραστηριότητες του δημόσιου (π.χ. ΧΥΤΑ), ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε ολόκληρη τη χώρα (τουριστικές εγκαταστάσεις, βιομηχανίες, εξορυκτικές δραστηριότητες, κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, υδατοκαλλιέργειες κ.ά. δραστηριότητες). Επίσης, έχει αρμοδιότητα σε θέματα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος από καταπατήσεις δημόσιων εκτάσεων, από την ανέγερση και συντήρηση αυθαίρετων κατασκευών οπουδήποτε και ιδιαίτερα σε προστατευόμενες περιοχές, από τις επεμβάσεις σε ρέματα, αιγιαλό και παραλία.

■ **Διαδικασία ελέγχου:** Η ΕΥΕΠ διενεργεί επιθεωρήσεις στο πλαίσιο του προγραμματισμού της υπηρεσίας, αλλά και ύστερα από καταγγελίες ή κατά τη διερεύνηση ατυχημάτων. Η διενέργεια ελέγχου από την ΕΥΕΠ δεν αποκλείει την τυχόν παρέμβαση άλλης αρχής. Δεν υπάρχει χρηματική επιβάρυνση του πολίτη.

Εάν ύστερα από το σχετικό έλεγχο διαπιστωθούν παραβάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, συντάσσονται: **α)** σχετική **έκθεση**, η οποία επιδίδεται στον παραβάτη, και, κατόπιν απολογίας ή μη του παραβάτη, **β)** αιτιολογημένη **πράξη βεβαίωσης** ή μη της παράβασης, η οποία αποστέλλεται στην αρχή που του χορήγησε την άδεια κατασκευής ή λειτουργίας του έργου ή έναρξης της δραστηριότητας ή την ανανέωση αυτών. Αντίγραφο της ίδιας πράξης διαβιβάζεται και στον αρμόδιο εισαγγελέα για τυχόν αξιόποινες πράξεις.

Εάν διαπιστώνεται και ρύπανση ή υποβάθμιση του περιβάλλοντος ή άλλη παράβαση⁵¹, η ΕΥΕΠ εισηγείται την επιβολή προστίμου, ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης, στους εξής φορείς: στον οικείο Νομόρχο, στο Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας ή στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων.

■ Στοιχεία επικοινωνίας:

Α) Τομέας Νοτίου Ελλάδας (υπάγονται οι Περιφέρειες: Αττικής, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου, Ιονίου και Δυτικής Ελλάδας)

Διεύθυνση: Λεωφ. Κηφισίας 1-3, 115 23 Αθήνα

Τηλέφωνο: 210 8701800

Β) Τομέας Βορείου Ελλάδας (υπάγονται οι Περιφέρειες: Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας και Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, Θεσσαλίας, Ηπείρου και Βορείου Αιγαίου)

Διεύθυνση: Αδριανουπόλεως 24, 551 33 Θεσσαλονίκη

Τηλέφωνο: 2310 483226

51. Άρθρο 30 του Ν. 1650/1986.

6.3

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ (ΣΤΠ)

■ **Αποστολή - Αρμοδιότητες:** Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι Ανεξάρτητη Αρχή, η οποία ιδρύθηκε το έτος 1997 με το Ν. 2477/1997 (ήδη Ν. 3094/2003). Ως Ανεξάρτητη Αρχή δεν υπόκειται σε ιεραρχική εποπτεία και σε οποιονδήποτε διοικητικό έλεγχο, αλλά οφείλει να υποβάλλει κάθε έτος την Ετήσια Έκθεσή της στη Βουλή. Το 2001 αναβαθμίστηκε θεσμικά, καθώς κατοχυρώθηκε στο Ελληνικό Σύνταγμα⁵².

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολαβεί μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των ΟΤΑ, των ΝΠΔΔ και κάποιων ΝΠΙΔ, με **στόχους: 1)** την προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη και του παιδιού, **2)** την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και **3)** την τήρηση της νομιμότητας και της ισότητας.

Η Αρχή ερευνά μόνο ατομικές διοικητικές πράξεις, παραλείπει ή υλικές ενέργειες οργάνων των δημοσίων υπηρεσιών.

Για ζητήματα περιβάλλοντος και, γενικότερα, προβλήματα ποιότητας ζωής, αρμόδιος είναι ο **Κύκλος Ποιότητας Ζωής**.

■ **Τρόπος υποβολής αναφοράς:** Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο θα πρέπει να υποβάλει ενυπόγραφη έγγραφη αναφορά προς την Αρχή. Δεν υπάρχει χρηματική επιβάρυνση του πολίτη. Η υποβολή της έγγραφης αναφοράς θα πρέπει να γίνεται μέσα σε έξι (6) μήνες από τη χρονική στιγμή κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος έλαβε γνώση των ενεργειών ή παραλείψεων της δημόσιας υπηρεσίας, ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ. Τυχόν ύπαρξη εκκρεμοδικίας αποτελεί λόγο κωλύματος για τη διαμεσολάβηση της Αρχής.

■ **Διαδικασία ελέγχου:** Ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής διαμεσολαβεί και ελέγχει πράξεις ή παραλείψεις δημοσίων υπηρεσιών, ΝΠΔΔ ή

ΝΠΙΔ που ελέγχονται από το Δημόσιο και σχετίζονται με θέματα που αφορούν σε πράξεις ή παραλείψεις που προκαλούν ή/και σχετίζονται με υποβάθμιση, πρόκληση ρύπανσης ή/και μόλυνσης σε περιβαλλοντικά αγαθά (φυσικό, οικιστικό, πολιτιστικό περιβάλλον). Ειδικότερα, ο Κύκλος Ποιότητας Ζωής του Συνηγόρου του Πολίτη είναι αρμόδιος, κυρίως, για πολεοδομικά θέματα, περιβαλλοντική αδειοδότηση επιχειρήσεων, προστασία οικοτόπων και δασών, ανάδειξη πολιτιστικών αγαθών, πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφόρηση. Στη συγκεκριμένη ελεγκτική αρμοδιότητα υπάγονται και ζητήματα διαδικαστικής φύσης, π.χ. μη χορήγηση έγγραφης απάντησης της δημόσιας υπηρεσίας εντός της νόμιμης προβλεπόμενης προθεσμίας, για υπόθεση που σχετίζεται με περιβαλλοντικό ζήτημα.

■ **Αποτελέσματα του ελέγχου:** Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν εκδίδει εκτελεστές ατομικές διοικητικές πράξεις, ούτε υποκαθιστά τα δικαστήρια. Οι προτάσεις του και τα έγγραφά του έχουν βάση στη νομιμότητα και στην πειθώ, στο διάλογο και στην ηθική δέσμευση. Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως διαμεσολαβητική Ανεξάρτητη Αρχή, διερευνά κατ' αρχήν τη βασιμότητα της αναφοράς του πολίτη και επικοινωνεί τηλεφωνικά και, κυρίως, εγγράφως με τις εμπλεκόμενες αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες. Σε περίπτωση που διαπιστώσει κακοδιοίκηση, υποβάλλει τις προτάσεις του για αποκατάσταση της νομιμότητας προς την αρμόδια δημόσια υπηρεσία και ενημερώνει για την ισχύουσα νομοθεσία, θέτοντας αρκετές φορές και προθεσμία αποκατάστασης της παρανομίας/κακοδιοίκησης.

Η παρέμβαση του Κύκλου Ποιότητας Ζωής ποικίλλει, από την **απλή διαμεσολάβηση** (απλό έγγραφο προς την αρμόδια υπηρεσία) μέχρι τη **σύνταξη πορίσματος, ειδικής έκθεσης**, καθώς και την **παραπομπή του φακέλου** της υπόθεσης σε **πειθαρχικό ή εισαγγελικό έλεγχο**.

ΕΠΙΤΥΧΗΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη (εφεξής ΣτΠ) ανέλαβε το 2004 αναφορά πολίτη ο οποίος διαμαρτυρόταν για την ανεξέλεγκτη και παράνομη διάθεση υγρών αποβλήτων και ομβρίων υδάτων από το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών (εφεξής ΔΑΑ) σε παρακείμενο ποταμό και στο ευρύτερο φυσικό περιβάλλον, το οποίο εν πολλοίς αποτελείται από καλλιεργούμενη αγροτική γη. Λόγω της σοβαρότητας του θέματος, ο ΣτΠ προέβη σε εκτεταμένη έγγραφη και τηλεφωνική επικοινωνία με τις αρμόδιες υπηρεσίες (κυρίως Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΔΑΑ, Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας, σχετικές Διευθύνσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ), διενεργήθηκαν αυτοψίες στους συγκεκριμένους χώρους και υπήρξε επιτυχής παρέμβαση στα περισσότερα ζητήματα.

Ειδικότερα:

- 1) Εντοπίστηκε ότι δεν υπήρχε Μελέτη Επεξεργασίας και Διάθεσης Υγρών Αποβλήτων. Με την παρέμβαση του ΣτΠ εκπονήθηκε και εγκρίθηκε η μελέτη, ενώ συγχρόνως κατασκευάστηκε και λειτουργεί η Μονάδα Τριτοβάθμιας Επεξεργασίας.
- 2) Δεν υπήρχε Μονάδα Προεπεξεργασίας Βιομηχανικών Αποβλήτων. Μετά τη διαμεσολαβητική παρέμβαση, εκπονήθηκε και εγκρίθηκε η μελέτη και η σχετική Μονάδα κατασκευάστηκε και λειτουργεί με πολύ καλά αποτελέσματα.
- 3) Δεν υπήρχε δίκτυο διάθεσης των επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων εντός του ΔΑΑ. Εκπονήθηκε ήδη και εγκρίθηκε η μελέτη δικτύου επιφανειακής άρδευσης

των αποβλήτων του αεροδρομίου και κατασκευάστηκε το μεγαλύτερο μέρος του δικτύου.

4) Δεν υπήρχε εγκεκριμένος αποδέκτης των επεξεργασμένων ομβρίων υδάτων του ΔΑΑ, με συνέπεια αυτά να οδηγούνται σε παρακείμενους αγρούς και αμπέλια και, τελικά, στο ποτάμι που βρίσκεται πλησίον. Μετά την παρέμβαση του ΣτΠ εκπονείται σχετική αντιπλημμυρική μελέτη από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

■ Στοιχεία επικοινωνίας:

Διεύθυνση: Χατζηγιάννη Μέξη 5, 115 28, Αθήνα

Ώρες υποδοχής κοινού: 8.30 π.μ. - 2.00 μ.μ.

Τηλέφωνα: 210 7289600, 801-11-25000

(αυτοματοποιημένες γενικές πληροφορίες με χρέωση μίας αστικής μονάδας ανά κλήση, όλο το 24ωρο)

Fax: 210 7292129

6.4

ΓΕΝΙΚΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΓΕΔΔ)

■ **Αποστολή - Αρμοδιότητες:** Ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης αποτελεί Διοικητική Αρχή με κύριο αντικείμενο το συντονισμό και την αξιολόγηση του έργου των ελεγκτικών σωμάτων της Δημόσιας Διοίκησης, τον εντοπισμό των φαινομένων διαφθοράς και κακοδιοίκησης, τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της Διοίκησης.

■ **Διαδικασία ελέγχου:** Ο ΓΕΔΔ επιλαμβάνεται υποθέσεων που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά του κατόπιν καταγγελίας ή αυτεπαγγέλτως, με την προϋπόθεση ότι αυτές αναφέρονται σε χρόνο όχι προγενέστερο της τριετίας από τη στιγμή που έλαβε γνώση. Κάθε ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει να μην ανακοινωθεί το όνομά του και τα άλλα προσωπικά στοιχεία του στη δημόσια υπηρεσία στην οποία αναφέρεται η καταγγελία. Αν δεν είναι δυνατή η διερεύνηση της υπόθεσης χωρίς την ανακοίνωση του ονόματός του, ο ενδιαφερόμενος ειδοποιείται σχετικά. Δεν υπάρχει χρηματική επιβάρυνση του πολίτη.

Μετά το πέρας της διερεύνησης των υποθέσεων από τους Ειδικούς Επιθεωρητές του ΓΕΔΔ ή από τα ιδιαίτερα Σώματα και τις Υπηρεσίες Επιθεώρησης, συντάσσεται **έκθεση** με τις διαπιστώσεις τους, καθώς και με προτάσεις για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την εξάλειψη των φαινομένων διαφθοράς, κακοδιοίκησης ή ανεπαρκών υπηρεσιών. Ο ΓΕΔΔ δύναται να ζητήσει την **άσκηση πειθαρχικής δίωξης** υπαλλήλου ή λειτουργού των ελεγχόμενων φορέων, εάν: **α)** αρνηθούν οι συγκεκριμένοι φορείς να συνεργασθούν ή να χορηγήσουν στοιχεία κατά τον έλεγχο και **β)** διαπιστωθεί παράνομη συμπεριφορά ή άλλες παραβάσεις. Επίσης, εάν στοιχειοθετούνται αξιόποινες πράξεις, συντάσσεται πόρισμα το οποίο διαβιβάζεται στον αρμόδιο Εισαγγελέα.

■ Στοιχεία επικοινωνίας:

Διεύθυνση: Λ. Κηφισίας 1-3, 115 23 Αθήνα

Τηλέφωνο: 210 6470370

Fax: 210 6470375, 210 6470956

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: info@gedd.gr

ΣΩΜΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ-ΕΛΕΓΚΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (ΣΕΕΔΔ)

6.5

■ **Αποστολή - Αρμοδιότητες:** Το Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης αποτελεί όργανο εσωτερικού ελέγχου και επιθεώρησης της Δημόσιας Διοίκησης. Εντοπίζει και ελέγχει κυρίως φαινόμενα διαφθοράς, κακοδιοίκησης, αδιαφανών διαδικασιών και χαμηλής παραγωγικότητας. Ιδρύθηκε το 1997 και η λειτουργία και οι αρμοδιότητές του ρυθμίζονται από το Ν. 3074/2002. Στις ελεγχόμενες υπηρεσίες ανήκουν όλες οι δημόσιες υπηρεσίες, ΝΠΔΔ, ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού, Επιχειρήσεις ΟΤΑ, ΝΠΔΔ, Κρατικά ΝΠΙΔ, Δημόσιες Επιχειρήσεις, τη διοίκηση των οποίων ορίζει άμεσα το Δημόσιο ή συμμετέχει σε αυτή ως μέτοχος.

■ **Τρόπος υποβολής αναφοράς:** Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα να υποβάλει ενυπόγραφη έγγραφη αναφορά προς την Αρχή. Δεν υπάρχει χρηματική επιβάρυνση του πολίτη. Επίσης, τελευταία το Σώμα δέχεται και τηλεφωνικές καταγγελίες αναφορές στο τετραψήφιο νούμερο **1564**.

■ **Ελεγκτική διαδικασία:** Το ΣΕΕΔΔ μπορεί να διενεργεί **επιθεωρήσεις και ελέγχους** σε συνέχεια είτε ατομικών αναφορών πολιτών είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν εντολής του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και του επικεφαλής οποιασδήποτε Ανεξάρτητης Αρχής⁵³. Στο πλαίσιο της έρευνας, οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές μπορούν να επισκέπτονται την ελεγχόμενη υπηρεσία και έχουν δικαίωμα ακώλυ-

53. Οι συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές (ΑΑ) είναι οι κάτωθι: Συνήγορος του Πολίτη, Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού (ΑΣΕΠ), Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ), Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Αρχή Διατήρησης Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ).

της πρόσβασης στους φακέλους. Επίσης, μπορεί με πρωτοβουλία του Ειδικού Γραμματέα του ΣΕΕΔΔ να προκληθεί η διενέργεια **ένορκης διοικητικής εξέτασης** και, σε κάποιες περιπτώσεις, να προταθεί η **άσκηση ποινικής ή πειθαρχικής δίωξης**.

■ **Αποτελέσματα του ελέγχου:** Σε περίπτωση που χορηγηθούν στους Επιθεωρητές-Ελεγκτές παραπληθυντικά στοιχεία ή πληροφορίες, ή διαπιστωθεί απόκρυψη ή άρνηση παροχής στοιχείων, η συγκεκριμένη συμπεριφορά αποτελεί αυτοτελές πειθαρχικό παράπτωμα, που τιμωρείται από το άρθρο 109 του Υπαλληλικού Κώδικα.

Τέλος, με την ολοκλήρωση των κατά περίπτωση ελεγκτικών ενεργειών ή με τη λήψη άλλων διοικητικών μέτρων, οι Επιθεωρητές-Ελεγκτές υποβάλλουν στον Ειδικό Γραμματέα έκθεση, με τα συμπεράσματα και τις προτεινόμενες λύσεις. Ο τελευταίος, εφόσον την εγκρίνει, οφείλει να τη διαβιβάσει στους καθ' ύλην αρμόδιους Υπουργούς, στο Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης και στις υπηρεσίες για τις οποίες διενεργήθηκε η σχετική έρευνα. Το αργότερο εντός διμήνου από τη λήψη της έκθεσης, οι υπηρεσίες υποχρεούνται να αναφέρουν στο Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, στον Ειδικό Γραμματέα του ΣΕΕΔΔ και στον Υπουργό Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης τις ενέργειες στις οποίες προέβησαν, προκειμένου να συμμορφωθούν στην **έκθεση ελέγχου**.

■ **Στοιχεία επικοινωνίας:**

Διεύθυνση: Λ. Συγγρού 60, 117 42 Αθήνα

Ώρες υποδοχής κοινού: 12 το μεσημέρι - 2.30 μ.μ.

Τηλέφωνο: 210 9281800, 1564

Fax: 210 9281819

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: seedd@seedd.gr

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ορίζεται από τον Κανονισμό της Βουλής και, εκτός από την πρόταση δυσπιστίας (η οποία κατατίθεται από τα κόμματα της Βουλής κατά της κυβέρνησης), ασκείται και με τα εξής μέσα: **α)** αναφορές, **β)** ερωτήσεις, **γ)** επίκαιρες ερωτήσεις, **δ)** επερωτήσεις, **ε)** επίκαιρες επερωτήσεις, **στ)** αιτήσεις κατάθεσης εγγράφων. Οι αναφορές υποβάλλονται από τους πολίτες, μέσω των βουλευτών, ενώ τα λοιπά μέσα ασκούνται από τους βουλευτές.

■ **Διαδικασία υποβολής αναφοράς και συζήτησης:** Μεμονωμένοι πολίτες, ενώσεις πολιτών ή οργανώσεις, μπορούν να απευθύνουν εγγράφως και επωνύμως παράπονα ή αιτήματα στη Βουλή των Ελλήνων. Οι βουλευτές μπορούν, εάν το επιθυμούν, να υιοθετήσουν τις αναφορές αυτές. Σε αυτή την περίπτωση, τις προσυπογράφουν κατά την κατάθεσή τους ή το δηλώνουν κατά την ανακοίνωσή τους στη Βουλή. Ο Υπουργός στον οποίο διαβιβάζεται η αναφορά είναι υποχρεωμένος, μέσα σε είκοσι πέντε (25) ημέρες, να απαντήσει στη Βουλή, με ταυτόχρονη κοινοποίηση στους βουλευτές που υιοθέτησαν την αναφορά και σ' αυτόν που την υπέβαλε. Στις περιπτώσεις της υιοθέτησης μιας αναφοράς από βουλευτή, αν ο Υπουργός δεν απαντήσει ή απαντήσει εκπρόθεσμα, η αναφορά μπορεί να συζητηθεί κατά τη διαδικασία συζήτησης των επίκαιρων ερωτήσεων. Η υποχρέωση για απάντηση από τον Υπουργό ισχύει και για τις αναφορές που κατατίθενται στο διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ δύο συνόδων της Βουλής.

■ Στοιχεία επικοινωνίας:

Διεύθυνση: Βασ. Σοφίας 2, 100 21 Αθήνα

Τηλεφωνικό κέντρο: 210 3707000

7

Ένδικα μέσα προστασίας (εθνικά, κοινοτικά, ΕΔΔΑ)

Χαρίκλεια Αθανασοπούλου

Το δικαίωμα στο περιβάλλον έχει στοιχεία συγχρόνως ατομικού, κοινωνικού και πολιτικού δικαιώματος (άρθρο 24 του Συντάγματος). Ο κάθε πολίτης μπορεί να προσφύγει στα αρμόδια δικαστήρια, προκειμένου να εξασφαλίσει την προσήκουσα δικαστική προστασία για την πρόληψη και την αποκατάσταση των προσβολών του περιβάλλοντος.

7.1

ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το δικαίωμα στην παροχή δικαστικής προστασίας θεμελιώνεται στο άρθρο 20, παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος.

Αποτελεσματική δικαστική προστασία παρέχεται:

- α)** στο πεδίο του δημοσίου δικαίου, ιδίως του δικαίου του περιβάλλοντος, με σκοπό τον έλεγχο της εφαρμογής του από το δικαστή και την υλοποίηση της προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και
- β)** στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου, με τη δυνατότητα προσφυγής στα πολιτικά δικαστήρια για τη διαφύλαξη του ζωτικού χώρου του θιγόμενου και των ατομικών του αγαθών από τις βλαπτικές επενέργειες στο περιβάλλον.

ΠΑΡΟΧΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

7.1.1

Δικαστική προστασία μέσω των διατάξεων του Αστικού Κώδικα (ΑΚ)

7.1.1.1

■ ΠΡΟΣΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το ιδιωτικό δίκαιο αναγνωρίζει δικαίωμα πάνω στο περιβάλλον, φυσικό και τεχνητό. Η προσβολή της προσωπικότητας συνίσταται σε προσβολή των σωματικών και ψυχικών αγαθών που τη συνθέτουν, δηλαδή του ζωτικού χώρου της προσωπικότητας. Προσβολή του ζωτικού χώρου αποτελεί και η παρεμπόδιση της άσκησης του δικαιώματος χρήσης. Συνάγεται, ως εκ τούτου, ότι η αποστέρηση χρήσης των κοινών σε όλους (ατμοσφαιρικός αέρας, θάλασσα, έδαφος) και κοινόχρηστων πραγμάτων (αιγιαθίοι, όχθες, δημόσια ύδατα, δημόσιες οδοί, άλση και δάση) συνιστά προσβολή του δικαιώματος χρήσης των κοινών και κοινόχρηστων πραγμάτων, εξουσία που απορρέει από το ευρύτερο δικαίωμα της προσωπικότητας.

Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον (άρθρο 57 ΑΚ). Το δικαστήριο, με την απόφασή του ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί (άρθρο 59 ΑΚ).

Παράδειγμα νομολογίας

Η παρακώλυση της χρήσης κοινόχρηστης οδού αποτελεί περίπτωση προσβολής προσωπικότητας (ΑΠ 1637/2000). Ομοίως, η εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα, όπως καπνοί, αναθυμιάσεις και θόρυβοι από ημιυπαίθριο καφέ-μπαρ με μουσική ισχυρής έντασης σε ώρες κοινής ησυχίας, συνιστά προσβολή του δικαιώματος της προσωπικότητας (Πρ. Χαλκίδος 91/2004 - Διαδικασία ασφαλιστικών μέτρων).

■ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΜΗΣ

Η νομή προσβάλλεται είτε με διατάραξη, είτε με αποβολή του νομέα, εφόσον αυτές γίνονται παράνομα και χωρίς τη θέλησή του. Η νομή που αποκτήθηκε με τέτοια αποβολή είναι επιλήψιμη (άρθρο 984 ΑΚ).

Ο νομέας που διαταράχθηκε παράνομα έχει δικαίωμα να αξιώσει την παύση της διατάραξης, καθώς και την παράλειψή της στο μέλλον (σχετικό το άρθρο 989 ΑΚ).

Ο κύριος ακινήτου δικαιούται να απαγορεύει οποιαδήποτε ενέργεια πάνω στο κτήμα του (άρθρο 1000 ΑΚ).

Κατ' εξαίρεση του συγκεκριμένου κανόνα: Ο κύριος ακινήτου έχει υποχρέωση να ανέχεται την εκπομπή καπνού, αιθάλης, αναθυμιάσεων, θερμότητας, θορύβου, δονήσεων ή άλλες παρόμοιες επενέργειες που προέρχονται από άλλο ακίνητο, εφόσον αυτές δεν παραβιάζουν σημαντικά τη χρήση του ακινήτου του ή προέρχονται από χρήση συνήθη για τα ακίνητα της περιοχής του κτήματος από το οποίο προκαλείται η βλάβη (άρθρο 1003 ΑΚ).

■ ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΑ

«Όποιος ζημιώσει άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει» (άρθρο 914 ΑΚ).

Αδικοπρακτική ευθύνη για αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας: «Όποιοσδήποτε, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, προκαλεί ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος ευθύνεται σε αποζημίωση, εκτός αν αποδείξει ότι η ζημιά οφείλεται σε ανώτερη βία ή ότι προήλθε από υπαίτια ενέργεια τρίτου που ενήργησε δολίως» (άρθρο 29 του Ν. 1650/1986).

Δικαστική προστασία μέσω των διατάξεων του ποινικού δικαίου

7.1.1.2

■ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ (υποβολή μήνυσης ή αυτεπάγγελτη έρευνα)

Τα ποινικά αδικήματα που αφορούν σε προσβολές στο περιβάλλον διώκονται, κατά κανόνα, αυτεπάγγελτα από τον αρμόδιο Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών.

Ο πολίτης μπορεί να καταγγείλει τη διάπραξη ενός τέτοιου αδικήματος ενώπιον των αρμόδιων αρχών, υποβάλλοντας μήνυση ενώπιον του καθ' ύλην αρμόδιου Εισαγγελέα ή των αρμόδιων αστυνομικών ή λιμενικών οργάνων (άρθρο 42 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας- ΚΠοινΔ)⁵⁴.

Ο μηνυτής πρέπει να κατονομάσει το δράστη στη μήνυσή του και, εάν αυτός δεν έχει ταυτοποιηθεί, να στραφεί κατά αγνώστων και να εκθέσει το γεγονός που προκάλεσε σοβαρή βλάβη και προσβολή στο περιβάλλον. Στη συνέχεια, ο Εισαγγελέας στον οποίο έχει υποβληθεί η μήνυση μπορεί:

α) εάν η μήνυση είναι αβάσιμη και δεν στοιχειοθετείται η τέλεση αξιόποινης πράξης, να θέσει την υπόθεση στο αρχείο (άρθρο 43, παρ. 2 του ΚΠοινΔ) και

β) διαφορετικά, να προβεί στην άσκηση της ποινικής δίωξης, έχοντας τη δυνατότητα να παραγγείλει προανάκριση ή κυρία ανάκριση ή να εισαγάγει την υπόθεση με απευθείας κλήση στο ακροατήριο (άρθρο 43, παρ.1 του ΚΠοινΔ).

54. Όταν το πρόσωπο που υποβάλλει τη μήνυση έχει υποστεί και την ποινική προσβολή, τότε καλείται «εγκαλών» και η μήνυση καλείται «έγκληση» (άρθρο 46 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας).

■ ΠΟΙΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Για όποιον προκαλεί, με τις πράξεις ή παραλείψεις του, ρύπανση ή υποβαθμίζει το περιβάλλον προβλέπεται ποινή φυλάκισης και χρηματική ποινή κατά το άρθρο 28 του Ν. 1650/1986. Ειδικότερα, οι ποινές φυλάκισης σε περίπτωση τέλεσης εγκλημάτων από αμέλεια κυμαίνονται από φυλάκιση τριών μηνών τουλάχιστον έως την κάθειρξη, αναλόγως εάν προκλήθηκε κίνδυνος σωματικής βλάβης ή βαριάς σωματικής βλάβης ή ακόμα και θάνατος προσώπου. [Σχετικές είναι οι διατάξεις των άρθρων 308-311 του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ) για τις σωματικές βλάβες].

Παράδειγμα επιβολής ποινής και εκτέλεσής της

Με δόλο διάθεση υγρών βιομηχανικών αποβλήτων και λιπμάτων στο χείμαρρο Ασωπό Βοιωτίας, χωρίς προηγούμενη πλήρη επεξεργασία τους, καθ' υπέρβαση των ανώτατων επιτρεπτών ορίων εκπομπής υγρών αποβλήτων: Η ρύπανση αυτή επέφερε αλλοίωση της φυσικής κατάστασης του θαλασσινού νερού στον Ευβοϊκό Κόλπο και δυσμενείς επιπτώσεις στην οικολογική ισορροπία, στη χλωρίδα και πανίδα της περιοχής, ακαταλληλότητα νερού και πρόκληση ανθυγιεινών καταστάσεων. Οι κατηγορούμενοι κηρύχθηκαν ένοχοι και καταδικάστηκαν σε ποινές φυλάκισης που κυμαίνονταν μεταξύ πέντε έως οκτώ μηνών και χρηματικές ποινές που κυμαίνονταν μεταξύ 1500 έως 3000 ευρώ [Εφ. Αθηνών Ποιν. 2391/2008].

Ειδικότερα πταίσματα αφορούν στην πρόκληση θορύβου και στη διατάραξη της κοινής ησυχίας από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος (άρθρα 417-418 ΠΚ), στις παραβάσεις διατάξεων για τους δρόμους (άρθρο 420 ΠΚ), στους αιγιαλούς (άρθρο 421 ΠΚ), στην καθαριότητα και στην τάξη σε κοινόχρηστους χώρους (άρθρο 427 ΠΚ) κ.ά.

■ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη ρύθμιση συναφών θεμάτων, επισημαίνεται ότι το άρθρο 13, παρ. 1 του Ν. 743/1977 έχει ενσωματωθεί στο άρθρο 13 του ΠΔ 55/1998 και έχει περαιτέρω εμπλουτιστεί με την πρόβλεψη ποινικών, διοικητικών και πειθαρχικών κυρώσεων.

■ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΔΑΣΟΥΣ

Για τους παραβάτες των διατάξεων που αφορούν στην αντιμετώπιση πυρκαγιών, το άρθρο 69 του Ν. 998/1979 προβλέπει ποινικές κυρώσεις, το άρθρο 70 προβλέπει παραβάσεις υποχρεώσεων σχετικών με αναδασώσεις, ενώ το άρθρο 71 αποβλέπει στον ποινικό κολλησμό των καταπατητών δασών και δασικών εκτάσεων. Επίσης, ποινικές κυρώσεις προβλέπονται για όποιον προξενεί από πρόθεση πυρκαγιά (άρθρο 264 ΠΚ), καθώς επίσης για τον εμπρησμό δάσους με ποινικές κυρώσεις στην παρ. 2 για τη διακεκριμένη μορφή εμπρησμού (άρθρο 265 ΠΚ).

■ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

Σε ορισμένες περιπτώσεις και επειδή η τακτική διαδικασία για την εκδίκαση μιας υπόθεσης είναι χρονοβόρα, τα δικαστήρια μπορούν να λάβουν απόφαση σε σύντομο χρονικό διάστημα, προκειμένου να διασφαλιστεί ένα δικαίωμα που διακυβεύεται ή να ρυθμιστεί προσωρινά μια κατάσταση και, με αυτό τον τρόπο, να αποφευχθούν βλαβερές και δυσμενείς συνέπειες για φυσικά ή νομικά πρόσωπα και για έννομες σχέσεις και καταστάσεις που δύσκολα θα μπορούσαν να αποκατασταθούν⁵⁵. Ειδικότερα, η λήψη τέτοιων μέτρων, σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος ή προστασίας της υγείας του ανθρώπου, μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για βλαβερές και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στο περιβάλλον.

55. «Τα δικαστήρια, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος, μπορούν να διατάζουν ασφαλιστικά μέτρα για την εξασφάλιση ή τη διατήρηση ενός δικαιώματος ή για τη ρύθμιση μίας κατάστασης και να τα μεταρρυθμίζουν ή να τα ανακαλούν...» (άρθρο 682, εδάφιο α, ΚΠολΔ). «Τα ασφαλιστικά μέτρα μπορούν να διαταχθούν και κατά τη διάρκεια της δίκης που αφορά στην κύρια υπόθεση» (άρθρο 682, εδάφιο β, ΚΠολΔ).

7.1.2

ΠΑΡΟΧΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

7.1.2.1

Ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ)

■ ΑΙΤΗΣΗ ΑΚΥΡΩΣΗΣ

Η αίτηση ακύρωσης είναι το ένδικο βοήθημα που ασκείται στο ΣτΕ ή στο διοικητικό δικαστήριο, με το οποίο επιδιώκεται η παροχή δικαστικής προστασίας με την εξαφάνιση μιας διοικητικής πράξης, για ορισμένους λόγους που ανάγονται στην εξωτερική ή εσωτερική νομιμότητά της. Αίτημα του ενδίκου βοηθήματος είναι αποκλειστικά και μόνο η ακύρωση της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης ή παράλειψης.

Για να είναι παραδεκτή η αίτηση ακύρωσης πρέπει να υπάρχει προσωπικό, άμεσο και ενεστώσ έννομο συμφέρον του αιτούντος (άρθρο 48 του ΠΔ 18/1989 και άρθρο 95 παρ. 1 περ. α του Συντάγματος). Η νομολογία του ΣτΕ έχει δεχτεί μία διευρυμένη έννοια του έννομου συμφέροντος στα θέματα του περιβάλλοντος και, ειδικότερα, η διεύρυνση του κύκλου προσώπων αφορά σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς (ΣτΕ 3478/2000), κατοίκους και δημότες της περιοχής του προβλήματος (ΣτΕ 4766/1995), κατοίκους γειτονικής περιοχής (ΣτΕ 4576/1977), ακόμα και κατοίκους μίας ευρύτερης περιοχής για θέματα οικολογικής ισορροπίας και ποιότητας ζωής (ΣτΕ 2281/1992 Ολ. και 2274/2000 Ολ.).

Παραδείγματα ακυρωτικών αποφάσεων για αεροψεκασμούς και προστασία βιοτόπων

Δεκτή έγινε από το Συμβούλιο της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης κατά απόφασης του Νομάρχη Δωδεκανήσου, η οποία επέτρεπε τη διενέργεια αεροψεκασμών από εδάφους και αέρος σε περιοχές της Ρόδου για την καταπολέμηση του δάκου της ελιάς, με το σκεπτικό της προστασίας της δημόσιας υγείας, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της γενικότερης οικολογικής ισορροπίας (ΣτΕ 3953/1995). Σε άλλη υπόθεση, κρίθηκε μη νόμιμη και ακυρωτέα η απόφαση του Νομάρχη Κυκλάδων περί καθορισμού των ορίων οικισμών κατά το μέρος που εντός των ορίων του οικισμού περιλαμβάνονται βιότοποι σπάνιων ειδών και ρεματιές ή για την προστασία σπάνιων βιοτόπων, ώστε να αποφευχθεί η αδιάκριτη εξόντωση έμβιων όντων (ΣτΕ 3956/1995).

■ ΑΙΤΗΣΗ ΑΝΑΣΤΟΛΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ

Το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που άσκησε την αίτηση ακύρωσης μπορεί, μετά την κατάθεση της αίτησης ή της προσφυγής, να ζητήσει την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλόμενης ατομικής πράξης, η οποία δεν έχει ακόμα εκτελεστεί κατά το σημαντικότερο μέρος της.

Η αναστολή χορηγείται, όταν η εκτέλεση της πράξης μπορεί με τη δημιουργία μίας πραγματικής κατάστασης να προκαλέσει ανεπαρόρθωτη ή δύσκολα επανορθώσιμη βλάβη, η οποία:

- θα είναι άμεση και συγκεκριμένη, δεν θα στηρίζεται σε δικαίωμα τρίτου και
- θα αποδεικνύεται από τον αιτούντα ή θα προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου.

Παραδείγματα αναστολής εκτέλεσης

Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκανε δεκτή αίτηση αναστολής εκτέλεσης της απόφασης του Γενικού Γραμματέα του ΕΟΤ, με την οποία κατακυρώθηκε το αποτέλεσμα του διαγωνισμού για την εκμίσθωση έκτασης που προοριζόταν για την κατασκευή και εκμετάλλευση γηπέδων γκολφ. Από τα στοιχεία της υπόθεσης διαπιστώθηκε ότι η επίμαχη έκταση αποτελεί υγροβιότοπο άγριας πτηνοπανίδας, ορισμένα από τα είδη της οποίας απειλούνται με εξαφάνιση (ΕΑ του ΣτΕ 732/1998).

Μερικώς δεκτή έγινε αίτηση αναστολής εκτέλεσης δημοτικών συμβούλων του Δήμου Αλίμου και κατοίκων της περιοχής που ζητούσαν να ανασταλεί η Κοινή Υπουργική Απόφαση, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για τη βελτίωση της οδικής αρτηρίας της παραλιακής λεωφόρου Ποσειδώνος σε μήκος 2.037 μέτρων. Το δικαστήριο θεώρησε ότι από την κατασκευή του οδικού κόμβου θα προκληθεί ανεπανόρθωτη βλάβη στο περιβάλλον από την κοπή αιωνόβιων ευκαλύπτων που βρίσκονται παραπλεύρως της Λεωφόρου Ποσειδώνος (ΕΑ του ΣτΕ 729/2001).

■ ΑΓΩΓΗ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ, ΤΩΝ ΝΠΔΔ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΤΑ

Αγωγή ασκείται για τις χρηματικές διαφορές. Ειδικότερα, η αγωγή αποζημίωσης κατά του Δημοσίου και κατά των ΟΤΑ προβλέπεται στα άρθρα 105 και 106 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα (ΕισΝΑΚ) και ασκείται ενώπιον των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων.

Κατά το άρθρο 105, το Δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση για τις παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του κατά την άσκηση της ανατεθειμένης σε αυτά δημόσιας εξουσίας. Εξάιρεση στον κανόνα αυτό αναγνωρίζεται μόνο εάν η παρανομία της ζημιολογούσας πράξης ή παράλειψης συνίσταται στην παράβαση ενός κανόνα από τον οποίο δεν πηγάζει συγκεκριμένο δικαίωμα του διοικουμένου που ζημιώθηκε, επειδή έχει θεσπιστεί αποκλειστικά και μόνο προς χάρη του δημόσιου συμφέροντος.

Η αποζημίωση είναι κατ' αρχήν χρηματική και συνίσταται σε χρηματικό ποσό που περιλαμβάνει τόσο τη θετική ζημία όσο και το διαφυγόν κέρδος⁵⁶. Πέραν της περιουσιακής αποζημίωσης, η ευθύνη του Δημοσίου μπορεί να συνεπάγεται και την αποκατάσταση ηθικής βλάβης με την επιδίκαση χρηματικού ποσού.

56. Άρθρο 298 Αστικού Κώδικα: «Η αποζημίωση περιλαμβάνει τη μείωση της υπάρχουσας περιουσίας του δανειστή (θετική ζημία), καθώς και το διαφυγόν κέρδος. Τέτοιο κέρδος λογίζεται εκείνο που προσδοκά κανείς με πιθανότητα, σύμφωνα με τη συνήθη πορεία των πραγμάτων ή τις ειδικές περιστάσεις και ιδίως τα προπαρασκευαστικά μέτρα που έχουν ληφθεί».

Αποζημιώσεις πολιτών από παράνομες πράξεις ή παραλείψεις του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ και ΟΤΑ

Αστική ευθύνη του Δημοσίου στοιχειοθετείται, εφόσον συντρέχει παράλειψη των οργάνων του ή οργάνων ΝΠΔΔ να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την ανεμπόδιστη χρήση κοινόχρηστων πραγμάτων κατά τη μελέτη και κατασκευή δημόσιων έργων, ακόμα και στην περίπτωση που η εκτέλεση ανατίθεται σε ιδιώτη ανάδοχο δυνάμει σχετικής σύμβασης [Διεφ Τριπόλεως 492/2002].

Άλλα σχετικά παραδείγματα αφορούν στην παράλειψη συντήρησης και αποκατάστασης των φθορών των οδών και των πεζοδρομίων (ΣτΕ 3069/2004), καθώς και στις λακκούβες οδοστρώματος (ΣτΕ 740/2001 και ΔιΠρθεσ 788/2005).

7.1.2.3 Συμμόρφωση της Διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις

Η παράβαση του δεδουλευμένου, δηλαδή της δεσμευτικής ισχύος των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων και του ΣτΕ η οποία πηγάζει από αυτές, συνιστά παράβαση του άρθρου 95, παρ. 5 του Συντάγματος (σχετικό το άρθρο 50, παρ. 4 και 5 του Διατάγματος 18/1989). Ειδικότερα, η Διοίκηση δεν επιτρέπεται να εκδώσει διοικητική πράξη αντίθετη προς τα ζητήματα που κρίθηκαν με την απόφαση του ΣτΕ ή των διοικητικών δικαστηρίων και στα οποία εκτείνεται το δεδουλευμένο. Το δεδουλευμένο πηγάζει και από την απορριπτική και από την ακυρωτική απόφαση.

Το Δημόσιο, οι ΟΤΑ και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου έχουν υποχρέωση να συμμορφώνονται χωρίς καθυστέρηση προς τις δικαστικές αποφάσεις και, για το λόγο αυτό, συστήνονται δικαστικά συμβούλια σε κάθε ανώτατο δικαστήριο (ΑΠ και ΣτΕ), προκειμένου να επιληφθούν της συμμόρφωσης προς τις δικαστικές αποφάσεις (άρθρο 2 του Ν. 3068/2002).

ΕΝΔΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

7.2

Στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη, η ερμηνεία, η τήρηση και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου εξασφαλίζεται από τα δικαστικά όργανα της Κοινότητας, δηλαδή το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (εφεξής ΔΕΚ ή Δικαστήριο) και το Πρωτοδικείο.

Κάθε πολίτης κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στο Δικαστήριο και στο Πρωτοδικείο και μάλιστα με δύο ένδικα βοηθήματα: ένα έμμεσο και ένα άμεσο.

Αυτή η δυνατότητα υπάρχει, κατ' αρχάς, όταν μια υπόθεση εκδικάζεται από τα εθνικά δικαστήρια. Όταν το εθνικό δικαστήριο, που δικάζει την υπόθεση, εξετάζει ένα νομικό ζήτημα που αφορά στο κοινοτικό δίκαιο, μπορεί και, κάποτε, οφείλει να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα, ζητώντας από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει έναν κανόνα του κοινοτικού δικαίου ή να ελέγξει τη νομιμότητά του (άρθρο 234 ΣυνθηΚ).

Ο ευρωπαίος πολίτης μπορεί επίσης να αμφισβητήσει απευθείας, ενώπιον του Πρωτοδικείου, μια απόφαση κοινοτικού οργάνου. Για να μπορεί να το πράξει αυτό, πρέπει να είναι ο αποδέκτης της απόφασης, δηλαδή πρέπει η απόφαση να απευθύνεται σ' αυτόν ή να τον αφορά άμεσα και ατομικά η εν λόγω πράξη (άρθρο 230, εδάφιο 4 ΣυνθηΚ).

Σε ό,τι αφορά στη διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, ο πολίτης δεν επιβαρύνεται με δικαστικά έξοδα, εάν η καταγγελία του μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παραπεμφθεί προς εκδίκαση στο Δικαστήριο, διότι σε αυτή την περίπτωση η δικαστική διαφορά έχει ως διαδίκους την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του κράτους-μέλους που παραβιάζει την κοινοτική νομοθεσία.

Εξάλλου, η ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασία χωρεί δωρεάν, υπό την έννοια ότι δεν καταβάλλεται οποιοδήποτε τέλος ή δικαίωμα. Συνεπώς, τα δικαστικά έξοδα σχετίζονται αποκλειστικά με ορισμένες δαπάνες, όπως αμοιβή δικηγόρου, τα οφειλόμενα στους μάρτυρες ποσά, καθώς επίσης και τα ταχυδρομικά, τηλεφωνικά και λοιπά τέλη στα οποία έχουν υποβληθεί οι διάδικοι.

Σχετικά με την επιδίκαση των εξόδων στις ευθείες προσφυγές ή αγωγές⁵⁷, ισχύει η αρχή ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα και φέρει, συνεπώς, τα δικά του και τα έξοδα των αντιδίκων, με εξαίρεση τα κράτη-μέλη και τα θεσμικά όργανα που επιβαρύνονται με τα έξοδά τους όταν παρεμβαίνουν στη διαφορά. Σημειωτέον ότι ο τρόπος αυτός κατανομής των δικαστικών εξόδων προϋποθέτει ότι το σχετικό αίτημα έχει υποβληθεί με τα έγγραφα υπομνήματα, διαφορετικά κάθε διάδικος επιβαρύνεται με τα δικαστικά του έξοδα.

Βάσει του κανονισμού του Δικαστηρίου, επιβάλλεται η υποχρεωτική εκπροσώπηση των διαδίκων στη δίκη που διεξάγεται ενώπιον του ΔΕΚ και του Πρωτοδικείου. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι, εκτός από τα κράτη-μέλη, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα λοιπά συμβαλλόμενα στη Συμφωνία ΕΟΧ⁵⁸ κράτη, οι λοιποί διάδικοι, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εκπροσωπούνται υποχρεωτικά από δικηγόρο, ο οποίος ασκεί νομίμως το λειτούργημά του ενώπιον των δικαστηρίων κράτους-μέλους ή συμβαλλόμενου στη Συμφωνία ΕΟΧ κράτους. Κατ' εξαίρεση, η υποχρεωτική εκπροσώπηση από δικηγόρο δεν ισχύει στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης του ευεργετήματος πενίας, καθώς και, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, επί των προδικαστικών υποθέσεων.

Κατά τη διεξαγωγή της δίκης, στα αποδεικτικά μέσα εντάσσεται και η εξέταση μαρτύρων. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει εξέταση μαρτύρων είτε αυτεπαγγέλτως, είτε κατόπιν αίτησης των διαδίκων για την απόδειξη ορισμένων πραγματικών περιστατικών. Η διάταξη του δικαστηρίου καθορίζει τα πραγματικά περιστατικά που πρέπει να αποδειχθούν.

57. *Ευθείες προσφυγές ή αγωγές είναι αυτές που ασκούνται ευθέως από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο ΔΕΚ ή στο Πρωτοδικείο και δεν αποτελούν προσφυγές που ασκούν άλλα κράτη-μέλη ή άλλα κοινοτικά όργανα ή όταν πρόκειται για προδικαστικά ερωτήματα τα οποία τίθενται από ένα εθνικό δικαστήριο προς το ΔΕΚ.*

58. *Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος (ΕΟΧ).*

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

7.2.1

Η κύρια αποστολή του ΔΕΚ συνίσταται στον έλεγχο της νομιμότητας των κοινοτικών πράξεων και στη διασφάλιση, ιδίως μέσω της εξέτασης των προδικαστικών παραπομπών, της ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Το ΔΕΚ έχει επίσης δικαιοδοσία για την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και για την επίλυση διαφορών μεταξύ κοινοτικών οργάνων ή μεταξύ των οργάνων αυτών και των κρατών-μελών ή, ακόμα, μεταξύ των κρατών-μελών.

Αρμοδιότητες του ΔΕΚ

Για την εκπλήρωση της αποστολής του, το Δικαστήριο διαθέτει συγκεκριμένες δικαιοδοτικές αρμοδιότητες τις οποίες ασκεί στο πλαίσιο της διαδικασίας της προδικαστικής παραπομπής και των διαφορών κατηγοριών προσφυγών.

Η προσφυγή για παράβαση κράτους-μέλους

Το Δικαστήριο ελέγχει μέσω της προσφυγής για παράβαση κράτους-μέλους την εκ μέρους των κρατών-μελών τήρηση των υποχρεώσεων τις οποίες υπέχουν από το κοινοτικό δίκαιο. Κατά τη σχετική διαδικασία, προηγείται της άσκησης της προσφυγής η προκαταρκτική διαδικασία την οποία κινεί η Επιτροπή και στο πλαίσιο της οποίας παρέχεται στο κράτος-μέλος η δυνατότητα να απαντήσει στις αιτιάσεις που διατυπώνονται εναντίον του. Η αρχική καταγγελία μπορεί να υποβληθεί ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ή στα γραφεία της Επιτροπής στα κράτη-μέλη από κάθε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν θεωρεί ότι υπάρχει παράβαση κοινοτικών διατάξεων σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος. Κατά τη διερεύνηση της σχετικής καταγγελίας, η Επιτροπή απευθύνει επιστολή προς το κράτος-μέλος, προκειμένου να διακριβώσει εάν πράγματι υφίσταται παραβίαση των κανόνων του κοινοτικού δικαίου. Εάν το κράτος μέλος δεν ανταποκριθεί σε αυτή την επιστολή ή δεν απαντήσει επ' αυτών των ζητημάτων με σαφήνεια και πληρότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατυπώνει μια αιτιολογημένη γνώμη και, εάν εν τέλει η διαδικασία αυτή δεν οδηγήσει σε συμμόρφωση του κράτους-μέλους, εντός συγκεκριμένης προθε-

σμίας που έχει θέσει η Επιτροπή, μπορεί να ασκηθεί ενώπιον του Δικαστηρίου προσφυγή για παράβαση του κοινοτικού δικαίου.

Την προσφυγή αυτή μπορεί να ασκήσει συνήθως η Επιτροπή ή άλλο κράτος-μέλος. Εάν το Δικαστήριο αναγνωρίσει την παράβαση, το κράτος υποχρεούται να συμμορφωθεί και να μην παραβεί πλέον τους σχετικούς κοινοτικούς κανόνες δικαίου. Τέλος, εάν, κατόπιν νέας προσφυγής της Επιτροπής, το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι το συγκεκριμένο κράτος-μέλος δεν συμμορφώθηκε με την απόφασή του, μπορεί να του επιβάλει την καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού ή χρηματικής ποινής (άρθρο 226 της ΣυνθΕΚ).

Η προσφυγή ακύρωσης

Με την προσφυγή αυτή, ο προσφεύγων ζητεί την ακύρωση μιας πράξης ενός οργάνου (κανονισμού, οδηγίας, απόφασης). Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εκδικάζει τις προσφυγές ακύρωσης που ασκούνται από κράτος-μέλος κατά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και/ή του Συμβουλίου ή από ένα κοινοτικό όργανο κατ' άλλου. Όλες οι λοιπές προσφυγές αυτού του είδους, ιδίως δε οι προσφυγές που ασκούνται από ιδιώτες, εκδικάζονται σε πρώτο βαθμό από το Πρωτοδικείο (άρθρο 230 ΣυνθΕΚ).

Η προσφυγή για παράλειψη

Η προσφυγή αυτή παρέχει τη δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της αδράνειας των κοινοτικών οργάνων. Η προσφυγή αυτή, ωστόσο, μπορεί να ασκηθεί μόνον αφού το όργανο έχει κληθεί να ενεργήσει. Αν διαπιστωθεί ότι η παράλειψη είναι παράνομη, το ενδιαφερόμενο όργανο οφείλει να συμμορφωθεί, λαμβάνοντας τα ενδεικνυόμενα μέτρα. Η αρμοδιότητα εκδίκασης των προσφυγών για παράλειψη έχει κατανεμηθεί μεταξύ του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου σύμφωνα με τα ίδια κριτήρια που ισχύουν και για την προσφυγή ακύρωσης (άρθρο 232 ΣυνθΕΚ)⁵⁹.

59. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για μεταφορά αρμοδιοτήτων από το Δικαστήριο στο Πρωτοδικείο, καθώς οι προσφυγές για παράλειψη που ασκούνται από ιδιώτες εκδικάζονται σε πρώτο βαθμό από το Πρωτοδικείο.

Η αγωγή αποζημίωσης

«Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο επί των διαφορών αποζημιώσεως που προβλέπονται στο άρθρο 288, εδάφιο β» (άρθρο 235 ΣυνθΕΚ). «Στο πεδίο της εξωσυμβατικής ευθύνης, η Κοινότητα υποχρεούται, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών-μελών, να αποκαθιστά τη ζημία που προξενούν τα όργανα ή οι υπάλληλοί της κατά την άσκηση των καθηκόντων τους» (άρθρο 288, εδάφιο β, ΣυνθΕΚ).

Προσωρινά μέτρα

Το Δικαστήριο δύναται να διατάσσει τα αναγκαία προσωρινά μέτρα για τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιόν του (άρθρο 243 ΣυνθΕΚ). Οι διατάξεις που αναφέρονται στη ρύθμιση προσωρινών μέτρων αποσκοπούν στην ταχύτερη, έστω και προσωρινή, δικαστική προστασία του ενδιαφερομένου, προκειμένου να εξασφαλιστεί η πρακτική εφαρμογή της απόφασης επί της ουσίας που θα εκδώσει το Δικαστήριο ή το Πρωτοδικείο.

Για την ευδοκίμηση της αίτησης προσωρινής δικαστικής προστασίας, πρέπει να πληρούνται σωρευτικά προϋποθέσεις δικονομικές και ουσιαστικές. Μεταξύ των ουσιαστικών προϋποθέσεων περιλαμβάνονται: **α)** η ανάγκη να χορηγηθεί προσωρινή δικαστική προστασία, για να αποφευχθεί βαρεία και αναπότρεπτη ζημία του αιτούντος το μέτρο, αν η κυρία προσφυγή καταλήξει ευνοϊκά γι' αυτόν, **β)** η ύπαρξη νομικών και πραγματικών λόγων που να δικαιολογούν εκ πρώτης όψεως την παροχή της αναστολής ή του προσωρινού μέτρου και **γ)** η στάθμιση των συμφερόντων, δηλαδή εάν πιθανολογείται βαρεία και αναπότρεπτη ζημία εις βάρος του προσφεύγοντος ή του καθού⁶⁰, σε περίπτωση που αντιστοίχως γίνει δεκτή ή απορριφθεί η κυρία προσφυγή, ποια από τις δύο πιθανότητες είναι μεγαλύτερη και ποια από τις δύο ζημίες είναι βαρύτερη και δυσχερέστερο να αποκατασταθεί.

60. Του έτερου διαδίκου.

7.2.2

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ - ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Το Πρωτοδικείο ιδρύθηκε το 1989 και εκδικάζει όλες τις ευθείες προσφυγές, με εξαίρεση τις επιφυλασσύμενες υπέρ του Δικαστηρίου.

Το Πρωτοδικείο εκδικάζει τις προσφυγές που ασκούν τα κράτη-μέλη κατά της Επιτροπής και κατά ορισμένων πράξεων του Συμβουλίου, τις ευθείες προσφυγές που ασκούν ενώπιόν του τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα κατά των αποφάσεων ή των παραλείψεων των κοινοτικών οργάνων, οι οποίες απευθύνονται σε αυτά ή αφορούν σε αυτά άμεσα και ατομικά. Το Πρωτοδικείο εκδικάζει επίσης τις αγωγές για αποκατάσταση των ζημιών που προκαλούνται από τα κοινοτικά όργανα ή τους υπαλλήλους τους (άρθρο 225 ΣυνθΕΚ).

7.2.3

ΔΕΔΙΚΑΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ-ΜΕΛΩΝ

Το κοινοτικό δίκαιο υπερέχει του εθνικού δικαίου και πρέπει να εφαρμόζεται με ομοιόμορφο τρόπο εντός των κρατών-μελών. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου έχουν υποχρεωτικό χαρακτήρα εντός των κρατών-μελών. Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι δεν υπάρχει συμμόρφωση κράτους-μέλους, με απόφασή του μπορεί να του επιβάλει την καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού ή χρηματικής ποινής (άρθρο 228, παρ. 2, εδ. γ, ΣυνθΕΚ).

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚ ΤΗΣ 27.10.2005, ΥΠΟΘΕΣΗ C-166/04, ΕΛΛΙΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων προσέφυγε στο ΔΕΚ με προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παράβασης κατά της Ελλάδας για τη μη λήψη αναγκαίων μέτρων για τη βιώσιμη διαχείριση και την αποτελεσματική προστασία της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου και για παραβίαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ «περί προστασίας αγρίων πτηνών και των οικοτόπων τους». Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για τη θέσπιση και εφαρμογή ενός συνεκτικού, συγκεκριμένου και ολοκληρωμένου νομικού καθεστώτος, ικανού να εξασφαλίσει τη βιώσιμη διαχείριση και την αποτελεσματική προστασία της Ζώνης Ειδικής Προστασίας της λιμνοθάλασσας του Μεσολογγίου, ενόψει των στόχων διατήρησης της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, της 2ας Απριλίου 1979, «περί διατηρήσεως των αγρίων πτηνών», παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφοι Ι και 2, της Οδηγίας αυτής και την καταδίκασε στα δικαστικά έξοδα.

**ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚ ΤΗΣ 16.03.2006,
ΥΠΟΘΕΣΗ C-518/04, ΕΛΛΙΠΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΟΧΙΑΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ**

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε στο ΔΕΚ κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας για παραβίαση των διατάξεων της Οδηγίας του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη λαμβάνοντας, εντός της ταχθείσας προθεσμίας, τα απαραίτητα μέτρα για τη θέσπιση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αυστηρής προστασίας της οχιάς *Vipera schweizeri* στη Μήλο, ώστε να απαγορεύεται οποιαδήποτε εκ προθέσεως παρενόχληση του είδους αυτού, ιδίως κατά την περίοδο αναπαραγωγής, την περίοδο κατά την οποία τα νεογνά εξαρτώνται από τη μητέρα και την περίοδο χειμερίας νάρκης, καθώς και οποιαδήποτε βλάβη ή καταστροφή των τόπων αναπαραγωγής ή των τόπων αναπαύσεως του εν λόγω είδους, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχεία β και δ, της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

ΕΝΝΟΜΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΒΑΣΕΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)

7.3

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

Το ΕΔΔΑ συστάθηκε το έτος 1959, με την έναρξη ισχύος του Πρωτοκόλλου αριθ. 11 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950), ως Ενιαίο Δικαστήριο συνεδριάζον διαρκώς, σε αντικατάσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1954). Έδρα του ΕΔΔΑ είναι το Στρασβούργο.

Οι προσφεύγοντες στο ΕΔΔΑ μπορούν να υποβάλουν οι ίδιοι προσφυγές, αλλά η εκπροσώπηση από δικηγόρο συνιστάται και, μάλιστα, συνήθως απαιτείται, από τη στιγμή που η προσφυγή θα κοινοποιηθεί στην εναγόμενη Κυβέρνηση. Το Συμβούλιο της Ευρώπης έχει προβλέψει ένα σύστημα ευεργετήματος πενίας για τους προσφεύγοντες που δεν έχουν επαρκή εισοδήματα.

Αρμοδιότητες του ΕΔΔΑ

Κάθε συμβαλλόμενο κράτος (κρατική προσφυγή) ή κάθε ιδιώτης που θεωρεί ότι θίγεται από παράβαση της ΕΣΔΑ (ατομική προσφυγή) μπορεί να προσφύγει απευθείας στο Δικαστήριο, με τον ισχυρισμό ότι ένα συμβαλλόμενο κράτος προσβόλησε κάποιο από τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνει η Σύμβαση.

Ειδικότερα, ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος υπάγονται στην παραβίαση του δικαιώματος στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, καθώς και του δικαιώματος στην κατοικία (άρθρο 8 της ΕΣΔΑ).

Πρόσβαση των πολιτών

Στο Δικαστήριο μπορεί να προσφύγει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, κάθε μη κυβερνητική οργάνωση ή κάθε ομάδα ιδιωτών που θεωρεί ότι θίγεται, επειδή κάποιο από τα Υψηλά Συμβαλλόμενα Μέρη προσβόλησε δικαιώματα που αναγνωρίζουν η Σύμβαση ή τα πρωτόκολλα αυτής.

Για να επιληφθεί το Δικαστήριο, πρέπει προηγουμένως να εξαντληθούν τα εσωτερικά μέσα έννομης προστασίας και να μην έχει παρήλθει εξαίτητη προθεσμία από την ημερομηνία της οριστικής εσωτερικής απόφασης.

Δεδικασμένο - δεσμευτικότητα των αποφάσεων για τα κράτη που έχουν υπογράψει την ΕΣΔΑ

Τα κράτη-μέλη που έχουν υπογράψει και κυρώσει την ΕΣΔΑ του Ανθρώπου οφείλουν να συμμορφώνονται με τις αποφάσεις του ΕΔΔΑ και να καταβάλουν άμεσα τα ποσά αποζημίωσης, τα οποία έχει επιδικάσει το ΕΔΔΑ σε καταδικαστική απόφαση εις βάρος του κράτους τούτου με την καταβολή της εν λόγω χρηματικής αποζημίωσης. Καθώς οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ αφορούν μόνο παραβίαση των άρθρων της ΕΣΔΑ, δεν υπεισέρχονται σε θέματα παραβίασης του εθνικού δικαίου του κράτους-μέλους που έχει επικυρώσει την ΕΣΔΑ. Σε αυτή την περίπτωση, το κράτος αυτό, μετά την έκδοση της απόφασης και πέραν της επιδίκασης της αποζημίωσης που προβλέπεται από την απόφαση του ΕΔΔΑ, οφείλει να συμμορφωθεί πλέον βάσει της εσωτερικής, εθνικής του νομοθεσίας ως προς το ουσιαστικό μέρος της υπόθεσης, προκειμένου να επιλυθεί η επίδικη διαφορά που οδήγησε σε τόσους μακροχρόνιους δικαστικούς αγώνες εντός και εκτός των εθνικών δικαστηρίων.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΔΔΑ

Απόφαση Lopez Ostra κατά Ισπανίας της 09.12.1994, σχετικά με οχλήσεις και θόρυβο που προέρχονταν από σταθμό διαχείρισης και μεταφόρτωσης απορριμμάτων πλησίον της οικίας της προσφεύγουσας. Το δικαστήριο απεφάνθη ρητά για την παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης και έκρινε ότι οι γειτονικές οχλήσεις και το πρόβλημα της ηχορρύπανσης ξεπερνούν ένα συγκεκριμένο υψηλό όριο ανοχής, πέραν του οποίου η παρέμβαση στο δικαίωμα προστασίας της κατοικίας μπορεί να είναι παράνομη και αθέμιτη, εάν δεν δικαιολογείται από δίκαιη στάθμιση των εκατέρωθεν συμφερόντων.

Απόφαση Moreno Gomez κατά Ισπανίας της 16.02.2005, σχετικά με την πρόκληση ηχορρύπανσης σε περιοίκους από κατάσταση υγειονομικού ενδιαφέροντος. Ειδικότερα, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι στη συγκεκριμένη υπόθεση δεν πρόκειται για παρέμβαση και προσβολή από τις δημόσιες αρχές του δικαιώματος στην κατοικία, αλλά για την αδράνεια των εν λόγω υπηρεσιών να λάβουν μέτρα για την αποφυγή και τη μείωση του θορύβου. Απεφάνθη, λοιπόν, ότι υπάρχει παραβίαση των δικαιωμάτων που προστατεύονται στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, λαμβάνοντας υπόψη τα πολύ υψηλά επίπεδα θορύβου στην περιοχή αυτή, λόγω της λειτουργίας των νυχτερινών κέντρων διασκέδασης, την ένταση της ηχορρύπανσης κατά τις νυχτερινές ώρες και μία διάρκεια δεκαετιών του συγκεκριμένου φαινομένου.

**ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΕΔΙΑ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ**

1

Ατμόσφαιρα

Αικατερίνη Φλιάτουρα

1.1

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στον τομέα της αέριας ρύπανσης παρατηρείται μεγάλη δυσκολία ελέγχου του προβλήματος, λόγω έλλειψης δυνατότητας μετρήσεων και αναλύσεων στην περιοχή λειτουργίας των δραστηριοτήτων. Ο κάθε αέριος ρύπος απαιτεί εξειδικευμένη τεχνολογία ποσοτικής και ποιοτικής ανάλυσης, κατά συνέπεια, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, αρκούμαστε στα στοιχεία που δίνουν (σε περίπτωση που τους ζητηθεί από πολίτες ή από υπηρεσίες):

- οι σταθμοί μέτρησης του δικτύου του ΥΠΕΧΩΔΕ,
- οι σταθμοί μέτρησης δικτύων που διατηρούν Νομαρχίες ή ΟΤΑ,
- οι εκθέσεις που υποβάλλουν οι περιφερειακές υπηρεσίες στο ΥΠΕΧΩΔΕ, καθώς και το ΥΠΕΧΩΔΕ σε ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς,
- τα μηχανήματα-αναλυτές που τυχόν έχουν εγκαταστήσει οι ίδιοι οι εκμεταλλευτές των επιχειρήσεων σε επιλεγμένες θέσεις, ώστε να είναι σύμφωνοι με τους περιβαλλοντικούς όρους που οφείλουν να έχουν εγκεκριμένους και σε ισχύ,
- φορείς που διεξάγουν αναλύσεις (σε περίπτωση που τους ζητηθεί από πολίτες ή από υπηρεσίες) και
- φορείς που διεξάγουν αναλύσεις στα πλαίσια ερευνητικών δραστηριοτήτων.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΑΠΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ, ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ Ή ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

1.1.1

Όταν το πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης προκαλείται από συγκεκριμένη βιομηχανική, βιοτεχνική ή τουριστική δραστηριότητα, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί:

α) στην υπηρεσία που έχει αρμοδιότητα για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων (ανάλογα με τη δραστηριότητα, μπορεί να πρόκειται για το Υπουργείο Ανάπτυξης, το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ, το Υπουργείο Υγείας, τη Δ/νση ΠΕΧΩ της οικείας Περιφέρειας ή ακόμα τη Δ/νση Ανάπτυξης ή Περιβάλλοντος της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης),

β) στην υπηρεσία που έχει αρμοδιότητα για τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας της συγκεκριμένης δραστηριότητας (συνήθως είναι η αντίστοιχη Διεύθυνση Ανάπτυξης, Εμπορίου, Μεταφορών ή Τουρισμού).

Σε πρώτη φάση, θα πρέπει να ζητήσει αντίγραφο της συγκεκριμένης απόφασης, ώστε να ενημερωθεί σχετικά με τα όσα προβλέπουν οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι για τα όρια εκπομπής των αερίων ρύπων που οφείλει να τηρεί η επίμαχη βιομηχανία. Σε δεύτερο στάδιο, μπορεί να ζητήσει τη διενέργεια αυτοψίας στους χώρους της βιομηχανίας, προκειμένου να ελεγχθεί η τήρηση ή μη των ορίων εκπομπής ρύπων, από τη Δ/νση ΕΑΡΘ του ΥΠΕΧΩΔΕ, από την υπηρεσία που έχει εκδώσει την άδεια λειτουργίας, από τον οικείο Νομάρχη με συγκρότηση ΚΕΠΠΕ¹ ή από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. Στην περίπτωση που προβλέπεται η τήρηση δελτίων καταγραφής ρύπων, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ζητήσει αντίγραφα των σχετικών μετρήσεων και αποτελεσμάτων (συνήθως τα δελτία αυτά διατηρεί το Τμήμα Περιβάλλοντος της οικείας Νομαρχίας). Εάν διαπιστωθεί ότι πράγματι η

βιομηχανία ρυπαίνει την ατμόσφαιρα μη τηρώντας τα όρια εκπομπής που ορίζουν οι περιβαλλοντικοί όροι, ο πολίτης μπορεί να ζητήσει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από την υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας. Ενδεικτικά αναφέρονται κάποια από τα στοιχεία των οποίων τον έλεγχο μπορεί να ζητήσει ο πολίτης:

- Αποστάσεις ασφαλείας
- Εφαρμογή τεχνολογίας αντιρρύπανσης
- Χρήση συγκεκριμένων πρώτων και βοηθητικών υλών και καυσίμων
- Εγκατάσταση οργάνων ελέγχου της ποιότητας και ποσότητας των αερίων αποβλήτων και των καυσίμων
- Όργανα ελέγχου καύσης
- Μέθοδοι καταπολέμησης οσμών
- Ύψος και καθαρισμός καμινάδων
- Πρότυπα παραγωγικών διαδικασιών
- Όρια εκπομπών για κάθε ατμοσφαιρικό ρύπο
- Κανόνες χωροθέτησης της δραστηριότητας

1.1.2

ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ ΑΠΟ ΜΗ ΕΝΤΟΠΙΣΜΕΝΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Όταν ο πολίτης αντιλαμβάνεται επιβάρυνση της ατμόσφαιρας σε μια περιοχή (π.χ. από το νέφος ή από την οσμή, πιθανόν, κάποιου ρύπου), δίκως να μπορεί ευθέως να την αποδώσει σε κάποια συγκεκριμένη δραστηριότητα, έχει τη δυνατότητα:

- Να ζητήσει πληροφορίες από τις αρμόδιες υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης σχετικά με τις εγκεκριμένες κυκλοφοριακές μελέτες και τους ελέγχους εκπομπών από τα οχήματα.
- Να απευθυνθεί στο ΥΠΕΧΩΔΕ και στην οικεία Περιφέρεια, που είναι αρμόδιες υπηρεσίες για το δίκτυο μετρήσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, προκειμένου να πληροφορηθεί τα επίσημα στοιχεία καταγραφής ρύπων στην περιοχή του. Στην περίπτωση που

πρόκειται για μακροχρόνια υφιστάμενο πρόβλημα, μπορεί να απευθυνθεί στις ίδιες υπηρεσίες, προκειμένου να ενημερωθεί εάν έχει εκπονηθεί κάποιο επιχειρησιακό σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

→ Στην περίπτωση που ο πολίτης δεν λάβει απάντηση στις αιτήσεις του για πληροφόρηση σχετικά με τα παραπάνω, μπορεί να προσφύγει στον Συνήγορο του Πολίτη, προκειμένου αυτός να διαμεσολαβήσει για τη χορήγηση των πληροφοριών και, γενικότερα, για τη διερεύνηση της υπόθεσης. Στην περίπτωση που ο πολίτης λάβει απάντηση στις αιτήσεις του και προκύψει ότι υπάρχει πρόβλημα ατμοσφαιρικής ρύπανσης, μπορεί να ζητήσει από τις αρμόδιες υπηρεσίες να προβούν σε περαιτέρω ενέργειες για την αντιμετώπιση του προβλήματος, σύμφωνα με τις αρμοδιότητές τους, όπως αυτές διευκρινίζονται σε όσα ακολουθούν.

1.2

ΕΥΘΥΝΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1.2.1

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

■ Το **ΥΠΕΧΩΔΕ** (Γενική Δ/νση Περιβάλλοντος) και οι κατά τόπους Περιφέρειες (Δ/νση ΠΕΧΩ) είναι εν γένει αρμόδιοι φορείς για την εφαρμογή και υλοποίηση των βασικών αρχών για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα. Πιο συγκεκριμένα, οφείλουν να μεριμνούν για τον προσδιορισμό και καθορισμό των στόχων σχετικά με την ποιότητα του αέρα του περιβάλλοντος, ώστε να αποφεύγονται, να προλαμβάνονται ή να μειώνονται οι επιβλαβείς επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο σύνολο του περιβάλλοντος. Επιπλέον, έχουν καθήκον να συγκεντρώνουν κατάλληλες πληροφορίες για την ποιότητα του αέρα του περιβάλλοντος και να ενημερώνουν το κοινό, κυρίως σχετικά με τα όρια συναγερμού, να μεριμνούν για τη διατήρηση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος, όταν είναι καλή, καθώς και για τη λήψη μέτρων βελτίωσης στις άλλες περιπτώσεις. Πρόσφατα, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναγνώρισε ότι, σε περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος υπέρβασης των οριακών τιμών ή των ορίων συναγερμού, οι άμεσα θιγόμενοι ιδιώτες πρέπει να μπορούν να πετύχουν από τις αρμόδιες αρχές την εκπόνηση σχεδίου δράσης, ακόμη και αν, βάσει του εθνικού δικαίου, διαθέτουν άλλα μέσα για να πετύχουν από τις αρχές αυτές τη λήψη μέτρων για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

■ Τα **Υπουργεία Ανάπτυξης, Υγείας και Πρόνοιας, Μεταφορών**, καθώς και οι αντίστοιχες αρμόδιες περιφερειακές τους υπηρεσίες, οφείλουν, σε ορισμένες περιπτώσεις, να συνεργάζονται για τα παραπάνω.

■ Το ΥΠΕΧΩΔΕ και οι περιφερειακές του υπηρεσίες (**Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, ΔΙΠΕΧΩ οικείας Περιφέρειας**) είναι αρμόδιοι φορείς ειδικότερα για την εκτίμηση της ποιότητας του αέρα

και για τη διασφάλιση της ποιότητας των μετρήσεων που διενεργούνται με τους μηχανισμούς μέτρησης.

■ Το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αρμόδιο για την έγκριση των μηχανισμών μέτρησης (μεθόδων, συσκευών, δικτύων, εργαστηρίων), την ανάληψη των μεθόδων εκτίμησης (μπορεί να αναθέτει το έργο αυτό σε ειδικά διαπιστευμένους ή επίσημα αναγνωρισμένους φορείς). Επίσης, το ΥΠΕΧΩΔΕ είναι αρμόδιο για το συντονισμό σε εθνικό επίπεδο των κοινοτικών προγραμμάτων σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας του αέρα, τα οποία οργανώνονται από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

■ Οι **Περιφέρειες** (ΔΙΠΕΧΩ) είναι αρμόδιες για τη λειτουργία των σταθμών μέτρησης οι οποίοι παρακολουθούν την ποιότητα της ατμόσφαιρας στις κατά τόπους Νομαρχίες.

■ Ο **Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης** (ΕΛΟΤ) είναι αρμόδιος για τις μεθόδους και για τις συσκευές μέτρησης, καθώς και για τις συσκευές που χρησιμοποιούνται για τη βαθμονόμηση των συσκευών μέτρησης, αλλά και για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΕΡΧΕΤΑΙ ΑΠΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Αναφορικά με τις εκπομπές ρύπων από το βιομηχανικό τομέα, η αρμοδιότητα κάθε σχετικού ελέγχου (συγκεντρώσεις εκπομπών, καθορισμός και τροποποίηση των ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων κ.λπ.) εμπίπτει στις αρμοδιότητες της υπηρεσίας που, κατά περίπτωση, εγκρίνει τους περιβαλλοντικούς όρους της συγκεκριμένης βιομηχανικής μονάδας ή έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας για τη συγκεκριμένη εγκατάσταση. Ακόμα και αν μια εγκατάσταση έχει απαλλλαγεί από την υποχρέωση έκδοσης άδειας λειτουργίας, όπως συμβαίνει στην περίπτωση ορισμένων επαγγελματικών εργαστηρίων, η ίδια υπηρεσία μπορεί να ελέγξει αν προκαλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή οχλήσεις στους γειτονικούς. Η αρμόδια κάθε φορά υπηρεσία διαφέρει, ανάλογα με την κατη-

1.2.2

γορία της βιομηχανικής μονάδας. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

■ Το Υπουργείο Ανάπτυξης είναι αρμόδιο για χορήγηση άδειας λειτουργίας μεγάλων βιομηχανικών μονάδων.

■ Σε κάποιες βιομηχανικές μονάδες, όπως π.χ. ατμοηλεκτρικοί σταθμοί ΔΕΗ ΑΕ, η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται με την έκδοση Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ). Στην περίπτωση αυτή, αρμοδιότητα για τον έλεγχο της τήρησής τους, όσον αφορά στις αέριες εκπομπές, έχουν και οι υπηρεσίες των συναρμόδιων Υπουργείων που υπογράφουν τη σχετική ΚΥΑ.

■ Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση (Δ/ση Ανάπτυξης) είναι αρμόδια για τον έλεγχο της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων που αφορούν και στις εκπομπές αερίων ρύπων από τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες στις οποίες έχει χορηγήσει άδεια λειτουργίας.

ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΤΜΟΗΛΕΚΤΡΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ (ΑΗΣ) ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΚΑΡΔΙΑΣ ΚΑΙ ΠΤΟΛΕ- ΜΑΪΔΑΣ ΤΗΣ ΔΕΗ ΑΕ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ

Στον Συνήγορο του Πολίτη υποβλήθηκαν οι αναφορές σχετικά με το πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την επιβάρυνση της υγείας των κατοίκων στην περιοχή του Ν. Κοζάνης, λόγω της εκπομπής ρύπων από τη λειτουργία των τριών ανωτέρω ατμοηλεκτρικών σταθμών.

Στο πλαίσιο της διερεύνησης των αναφορών, διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα προβλήματα:

α) Συστηματικές υπερβάσεις στις εκπομπές των αερίων ρύπων, με μεγαλύτερο πρόβλημα ρύπανσης να προέρχεται από τον ΑΗΣ Αγ. Δημητρίου.

β) Η ισχύς των αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και για τους τρεις ΑΗΣ είχε λήξει προ διετίας.

γ) Επικείμενη λήξη της ισχύος της προσωρινής άδειας λειτουργίας των σταθμών, χωρίς καμία πρόοδο στην προβλεπόμενη διοικητική διαδικασία ανανέωσής τους.

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 2941/2001, οι εν λόγω σταθμοί διέθεταν άδεια λειτουργίας μέχρι τον Ιούλιο 2005. Η έκδοση των νέων αδειών λειτουργίας απαιτούσε την ολοκλήρωση των διαδικασιών έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, προσαρμοσμένων στις απαιτήσεις των Κοινοτικών Οδηγιών.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, από τον Απρίλιο του 2004 έως τον Ιούλιο του 2005, απέστειλε συνολικά οκτώ έγγραφα στις εμπλεκόμενες υπηρεσίες και ενδιαμέσως πραγματοποίησε σύσκεψη στα γραφεία του με σκοπό την ανάπτυξη συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων φορέων και την εξεύ-

ρηση λύσεων. Το τελευταίο έγγραφο του είχε πορισματικό χαρακτήρα και απευθύνθηκε στους αρμόδιους Υπουργούς. Οι κύριες επισημάνσεις της Αρχής αφορούσαν:

- Στην άμεση λήψη μέτρων για τη μείωση της ρύπανσης και την προσαρμογή των εγκαταστάσεων στις Βέλτιστες Διαθέσιμες Τεχνικές, όπως υποδεικνύονται από την Κοινοτική Οδηγία 1996/61/ΕΚ (IPPC).
- Στην ανάγκη επίσπευσης της έγκρισης νέων περιβαλλοντικών όρων, ενσωματώνοντας τις απαιτήσεις των Κοινοτικών Οδηγιών σε σχέση με τις εκπομπές των αερίων ρύπων.
- Στη χορήγηση ενιαίας άδειας λειτουργίας με νέα νομοθετική ρύθμιση, διαδικασία η οποία αποκλίνει των χαρακτηριστικών της άδειας λειτουργίας μίας βιομηχανικής εγκατάστασης ως ατομικής διοικητικής πράξης, καθώς δεν αφορά σε κάθε μία εγκατάσταση ξεχωριστά, δεν θεσπίζει δηλαδή ατομικούς κανόνες δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, προκύπτουν ζητήματα αντισυνταγματικότητας της σχετικής νομοθετικής ρύθμισης, καθώς ως τέτοια εκφεύγει της ακυρωτικής δικαιοδοσίας του ΣτΕ (άρθρο 93, παρ. 4 του Σ.), δυσχεραίνοντας έτσι την άσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθρο 20, παρ. Ι του Σ.). Επιπρόσθετα, η τυχόν χορήγηση νέας νομοθετικής ενιαίας άδειας λειτουργίας χωρίς την προηγούμενη έγκριση περιβαλλοντικών όρων, έστω και για έναν από τους ΑΗΣ που αυτή θα αφορά, συνεπάγεται τη μη τήρηση των επιταγών του άρθρου 24 Σ. σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, ζήτημα που έχει τεθεί σε ανάλογη περίπτωση από το ΣτΕ (ΠΕ 187/2000).

Σχετικά με τις παραπάνω επισημάνσεις, υπήρξε μερική ανταπόκριση της Διοίκησης, η οποία συνίσταται στα εξής:

α. Έγκριση των περιβαλλοντικών όρων και ολοκλήρωση των προγραμμάτων αναβάθμισης-αντικατάστασης των Η/Σ φίλτρων για τους ΑΗΣ Καρδιάς και Πτολεμαΐδας.

β. Ανάθεση του έργου αναβάθμισης των Η/Σ φίλτρων για τον ΑΗΣ Αγ.Δημητρίου με προοπτική ολοκλήρωσής του το 2007.

Ωστόσο, για τον ΑΗΣ Αγ.Δημητρίου δεν επιτεύχθηκε η έγκριση των περιβαλλοντικών όρων. Επιπλέον, η ισχύς της προσωρινής άδειας λειτουργίας των μονάδων της ΔΕΗ ΑΕ παρατάθηκε μέχρι την 31.12.08 με τροπολογία που εισήχθη σε πολυνομοσχέδιο (παρ. Ι του άρθρου 24 του Ν. 3377/2005, ΦΕΚ Α' 202/19.08.05), πρόβλημα για το οποίο η Αρχή ενημέρωσε τη Βουλή των Ελλήνων.

2

Διαχείριση υδάτων

Βασιλική Καραγώργου
Κωνσταντίνος Αντωνιάδης

2.1

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

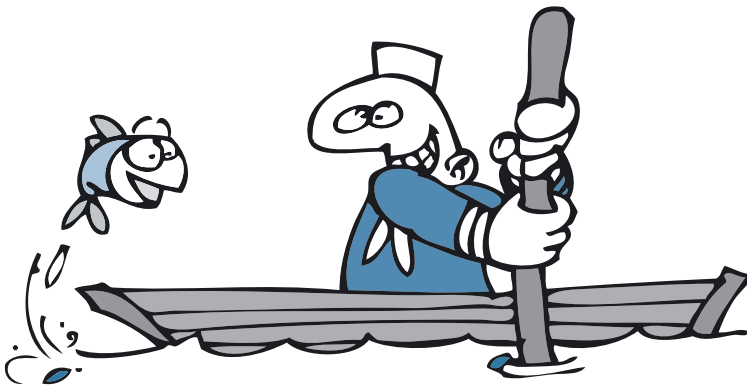
Η Οδηγία 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων», ή Οδηγία Πλαίσιο για το Νερό (εφεξής: ΟΠΝ), αποτελεί πλέον το βασικό κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση των υδάτων. Η Οδηγία θέτει σαφείς περιβαλλοντικούς στόχους: την επίτευξη, μέχρι το 2015, καλής οικολογικής (ποιοτικής και ποσοτικής) και χημικής κατάστασης και την αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης όλων των υδάτων (επιφανειακών, υπόγειων και παράκτιων) της Ευρώπης. Οι διατάξεις της Οδηγίας προβλέπουν την ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτινων πόρων και αναμένεται να έχουν σημαντικές συνέπειες για όλες τις πτυχές της περιβαλλοντικής προστασίας, ενώ έχουν εισαχθεί καινοτόμες έννοιες και όροι.

Συγκεκριμένα, η ΟΠΝ θέτει συγκεκριμένους και μετρήσιμους περιβαλλοντικούς στόχους για την κατάσταση όλων των νερών, εισάγει στο δίκαιο την έννοια της διαχείρισης του νερού με βάση τη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (όχι διοικητικά όρια), εισάγει την αρχή της συνδυασμένης προσέγγισης και της ανάκτησης του κόστους του νερού, προωθεί τη χρήση οικονομικών εργαλείων και προβλέπει διαδικασίες ουσιαστικής συμμετοχής του κοινού. Αναφέρεται στην οικολογική κατάσταση και όχι απλώς σε φυσικοχημικά ή υδρομορφολογικά χαρακτηριστικά. Τέλος, προβλέπει σημαντικές κυρώσεις για την αποτροπή της υποβάθμισης της οικολογικής κατάστασης των υδάτινων πόρων.

Σε εθνικό επίπεδο, ο βασικός νόμος είναι ο Νόμος 3199/2003, ο οποίος αντικατέστησε το Νόμο 1739/2003 και εναρμονίζει την εθνική νομοθεσία με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ.

Το θεσμικό πλαίσιο για τα ύδατα συμπληρώνεται από την Οδηγία 76/464/ΕΟΚ για τη ρύπανση των υδάτων, η οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΥΑ 18186/271/1988 (ΦΕΚ Β' 126/03.03.1988) «Μέτρα και περιορισμοί για την προστασία του υδάτινου περιβάλλο-

λλοντος και ειδικότερα καθορισμός οριακών τιμών και επικίνδυνων ουσιών στα υγρά απόβλητα» και την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, που ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 16190/1335/1997 (ΦΕΚ Β' 519/25.06.1997) «Προσδιορισμός των νερών που υφίστανται νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης». Η τελευταία προβλέπει τον καθορισμό ζωνών ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση, την κατάρτιση κώδικα ορθών γεωργικών πρακτικών και την εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων δράσης για την αποφυγή της νιτρορρύπανσης.

2.2

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ανάλογα με το πρόβλημα που διαπιστώνεται ή διερευνάται, οι ενδιαφερόμενοι πολίτες ή οι ενδιαφερόμενες οργανώσεις μπορούν να απευθύνονται είτε στις αρμόδιες υπηρεσίες των οικειών Περιφερειών, είτε, σε κεντρικό επίπεδο, στην Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων [Οδηγία 2000/60/ΕΚ και Ν. 3199/2003]. Συγκεκριμένα:

2.2.1

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ

Ο πολίτης δικαιούται να ζητήσει κάθε πληροφορία σχετική με την ποιότητα-κατάσταση των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων. Πρόκειται, ειδικότερα, για πληροφορίες που σχετίζονται με την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης, των προγραμμάτων μέτρων και την παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων (monitoring). Για την αναζήτηση αυτών των πληροφοριών, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποστεινώνονται στην καθ' ύλην αρμόδια **Διεύθυνση Υδάτων** της οικείας Περιφέρειας.

Επίσης, με βάση τις διατάξεις του Ν. 3199/2003 και της ΚΥΑ 43504/05, ο πολίτης μπορεί να ζητήσει να πληροφορηθεί για τη νομιμότητα και, ειδικότερα, για το εάν έχει χορηγηθεί η σχετική άδεια χρήσης νερού από την Περιφερειακή Διεύθυνση Υδάτων, εφόσον πρόκειται για έργο αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού ή για άντληση υδάτων.

Σύμφωνα με το θεσμικό πλαίσιο για τις άδειες χρήσης και τα έργα αξιοποίησης του υδάτινου δυναμικού, απαιτείται και η τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Πρέπει, δηλαδή, να διενεργηθεί η Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση (ΠΠΕΑ) και η έγκριση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανάλογα με το είδος του έργου².

2. Βλ. σχετικά ΚΥΑ ΗΠ 15393/2002 (τροποποιητική της 69269/1990), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του Νόμου 1650/1986 (όπως τροποποιήθηκε με τον 3010/2002) για την κατάταξη των δημόσιων και ιδιωτικών έργων. Η ειδικότερη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης προβλέπεται στην ΚΥΑ ΗΠ 11014/2003, η οποία δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ Β' 332/20.03.2003.

Σε περίπτωση που μια περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως **ευπρόσβλητη ζώνη**³, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί στην Κεντρική Διεύθυνση Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ, προκειμένου να πληροφορηθεί εάν έχουν γίνει σχετικές μετρήσεις των νιτρικών ιόντων στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα που βρίσκονται στις ζώνες αυτές.

ΑΠΟΛΗΨΗ ΥΔΑΤΩΝ

Σε κάθε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση υπάρχουν και κανονιστικές αποφάσεις Νομαρχών που ρυθμίζουν, μεταξύ άλλων, τις περιοχές στις οποίες απαγορεύονται οι γεωτρήσεις και τις αποστάσεις από υδροληψίες και άλλες δραστηριότητες. Ο πολίτης μπορεί να πληροφορηθεί το περιεχόμενο των αποφάσεων αυτών είτε από την εκάστοτε Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων της ΝΑ είτε από τη Διεύθυνση Υδάτων της Περιφέρειας. Επίσης, μπορεί να ζητά να ελεγχθεί εάν έχουν τηρηθεί στην πράξη οι σχετικές προβλέψεις. Αναφορικά με τα δικαιολογητικά για τη χορήγηση των αδειών γεώτρησης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτά προβλέπονται στην ΚΥΑ 43504/05 (ΦΕΚ Β' 1784/20.12.2005) για τις άδειες χρήσης. Ο πολίτης μπορεί να πληροφορηθεί εάν έχει χορηγηθεί άδεια γεώτρησης από την καθ' ύλην αρμόδια Διεύθυνση Υδάτων της Περιφέρειας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι προαναφερθείσες νομαρχιακές αποφάσεις ισχύουν μέχρι την έκδοση των σχετικών κανονιστικών αποφάσεων από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας, αφού προηγουμένως καταρτιστούν τα Σχέδια Διαχείρισης.

2.2.2

3. Βλ. σχετικά την ΚΥΑ 16652/1906/1999, όπως συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ 20419/2522/2001.

2.2.3

ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΠΟΣΙΜΟΥ ΥΔΑΤΟΣ

Για την **ποιότητα** του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, προστέθηκαν⁴ ορισμένες νέες παράμετροι, ενώ οι τιμές των ποιοτικών παραμέτρων επανεξετάστηκαν. Καθιερώνονται μάλιστα δύο επίπεδα **ελέγχων**, η **δοκιμαστική παρακολούθηση** (check monitoring) και η **ελεγκτική παρακολούθηση** (audit monitoring). Ο πολίτης μπορεί να ζητά πληροφόρηση από τις καθ' ύλην αρμόδιες υπηρεσίες του Δήμου (κυρίως πρόκειται για τις **Δημοτικές Επιχειρήσεις Ύδρευσης και Αποχέτευσης**, όπου αυτές υπάρχουν, στις οποίες συχνά λειτουργούν τμήματα προστασίας περιβάλλοντος) αναφορικά με τη διενέργεια των ελέγχων αυτών και τα αποτελέσματά τους. Οι Διευθύνσεις Υγείας των ΝΑ έχουν την αρμοδιότητα εποπτείας των Δήμων σχετικά με τη διενέργεια των ελέγχων και μπορούν να κάνουν δειγματοληπτικό έλεγχο, προκειμένου να εκτιμηθεί η ποιότητα του νερού. Επίσης, εποπτικές αρμοδιότητες για τη διενέργεια ελέγχων έχουν τόσο οι περιφερειακές Διευθύνσεις Υγείας όσο και ο ΕΦΕΤ⁵.

Αναφορικά με τη διενέργεια **δειγματοληπτικού ελέγχου** για την ποιότητα των υδάτων (επιφανειακά, υπόγεια και πόσιμο νερό), θα

4. Αρχικά, το θέμα της ποιότητας του πόσιμου νερού ρυθμιζόταν από την ΚΥΑ 45/2280/1983 (ΦΕΚ Β' 7208/83) «Προστασία των νερών που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση της περιοχής Πρωτεύουσας από ρυπάνσεις και μόλυνσεις», καθώς και από την ΚΥΑ 46399/1352/1986 (ΦΕΚ Β' 438/03.07.1986) «Απαιτούμενη ποσότητα των επιφανειακών νερών που προορίζονται για: «πόσιμα», «κοιλύμβηση», «διαβίωση ψαριών σε γλυκά νερά» και «καθλιέργεια και αλιεία οστρακοειδών» - Μέθοδοι μέτρησης, συχνότητα δειγματοληψίας και ανάλυση επιφανειακών νερών που προορίζονται για πόσιμα, σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 75/440/ΕΟΚ, 76/160/ΕΟΚ, 78/659/ΕΟΚ». Σήμερα βρίσκεται σε ισχύ η ΚΥΑ Υ2/2600/2001 (ΦΕΚ Β' 892/11.09.2001) «Ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 3ης Ιανουαρίου 1998» (δϊόρθ. σφάλμ. στο ΦΕΚ Β' 1082/14.08.01).

5. Βλ. σχετικά το άρθρο 6 της ΚΥΑ 2600/01.

πρέπει, αρχικά, να επισημανθεί ότι δεν υπάρχει μια **γενική διάταξη** που να ρυθμίζει τον τρόπο και τους φορείς που διενεργούν τη δειγματοληψία. Αντίθετα, υπάρχουν επιμέρους διατάξεις για τη συλλογή και χημική ανάλυση των δειγμάτων (δείκτες ποιότητας, μεθοδολογία, επιτρεπόμενα όρια και όρια ανίχνευσης), όπως π.χ. οι σχετικές διατάξεις της ΚΥΑ Υ2/2600/2001 για τον έλεγχο των ποιοτικών παραμέτρων και του πόσιμου νερού, αλλά και της ΚΥΑ 50388/2704/Ε 103/03, με την οποία τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε η Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου ΠΥΣ-2/01.02.01⁶. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να υπογραμμισθεί ότι οι φορείς που διενεργούν τη δειγματοληψία μπορούν να είναι είτε δημόσιοι φορείς είτε ιδιωτικά εργαστήρια, τα οποία είναι πιστοποιημένα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στην κατεύθυνση αυτή συνιστά το άρθρο 12, παρ. 3, της ΚΥΑ Υ2/2600/2001, το οποίο προβλέπει ότι οι εργαστηριακές αναλύσεις για τη δοκιμαστική, ελεγκτική και συμπληρωματική παρακολούθηση του νερού που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση (σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙ) διενεργούνται από τους υπεύθυνους σε οργανωμένα εργαστήρια των ΟΤΑ, των Δημοτικών Επιχειρήσεων Ύδρευσης και Αποχέτευσης ή Εταιρειών Ύδρευσης ή και ιδιωτικών διαπιστευμένων εργαστηρίων και εφόσον όλα τα παραπάνω πληρούν τις απαιτήσεις του Παραρτήματος ΙΙΙ. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αρμοδιότητα για τη διενέργεια δειγματοληπτικών ελέγχων έχουν, κατά πρώτο λόγο, οι υπηρεσίες και

6. *Βλ. σχετικά: ΠΥΣ 2/01.02.01 «Καθορισμός των κατευθυντήριων και οριακών τιμών ποιότητας των νερών από απορρίψεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον Κατάλογο ΙΙ της Οδηγίας ΕΟΚ 464/76 του Συμβουλίου της 4ης Μαΐου 1976 (ΦΕΚ Α' 15/2001)». Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ΚΥΑ τροποποιήθηκε σε κάποιο βαθμό με το ΠΔ 51/07 (ΦΕΚ Α' 54/08.03.2007) «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας ΕΚ 60/00 «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000.*

οι αρχές που είναι αρμόδιες για τη διασφάλιση της καλής ποιότητας των υδάτων (Δήμοι και Διευθύνσεις Υγείας ΝΑ για το πόσιμο νερό και Περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων για τα επιφανειακά ύδατα). Για το λόγο αυτό, μπορεί ο πολίτης να απευθυνθεί εγγράφως στην κάθε φορά αρμόδια υπηρεσία και να ζητήσει τη διενέργεια ελέγχου.

2.2.4

ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΥΓΡΟΤΟΠΙΚΩΝ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

Σε περίπτωση που ο πολίτης διαπιστώσει μη επαρκή προστασία ή περιστατικό άμεσης υποβάθμισης ενός **υγροτόπου**, μπορεί να απευθυνθεί στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας, ζητώντας πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς προστασίας της περιοχής, εάν φυσικά υφίσταται τέτοιο προστατευτικό καθεστώς. Ταυτόχρονα, τις ίδιες πληροφορίες μπορεί να αναζητήσει και από το Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, αιτούμενος και χάρτες οριοθέτησης της περιοχής, εάν αυτή έχει ενταχθεί σε ειδικό καθεστώς προστασίας είτε ως υγρότοπος Ραμσάρ είτε ως περιοχή Natura 2000 (βλ. σχετικό κεφάλαιο για τις προστατευόμενες περιοχές). Από το Τμήμα αυτό του ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί να αναζητήσει επίσης και ειδικότερες πληροφορίες για τα μέτρα προστασίας της συγκεκριμένης περιοχής ή και των υγροτοπικών οικοσυστημάτων γενικά⁷.

Ορισμένοι υγρότοποι προστατεύονται και από άλλα νομοθετικά καθεστώτα (μπορεί, π.χ., να αποτελούν Καταφύγια Άγριας Ζωής ή ΖΟΕ). Άλλες υπηρεσίες που μπορεί να έχουν αρμοδιότητες σε θέματα υγροτόπων είναι οι δασικές, οι Διευθύνσεις Περιβάλλοντος των Νομαρχιών, καθώς και οι υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητες σε θέματα αιγιαλού (βλ. παρακάτω) και υδατικών πόρων (βλ. παραπάνω).

Σε οποιαδήποτε περίπτωση επέμβασης-εκτέλεσης έργου σε **ρέματα**, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί στη Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών της οικείας ΝΑ, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 79 του ΠΔ 910/77,

είναι αρμόδια για την αστυνόμευση της κοίτης ποταμών και χειμάρρων. Αναφορικά δε με τις αμμοληψίες που διενεργούνται στα ρέματα, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί είτε στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της οικείας ΝΑ είτε στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας, ανάλογα με τον όγκο του λαμβανόμενου υλικού, προκειμένου να πληροφορηθεί εάν έχει λάβει περιβαλλοντική αδειοδότηση. Μπορεί επίσης να απευθυνθεί στην αρμόδια Διεύθυνση Ελέγχου Κατασκευής Έργων (ΔΕΚΕ) της οικείας Περιφέρειας, προκειμένου να πληροφορηθεί εάν τα εκτελούμενα υδραυλικά έργα σε κοίτη ποταμού έχουν λάβει σχετική αδειοδότηση, καθώς η ΔΕΚΕ είναι αρμόδια για την επίβλεψη της κατασκευής και συντήρησης υδραυλικών, συγκοινωνιακών, οικοδομικών και ηλεκτρομηχανολογικών έργων. Περαιτέρω, σε περιπτώσεις που ο πολίτης διαπιστώσει ότι υπάρχει παράνομη χρήση ή κατάληψη της δημόσιας γης (π.χ. στις όχθες ενός ποταμού), θα πρέπει να απευθυνθεί στην Κτηματική Υπηρεσία του οικείου Νομού, προκειμένου να προβεί στις απαιτούμενες νόμιμες ενέργειες, όπως η έκδοση Πρωτοκόλλου Καθορισμού Αποζημίωσης Αυθαίρετης Χρήσης (ΠΚΑΑΧ), η έκδοση Πρωτοκόλλου Διοικητικής Αποβολής ή η έκδοση Πρωτοκόλλου Κατεδάφισης, εφόσον υπάρχει και κάποιο κτίσμα. Τροποποίηση στο θέμα της οριοθέτησης των ρεμάτων επέφερε και ο Νόμος 3010/2002 (άρθρο 5), ο οποίος δίνει τη δυνατότητα τμηματικής οριοθέτησης σε ένα ευρύ φάσμα φορέων και υπηρεσιών (από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ και τους ΟΤΑ μέχρι και σε ιδιώτες). Οι ρυθμίσεις αυτές του άρθρου 5 του Νόμου 3010/2002 έχουν κριθεί αντισυνταγματικές από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Πρακτικό Επεξεργασίας ΠΔ 184/2003), με συνέπεια να παρατηρούνται επιπλοκές στη διαδικασία οριοθέτησης. Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, σε περίπτωση που δεν έχει πραγματοποιηθεί οριοθέτηση του ρέματος σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, ο πολίτης μπορεί να κάνει αίτηση για καθορισμό προσωρινής οριογραμμής ρέματος σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κτηριοδομικού Κανονισμού, εφόσον βέβαια έχει αιτηθεί την έκδοση οικοδομικής άδειας. Προκειμένου δε να πραγματοποιηθεί η προσωρινή οριοθέτηση, απαιτείται διενέργεια αυτοψίας από υπάλληλο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών της οικείας ΝΑ και χορήγηση σχετικής βεβαίωσης.

2.3

ΕΥΘΥΝΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

---

i. Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ

Αποτελεί το κεντρικό όργανο, σε εθνικό επίπεδο, για τη χάραξη, την εφαρμογή και το συντονισμό των πολιτικών για τη βιώσιμη και ορθολογική διαχείριση των υδάτων.

- Καταρτίζει τα εθνικά προγράμματα προστασίας και διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού της χώρας.
- Καταρτίζει την ετήσια έκθεση για την κατάσταση των υδάτων και συντονίζει τις υπηρεσίες και τους κρατικούς φορείς.
- Μεριμνά για τη λειτουργία του εθνικού δικτύου παρακολούθησης υδάτων.
- Διαχειρίζεται τη βάση των υδρολογικών και μετεωρολογικών δεδομένων.
- Καταρτίζει το Εθνικό Μητρώο Προστατευόμενων Περιοχών.

ii. Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας

- Εγκρίνει το Σχέδιο Διαχείρισης, ύστερα από γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Υδάτων και σύμφωνη γνώμη της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων.
- Χορηγεί τις άδειες χρήσης υδάτων και τις άδειες αξιοποίησης έργων υδάτινου δυναμικού. Η περιβαλλοντική αδειοδότηση χορηγείται από την καθ' ύλην αρμόδια αρχή ανάλογα με την κατηγοριοποίηση του έργου.
- Εποπτεία της κατάστασης διαχείρισης και προστασίας των υδροτόπων που έχουν χαρακτηριστεί ως «Καταφύγια Άγριας Ζωής».

iii. Περιφερειακή Διεύθυνση Υδάτων

Είναι αρμόδια για τη λήψη μέτρων προστασίας των υδάτων, την κατάρτιση του Σχεδίου Διαχείρισης και των Προγραμμάτων Μέτρων για κάθε λεκάνη απορροής ποταμού για την οποία είναι αρμόδια.

iv. Δήμοι και κυρίως Δημοτικές Υπηρεσίες Ύδρευσης και Αποχέτευσης

Έχουν αρμοδιότητα για τη διενέργεια δειγματοληπτικών και τακτικών ελέγχων για την ποιότητα του πόσιμου νερού και τη χορήγηση βεβαιώσεων, σε περίπτωση που υπάρχει αδυναμία κάλυψης των αναγκών για ύδρευση (π.χ. για τη διάνοιξη γεώτρησης)⁸.

v. Διευθύνσεις Υγείας ΝΑ, Διευθύνσεις Υγείας Περιφερειών και ΕΦΕΤ

Έχουν εποπτική αρμοδιότητα σχετικά με τη διενέργεια των ελέγχων ποιότητας του πόσιμου νερού.

vi. Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ

Έχει την αρμοδιότητα για τον καθορισμό μέτρων προστασίας των υγροτόπων που εντάσσονται στα εξής προστατευτικά καθεστάτα:

- Διεθνής Συνθήκη Ραμσάρ
- Δίκτυο Natura 2000
- Κατηγορίες προστασίας βάσει του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986

vii. Υπουργεία ΠΕΧΩΔΕ, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Ανάπτυξης

- Έχουν αρμοδιότητα για την Κατάρτιση Εθνικών Προγραμμάτων για την καταπολέμηση της νιτρορύπανσης.
- Η Κεντρική Υπηρεσία Υδάτων του ΥΠΕΧΩΔΕ έχει αρμοδιότητα για τη διενέργεια μετρήσεων στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα σχετικά με τη ρύπανσή τους από νιτρικά ιόντα.

8. Άρθρο 12, παρ. 2, της ΚΥΑ Υ2/2600/2001, όπου οι Επιχειρήσεις Ύδρευσης των Δήμων ορίζονται ως υπεύθυνοι φορείς για την τήρηση των όρων της ΚΥΑ, ενώ οι Διευθύνσεις Υγείας της ΝΑ και των Περιφερειών αλλά και ο ΕΦΕΤ ορίζονται ως συναρμόδιοι φορείς.

viii. Αρμόδιο Πολεοδομικό Γραφείο και Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών ΝΑ

Έχουν αρμοδιότητα για την οριοθέτηση ρεμάτων και για τη χορήγηση βεβαίωσης για προσωρινή οριοθέτηση. Βέβαια, το Συμβούλιο της Επικρατείας έχει κρίνει ότι είναι αντισυνταγματική η οριοθέτηση ρέματος που δεν πραγματοποιείται με ΠΔ (πρακτικό επεξεργασίας 263/2003), στο πλαίσιο μάλιστα της αυξημένης προστασίας που απολαμβάνουν τα ρέματα ως στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, σύμφωνα με το άρθρο 24 (ΣτΕ 2621/2001 και ΣτΕ 319/2001).

ix. Διεύθυνση Εγγείων Βελτιώσεων ΝΑ

Παρέχει πληροφορίες αναφορικά με τις διενεργούμενες γεωτρήσεις.

ΡΥΠΑΝΣΗ ΥΔΑΤΩΝ ΑΠΟ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ ΡΑΜΣΑΡ

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η με αρ. πρωτ. 4792/2000 αναφορά που υποβλήθηκε στον Συνήγορο του Πολίτη για τη λειτουργία βουστασίου σε περιοχή του Νομού Καβάλας, το οποίο βρισκόταν κοντά σε λίμνη και εντασσόταν σε δέλτα ποταμού που αποτελούσε τμήμα ενός από τους 10 υγροτόπους διεθνούς σημασίας που υπάγονται στο προστατευτικό καθεστώς της Σύμβασης Ραμσάρ. Οι αδειοδοτούσες αρχές (ΝΑ και ο Δήμος) δεν ήθελαν να αναγνωρίσουν την ύπαρξη της λίμνης και είχαν προβεί μάλιστα και σε ανακριβή πιστοποίηση της απόστασης του βουστασίου από τα όρια της πόλης. Επιπλέον, δεν είχε προβλεφθεί κανένα μέτρο για την προστασία του ευαίσθητου οικοσυστήματος από τη λειτουργία της μονάδας (π.χ. πρόβλεψη συστήματος διαχείρισης αποβλήτων). Οι αρμόδιοι φορείς αιτιολόγησαν τις ενέργειές τους με βάση την αρχική τους θέση ότι δεν υπήρχε λίμνη και την εκτίμηση ότι δεν θα προκαλούνταν δυσμενείς επιπτώσεις για το περιβάλλον. Η Αρχή -στο πλαίσιο του διαμεσολαβητικού της ρόλου και ύστερα από τη διενέργεια αυτοψίας- διαπίστωσε, αφενός, ότι η νόμιμη διαδικασία αδειοδότησης δεν είχε ακολουθηθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση και, αφετέρου, ότι υπήρχε λίμνη, ενώ προέκυπταν και σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη λειτουργία της μονάδας. Κατέληξε δε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να ανακληθούν οι μη σύννομες διοικητικές πράξεις με τις οποίες χορηγήθηκε αδειοδότηση και να απομακρυνθεί η επιχείρηση από την περιοχή της λίμνης. Το Συμβούλιο της Επικρατείας τελικά ακύρωσε όλες τις χορηγηθείσες άδειες, κάνοντας ρητή αναφορά στο πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη. Στη συνέχεια, η επιχείρηση απομακρύνθηκε από την περιοχή και οι παράνομες σταβλικές εγκαταστάσεις κατεδαφίστηκαν.

ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ ΑΠΟ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΕΣ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ

Η δεύτερη περίπτωση αφορά στη ρύπανση του πόσιμου νερού σε Δήμο του Νομού Μαγνησίας από ανεξέλεγκτες διαθέσεις αστικών λυμάτων. Αρχικά, ο Δήμος αρνήθηκε να αποδεχθεί τις καταγγελίες. Ο Συνήγορος του Πολίτη, με τη συνδρομή της Χημικής Υπηρεσίας Βόλου και της Δ/σης Υγείας ΝΑ Μαγνησίας, διεξήγαγε έρευνα και διαπίστωσε ότι το πόσιμο νερό σε πολλά δημοτικά διαμερίσματα του εν λόγω Δήμου δεν πληρούσε τις απαιτήσεις της κείμενης νομοθεσίας, ιδίως ως προς τις μικροβιολογικές παραμέτρους. Στο πλαίσιο διεξαγωγής της έρευνας, η Περιφέρεια Θεσσαλίας και η περιφερειακή υπηρεσία του ΕΦΕΤ συνέβαλαν θετικά στο συντονισμό και στη συνεργασία των αρμόδιων φορέων. Επιπλέον, υποδειγματική ήταν και η δράση της Δ/σης Υγείας ΝΑ Μαγνησίας, από την οποία διενεργήθηκε πρόγραμμα υγειονομικής αναγνώρισης των σημείων υδροδότησης σε όλα τα δημοτικά διαμερίσματα του Δήμου, εντοπίζοντας τις πηγές, τα αίτια και το μέγεθος του προβλήματος της ρύπανσης και υποδεικνύοντας στο Δήμο συγκεκριμένα μέτρα θεραπείας, η υλοποίηση των οποίων βρίσκεται σε εξέλιξη.

3

Θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον

Μαρία Ψαλάκη
Κωνσταντίνος Πεχλιβάνογλου

3.1

ΓΕΝΙΚΑ

Ως **παράκτιο περιβάλλον** ορίζεται ο χερσαίος και ο συνεχόμενός του θαλάσσιος/ποτάμιος/λιμναίος χώρος, εκατέρωθεν της ακτογραμμής/όχθης, σε πλάτος έως 100μ. επί της ξηράς και σε βάθος μέχρι λίγα μέτρα σε θάλασσα/ποταμό/λίμνη. Διοικητικά, το οικοσύστημα ξηρά-θάλασσα υποδιαιρείται προς την κατεύθυνση της ξηράς σε **αιγιαλό** και **παραλία**, ενώ, αντίστοιχα, το οικοσύστημα ξηρά-ποταμός-λίμνη χωρίζεται σε **όχθη** και σε **παρόχθια ζώνη**. Ο αιγιαλός, η παραλία, η όχθη και η παρόχθια ζώνη ανήκουν στο Δημόσιο, το οποίο φροντίζει για τη διατήρηση του κοινόχρηστου χαρακτήρα τους, την προστασία και τη διαχείρισή τους, με σκοπό την ακώλυτη πρόσβαση προς τις ακτές, πλην των περιπτώσεων κατασκευών έργων εθνικής άμυνας ή υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος. Επίσης, μπορεί να ορίζεται και «παλαιός αιγιαλός» ή «παλαιά όχθη»⁹, που δεν έχουν όμως κοινόχρηστο χαρακτήρα. Στο παράκτιο ή παρόχθιο περιβάλλον περιλαμβάνονται οικιστικές ή βιομηχανικές ζώνες, υγράτοποι (δέλτα, έλη, λίμνες, λιμνοθάλασσες, πηγές, τεχνητές λίμνες), τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους κ.λπ.

Ανθρωπογενείς δραστηριότητες και επεμβάσεις -όπως η επέκταση των οικιστικών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων στο παράκτιο και στο θαλάσσιο περιβάλλον, αστικές, γεωργικές, καθώς και βιομηχανικές εκροές, η ρύπανση των υδάτων λόγω τοξικών βιομηχανικών αποβλήτων (σκουπίδια/λύματα/απόβλητα), αέριοι βιομηχανικοί ρύποι, διαρροές πετρελαιοειδών και παραγώγων κατά την άντληση και μεταφορά, οι θαλάσσιες μεταφορές τοξικών υλών (χημικά, ραδιενεργά, έρμα), καθώς και η χρήση μη βιοαποικοδομούμενων συνθετικών υλών- το υποβαθμίζουν και το ρυπαίνουν. Επίσης, οι κλιματικές αλλαγές, η υπερεκμετάλλευση των θαλάσσιων αποθεμάτων και οι παραβάσεις της αλιευτικής νομοθεσίας συντελούν στην εξάλειψη πολλών θαλάσσιων ειδών και στη δραματική μείωση της ιχθυοπανίδας.

Η **Συνθήκη Ραμσάρ**, για τους υγροτόπους διεθνούς σημασίας και για τα καταφύγια των υδρόβιων πουλιών, προβλέπει την οριοθέτηση και ορθολογική διαχείρισή τους. Επιβάλλει τη σύνταξη διαχειριστικών σχεδίων, αλλά δεν καθορίζει κυρωτικές διαδικασίες. Αντίθετα, η τροποποίηση της Διεθνούς **Σύμβασης της Βαρκελώνης** και του **Πρωτοκόλλου Προστασίας της Μεσογείου** του 1980 θέτει περιορισμούς και διαδικασίες ελέγχου για τις δραστηριότητες που χωροθετούνται στην παράκτια ή θαλάσσια περιοχή και για την προστασία από τη ρύπανση.

Η **Σύμβαση της Βέρνης** ορίζει τις βασικές προϋποθέσεις για τη διατήρηση των σημαντικών οικοτόπων στην Ευρώπη, στους οποίους περιλαμβάνονται και αυτοί των παράκτιων/παρόχθιων περιοχών.

Έμμεσα, διά των Οδηγιών **79/409/ΕΟΚ** και **92/43/ΕΟΚ**, παρέχεται η δυνατότητα καθορισμού περιοχών και μέτρων ειδικής προστασίας για τη διατήρηση της άγριας πανίδας και των φυσικών οικοτόπων. Το σύνολο των περιοχών αυτών (χερσαίων και θαλάσσιων) αποτελεί το δίκτυο **NATURA 2000**. Κάθε μέλος της ΕΕ είναι υποχρεωμένο να καταρτίσει εξειδικευμένες μελέτες διαχείρισης και οικιστικού ελέγχου των προστατευόμενων περιοχών.

Οι γενικοί εθνικοί νόμοι για την προστασία του περιβάλλοντος που λαμβάνουν ειδική μέριμνα για τις παράκτιες ή θαλάσσιες περιοχές και για τα οικοσυστήματα, όπως ο Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου, το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, ο νόμος για την πρόληψη της ρύπανσης της θάλασσας από πλοία, καθώς και οι νόμοι που κυρώνουν τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, αποτελούν το βασικό νομικό πλαίσιο προστασίας του θαλάσσιου και παράκτιου περιβάλλοντος.

10. Για το κανονιστικό πλαίσιο και τις προβλεπόμενες διατάξεις που αναφέρονται στο κεφάλαιο 3, βλ. Παράρτημα Ι, κεφ. Β3.

Στο πλαίσιο της βιώσιμης οικιστικής ανάπτυξης των πόλεων και οικισμών της χώρας και του εθνικού χωροταξικού σχεδιασμού, προβλέπεται ο χαρακτηρισμός θαλάσσιων ή παράκτιων εκτάσεων για την ανάπτυξη οικιστικών ή παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Επίσης, ο νόμος περί αιγιαλού και παραλίας, σε συνδυασμό με το νόμο περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων, καθώς και με τους νόμους για την επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων και την πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), την επέκταση πολεοδομικών σχεδίων και τις ΖΟΕ, καθορίζουν τις αρχές που διέπουν τις διαδικασίες διαχείρισης, χρήσης και διαφύλαξης του κοινόχρηστου χαρακτήρα του παράκτιου χώρου. Εξειδικευμένες ΚΥΑ καθορίζουν τα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό της ζώνης του αιγιαλού και της παραλίας, τις διαδικασίες για την έκδοση πρωτοκόλλων καταδάφησης τυχόν αυθαίρετων κατασκευών, την προσωρινή παραχώρηση του αιγιαλού και της παραλίας στους ΟΤΑ για απλή χρήση και εκμετάλλευση, καθώς και για την κατασκευή τεχνικών έργων στην παράκτια ζώνη ή τη θάλασσα κ.λπ. Ειδική νομοθεσία καθορίζει προστασία των αρχαιοτήτων στον παράκτιο και θαλάσσιο χώρο, την αποκατάσταση, προστασία και ανάδειξη των παραδοσιακών παράκτιων νησιωτικών οικισμών και φυσικών μνημείων, αλιεία και τη διαχείρισή τους.

Το ΣτΕ, προκειμένου να διασφαλίσει τη διαδικασία καθορισμού αιγιαλού και παραλίας, έχει δεχθεί ότι αυτή θα πρέπει να βασίζεται σε πρόσφατες επιστημονικές μελέτες¹¹.

Η Διεθνής Σύμβαση του Λονδίνου (1973) προβλέπει μέτρα για την πρόληψη της ρύπανσης της θάλασσας από πλοία. Η παραπάνω Διεθνής Σύμβαση, καθώς και το Πρωτόκολλο του 1978 που αναφέρεται σε αυτήν, κυρώθηκαν με σχετικό νόμο. Με ΠΔ κυρώνεται η αποδοχή των Πρωτοκόλλων των ετών 1976 και 1992 για την τροποποίηση της Διεθνούς Σύμβασης του 1971, σχετικά με την ίδρυ-

ση διεθνούς κεφαλαίου αποζημίωσης ζημιών ρύπανσης από πετρέλαιο. Μέτρα για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος προβλέπονται από σχετικό ΠΔ, ενώ με Νομοθετικό Διάταγμα (ΝΔ) ορίζεται Κώδικας Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου. Για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθησης της κυκλοφορίας των πλοίων, προβλέπονται διατάξεις από σχετική Οδηγία Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ), η οποία προβλέπει και ενημέρωση για την κατάργηση της Οδηγίας 93/75/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Με Υπουργική Απόφαση (ΥΑ) ορίζονται οι σχετικές οδηγίες/διαδικασίες για την αντιμετώπιση περιστατικών πλοίων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης ή κινδύνου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 20 της παραπάνω Οδηγίας. Για κύρωση του Πρωτοκόλλου για την ετοιμότητα, συνεργασία και αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης της θάλασσας από επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες, προβλέπονται διατάξεις από σχετικό νόμο, ενώ ΠΔ αφορά σε Εθνικό Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης για την αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης από πετρέλαιο και άλλες επιβλαβείς ουσίες. Με Υγειονομική Διάταξη (ΥΔ), Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ) και ΚΥΑ καθορίζονται η διάθεση λυμάτων και αποβλήτων πλοίων, μέτρα και όροι για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα, καθώς και γενικότερη προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος. Για θέματα ανέλκυσης ναυαγίων προβλέπονται διατάξεις από την εθνική νομοθεσία, ενώ με ΚΥΑ προβλέπονται μέτρα για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων. Η Διεθνής Σύμβαση των Βρυξελλών του 1971 και ο σχετικός κυρωτικός νόμος προβλέπουν ποινές για ζημίες ρύπανσης από πετρελαιοειδή και πρόληψη ρύπανσης από πλοία, ενώ η Σύμβαση Ελλάδας-Ιταλίας του 1972 και ο σχετικός κυρωτικός νόμος αναφέρονται στην προστασία του Ιονίου Πελάγους (θάλασσα και παράκτιες ζώνες). Επιπλέον, ΠΥΣ ορίζουν τα μέτρα για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος από τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες και καθορίζουν κατευθυντήριες και οριακές τιμές ποιότητας των νερών από απορρίψεις αυτού του είδους των ουσιών. Με σχετικό νόμο, επίσης, έχει κυρωθεί το Πρωτόκολλο περί συνεργασίας για την πρόληψη της ρύπανσης από πλοία και σε περιπτώσεις επείγουσας ανάγκης, για την καταπολέμηση της ρύπανσης της Μεσογείου θάλασσας.

3.3

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Οι κατά Νομό **Κτηματικές Υπηρεσίες** του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών είναι επιφορτισμένες με την ευθύνη προώθησης των διοικητικών διαδικασιών στον παράκτιο χώρο (καθορισμός αιγιαλού-παραλίας, έκδοση Πρωτοκόλλων αποβολής και κατεδάφισης αυθαιρέτων για τον αιγιαλό και την απαλλοτριωθείσα παραλία, επιβολή προστίμων), ύστερα από αυτεπάγγελη αυτοψία ή αίτηση ενδιαφερομένου. Η κατά περίπτωση αρμόδια Διεύθυνση της Περιφέρειας (**ΔΕΣΕ, ΔΕΚΕ** κ.λπ.) υλοποιεί τα Πρωτόκολλα κατεδάφισης.

Κατά των πράξεων καθορισμού αιγιαλού-παραλίας-παλαιού αιγιαλού, οι οποίες δημοσιοποιούνται, σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 5, παρ. 5 του νόμου περί αιγιαλού και παραλίας, στο δημοτικό ή κοινοτικό κατάστημα του αρμόδιου κατά τόπο Δήμου ή της αρμόδιας Κοινότητας για τρεις (3) τουλάχιστον μήνες, μπορεί να υποβληθεί από τους θιγόμενους προσφυγή ενώπιον του **ΣτΕ** εντός 60 ημερών από τη δημοσιοποίηση ή την κοινοποίησή τους. Αν παρέλθει ανεκμετάλλητη αυτή η προθεσμία, οι θιγόμενοι μπορούν να υποβάλουν αίτηση επανακαθορισμού, εφόσον διαθέτουν νεότερα στοιχεία που αποδεικνύουν σφάλμα κατά τον αρχικό καθορισμό, ή και αίτηση θεραπείας, η οποία εξετάζεται από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Δημοσίων Κτημάτων. Στη διαδικασία αυτή μπορεί να παρέμβει και ο Συνήγορος του Πολίτη. Κατά των Πρωτοκόλλων κατεδάφισης μπορεί να υποβληθεί από τους θιγόμενους προσφυγή ενώπιον του ΣτΕ εντός 60 ημερών, ενώ κατά των Πρωτοκόλλων αποβολής ή αποζημίωσης αυθαίρετης χρήσης γίνεται προσφυγή στα αρμόδια Διοικητικά Δικαστήρια.

Τα κατά τόπους **πολυδομικά γραφεία** της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης (ΝΑ) έχουν αρμοδιότητα καταγραφής και κατεδάφισης αυθαιρέτων ή και επιβολής προστίμων, σε περιπτώσεις που δεν έχει προηγηθεί ο καθορισμός αιγιαλού ή δεν έχει απαλλοτριωθεί η παραλία. Κατά των πράξεων αυτών μπορεί να υποβληθεί ένσταση στις αρμόδιες επιτροπές ή/και προσφυγή στα Διοικητικά Δικαστήρια. Οι τοπι-

κές λιμενικές αρχές παρεμβαίνουν, προκειμένου να διαπιστώσουν παραβάσεις στο θαλάσσιο χώρο, εντός της ήδη καθορισμένης ζώνης λιμένα. Αρχείο όλων των σχετικών πράξεων τηρούν οι Κτηματικές Υπηρεσίες και ενημερώνουν την Περιφέρεια, τα Πολεοδομικά Γραφεία και τις Λιμενικές Αρχές.

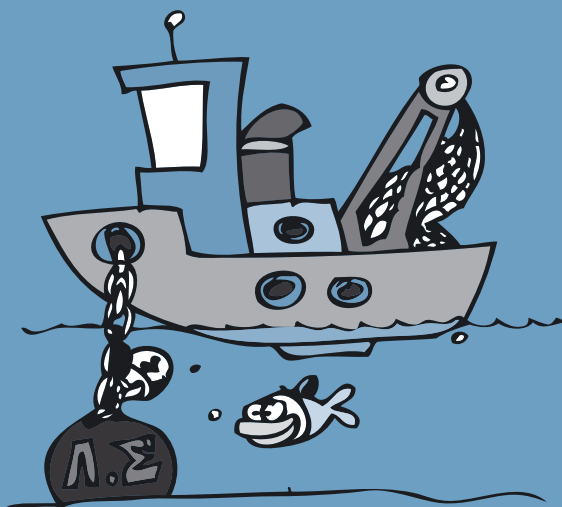
Σε περιοχές που απαιτείται **κατασκευή λιμανιού**, αυτό χωροθετείται εντός της ζώνης του αιγιαλού και δεν μπορεί να υπερβεί τη ρυμοτομική γραμμή. Η κατασκευή των έργων γίνεται με μέριμνα του φορέα διαχείρισης (Λιμενικό Ταμείο, Οργανισμός Λιμένα) μετά την προβλεπόμενη αδειοδότηση και έκδοση απόφασης του αρμόδιου Περιφερειάρχη. Η διαχείριση του λιμανιού πραγματοποιείται από το φορέα διαχείρισης, αλλά οι διατάξεις περί εμπορικών μισθώσεων δεν εφαρμόζονται για τους χώρους αυτούς. Με εγκύκλιο του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας (Διεύθυνση Λιμενικών Υποδομών) καθορίζεται η διαδικασία έκδοσης αδειών (αστυνομικού τύπου) για την έναρξη εκτέλεσης έργων εντός ζώνης λιμένα.

Ειδικά για τις περιπτώσεις παράκτιων (χερσαίων ή θαλάσσιων) περιοχών που εμπíπτουν σε **καθεστώς ειδικής προστασίας**, οι κατά Περιφέρεια και κατά Νομό Διευθύνσεις ΠΕΧΩ και Περιβάλλοντος, αντίστοιχα, οφείλουν να προωθούν τις μελέτες διαχείρισης, αλλά και τις ΠΠΕΑ και ΜΠΕ των έργων, στην Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ προς έγκριση. Την ορθή εφαρμογή των μελετών αυτών έχουν οι φορείς των έργων και οι κατά τόπους Διευθύνσεις ΠΕΧΩ, Περιβάλλοντος ή οι Τεχνικές Υπηρεσίες της Περιφέρειας και της Νομαρχίας.

Το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής (ΥΕΝΑΝΠ) είναι αρμόδιο για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης. Τα αρμόδια Δικαστήρια επιβάλλουν ποινικές κυρώσεις. Διοικητικές κυρώσεις επιβάλλουν ο Υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής ή οι Λιμενικές Αρχές (ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης). Όταν η ρύπανση προκαλείται από μια εγκατάσταση ξηράς, κυρώσεις επιβάλλει ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ ή ο Νομάρχης (ανάλογα με τη σοβαρότητα της παράβασης), καθώς και ο κατά περίπτωση συναρμόδιος Υπουργός.

ΑΠΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΚΑΙ ΑΝΕΛΚΥΣΗ ΝΑΥΑΓΙΟΥ

Στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθε αναφορά σχετικά με ρύπανση του θαλάσσιου χώρου του οικισμού Αγίου Ιωάννη Ν. Σκιώνης Χαλκιδικής, εξαιτίας της βύθισης και καταστροφής αλιευτικού σκάφους άγνωστης ιδιοκτησίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε από το Λιμεναρχείο Ν. Μουδανιών να λάβει τα απαραίτητα μέτρα και να προωθήσει την άμεση ανέλκυσή του, ώστε να αποφευχθεί η θαλάσσια ρύπανση. Το Υπολιμεναρχείο Ν. Μουδανιών κίνησε άμεσα τη διαδικασία άμεσης απορρύπανσης μέχρις εξάντλησης των αποθηκευμένων καυσίμων, ξεκίνησε προανάκριση για το συμβάν και δρομολόγησε διαδικασίες ανέλκυσης. Με μεταγενέστερο έγγραφο του Υπολιμεναρχείου Ν. Μουδανιών, η Αρχή ενημερώθηκε ότι ανελκύσθηκε και το ναυάγιο.

ΑΠΟΞΗΛΩΣΗ ΑΥΘΑΙΡΕΤΩΝ ΕΠΙΧΩΜΑΤΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΩΝ ΚΡΗΠΙΔΩΜΑΤΩΝ ΣΕ ΖΩΝΗ ΑΙΓΙΑΛΟΥ

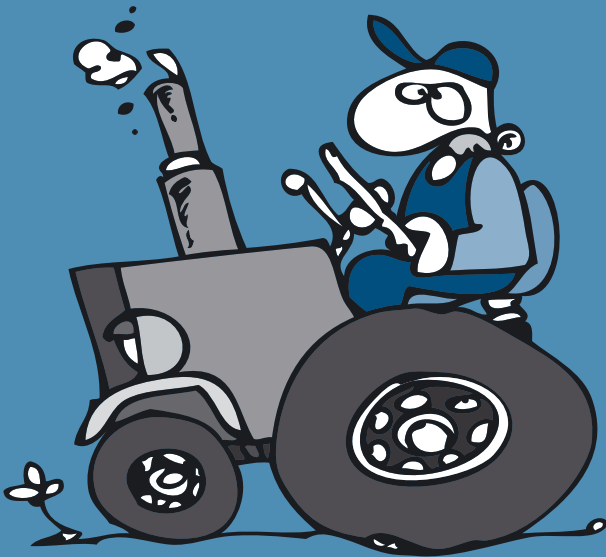
Ο Συνήγορος του Πολίτη διαμεσολάβησε για την αποξήλωση των αυθαίρετων επιχωματώσεων και προστατευτικών κρηπιδωμάτων στη ζώνη αιγιαλού, που είχαν διαμορφωθεί από πολίτες και από το Δήμο Ερινεού χωρίς άδεια, στην παραλιακή ζώνη του Δ.Δ. Καμαρών. Ζήτησε από τη Δ/νση ΠΕΧΩ της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας (στην οποία είχαν αποσταλεί τα Πρωτοκόλλα κατεδάφισης της Κτηματικής Υπηρεσίας Αχαΐας, σύμφωνα με το Ν. 2971/2001, καθώς και οι εισηγήσεις της παραπάνω υπηρεσίας, της Διεύθυνσης Οικοδομικών και Κτηριοδομικών Κανονισμών (ΔΟΚΚ)/ΥΠΕΧΩΔΕ και του Δικαστικού Γραφείου Πατρών), να προωθήσει τις κατεδαφίσεις ως όφειλε. Εντούτοις, η ΠΕΧΩ παρέλειψε συστηματικά να προωθήσει τις κατεδαφίσεις προφασισζόμενη την καθυστέρηση έκδοσης σχετικής ΚΥΑ των ΥΠΕΧΩΔΕ, ΥΠΕΘΟ και ΥΕΝΑΝΠ, περί Πρωτοκόλλων κατεδάφισης κτισμάτων. Ο Δήμος Ερινεού, με μη νόμιμες αιτήσεις του, προσπάθησε να νομιμοποιήσει εκ των υστέρων τα παράνομα έργα, ζητώντας επανακαθορισμό των ορίων αιγιαλού ή προσφεύγοντας σε αναρμόδια δικαστήρια. Παρά την απόρριψη των μη νόμιμων αιτημάτων του Δήμου από το ΓΕΝ, την επίστευση της έκδοσης της σχετικής ΚΥΑ με παρέμβαση της Αρχής, αλλά και την έκδοση της τελεσίδικης δικαστικής απόφασης, δεν προχωρούσε η διαδικασία κατεδάφισης των παράνομων έργων, λόγω έλλειψης πιστώσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου. Με επανειλημμένες παρεμβάσεις του ΣτΠ προς το ΥΠΕΘΟ, τελικά επιτεύχθηκε η εξεύρεση συμπληρωματικών πιστώσεων προς την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και πραγματοποιήθηκαν οι κατεδαφίσεις από τη ΔΕΣΕ της Περιφέρειας.

4

Έδαφος

Κατερίνα Βλάχου

4.1

ΓΕΝΙΚΑ

Ως **έδαφος** ορίζεται το ανώτερο στρώμα του γήινου φλοιού, ανάμεσα στην επιφάνεια και το υπόβαθρο. Αποτελείται από ορυκτά, οργανικό υλικό, νερό, αέρα και ζωντανούς οργανισμούς. Είναι το μέσο που παρεμβάλλεται μεταξύ γης, αέρα και νερού και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της βιόσφαιρας. Το έδαφος αποτελεί την πηγή προέλευσης τροφής, βιομάζας, μετάλλων, βιομηχανικών ορυκτών και αδρανών υλικών, αλλά και το στρώμα μέσω του οποίου ρυπαντές προερχόμενοι από ανθρώπινες δραστηριότητες (γεωργία, βιομηχανία, εξορυκτική και μεταλλευτική δραστηριότητα, υγειονομική ταφή ή και ανεξέλεγκτη ρίψη απορριμμάτων κ.λπ.) κινούνται από την επιφάνεια προς τα υπόγεια νερά.

Οι **ρυπαντές** μπορούν σε μεγάλες περιεκτικότητες να παρεμποδίσουν τις εδαφικές ιδιότητες, καθώς και να προκαλέσουν ρύπανση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων. Το έδαφος μπορεί να δρα και ως φίλτρο εισροών στα υπόγεια ύδατα. Αποτελεί μέρος του δυναμικού συστήματος έδαφος - νερό - αέρας - τροφική αλυσίδα, με όλες τις παρεπόμενες αλληλεπιδράσεις. Καθώς ο σχηματισμός του εδάφους αποτελεί μια εξαιρετικά αργή διαδικασία, το έδαφος ουσιαστικά συγκαταλέγεται στους μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους και ως τέτοιος¹² θα πρέπει να αντιμετωπίζεται.

Το έδαφος υπόκειται σε μια σειρά διεργασιών και απειλών υποβάθμισης, των οποίων, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, σημειώνεται ουσιαστική επιτάχυνση.

Ως **εδαφική υποβάθμιση** νοείται η διάβρωση (υδατογενής και αιο-λιική), οι κατολισθήσεις¹³, η μείωση του εδαφικού οργανικού υλικού, η συμπίεση, η σφράγιση (αδιαβροχοποίηση), η αλάτωση (συσσώρευση διαλυτών αλάτων Na, Mg, Ca), η ρύπανση και η μείωση της βιοποικιλότητας. Ειδικότερα, η διάβρωση και οι κατολισθήσεις είναι φυσικά φαινόμενα, ωστόσο η επιδείνωσή τους εξαιτίας των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και της κλιματικής αλλαγής μάς υποχρεώνει να τις συμπεριλάβουμε στις διεργασίες εδαφικής υποβάθμισης και να τις αντιμετωπίσουμε ως εν δυνάμει απειλές.

- 13.** Το φαινόμενο παρατηρείται σε περιοχές με αργιλώδη πετρώματα και εδάφη, έντονο ανάγλυφο και υψηλές βροχοπτώσεις, σε συνδυασμό με το φαινόμενο εγκατάλειψης των γαιών. Θεωρείται ότι το φαινόμενο επιταχύνεται από την πληθυσμιακή αύξηση, τον τουρισμό, την εντατική χρήση γης και την κλιματική αλλαγή.

4.2

ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ¹⁴ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Η προστασία του εδάφους στην **εθνική νομοθεσία** καλύπτεται, σε μεγάλο βαθμό, από διατάξεις νόμων άλλων θεματικών πεδίων στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας και οι σχετικές διατάξεις συνάγονται εμμέσως από αυτούς. Η ισχύουσα εθνική νομοθεσία δεν συνιστά μέχρι σήμερα συνεκτική πολιτική για την προστασία του εδάφους. Δεν υπάρχει σχετική νομοθετική ρύθμιση που να συσχετίζει την ποιότητα του εδάφους με τη χρήση που αυτό προορίζεται να έχει¹⁵. Επίσης, δεν υπάρχουν νομοθετικά προσδιορισμένα ποσοτικά και ποιοτικά κριτήρια για την περιβαλλοντική αξιολόγηση των εδαφών.

Συγχρόνως, σε **ευρωπαϊκό επίπεδο** παρατηρείται ανομοιογένεια στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών όσον αφορά στις πρακτικές εδαφικής προστασίας. Συγκεκριμένα, μόνο εννέα (9) από τα κράτη-μέλη διαθέτουν ειδική νομοθεσία για την προστασία του εδάφους, αλλά συνήθως αυτή καλύπτει μόνο θέματα ρύπανσης¹⁶. Στην **Οδηγία 96/61/ΕΚ** για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Έλεγχο στη Βιομηχανία (IPPC) αναφέρεται ότι, ενώ υπάρχει κοινοτική νομοθεσία για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και για την πρόληψη ή την ελαχιστοποίηση των απορρίψεων επικίνδυνων ουσιών στο νερό, δεν υπάρχει συγκρίσιμη κοινοτική νομοθεσία για την πρόληψη ή τη μείωση των απορρίψεων στο έδαφος. Οι διαφορετικές προσεγγίσεις του ελέγχου των εκπομπών στον αέρα, το νερό ή το έδαφος θεωρείται ότι ενδέχεται να

14. *Ο συγκεκριμένος όρος εμφανίζεται στα κείμενα των ευρωπαϊκών δράσεων.*

15. *Διαχωρισμός, δηλαδή, ευαίσθητων και μη ευαίσθητων χρήσεων. Για παράδειγμα, ως ευαίσθητες χρήσεις λογίζονται οι χώροι αναψυχής και η κατοικία, ενώ ως μη ευαίσθητες η βιομηχανία και το εμπόριο.*

16. *Σύμφωνα με στοιχεία του 6ου Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης.*

ευνοήσουν τη διασπορά της ρύπανσης στο περιβάλλον, σε αντίθεση με την ολοκληρωμένη προσέγγιση για πρόληψη και έλεγχο αυτής.

Έχει πλέον καταστεί σαφής η αναγκαιότητα της χάραξης μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής για το έδαφος, η οποία θα λαμβάνει υπόψη της τις διάφορες λειτουργίες του, τη βιοποικιλότητα και τη συνθετότητά του, το βαθμό της υποβάθμισής του, αλλά και κοινωνικοοικονομικά κριτήρια, καθώς και την αειφορία της χρήσης του. Το έδαφος αποτελεί παράδειγμα της αναγκαιότητας να σκεφτούμε συνοδικά και να ενεργήσουμε τοπικά. Υπάρχει σχετική ανακοίνωση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τη στρατηγική που κρίνεται σκόπιμο να ακολουθηθεί στο μέλλον¹⁷.

Η Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (**Οδηγία 2004/35/ΕΚ**) διαμορφώνει ένα εναρμονισμένο πλαίσιο αναφορικά με τον τρόπο διαχείρισης της ευθύνης σε περιπτώσεις που η ρύπανση του εδάφους προκαλεί κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Ωστόσο, η Οδηγία αυτή δεν εφαρμόζεται σε περιπτώσεις ρύπανσης ή ζημίας που προϋπήρχαν της έναρξης της ισχύος αυτής.

17. Η αναλυτική περιγραφή έχει ήδη ξεκινήσει στο πλαίσιο του 6^{ου} Περιβαλλοντικού Προγράμματος Δράσης. Οι στόχοι της συνοπτικά είναι: **α)** πρόληψη της επιπλέον υποβάθμισης του εδάφους και διατήρηση των λειτουργιών του, είτε όταν αυτό υποβαθμίζεται από τη χρήση του (καλλιέργειες, απολήψεις αδρανών κ.λπ.), είτε όταν λειτουργεί ως δείκτης για τα αρνητικά αποτελέσματα των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και **β)** αποκατάσταση υποβαθμισμένων εδαφών. Οι δράσεις συνοψίζονται στη διαμόρφωση ενός νομικού πλαισίου για την προστασία και για την αειφόρο χρήση του εδάφους, για την ομογενοποίηση της σχετικής γνώσης στα διάφορα κράτη-μέλη και για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την αναγκαιότητα της εδαφικής προστασίας. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να συνταχθεί επιστημονικός κατάλογος των εδαφών, στον οποίο θα περιλαμβάνονται η προέλευση, η γεωλογική ιστορία και η παρούσα περιβαλλοντική κατάσταση των εδαφών, ενώ θα καταγράφονται τα εδάφη υψηλής αξίας και θα παρέχεται ένα πλαίσιο οδηγιών για τη διατήρηση και την αειφορική χρήση τους. Επίσης, είναι απαραίτητη η τυποποίηση της μεθοδολογίας αξιολόγησης, χαρτογράφησης και ανάλυσης, ο προσδιορισμός ανώτερων επιτρεπόμενων τιμών των ρυπαντών και η συσχέτιση της ποιότητας του εδάφους με τη χρήση που αυτό προορίζεται να έχει.

Στο σχέδιο ΠΔ που ανακοινώθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ για την ενσωμάτωση της παραπάνω Οδηγίας, ως περιβαλλοντική ζημία νοείται και η ζημία του εδάφους, με την έννοια όμως της εδαφικής ρύπανσης με δυνητική επικινδυνότητα για την ανθρώπινη υγεία. Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή του διατάγματος ορίζεται το ΥΠΕΧΩΔΕ και οι Περιφέρειες, ανάλογα με το εύρος της ζημίας ή της επικείμενης απειλής ζημίας. Προβλέπεται η δημιουργία αυτοτελούς συντονιστικού γραφείου για την πρόληψη και αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών (ΣΥΓΑΠΕΖ), η υποχρέωση των φορέων εκμετάλλευσης για τη λήψη αντίστοιχων μέτρων και την κάλυψη των σχετικών δαπανών, ενώ η αρμόδια αρχή καθορίζει, με τη συνεργασία του φορέα εκμετάλλευσης, τα μέτρα αποκατάστασης που πρέπει να ληφθούν. Οι έλεγχοι προβλέπεται να διενεργούνται από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. Αίτηση για ανάληψη δράσης αποκατάστασης δικαιούται να υποβάλει κάθε πρόσωπο που επηρεάζεται (ή ενδέχεται να επηρεάζεται) από την περιβαλλοντική ζημία ή έχει έννομο συμφέρον από τη λήψη σχετικής απόφασης. Το συμφέρον οποιασδήποτε Μν Κυβερνητικής Οργάνωσης θεωρείται έννομο. Είναι απαραίτητο οι σχετικές αιτήσεις ανάληψης δράσης να συνοδεύονται από πληροφορίες και τεκμηριωμένα στοιχεία για τους ισχυρισμούς που διατυπώνονται.

ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΟΥΝ ΣΕ ΕΔΑΦΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ

Ο πολίτης θα πρέπει να κατανοήσει κάποιες βασικές αρχές και, κυρίως, τους τρόπους με τους οποίους το έδαφος βλάπεται-υποβαθμίζεται (με δυνητικές επιπτώσεις σε ποικίλους τομείς, από την ανθρώπινη υγεία έως την αισθητική του τοπίου). Μεθοδολογικά, είναι σκόπιμο να προσδιοριστούν οι δυνατότητες παρέμβασης με κριτήριο το είδος της εκάστοτε απειλής για το έδαφος, αλλά σε άμεση συσχέτιση με το είδος της ανθρωπογενούς παρέμβασης που ευθύνεται για την εδαφική υποβάθμιση.

Στις δυνητικά **ρυπογόνες δραστηριότητες** για το έδαφος συγκαταλέγονται:

1. **εγκαταστάσεις** στις οποίες είναι (ή ήταν στο παρελθόν) παρούσες επικίνδυνες ουσίες σε ποσότητες ίσες ή μεγαλύτερες από τις αναφερόμενες στο σχετικό κοινοτικό δίκαιο¹⁸,
2. **δραστηριότητες**¹⁹ όπως βιομηχανίες ενεργειακών δραστηριοτήτων, παραγωγής και μεταποίησης μετάλλων, καθώς και ορυκτών προϊόντων, χημικές βιομηχανίες, εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων,
3. αερολιμένες και λιμένες,
4. πρώην στρατιωτικές εγκαταστάσεις,
5. πρατήρια καυσίμων και ανεφοδιασμού,
6. στεγνοκαθαριστήρια,
7. εγκαταστάσεις εξόρυξης που δεν καλύπτονται από την Οδηγία 98/82/ΕΚ, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων εξορυκτικών αποβλήτων, όπως ορίζονται στην Οδηγία 2006/21/ΕΚ,

18. Παράρτημα Ι, μέρη 1-2, στήλη 2, της Οδηγίας 96/82/ΕΚ (Οδηγία SEVESO).

19. Απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της Οδηγίας 96/61/ΕΚ.

8. χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων, όπως ορίζονται στην Οδηγία 1999/31/ΕΚ,

9. εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων και

10. αγωγοί μεταφοράς επικίνδυνων ουσιών.

Σε εδαφική υποβάθμιση μπορούν επίσης να οδηγήσουν οι ακατάλληλες γεωργικές και δασοκομικές πρακτικές (συγκεκριμένα: οι μονοκαλλιέργειες και οι εντατικές καλλιέργειες, καθώς και η, συχνά υπερβολική, χρήση λιπασμάτων και παρασιτοκτόνων). Αλλοιώσεις του εδαφικού ανάγλυφου μπορούν να προκληθούν από τη λειτουργία πλατομείων αδρανών υλικών και από επιφανειακές εξορύξεις.

Το έδαφος υποβαθμίζεται και από την κλιματική αλλαγή (κυρίως από την άνοδο της θερμοκρασίας και από τα ακραία καιρικά φαινόμενα). Ο συνδυασμός των προαναφερθέντων παραγόντων μπορεί να οδηγήσει σε ερημοποίηση, η οποία είναι το ακραίο αποτέλεσμα της εδαφικής υποβάθμισης σε ξηρές και ημίξηρες κλιματικές συνθήκες.

Η έντονη αστικοποίηση αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα εδαφικής υποβάθμισης (ουσιαστικά στις μεγαλουπόλεις, με την υπερβολική αύξηση της οικιστικής πυκνότητας, οδηγούμαστε σε δραστική μείωση του εδάφους).

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ - ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

4.4

Η εθνική νομοθεσία για την προστασία του εδάφους, όπως προαναφέρθηκε, είναι διασκορπισμένη σε διατάξεις νόμων άλλων θεματικών πεδίων, γεγονός που την καθιστά δύσχρηστη στον ενδιαφερόμενο πολίτη.

Αν πρόκειται για **δραστηριότητα που ενδέχεται να οδηγήσει σε εδαφική υποβάθμιση**, ο πολίτης μπορεί να ερευνήσει τη νομιμότητα της χωροθέτησης, αδειοδότησης και ελέγχου της λειτουργίας της²⁰, απευθυνόμενος, κατά περίπτωση, στην εκάστοτε αδειοδοτούσα Αρχή, αλλά και στην οικεία Δ/νση Περιβάλλοντος, για θέματα όπως η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων ή η πραγματοποίηση συστηματικού ελέγχου (monitoring). Επίσης, μπορεί να υποβάλει ενστάσεις για τη χωροθέτηση της δραστηριότητας στο πλαίσιο της διαδικασίας έγκρισης ΓΠΣ.

Αν το έδαφος υποβαθμίζεται από **ακατάλληλης γεωργικές πρακτικές**, οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής²¹ μπορούν να αποτελέσουν έναν χρήσιμο αρχικό οδηγό, πριν οι πολίτες απευθυνθούν στις οικείες Δ/σεις Αγροτικής Ανάπτυξης, τα Περιφερειακά Εργαστήρια Γεωργικών Εφαρμογών και Ανάλυσης Λιπασμάτων (ΠΕΓΕΑΛ) και το Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας (ΕΘΙΑΓΕ). Η νομοθεσία για την «πολλαπλή συμμόρφωση»²², η οποία αποτελεί

20. Ν. 3325/2005, ΗΠ 15393/2332/02.

21. ΚΥΑ 125347/568/04.

22. Η κοινοτική νομοθεσία για την πολλαπλή συμμόρφωση προβλέπει ότι ο γεωργός λαμβάνει άμεσες ενισχύσεις, υπό τον όρο ότι διατηρεί τη γη του σε καλή γεωργική κατάσταση και ότι τηρεί τα πρότυπα σχετικά με τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και των φυτών, το περιβάλλον και την ορθή μεταχείριση των ζώων, τα οποία (πρότυπα) περιλαμβάνονται στους σχετικούς κανονισμούς.

υποχρέωση όλων των παραγωγών που εισπράττουν άμεσες ενισχύσεις, συμπληρώνει τους κώδικες αυτούς.

Σε περιπτώσεις **διάθεσης αστικών λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων**, ισχύουν τα προβλεπόμενα στα άρθρα 7 και 8 της Υγειονομικής Διάταξης Ειβ.221/65. Το έδαφος θα πρέπει να είναι πορώδες, με υπόβαθρο χωρίς ρωγμές και διαρρήξεις από τις οποίες θα ήταν δυνατόν να διαφύγουν λύματα ή βιομηχανικά απόβλητα με κίνδυνο ρύπανσης των υπόγειων υδάτων. Προκειμένου να χρησιμοποιηθεί στη γεωργία ιλύς προερχόμενη από επεξεργασία οικιακών και αστικών λυμάτων, θα πρέπει να τηρούνται τα προβλεπόμενα²³. Σε περίπτωση που τα υγρά απόβλητα είναι επικίνδυνα, απαιτείται σχετική πρόβλεψη στους περιβαλλοντικούς όρους, καθώς και άδεια διαχείρισής τους.

Διατάξεις για την προστασία του εδάφους περιλαμβάνονται στη νομοθεσία που αφορά στην υγειονομική ταφή επικίνδυνων και μη αποβλήτων. Συγκεκριμένα, στις γενικές τεχνικές προδιαγραφές της διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων, προβλέπονται έργα αποκατάστασης του εδάφους²⁴, καθώς και έργα εξυγίανσης και αποκατάστασης, σε περίπτωση που διαπιστωθεί πρόβλημα ρύπανσης στο χώρο εγκατάστασης ή στον περιβάλλοντα χώρο. Επιπλέον, με την υπ' αριθ. οικ.186585/2661/13.06.08 εγκύκλιο²⁵ του ΥΠΕΧΩΔΕ, ρυθμίζονται οι άδειες διαχείρισης υγρών επικίνδυνων αποβλήτων, σε περιπτώσεις που αυτά διατίθενται επεξεργασμένα εντός ή επί του εδάφους.

Στην κατηγοριοποίηση της ΗΠ 15393/2332/02 προβλέπονται έργα προστασίας εδαφών από τη **διάβρωση** και έργα πρόληψης ή αντιμετώπισης της **υφαλήμυρσης** εδαφών.

23. ΚΥΑ 80568/42225/91.

24. ΗΠ 24944/1159/06.

25. Αριθ. οικ.186585/2661/13.06.08.

Τα **μεταλλεία και τα λατομεία** θεωρούνται δραστηριότητες που κατεξοχήν υποβαθμίζουν το εδαφικό ανάγλυφο, γι' αυτό θα πρέπει οι εργασίες απόληψης να πραγματοποιούνται σύμφωνα με τους εγκεκριμένους όρους και να ολοκληρώνονται οι εργασίες αποκατάστασης. Στη σχετική με την εξορυκτική και μεταλλευτική δραστηριότητα νομοθεσία²⁶ συμπεριλαμβάνονται, επίσης, διατάξεις για τους χώρους διάθεσης των αδρανών υλικών και των στείρων που προέρχονται από μεταλλεία και λατομεία.

Το ρυπασμένο έδαφος θεωρείται απόβλητο και αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο της νομοθεσίας που διέπει τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, σύμφωνα και με τα προβλεπόμενα στην Οδηγία 96/61/ΕΚ για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Έλεγχο στη Βιομηχανία (IPPC), αλλά και της νομοθεσίας περί στερεών, αδρανών και επικίνδυνων αποβλήτων (κατά περίπτωση).

26. Υπ. Ενέργ. και Φυσικών Πόρων 11-5η/Φ/17402 της 12/31.12.84 (ΦΕΚ Β' 941): Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών, Αριθ. Δ10/Φ68/οικ./4437/01 (ΦΕΚ Β' 244): Προδιαγραφές και χρονοδιάγραμμα ειδικής μελέτης αποκατάστασης (άρθρο 7, παρ.1, εδάφ. β, Ν. 2837/2000).

ΔΙΑΘΕΣΗ ΣΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ΤΟΞΙΚΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΑΠΟ ΔΕΞΑΜΕΝΕΣ ΥΓΡΩΝ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθε αναφορά σχετικά με τη διάθεση στο έδαφος τοξικών αποβλήτων από δεξαμενές αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων στον Κόλπο της Γέρας στη νήσο Λέσβο. Σημειώνεται ότι ο κόλπος της Γέρας είναι περιοχή Natura 2000, ενώ υπάρχουν αποφάσεις του ΣτΕ με τις οποίες κρίνεται ότι, ως ευαίσθητο οικοσύστημα, είναι δεκτικός μόνο ήπιας διαχείρισης. Η εγκατάσταση και λειτουργία των παραπάνω δεξαμενών αποτελούσε προφανώς ασύμβατη δραστηριότητα. Οι εγκεκριμένοι περιβαλλοντικοί όροι των εγκαταστάσεων είχαν ακυρωθεί με απόφαση του ΣτΕ, ενώ για μεταγενέστερους περιβαλλοντικούς όρους είχε ομοίως εκδοθεί αναστολή εκτέλεσης της σχετικής με αυτούς εγκριτικής απόφασης. Επιπλέον, γινόταν ταφή των τοξικών αποβλήτων επί του εδάφους. Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε το ζήτημα της απαγορευτικής κωροθέτησης των δεξαμενών αποθήκευσης και διακίνησης υγρών καυσίμων σ' ένα ευαίσθητο οικοσύστημα, αλλά και το πρόβλημα της εδαφικής ρύπανσης από την ανεξέλεγκτη ταφή τοξικών αποβλήτων σε διανοιχθέντες λάκκους εντός των εγκαταστάσεων. Μετά τη διαμεσολάβηση της Αρχής, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λέσβου ζήτησε από την εταιρεία να προχωρήσει σε λήψη και ανάλυση εδαφικών δειγμάτων, προκειμένου να διαπιστωθεί τόσο η ρύπανση όσο και η πορεία των εργασιών απορρύπανσης. Ζητήθηκε, παράλληλα, και η συστηματική παρακολούθηση του υπό-

γειου νερού, αίτημα που καταδεικνύει τη δυναμικότητα του συστήματος έδαφος - νερό - αέρας - τροφική αλυσίδα. Ο εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη στο Νομάρχη, ο οποίος αποφάσισε τη σφράγιση των εγκαταστάσεων πριν από τη δίκη. Σήμερα οι εγκαταστάσεις δεν λειτουργούν, ενώ η εξυγίανση της περιοχής συνεχίστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα (υπόθεση Συνηγόρου του Πολίτη υπ' αριθ. 781/2000).

ΔΙΟΧΕΤΕΥΣΗ ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑ ΑΘΗΝΩΝ ΣΕ ΑΓΡΟΥΣ, ΑΜΠΕΛΙΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΥΣ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ*

Στην Αρχή περιήλθε αναφορά σχετικά με τη διοχέτευση σε αγρούς, αμπέλια και λοιπούς αποδέκτες, εκτός του ΔΑΑ, υγρών αποβλήτων και όμβριων υδάτων που προέρχονται από τους χώρους του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, με κίνδυνο ρύπανσης του εδάφους.

Συγκεκριμένα, δεν υπήρχε Μελέτη Επεξεργασίας και Διάθεσης Υγρών Αποβλήτων, ενώ η σχετική Εγκατάσταση Επεξεργασίας Αστικού Τύπου Αποβλήτων, η οποία λειτουργούσε ήδη αρκετά χρόνια, απέδιδε απόβλητα που βρίσκονταν συστηματικά, ήδη από τον Απρίλιο του 2001, εκτός θεσμοθετημένων ορίων όσον αφορά στο άζωτο (N) και στο φώσφορο (P).

Επίσης, δεν υπήρχε Μονάδα Προεπεξεργασίας Βιομηχανικών Αποβλήτων της Τεχνικής Βάσης της Ολυμπιακής Αεροπορίας, με αποτέλεσμα μέρος των τοξικών αποβλήτων των συνεργείων να διαχέεται ανεπεξέργαστα σε εσκαρωτά κανάλια και, από εκεί, σε δεξαμενές προσωρινής αποθήκευσης. Ένα τμήμα των αποβλήτων αυτών διοχετευόταν στη Μονάδα Επεξεργασίας Υγρών Αποβλήτων του ΔΑΑ, ενώ ένα άλλο τμήμα δηλώθηκε ότι μεταφερόταν μέσω βυτιοφόρων στη Μονάδα Επεξεργασίας Βοθρολυμάτων στη Μεταμόρφωση.

Μετά τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη, εκπονήθηκαν και εγκρίθηκαν οι σχετικές μελέτες για την επεξεργασία και διάθεση των υγρών βιομηχανικών αποβλήτων (υπόθεση Συνηγόρου του Πολίτη υπ' αριθ. 10614/2004).

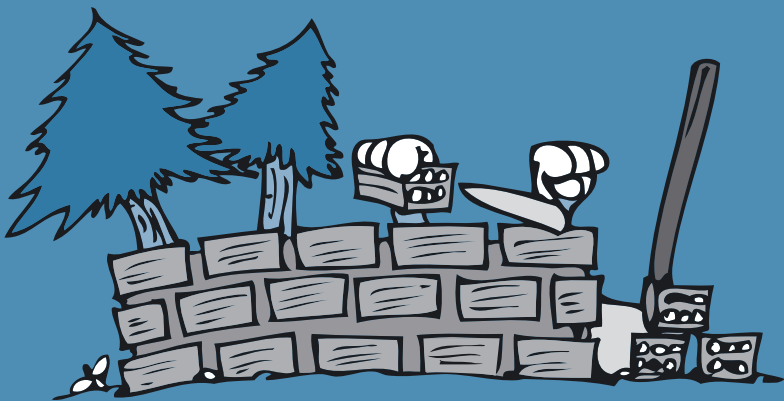
* Εξειδίκευση του παραδείγματος επιτυχούς διαμεσολάβησης του ΣτΠ, που παρατίθεται στη σελίδα 94.

5

Χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός και οργάνωση οικισμών

Ζωή Ρώσσιου
Ζωή Καραμήτρου

5.1

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Σύμφωνα με το **άρθρο 24 του Συντάγματος**, η χωροταξική αναδιοργάνωση της χώρας, αλλά και η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδομία και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών, γενικά, περιοχών υπάγονται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και στον έλεγχο του κράτους. Με το **Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης** (ΓΠΧΣΑΑ) επισημαίνονται οι ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής, δίνονται γενικές κατευθύνσεις και προτείνονται πολιτικές δράσεις για την ανάπτυξη της υπαίθρου και των δικτύων υποδομών μεταφορών και ενέργειας, καθώς και για την προστασία των φυσικών πόρων, ενώ προσδιορίζονται στρατηγικές κατευθύνσεις, αφού λαμβάνεται υπόψη η θέση της Ελλάδας στον ευρωπαϊκό και διεθνή χώρο. Το **Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης**, το οποίο αποτελεί νόμο του κράτους²⁷, εξειδικεύεται ή συμπληρώνεται με τα **Ειδικά ή τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης**, τα οποία θεσμοθετούνται με ΚΥΑ και εναρμονίζονται με ΓΠΧΣΑΑ.

Οι διαδικασίες και τα εργαλεία χωροταξικού σχεδιασμού ορίζονται από το Ν. 2742/1999. Το **ΥΠΕΧΩΔΕ** έχει την κύρια ευθύνη συντονισμού των δραστηριοτήτων για την παρακολούθηση επίτευξης των στόχων του ΓΠΧΣΑΑ και οι συμμετοχικές διαδικασίες προκύπτουν από ενέργειες για την ενημέρωση-πληροφόρηση των πολιτών.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

5.2

Για το συγκεκριμένο σκοπό, απαιτείται χωροταξικός ή πολεοδομικός **σχεδιασμός** και **καθορισμός χρήσεων γης**. Απαιτείται, επίσης, διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου, ώστε να διαπιστωθεί αν υπάρχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

Εκτός από το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, διακρίνονται δύο επίπεδα σχεδιασμού:

ΠΡΩΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

5.2.1

α) Ρυθμιστικό Σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος (Ρυθμιστικό Σχέδιο)

Ρυθμιστικά σχέδια συντάσσονται για την ευρύτερη περιοχή Αθηνών, Θεσσαλονίκης και άλλων μεγάλων αστικών συγκροτημάτων της χώρας (Ιωάννινα, Λάρισα, Ηράκλειο Κρήτης, Πάτρα, Βόλος). Τα κατά περίπτωση ρυθμιστικά σχέδια συνιστούν ενιαίο πλαίσιο πολιτικής και δράσης, με ειδικούς και γενικούς στόχους, και εναρμονίζονται προς τις κατευθύνσεις του εγκεκριμένου Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας στην οποία ανήκει η σχεδιαζόμενη αστική περιοχή.

β) Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)

Εναρμονίζεται με τους στόχους του Ρυθμιστικού Σχεδίου και εκτείνεται σε ολόκληρη την περιοχή των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ που περιλαμβάνονται στον οριζόμενο από τη μελέτη αστικό και περιαστικό χώρο του μεγαλύτερου ΟΤΑ της περιοχής, στον οποίο περιλαμβάνεται ένας τουλάχιστον οικισμός με πληθυσμό άνω των 2000 κατοίκων, σύμφωνα με την εκάστοτε τελευταία απογραφή. Το ΓΠΣ περιλαμβάνει όλες τις πολεοδομημένες και προς πολεοδόμηση περιοχές και είναι δυνατόν να προσδιορίζει συγκεκριμένες περιοχές ανάπτυξης και προστασίας. Με αυτό καθορίζονται, επίσης, συγκεκριμένες χρήσεις στο χώρο αναφοράς του.

γ) Σχέδιο Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης «Ανοικτής Πόλης» (ΣΧΟΟΑΠ)

Αναφέρεται στο σχεδιασμό του μη αστικού χώρου, ειδικότερα των οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων, σε αντιστοιχία με το ΓΠΣ.

Διαδικασία σύνταξης

Ο καθορισμός των ορίων του κατά περίπτωση Ρυθμιστικού Σχεδίου πραγματοποιείται από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Υπεύθυνοι σύνταξης του είναι οι αντίστοιχοι οργανισμοί που εποπτεύονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ (Οργανισμοί Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών, Θεσσαλονίκης και λοιποί). Εγκρίνεται με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ύστερα από γνώμη των οικείων περιφερειακών και νομαρχιακών συμβουλίων, των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων των Δήμων και Κοινοτήτων που περιλαμβάνονται στην περιοχή του και της εκτελεστικής επιτροπής του οικείου Οργανισμού, εφόσον ο Οργανισμός αυτός έχει ήδη συσταθεί.

Την πρωτοβουλία για την κίνηση διαδικασίας σύνταξης των ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ έχει ο οικείος Δήμος/ η οικεία Κοινότητα ή περισσότεροι Δήμοι/ Κοινότητες από κοινού, αλλά και το ΥΠΕΧΩΔΕ. Η κίνηση της διαδικασίας και τα όρια της περιοχής του ανάλογου σχεδίου προσδιορίζονται με Υπουργική Απόφαση, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η έγκριση και αναθεώρηση των ρυθμίσεων του ΓΠΣ και του ΣΧΟΟΑΠ πραγματοποιείται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας, αλλά και με απόφαση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κατά περίπτωση. Ειδικά στις περιοχές των ρυθμιστικών σχεδίων, η έγκριση, η αναθεώρηση και η τροποποίηση των ΓΠΣ γίνεται με Υπουργική Απόφαση. Αναθεώρηση ή τροποποίηση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) δεν επιτρέπεται πριν παρέλθει πενταετία από την έγκρισή του. Κατ' εξαίρεση, είναι δυνατή η τροποποίησή του για λόγους που αναφέρονται στην προστασία του περιβάλλοντος ή σε εξαι-

ρετικές πολεοδομικές ανάγκες. Απαγορεύεται η χορήγηση οικοδομικών αδειών για την ανέγερση κτηρίων μη συμβιβαζομένων προς τη χρήση που τυχόν προβλέπει για την περιοχή το εγκεκριμένο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ).

Στη σύνταξη του γενικού πολεοδομικού σχεδίου λαμβάνεται πρόνοια ώστε να εξασφαλιστεί η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων πολιτών με κάθε πρόσφορο τρόπο (π.χ. με ανοικτές συγκεντρώσεις ή ενημέρωση μέσω του Τύπου). Για τη συμμετοχή αυτή πρέπει να γίνεται ρητή μνεία στη σχετική απόφαση του οικείου δημοτικού συμβουλίου.

Ο Δήμος ζητά, επίσης, τις απόψεις των δημόσιων υπηρεσιών και των οργανισμών κοινής ωφέλειας που δραστηριοποιούνται στην περιοχή μελέτης. Όταν η κίνηση της διαδικασίας προέρχεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, η αποστολή στο Δήμο, στις υπηρεσίες και στους οργανισμούς γίνεται από τις υπηρεσίες του. Το Δημοτικό Συμβούλιο γνωμοδοτεί λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις των πολιτών και των φορέων και αποστέλλει το σχετικό φάκελο στο ΥΠΕΧΩΔΕ. Διαδικασία υποβολής ενστάσεων δεν προβλέπεται, ενώ ορίζεται χρόνος δύο μηνών για την τήρηση της διαδικασίας, χωρίς την παρεμπόδιση της προόδου της σε περίπτωση μη τήρησης της προθεσμίας. Ο Υπουργός, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας και γνωμοδότηση του κατά περίπτωση συμβουλίου χωροταξίας οικισμού και περιβάλλοντος, μπορεί να τροποποιήσει την πρόταση, να την εγκρίνει ή να την απορρίψει με αιτιολογημένη απόφασή του. Η απόφαση δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ μπορεί με απόφασή του (που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως) να αναστείλει για συγκεκριμένο χρόνο τη χορήγηση άδειας οικοδομικών εργασιών και τις οικοδομικές εργασίες και να απαγορεύσει τις καταμήσεις ιδιοκτησιών εντός των ορίων του ΓΠΣ.

5.2.2

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

α) Πολεοδομική Μελέτη, με περιεχόμενο είτε την επιβολή νέου ρυμοτομικού σχεδίου είτε την τροποποίηση ή αναθεώρηση ήδη ισχύοντος. Η πολεοδομική μελέτη μπορεί να αφορά, επίσης, σε ανάπλαση περιοχών ή άλλες ειδικές περιπτώσεις.

β) Πράξη Εφαρμογής, η οποία, κατά περίπτωση, αναφέρεται και ως πράξη αναλογισμού και τακτοποίησης.

Με τη σύνταξη των πολεοδομικών μελετών εξειδικεύονται σε κλίμακα οικοδομικού τετραγώνου, μερικές φορές και συγκεκριμένων ιδιοκτησιών, οι κατευθύνσεις των σχεδίων του πρώτου επιπέδου (ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ).

Η ανάθεση μιας μελέτης μπορεί να γίνει από τον ενδιαφερόμενο Δήμο ή από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ. Την αρμοδιότητα έγκρισης των συγκεκριμένων μελετών έχουν ο Νομάρχης, ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας ή ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, ανάλογα με το αντικείμενο της μελέτης. Σε ειδικές περιπτώσεις, απαιτείται έκδοση Προεδρικού Διατάγματος, ύστερα από εισήγηση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ.

Είναι δυνατόν, κατά τη διαδικασία μελέτης και έγκρισης του ρυμοτομικού σχεδίου και εφόσον κριθεί αναγκαίο για την απρόσκοπτη εφαρμογή των προτάσεων, να επιβληθεί αναστολή έκδοσης οικοδομικών αδειών ή εκτέλεσης οικοδομικών εργασιών για ορισμένο χρόνο. Η πράξη αναστολής υπογράφεται από τον αρμόδιο για την έγκριση της σχετικής ρύθμισης.

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

5.3

Για τη διαμόρφωση πρότασης ρυμοτομικού σχεδίου, απαιτείται τοπογραφική και κτηματογραφική αποτύπωση της επίμαχης περιοχής. Το σχετικό κτηματογραφικό διάγραμμα συντάσσεται πριν από την πολεοδομική μελέτη ή συγχρόνως με αυτή. Οι κύριοι ή νομείς των ακινήτων στην περιοχή καλούνται -με δημόσια πρόσκληση η οποία αναρτάται στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία ή στο Δημοτικό ή Κοινοτικό Κατάστημα και δημοσιεύεται στον Τύπο- να υποβάλουν δήλωση ιδιοκτησίας εντός δύο μηνών από την τελευταία δημοσίευση της πρόσκλησης. Ύστερα από την επεξεργασία των στοιχείων που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις ιδιοκτησίας και την ολοκλήρωση της κτηματογραφικής αποτύπωσης, πραγματοποιείται ανάρτηση των κτηματογραφικών διαγραμμάτων και πινάκων και καλούνται εκ νέου οι κύριοι ή νομείς των ακινήτων να λάβουν γνώση αυτών και να υποβάλουν τυχόν παρατηρήσεις ή δήλωση ιδιοκτησίας μέσα σε προθεσμία 15 ημερών από την τελευταία δημοσίευση της δεύτερης πρόσκλησης. Μετά τον έλεγχο των τυχόν παρατηρήσεων και των νέων δηλώσεων ιδιοκτησίας, γίνεται διόρθωση και συμπλήρωση των κτηματογραφικών διαγραμμάτων και πινάκων.

5.4

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Η Α' και η Β' φάση των πολεοδομικών μελετών περιλαμβάνουν σύνταξη ρυμοτομικού σχεδίου και πολεοδομικού κανονισμού για την υπό ένταξη στο σχέδιο περιοχή.

Μετά την ολοκλήρωση της Β' φάσης, ο σχετικός φάκελος διαβιβάζεται στον αρμόδιο Δήμο, ο οποίος γνωστοποιεί στους πολίτες την πρόταση με ανάρτηση ή δημοσίευση των σχετικών σχεδίων. Οι ενδιαφερόμενοι έχουν, εντός συγκεκριμένου χρόνου, τη δυνατότητα να εκφράσουν εγγράφως τις απόψεις ή ενστάσεις τους επί των προτάσεων. Στη συνέχεια, το Δημοτικό ή Κοινοτικό Συμβούλιο γνωμοδοτεί αιτιολογημένα για όλες τις ενστάσεις, είτε πρόκειται για αποδοχή είτε για απόρριψη. Παράλειψη αιτιολόγησης, ιδιαίτερα σε περίπτωση απόρριψης, αποτελεί λόγο ακύρωσης της πράξης έγκρισης της μελέτης, εάν ασκηθεί προσφυγή.

Ο φάκελος, στη συνέχεια, αποστέλλεται στην αρμόδια Διευθύνουσα Υπηρεσία και ακολουθεί η σύνταξη εισήγησης στο οικείο ΣΧΟΠ (Συμβούλιο Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος), το οποίο γνωμοδοτεί αιτιολογημένα επ' αυτής.

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΩΝ ΧΩΡΩΝ

5.5

Οι κάτοχοι εκτάσεων που περιλαμβάνονται στις υπό ένταξη περιοχές έχουν υποχρέωση να συμμετάσχουν στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων με την εισφορά τμήματος της ιδιοκτησίας τους (εισφορά σε γη) και χρηματικού ποσού (εισφορά σε χρήμα), ανάλογα με την έκταση γης και σύμφωνα με ποσοστά που ορίζει ο νόμος. Τα παραπάνω εξειδικεύονται μέσω της πράξης εφαρμογής.

Προβλέπεται δυνατότητα τακτοποίησης τυχόν μη αρτίων οικοπέδων, συνένωση τμημάτων που προκύπτουν από εισφορά γης, μεταβολή σχημάτων μεγέθους και διαστάσεων οικοπέδων και μετακίνηση ιδιοκτησιών. Μετά τις διορθώσεις, συντάσσεται κτηματογραφικό διάγραμμα και πίνακας εφαρμογής για την υλοποίηση των οριζομένων από το ρυμοτομικό σχέδιο και καθλούνται οι ιδιοκτήτες να λάβουν γνώση και να εκφράσουν τυχόν ενστάσεις εντός συγκεκριμένου χρόνου. Η πράξη εφαρμογής, με την κύρωσή της η οποία γίνεται με απόφαση του Νομάρχη, καθίσταται οριστική και αμετάκλητη και μεταγράφεται στο οικείο υποθηκοφυλακείο. Δυνατότητα έκδοσης διορθωτικής πράξης ισχύει για συγκεκριμένες και ειδικές περιπτώσεις. Μετά τη μεταγραφή, τα ακίνητα που δημιουργούνται καταλαμβάνονται (υπό προϋποθέσεις) από τους νέους ιδιοκτήτες, ενώ ισχύουν κυρώσεις για τον παλαιό κάτοχο ή νομέα, σε περίπτωση που αυτός αρνηθεί να παραδώσει το ακίνητο εντός συγκεκριμένης προθεσμίας.

Ανάλογη διαδικασία ένταξης σε σχέδιο εφαρμόζεται για τους αγροτικούς οικισμούς, οικισμούς στεγαστικής αποκατάστασης, καθώς και οικισμούς οι οποίοι προϋφίστανται του 1923.

Ανάλογες διατάξεις εφαρμόζονται, κατά περίπτωση, για τον πολεοδομικό σχεδιασμό εκτάσεων οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στον αστικό ιστό και για τις οποίες εφαρμόζονται ειδικές χρήσεις γης, όπως:

- Περιοχές Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδομίας (**ΠΕΡΠΟ**): πρόκειται κυρίως για εκτάσεις οικοδομικών συνεταιρισμών και ιδιωτών.
- Βιομηχανικές και Επιχειρηματικές Περιοχές (**ΒΕΠΕ**), για τη χωροθέτηση βιομηχανικών εγκαταστάσεων.
- Περιοχές ανάπτυξης **δεύτερης κατοικίας**, για τη διαμονή ατόμων για διακοπές ή αναψυχή.

5.6

ΜΙΚΡΟΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ

Οικισμοί για τους οποίους η επιβολή ρυμοτομικού σχεδίου δεν κρίνεται αναγκαία οργανώνονται με απλούστερες διαδικασίες.

Οικισμοί με πληθυσμό μικρότερο των **2000 κατοίκων** κατατάσσονται σε κατηγορίες (περιαστικοί, παραλιακοί, τουριστικοί, δυναμικοί, αξιόλογοι, συνεκτικοί, διάσπαρτοι, δυναμικοί, στάσιμοι, μικροί, μεσαίοι και μεγάλοι) και καθορίζεται συγκεκριμένη έκταση η οποία καταλαμβάνεται από τον οικισμό και εντός της οποίας ισχύουν ο συντελεστής δόμησης, οι επιτρεπόμενες χρήσεις, καθώς και κάθε άλλη πολεοδομική ρύθμιση. Ο σύμφωνα με τα παραπάνω καθορισμός των ορίων οικισμού προαπαιτείται σε κάθε περίπτωση, προκειμένου να εκπονηθεί πολεοδομική μελέτη.

Τροποποίηση των ορίων οικισμού μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο για λόγους νομιμότητας ή πλάνης περί τα πράγματα. Επέκταση ορίων οικισμού δεν είναι εφικτή και πιθανή ανάγκη επέκτασης οικισμού ικανοποιείται με κίνηση διαδικασίας σύνταξης πολεοδομικής μελέτης. Η κίνηση της διαδικασίας μπορεί να προέρχεται από τον ενδιαφερόμενο Δήμο ή την ενδιαφερόμενη Κοινότητα, από τη Νομαρχία ή τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ. Σε κάθε περίπτωση, ο αρμόδιος Δήμος, στον οποίο διαβιβάζεται η σχετική πρόταση, είναι υποχρεωμένος να την αναρτήσει για 15 ημέρες και να ειδοποιήσει με γενική πρόσκληση τους κατοίκους, ώστε αυτοί να υποβάλουν εγγρά-

φως τις αντιρρήσεις τους. Ύστερα από γνωμοδότησή του ο αρμόδιος ΟΤΑ αποστέλλει το φάκελο της πρότασης στο αρμόδιο, κατά περίπτωση, όργανο, προκειμένου να αποφασίσει. Η οριοθέτηση των οικισμών γίνεται, κατά περίπτωση, με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ή του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, καθώς και με Προεδρικό Διάταγμα, ύστερα από γνωμοδότηση των οικείων ΣΧΟΠ και των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων²⁹.

29. *Επισημαίνεται ότι, μετά την ανάληψη αρμοδιοτήτων πολεοδομικής οργάνωσης του χώρου από τους ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού και τις αλληπάλληλες αποφάσεις του ΣτΕ και των διοικητικών δικαστηρίων, επικρατεί ακόμη σύγχυση σε ορισμένες υπηρεσίες σχετικά με τις επί πολεοδομικών ρυθμίσεων αρμοδιότητες των Δημάρχων, Νομαρχών και Γενικών Γραμματέων Περιφέρειας, ενώ δεν έχει γίνει προσαρμογή των δικαστικών αποφάσεων στο σύνολο της νομοθεσίας.*

5.7

ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΜΕ ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Για τους οικισμούς οι οποίοι είναι χαρακτηρισμένοι ως **παραδοσιακοί, ιστορικοί τύποι, αρχαιολογικοί χώροι ή περιοχές φυσικού κάλλους**, εφαρμόζονται και ειδικότερες διατάξεις σχετικά με την οργάνωση και τη δόμησή τους. Εν προκειμένω, εκδίδονται από τους Υπουργούς Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Μακεδονίας Θράκης και Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, ανάλογα με τη χωρική αρμοδιότητά τους, Υπουργικές Αποφάσεις ή προωθείται Προεδρικό Διάταγμα με τη συμμετοχή του Υπουργού Πολιτισμού στις περιπτώσεις που απαιτείται.

5.8

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΕΚΤΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΟΙΚΙΣΜΩΝ - ΥΠΑΙΘΡΟΣ

Σε περιοχή που βρίσκεται έξω από τα ακραία όρια εγκεκριμένου σχεδίου πόλεως ή οικισμού μπορεί να ορισθεί ΖΟΕ (Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου), εντός της οποίας καθορίζονται όροι και περιορισμοί χρήσης γης ή άλλοι όροι και περιορισμοί (ιδιαίτερα το όριο εμβαδού κάτω από το οποίο δεν επιτρέπεται κατάτμηση της γης). Οι ΖΟΕ καθορίζονται με Προεδρικά Διατάγματα, ύστερα από πρόταση του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, και εκδίδονται με γνώμη του Δημοτικού ή Κοινοτικού Συμβουλίου και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος ή του Συμβουλίου της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Χωροταξίας.

Για τη δόμηση σε περιοχές που δεν περιλαμβάνονται σε ρυμοτομικά σχέδια ή στα όρια των οικισμών, ισχύουν γενικοί και ειδικοί όροι, ανάλογα με τη χρήση των κτηρίων που πρόκειται να κατασκευαστούν. Οι διατάξεις αυτές είναι γνωστές ως ρυθμίσεις για την εκτός σχεδίου δόμηση και σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο ανεγείρονται κτήρια κάθε χρήσης, όπως αυτή τυχόν επιτρέπεται από άλλες, γενικότερες ή ειδικότερες, διατάξεις.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

5.9

Κατά τη διαδικασία προετοιμασίας και θεσμοθέτησης χωροταξικών σχεδίων, οι ενδιαφερόμενοι πολίτες μπορούν να υποβάλλουν απόψεις και σχόλια κατά τη φάση της διαβούλευσης που προβλέπεται από το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα, δεν προβλέπεται υποβολή ενστάσεων σχετικά με τα ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού, τα οποία θεσμοθετούνται με ΚΥΑ και κατά το πρώτο επίπεδο σχεδιασμού. Οι ενδιαφερόμενοι πολίτες μπορούν να υποβάλλουν ένσταση σχετικά με τις προτάσεις στο δεύτερο επίπεδο σχεδιασμού.

Ο πολίτης, σε περίπτωση απόρριψης της ένστασής του, μπορεί να προσέλθει στο Δήμο, προκειμένου να ενημερωθεί εάν υπάρχει επαρκής αιτιολόγηση και να εξετάσει τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος προσφυγής. Σημειώνεται ότι για τις προβλεπόμενες από τη σχετική νομοθεσία ενστάσεις δεν υπάρχει υποχρέωση απάντησης.

Οι παραπάνω ρυθμίσεις είτε αποτελούν ρυθμίσεις γενικού ενδιαφέροντος είτε αναφέρονται σε ατομικές πράξεις γενικού ενδιαφέροντος. Για το συγκεκριμένο λόγο, ο Συνήγορος του Πολίτη δεν διαμεσολαβεί για τα θέματα αυτά. Μπορεί όμως να διαμεσολαβήσει, εφόσον εντοπίσει παρεκκλίσεις από τη νομιμότητα, δυσλειτουργίες, καθυστερήσεις ή παραλείψεις κατά την προώθηση των σχετικών φακέλων. Συνεπώς, ο διοικούμενος σε κάθε περίπτωση μπορεί να υποβάλει αναφορά στην Αρχή, εφόσον κρίνει ότι η περίπτωση του υπάγεται σε κάποια από τις κατηγορίες αυτές, όπως, π.χ., μη τήρηση των διαδικασιών ή προώθηση έγκρισης της σχετικής ρύθμισης από αναρμόδιο όργανο. Η αναφορά του πολίτη μπορεί να εξεταστεί με την προϋπόθεση ότι δεν έχει εκδοθεί η σχετική εγκριτική πράξη, η οποία προσβάλλεται μόνο στα αρμόδια δικαστήρια.

Η παράλειψη ή η πλημμελής τήρηση των διαδικασιών κατά την έγκριση των ρυμοτομικών σχεδίων, αλλά και ο μη ορθολογικός συνδυασμός διατάξεων για την πολεοδομία και τη δόμηση, έχουν

επιπτώσεις οι οποίες εμφανίζονται κατά την έκδοση ή εφαρμογή των οικοδομικών αδειών και γίνονται γνωστές στον Συνήγορο του Πολίτη, με αφορμή την προσφυγή των πολιτών για αυτές τις ατομικές πράξεις.

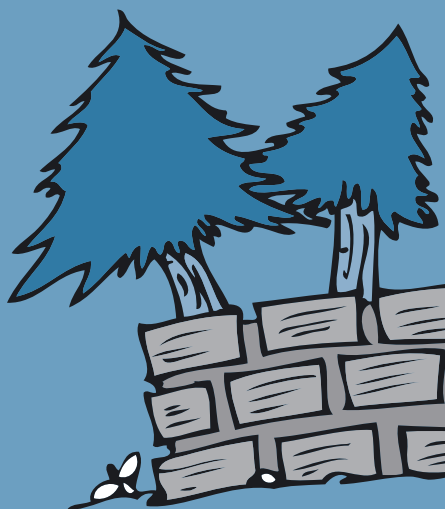
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ

■ Κατά τη διερεύνηση της νομιμότητας των ενεργειών της Διοίκησης για την έκδοση οικοδομικής άδειας στον οικισμό Αγίου Στεφάνου, διαπιστώθηκε ότι οι πολίτες που καλόπιστα συναλλάσσονταν με τη Διοίκηση απέκτησαν ιδιοκτησιακά δικαιώματα επί δασικών εκτάσεων με την προσδοκία της οικοδόμησής τους. Διαπιστώθηκε ότι, αν και από το ΣτΕ είχε κριθεί ως ανίσχυρη απόφαση Νομάρχη με την οποία το έτος 1976 οριοθετήθηκε περιοχή του οικισμού, η αρμόδια υπηρεσία συνέχιζε την έκδοση αδειών. Επιπλέον, το ΓΠΣ Ανθούσας, είχε συμπεριλάβει δασικές εκτάσεις, γεγονός το οποίο, κατά τον Συνήγορο του Πολίτη, δεν μπορούσε να αποτελέσει νόμιμο έρεισμα για την έγκριση πολεοδομικής μελέτης.

■ Με αφορμή αναφορά πολιτών σχετικά με τη νομιμότητα έκδοσης οικοδομικών αδειών στο συνεταιρισμό «Νέα Αιολίς», διαπιστώθηκε ότι, κατά την ένταξη περιοχής στο ρυμοτομικό σχέδιο του συνεταιρισμού, είχαν συμπεριληφθεί εκτάσεις οι οποίες ανήκαν στο στρατόπεδο «Ντούνη», αφού είχαν προσαρτηθεί στα όρια του ύστερα από διαδικασία απαλλοτρίωσης.

■ Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορά πολίτη σχετικά με την εφαρμογή των ορίων στη Χώρα της νήσου Αστυπάλαιας και την πλημμελή και χρονοβόρα ενημέρωσή του ως προς το καθεστώς που διέπει την ιδιοκτησία του αναφορικά με τα όρια του παραδοσιακού οικισμού και της αρχαιολογικής ζώνης. Η αρμόδια υπηρεσία αδυνατούσε να προσδιορίσει τα όρια του οικισμού, σε συνδυασμό με την οριοθέτηση περιοχής χαρακτηρισμένης από το ΥΠΠΟ ως αδόμητης Ζώνης Α'.

■ Παράλειψη απαραίτητων ενεργειών της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ρεθύμνου σχετικά με τη μη τήρηση των νόμιμων προϋποθέσεων σύνταξης και κύρωσης των ΜΠΕ, για τη σύνταξη των οποίων δεν ενημερώθηκαν οι ενδιαφερόμενοι.

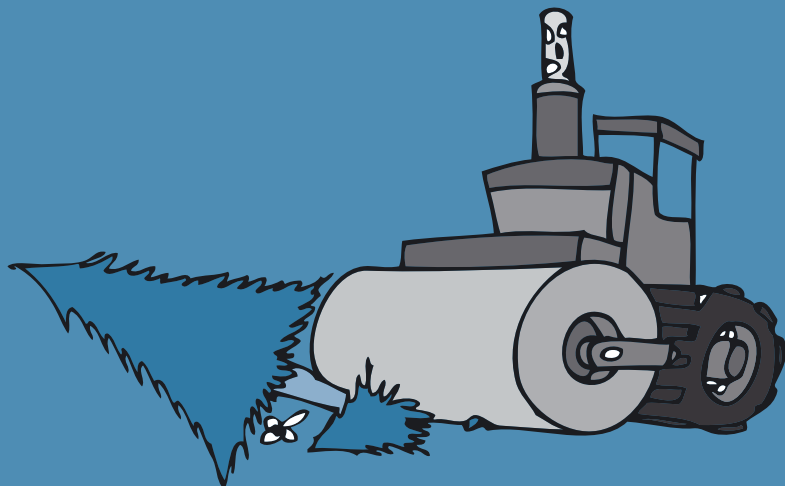

6

Έργα υποδομής

Νίκος Βίττης
Κωνσταντίνος Αντωνιάδης

6.1

ΔΙΚΤΥΟ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ - ΣΤΑΘΜΟΙ ΒΑΣΗΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΑΣ

6.1.1

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

■ Ν. 3431/2006 (ΦΕΚ Α' 13) περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών

Σύμφωνα με την παρ. 17 του άρθρου 31, απαραίτητη προϋπόθεση για την έκδοση των αδειών εγκατάστασης (κατασκευής) από την ΕΕΤΤ αποτελεί η προηγούμενη τήρηση της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων ενώπιον της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας. Η δυνατότητα της εκ των υστέρων λήψης περιβαλλοντικής αδειοδότησης, σύμφωνα με την παρ. 19 του ίδιου άρθρου για τους σταθμούς που είχαν εγκατασταθεί πριν από την ισχύ του νόμου, προϋποθέτει οι εν λόγω σταθμοί να έχουν εγκατασταθεί με άδεια της αρμόδιας Πολεοδομικής Αρχής και, προφανώς, με άδεια κατασκευής από την ΕΕΤΤ, η οποία άλληλωςτε αποτελεί και το νόμιμο έρεισμα της έγκρισης δομικών κατασκευών. Σε καμία άλλη περίπτωση δεν είναι δυνατή η εκ των υστέρων νομιμοποίηση κεραιών κινητής τηλεφωνίας για τις προϋπάρχουσες κεραιές, ενώ αποκλείεται η νομιμοποίηση κεραιών που τοποθετήθηκαν μετά την ισχύ του Ν. 3431/2006 και οι οποίες, μετά τη διαπίστωση της αυθαίρετης τοποθέτησής τους, θα πρέπει να απομακρύνονται αμέσως.

■ Εγκύκλιος με αριθ. πρωτ. 119014/07.07.2006 του ΥΠΕΧΩΔΕ

Εκδόθηκε προκειμένου να διευκολύνει την εφαρμογή του άρθρου 31 του Ν. 3431/2006 για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

■ ΚΥΑ 53571/3839/2000 (ΦΕΚ Β' 1105/06.09.2000)

Αναφέρεται σε θέματα προστασίας του πληθυσμού από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία, έχει όμως κριθεί ελλιπής από το Συμβούλιο της Επικρατείας και δεν λαμβάνει καμία μέριμνα για το οικιστικό και φυσικό περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα, η εν λόγω ΚΥΑ

κρίθηκε ελληπής από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας με την 1264/2005 απόφαση, καθώς, αφενός, δεν προβλέπει ελάχιστες αποστάσεις από χώρους συνάθροισης ευπαθών ομάδων πληθυσμού και, αφετέρου, έχει λάβει υπόψη της μόνο τις αποδεδειγμένες επιδράσεις της ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας στον ανθρώπινο οργανισμό κατά παράβαση της αρχής της προφύλαξης.

■ ΚΥΑ 14453/550/06.03.2008 Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Μεταφορών & Επικοινωνιών

Αναφέρεται στην παράταση που δόθηκε για την εκ των υστέρων περιβαλλοντική αδειοδότηση των υφιστάμενων κεραιών. Προφανώς, περιλαμβάνει μόνον αυτές που διαθέτουν τις νόμιμες προϋποθέσεις προς τούτο, δηλαδή όσες διαθέτουν άδεια κατασκευής κεραιάς από την ΕΕΤΤ και έγκριση δομικών κατασκευών από την οικεία Πολεοδομική Αρχή.

■ ΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/126880/2007 (ΦΕΚ Β' 435/29.03.07) συμπληρώνεται η ΚΥΑ ΗΠ/15393/2332/2002 (ΦΕΚ Β' 1022/05.08.02)

Αφορά σε εναέριες γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, υποσταθμούς επί της επιφάνειας του εδάφους, γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, επίγεια κέντρα δορυφορικών ζεύξεων, πάρκα κεραιών τηλεόρασης, ραδιοφώνου και τηλεφωνίας, κέντρα εκπομπής, αναμεταδότες τηλεόρασης και ραδιοφώνου, ραντάρ, κινητή και ασύρματη σταθερή τηλεφωνία, κομβικούς σταθμούς και σταθμούς βάσης.

■ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/126884/2007 (ΦΕΚ Β' 435/29.03.07)

Διαδικασία Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης και περιεχόμενο περιβαλλοντικών μελετών για τις εγκαταστάσεις κεραιών σταθμών στην ξηρά, σύμφωνα με το άρθρο 31, παρ. 18, του Ν. 3431/2006, Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) για έργα εγκατάστασης κεραιών σταθμών στην ξηρά:

- Επίγεια κέντρα δορυφορικών ζεύξεων
- Πάρκα κεραιών τηλεόρασης, ραδιοφώνου, τηλεφωνίας κ.λπ.
- Κέντρα εκπομπής, αναμεταδότες τηλεόρασης και ραδιοφώνου
- Ραντάρ
- Κινητή και ασύρματη σταθερή τηλεφωνία, κομβικοί σταθμοί και σταθμοί βάσης

■ ΚΥΑ 3060(ΦΟΡ)/238/2002 (ΦΕΚ Β' 512/25.04.02-διόρθ. σφάλμ. στο ΦΕΚ Β' 759/2002) «Μέτρα προφύλαξης του κοινού από τη λειτουργία διατάξεων εκπομπής ηλεκτρομαγνητικών πεδίων χαμηλών συχνοτήτων»

Αφορά στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία. Αρμόδιες υπηρεσίες για την προστασία του πληθυσμού και του περιβάλλοντος από τις μη ιοντίζουσες ακτινοβολίες και για την παροχή πληροφόρησης είναι η Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας (ΕΕΑΕ) και το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Η ΕΕΑΕ πραγματοποιεί μετρήσεις και ελέγχους, ενώ με εγκυκλίους της καθορίζει τη διαδικασία και τους όρους για την εξουσιοδότηση των συνεργείων που πραγματοποιούν μετρήσεις. Επίσης, προσδιορίζει τη μεθοδολογία μετρήσεων στις χαμηλές συχνότητες.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

6.1.2

Παρατηρείται συνεχής τάση εκ μέρους της Διοίκησης να προωθεί την τοποθέτηση των σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας, με την προσπάθεια να νομιμοποιεί, αφενός, τις υφιστάμενες παράνομες κεραίες και να διευκολύνει, αφετέρου, την τοποθέτηση νέων. Ο χρόνος εγκατάστασης και λειτουργίας της κεραίας, καθώς και ο χρόνος έκδοσης των σχετικών αδειών, είναι κρίσιμος για την τυχόν εφαρμογή των διατάξεων του νόμου **3431/2006** αναφορικά με την εκ των υστέρων δυνατότητα περιβαλλοντικής και πολεοδομικής αδειοδότησης ήδη τοποθετημένων σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας. Όμως, το Ε' Τμήμα του ΣτΕ σε απόφασή του²⁹ έκρινε ότι η αρμοδιότητα δικαστικού ελέγχου των αποφάσεων της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (ΕΕΤΤ), η οποία εγκρίνει τη λειτουργία κεραιών κινητής τηλεφωνίας, αντισυνταγματικώς έχει δοθεί στα διοικητικά δικαστήρια και παρέπεμψε την υπόθεση στην Ολομέλεια του ΣτΕ. Βέβαια, εκτός από τον έλεγχο της ύπαρξης των προϋποθέσεων για «νόμιμη» τοποθέτηση σταθμού βάσης κινητής τηλεφωνίας, υφίσταται και αναγκαιότητα για συνεχή άσκηση πίεσης εκ μέρους των πολιτών προς τη Διοίκηση, με σκοπό την ουσιαστική μείωση των ανεπαρκών ορίων εκπνεόμενης ακτινοβολίας και τη θέσπιση δέσμων μέτρων για τη διασφάλιση της προστασίας της δημόσιας υγείας.

Σε περίπτωση, λοιπόν, που πολίτες διαπιστώσουν ότι τοποθετείται ή έχει τοποθετηθεί σταθμός βάσης κινητής τηλεφωνίας, πρέπει να απευθυνθούν στις αρμόδιες υπηρεσίες για να συλλέξουν στοιχεία σχετικά με τη νομιμότητα τοποθέτησης της κεραίας. Παράλληλα, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί κάθε μέσο για την αποτροπή τοποθέτησης κεραίας πριν από την ολοκλήρωση της διαδικασίας διερεύνησης των στοιχείων.

29. ΣτΕ Ε' 1122/2008.

6.1.3

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Η **ΕΕΤΤ** ενημερώνει για το εάν έχει εκδοθεί άδεια κατασκευής κεραίας.

Η **Διεύθυνση Περιβάλλοντος** της οικείας Περιφέρειας ενημερώνει για το εάν έχει εκδοθεί έγκριση περιβαλλοντικών όρων, καθώς και για τον ακριβή χρόνο έκδοσής της. Σε περίπτωση που επίμαχος σταθμός έχει εγκατασταθεί πριν από την έναρξη ισχύος του Ν. 3431/2006, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος της οικείας Νομαρχίας πρέπει να ενημερώσει για τυχόν εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους σχετικά με τη συγκεκριμένη εγκατάσταση και, σε περίπτωση που έχουν εκδοθεί, για τον ακριβή χρόνο έκδοσής τους.

Η **Διεύθυνση Πολεοδομίας της Νομαρχίας ή του Δήμου** ενημερώνει για το εάν έχει εκδοθεί έγκριση δομικών κατασκευών και, εάν ναι, πότε εκδόθηκε.

Ο Προϊστάμενος της **ΕΕΑΕ** ενημερώνει για το εάν έχουν εκδοθεί γνωματεύσεις στο πλαίσιο της ΚΥΑ 53571/3839/2000, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 31 του Ν. 3431/2006.

Το αρμόδιο Γραφείο της **ΔΕΗ** ενημερώνει για το εάν η κεραία έχει ηλεκτροδοτηθεί είτε με ξεχωριστή παροχή είτε με παροχή που έχει λάβει από άλλον δικαιούχο.

Σε περίπτωση τοποθέτησης κεραίας σε εκτός σχεδίου δασική περιοχή, απαιτείται έγκριση και άδεια επέμβασης από το οικείο **Δασαρχείο**, ενώ εντός πολεοδομικού ιστού σε ειδικές περιπτώσεις (π.χ. παραδοσιακός οικισμός) χορηγείται έγκριση της ΕΠΑΕ.

Επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις του Ν. 3431/2006, δεν προβλέπεται νομιμοποίηση κεραιών σταθερής ή κινητής τηλεφωνίας οι οποίες εγκαταστάθηκαν ή βεβαιώθηκαν ότι εγκαταστάθηκαν μετά την έναρξη ισχύος του, δηλαδή μετά τις 03.02.2006 και οι αρμόδιες υπηρεσίες πρέπει να συνεργάζονται για την άμεση απομάκρυσή τους.

Σε περίπτωση παράνομης τοποθέτησης κεραίας:

- Η ΕΕΤΤ επιβάλλει οικονομικές και διοικητικές κυρώσεις σε βάρος της εταιρείας και οφείλει να δώσει εντολή απομάκρυνσης προς το οικείο Πολεοδομικό Γραφείο.
- Η Διεύθυνση Πολεοδομίας της οικείας Νομαρχίας ή του οικείου Δήμου δρομολογεί τις διαδικασίες για την απομάκρυνση της κεραίας, η οποία, σε κάθε περίπτωση, είναι ανεξάρτητη από τη διαδικασία επιβολής κυρώσεων που κινείται από την ΕΕΤΤ.
- Η Διεύθυνση ΠΕΧΩ της Περιφέρειας εισηγείται στο Νομάρχη την επιβολή προστίμου σε βάρος της εταιρείας, καθώς η λειτουργία σταθμού βάσης κινητής τηλεφωνίας συνιστά παράβαση του Ν. 1650/1986, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 3010/2002.
- Η Διεύθυνση Υποστήριξης Βιομηχανιών του Υπουργείου Ανάπτυξης, σε συνεργασία με το Πρακτορείο της ΔΕΗ, διαπιστώνει από ποια παροχή λαμβάνει ηλεκτρικό ρεύμα η κεραία, ενώ προβαίνει στις νόμιμες ενέργειες για την άμεση διακοπή της ηλεκτροδότησης των αυθαίρετα εγκατεστημένων κεραιών και την επιβολή κυρώσεων³⁰.

30. Σύμφωνα με τη διάταξη της παρ. 1 (Α) του άρθρου 70 του Ν. 3431/2006: «η εγκατάσταση σταθμού εκπομπής ή/και λήψης ραδιοσήματος και κατασκευής κεραίας χωρίς άδεια ή έγκριση, .. ή η παραχώρηση ηλεκτρικού ρεύματος σε εγκαταστάσεις άλλου, ο οποίος κατέχει ή λειτουργεί σταθμό εκπομπής ή/και λήψης ραδιοσήματος με ή χωρίς άδεια, η παραχώρηση της κατασκευής σε άλλον για την εγκατάσταση κεραίας χωρίς άδεια ... τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι δύο (2) ετών και χρηματική ποινή από επτά χιλιάδες πεντακόσια (7500) ευρώ έως τριάντα οκτώ χιλιάδες (38000) ευρώ...».

6.2

ΔΙΚΤΥΑ ΟΔΟΠΟΪΑΣ

6.2.1

ΓΕΝΙΚΑ

Για τη χάραξη έργων οδοποιΐας πρέπει να εξεταστεί ένα σύνολο από παραμέτρους οι οποίες σχετίζονται με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της οδού. Εκτός από τα ζητήματα που συνδέονται με την επιλογή της περιοχής διέλευσης της οδού (π.χ. περιοχή προστασίας της φύσης, διάσπαση μιας οικολογικά αξιόλογης περιοχής) και των επιπτώσεων από τη λειτουργία της οδού, όπως η νχορρύπανση και οι αέριοι ρύποι, οι περιβαλλοντικές **επιπτώσεις** σχετίζονται με:

- α.** την προσαρμογή της οδού στο έδαφος για την αποφυγή μεγάλων ορυγμάτων και επικώσεων,
- β.** την αισθητική των τεχνικών έργων που συνοδεύουν τα έργα οδοποιΐας (οχετοί, γέφυρες, τοίχοι αντιστήριξης, σήραγγες),
- γ.** την αλλοίωση του περιβάλλοντος από τη δημιουργία εργοταξίων και τη διάνοιξη οδών πρόσβασης στα εργοτάξια,
- δ.** τη διευθέτηση των όμβριων υδάτων των περιοχών από τις οποίες διέρχεται η οδός και την ελαχιστοποίηση της επίπτωσης στην ελεύθερη ροή των όμβριων υδάτων από την κατασκευή της οδού,
- ε.** την απόληψη αδρανών υλικών και την αποκατάσταση του χώρου απόληψης υλικών,
- σ.** την προστασία περιοχών διέλευσης της οδού από την απορροή των όμβριων υδάτων από το οδόστρωμα και
- z.** την αποκατάσταση του περιβάλλοντος σε περιπτώσεις βελτιώσεων της χάραξης ή κατάργησης τμημάτων οδών.

Για τη βελτίωση των οδικών τμημάτων, γενικά, απαιτείται η εκπόνηση ΜΠΕ, όταν τροποποιούνται τα χαρακτηριστικά της οδού και, κυρίως, όταν γίνονται διαπλάτυνσεις. Για απλές βελτιώσεις εξετάζεται η αναγκαιότητα εκπόνησης ΜΠΕ με την αξιολόγηση της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης από τον αρμόδιο φορέα ελέγχου.

Στις περιπτώσεις που έργα οδοποιΐας αποτελούν συνοδά έργα άλλων έργων ή δραστηριοτήτων, περιλαμβάνονται στις ΜΠΕ των έργων ή των δραστηριοτήτων αυτών.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Για τα έργα οδοποιΐας πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις:

- που σχετίζονται με την εκπόνηση των απαραίτητων μελετών (**σκοπιμότητας, αναγνώρισης, προμελέτη, οριστική, γεωλογική, εδαφοτεχνική, κυκλοφοριακή κ.λπ.**) και την τήρηση των τεχνικών προδιαγραφών που προβλέπονται στο ΠΔ 696/1974 (ΦΕΚ Α' 301/08.10.74),
- του **Ν. 1650/1986** (όπως τροποποιήθηκε με τον 3010/2002) και της **ΚΥΑ 69269/1990** (όπως τροποποιήθηκε με την ΚΥΑ ΗΠ/15393/2332/2002) σχετικά με τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης (ΠΠΕΑ, Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Περιβαλλοντικοί Όροι κ.λπ.),
- περί **δημοσιοποίησης** της ΜΠΕ και των ΠΟ, περί καθορισμού «τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησης τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων...».

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η διαδικασία εκπόνησης και έγκρισης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων δεν παρέχει τη δυνατότητα ενδελεχούς ελέγχου των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε μικρότερα τμήματα της οδού. Γι' αυτό, χρήσιμο είναι να λαμβάνει κανείς γνώση όχι μόνο της περιβαλλοντικής μελέτης και των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, αλλά και των μελετών χάραξης της οδού (καθώς και των υδραυλικών και ηλεκτρομηχανολογικών μελετών), προκειμένου να εκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις τόσο για το σύνολο της χάραξης όσο και των επιμέρους τμημάτων, αλλά και να τεθούν αυτές οι επιπτώσεις υπόψη των υπηρεσιών κατά τη διαδικασία γνωστοποίησης των περιβαλλοντικών μελετών και της «διαβούλευσης» με το κοινό. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι, αν και

6.2.2

6.2.3

έχουν εκδοθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ οι Οδηγίες Μελετών Οδικών Έργων (οι οποίες όμως δεν φέρουν τον τύπο Υπουργικής Απόφασης, ούτε έχουν δημοσιευτεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης), το τμήμα των οδηγιών που αναφέρεται στην «προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και μέριμνα για το τοπίο» δεν έχει μέχρι στιγμής ετοιμαστεί από το αρμόδιο τμήμα του ΥΠΕΧΩΔΕ. Η έλλειψη δε των εγκεκριμένων μελετών (σκοπιμότητας, αναγνώρισης, προμελέτη, οριστική, γεωλογική, εδαφοτεχνική, κυκλοφοριακή κ.λπ.) οδηγεί στην κατασκευή επισφαλών έργων, ενώ η αποκατάσταση τυχόν κακοτεχνιών επιβαρύνει το κόστος του έργου με άσκοπες δαπάνες.

6.2.4 ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Σύμφωνα με το **N. 3155/1955**, ανάλογα με την κατηγορία της οδού και την ιεράρχησή της στο εθνικό δίκτυο (εθνική, επαρχιακή, δημοτική οδός), διαφέρει ο φορέας ανάθεσης και έγκρισης των μελετών. Οι κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες είναι:

- **ΥΠΕΧΩΔΕ:** Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων, Διεύθυνση Οδικών Έργων
- **Διεύθυνση Οδικών Έργων Περιφέρειας Αττικής** (για την Αττική)
- **Περιφέρειες:** Διεύθυνση Δημοσίων Έργων, Διεύθυνση Ελέγχου Κατασκευής Έργων (για τροποποιήσεις μελετών)
- **Νομαρχία:** (συνήθως ονομάζεται) Διεύθυνση Τεχνικών Υπηρεσιών
- **Δήμος:** Τεχνική Υπηρεσία Δήμου (εφόσον ο τελευταίος διαθέτει τέτοια υπηρεσία), Διεύθυνση Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Διοίκησης (που εδρεύει στον κάθε Νομό), Τμήμα Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμων και Κοινοτήτων ή Διεύθυνση Αυτοδιοίκησης και Αποκέντρωσης (για το Νομό ή τη Νομαρχία στον οποίο ή στην οποία εδρεύει η Περιφέρεια), Τμήμα Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμων και Κοινοτήτων

Με ανάλογο τρόπο διαφοροποιείται και ο φορέας έγκρισης των περιβαλλοντικών μελετών βάσει της ΚΥΑ ΗΠ/15393/2332/2002.

Ειδικότερες περιπτώσεις αποτελούν οι δασικές και αγροτικές οδοί. Οι μελέτες δασικών οδών εγκρίνονται από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Δημοσίων Δασών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, εκτός

εάν υπάγονται σε κάποια από τις παραπάνω κατηγορίες οδού. Η αρμοδιότητα έγκρισης ανήκει, κατά περίπτωση, σε έναν από τους παραπάνω φορείς. Οι δασικές οδοί θεωρούνται ειδικά δασοτεχνικά έργα. Οι αγροτικές οδοί μπορεί να διανοιχθούν στο πλαίσιο αναδασμών ή άλλων εγγειοβελτιωτικών έργων (Ν. 674/1977) ή στο πλαίσιο αγρονομικών βελτιώσεων (ΑΝ 813/1937) με απόφαση του οικείου Νομάρχη ή με τη διαδικασία εκπόνησης δημοσίων έργων από δημοτικούς φορείς. Βάσει του άρθρου 20 του από 17.07/16.08.1923 ΝΔ, δεν επιτρέπεται ο σχηματισμός οδών από ιδιώτες σε εκτός σχεδίου περιοχές με σκοπό την κατάτμηση και οικοπεδοποίηση της γης (μεταβίβαση κυριότητας και, παράλληλα, δημιουργία οδών ή κοινόχρηστων χώρων), παρά μόνο για τη μεταφορά αγροτικών προϊόντων.

ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΩΝ ΣΤΗ ΣΥΡΟ

Στη Σύρο, σε περιοχή εκτός σχεδίου και, συγκεκριμένα, σε γεωτεμάχια στα οποία ανεγείρονταν οικοδομές και τα οποία δεν είχαν πρόσβαση σε δρόμο, συστήθηκε δουλεία διόδου, με στόχο την εξασφάλιση αυτής της πρόσβασης. Με πρόφαση τη σύσταση δουλείας διόδου, διανοίχτηκαν οδοί πρόσβασης στα γεωτεμάχια αυτά. Χρησιμοποιήθηκαν μπουλντόζες και, εξαιτίας της κλίσης του εδάφους, αλλοιώθηκε σημαντικά το τοπίο. Η σύσταση δουλείας διόδου δεν αποτελεί, ωστόσο, άδεια διάνοιξης οδού. Για τη διάνοιξη των συγκεκριμένων οδών, ανεξαρτήτως μήκους τους, απαιτείται η έγκριση μελέτης χάραξης και μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αν και αρχικά επιβλήθηκαν πρόστιμα από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος, η ΕΠΑΕ (Αρχιτεκτονική Επιτροπή) έδωσε έγκριση εκ των υστέρων θεωρώντας το διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου. Ο Νομάρχης, ύστερα από αυτοψία του Κλιμακίου Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ), επέβαλε πρόστιμο.

6.3

ΔΙΚΤΥΑ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΡΕΥΜΑΤΟΣ

Τα ζητήματα που έχουν τεθεί σε σχέση με τα εναέρια δίκτυα μεταφοράς ρεύματος είναι:

- α.** οι επιπτώσεις που προκαλεί η έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία,
- β.** η επιβάρυνση του τοπίου,
- γ.** η επίδραση στην ορνιθοπανίδα και
- δ.** ο κίνδυνος δασικών πυρκαγιών.

ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Αν και γενικά υφίστανται φόβοι για τις επιπτώσεις στην υγεία από την έκθεση στην ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία των δικτύων μεταφοράς ρεύματος, εντούτοις δεν υπάρχουν κοινώς αποδεκτές μελέτες σχετικά με το είδος και το μέγεθος των επιπτώσεων. Σε ό,τι αφορά στα εναέρια δίκτυα μεταφοράς, η ΔΕΗ με το υπ' αριθ. 5143/23.09.1981 έγγραφό της ζητά την απαγόρευση δόμησης για λόγους ασφαλείας (προς αποφυγή ατυχημάτων) σε ζώνη πλάτους 40 μ., για γραμμές μεταφοράς 66 και 150 ΚΥ, και 50 μ., για τις γραμμές μεταφοράς 400 ΚΥ. Το ΥΠΕΧΩΔΕ έχει εκδώσει σειρά εγκυκλίων, αλλά **κανονιστική πράξη** για τον καθορισμό των σχετικών αποστάσεων ασφαλείας **δεν έχει εκδοθεί**.

Μόνο η **Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας** (www.eeae.gr) στις εκδόσεις της αναφέρεται στις οδηγίες της Διεθνούς Επιτροπής Προστασίας από Μη Ιονίζουσες Ακτινοβολίες (<http://www.icnirp.de/documents/emfgdl.pdf>) και στις μέχρι στιγμής διαπιστώσεις της Διεθνούς Επιτροπής Έρευνας για τον Καρκίνο (IARC) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (WHO). Αναφορικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκδόθηκε η **Οδηγία 2004/40/ΕΚ** για την ασφάλεια των εργαζομένων από την έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία και η **Σύσταση 1999/519/ΕΚ** «σχετικά με τον περιορισμό της έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητικά πεδία 0 Hz-300GHz» [L199/30.07.1999, σ. 59-70].

Σχετικά με την επιβάρυνση του τοπίου, δεν υπάρχει κανένας περιορισμός που να προκύπτει από κανονιστική διάταξη, εκτός από τους περιορισμούς που προκύπτουν από τις αποφάσεις του ΣτΕ. Σημειώνεται,

ωστόσο, ότι η Ελλάδα έχει υπογράψει (12.12.2000) την Ευρωπαϊκή **Σύμβαση για το Τοπίο**, αλλά είναι μία από τις 6 χώρες που δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση, σε σύνολο 34 χωρών που την έχουν υπογράψει.

Η μόνη διάταξη του νόμου στην οποία γίνεται αναφορά στα παραπάνω ζητήματα είναι το κεφάλαιο Γ2 του **Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης**³¹, σύμφωνα με το οποίο: «η χωροθέτηση πομπών, δεκτών και άλλων υποδομών σύνδεσης οφείλει ιδίως να καλύπτει τις υποχρεώσεις της ασφάλειας, της υγείας των πολιτών, της αισθητικής του τοπίου και της επάρκειας του συστήματος, με κατάλληλο σχεδιασμό των δικτύων». Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την ίδια διάταξη: «Προώθηση κοινόχρηστων εγκαταστάσεων λήψης τηλεοπτικών και τηλεπικοινωνιακών σημάτων με σκοπό την αναβάθμιση του αστικού τοπίου. Σε περιπτώσεις παραδοσιακών οικισμών, πρέπει να προωθείται κατά προτεραιότητα η υπογειοποίηση των δικτύων σύνδεσης».

ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙΩΣΗ ΤΟΠΙΟΥ

Με αφορμή την περιβαλλοντική έγκριση για τη διασύνδεση των νησιών με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Δίκτυο της ΔΕΗ, εκδόθηκαν οι υπ' αριθ. 2805/1997 και 2940/2000 αποφάσεις του ΣτΕ.

Στην 2805/1997 απόφαση αναφέρεται ότι: «η εγκατάσταση του ηλεκτρικού δικτύου υψηλής τάσεως διά της κατασκευής πυλώνων συνιστά και βάνουσον προσβολήν του κυκλαδικού τοπίου που διακρίνεται διά την λιτήν συμμετρίαν του και την υψηλήν αισθητικήν του αξίαν». Στην απόφαση αυτή συνδέεται για πρώτη φορά ευθέως η επίπτωση ενός έργου στο τοπίο, χωρίς να στηρίζεται σε κάποια συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη.

31. Αριθμός έγκρισης 6876/4871, ΦΕΚ Α' 128/03.07.2008.

7

Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

Βασιλική Καραγεώργου
Αικατερίνη Φλιάτουρα

7.1

ΓΕΝΙΚΑ

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί την πιο σημαντική πρόκληση που αντιμετωπίζει ο πλανήτης, με συνέπειες που δεν είναι μόνο περιβαλλοντικές αλλά και οικονομικές και κοινωνικές. Ένας βασικός άξονας των πολιτικών για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών σχετίζεται με τη σταδιακή απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και με την ενίσχυση της διείσδυσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), όπως άλλωστε διατυπώνεται σε μια σειρά πολιτικών κειμένων και νομικών δεσμεύσεων, τόσο σε διεθνές όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα, σύμφωνα με την **Οδηγία 2001/77/ΕΚ**, έχει αναλάβει τη δέσμευση να καλύψει, ως το 2010, το 20,1% των ενεργειακών της αναγκών με ενέργεια που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές. Επίσης, η νέα **Οδηγία 2009/28/ΕΚ**, η έναρξη εφαρμογής της οποίας ξεκινά από το 2010, με χρονικό ορίζοντα το 2020, θεσπίζει εθνικά δεσμευτικούς στόχους για τη διείσδυση των ΑΠΕ για τα κράτη-μέλη. Ο εθνικός στόχος για την Ελλάδα είναι 18% επί της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

7.2

Οι δράσεις που μπορούν να αναπτύξουν οι πολίτες σχετίζονται με τις δυνατότητες ενημέρωσης και κοινωνικής δραστηριοποίησης, ανάλογα με τη φύση των προβλημάτων που ενδέχεται να ανακύψουν.

Σε σχέση με το Πρωτόκολλο του Κιότο και την εμπορία των ρύπων, ο πολίτης μπορεί να ζητήσει από το **Γραφείο Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών**, το οποίο υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, αντίγραφο του Εθνικού Σχεδίου Κατανομής Εκπομπών (ΕΣΚΕ) για την περίοδο 2008-2012³², το οποίο δημοσιεύτηκε στα τέλη του 2008. Από το ΕΣΚΕ ο πολίτης μπορεί να πληροφορηθεί για τις δεσμεύσεις εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα ετησίως για 152 βιομηχανικές μονάδες, στις οποίες περιλαμβάνονται οι πλέον ρυπογόνες βιομηχανίες (ΔΕΗ, ΑΓΕΤ, Χαλυβουργία κ.λπ.).

Στις περιπτώσεις που οι πολίτες έχουν πληροφορηθεί τη δημιουργία σταθμών παραγωγής ενέργειας με καύση λιθάνθρακα, λιγνίτη ή πετρελαίου, μπορούν αρχικά να απευθυνθούν στη **Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ)**, η οποία γνωμοδοτεί για τη χορήγηση της άδειας παραγωγής, προκειμένου να ενημερωθούν για τα ειδικότερα στοιχεία των σταθμών (δυναμικότητα, χωροθέτηση κ.λπ.). Εφόσον η ΡΑΕ έχει γνωμοδοτήσει θετικά και ο Υπουργός Ανάπτυξης έχει χορηγήσει την άδεια παραγωγής ενέργειας, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί στην αρμόδια υπηρεσία για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων, προκειμένου να συμβουλευτεί τη σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ). Έχει, επιπλέον, τη δυνατότητα να εκφράσει γνώμη εγγράφως κατά τη διαδικασία διαβούλευσης. Επίσης, είναι δυνατόν να παραστεί στη σχετική συνεδρίαση του οικείου Νομαρχιακού Συμβουλίου, όπου θα συζητη-

32. Το ΕΣΚΕ είναι διαθέσιμο ηλεκτρονικά στη διεύθυνση <http://www.minenv.gr/4/41/esk08012.html> (τελευταία πρόσβαση 23 Μαρτίου 2009).

θεί η ΜΠΕ παρουσία των φορέων της περιοχής, προκειμένου το εν λόγω όργανο να εκφράσει τη γνώμη του.

Στην περίπτωση της πρόκλησης οχλήσεων από τη λειτουργία συμβατικών μονάδων παραγωγής ενέργειας (π.χ. εγκαταστάσεις ΔΕΗ ΑΕ με καύση λιγνίτη), ο πολίτης θα πρέπει αρχικά να διερευνήσει τι προβλέπουν και εάν τηρούνται οι σχετικοί περιβαλλοντικοί όροι του εκάστοτε Ατμοηλεκτρικού Σταθμού (ΑΗΣ). Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να απευθυνθεί στη Δ/ση Περιβάλλοντος της οικείας ΝΑ και να ζητήσει αντίγραφο των σχετικών εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων, καθώς και τη συγκρότηση Κλιμακίου Ελέγχου, προκειμένου να ελεγχθεί η τήρησή τους και η κατάσταση του περιβάλλοντος στην περιοχή.

Σε περίπτωση που ο πολίτης πληροφορείται ότι πρόκειται να κατασκευαστεί έργο ΑΠΕ για του οποίου τη χωροθέτηση διατηρεί επιφυλάξεις, το πρώτο που πρέπει να διερευνήσει είναι εάν έχουν εκδοθεί περιβαλλοντικοί όροι. Ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί (ανάλογα με την κατηγορία του έργου) είτε στο ΥΠΕΧΩΔΕ είτε στη Διεύθυνση ΠΕΧΩ της οικείας Περιφέρειας είτε στο Τμήμα Περιβάλλοντος της οικείας ΝΑ.

Όταν πρόκειται να χωροθετηθεί ένα έργο ΑΠΕ εντός **περιοχής Natura 2000** ή οικολογικά ευαίσθητης περιοχής, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να απευθυνθεί στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ, η οποία είναι αρμόδια για την έγκριση όλων των έργων εντός των περιοχών αυτών. Πρέπει όμως εδώ να διευκρινιστεί ότι η κατασκευή έργων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ δεν αποκλείεται ευθύς εξαρχής εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000. Ειδικά καθώς τα έργα αξιοποίησης των ΑΠΕ θεωρούνται ως συμβάλλοντα στην προστασία του περιβάλλοντος, η χωροθέτησή τους εντός προστατευόμενων βιοτόπων δεν είναι κατ' αρχήν ασύμβατη με τον οικολογικό χαρακτήρα των περιοχών αυτών, με την προϋπόθεση όμως ότι θα προηγηθεί ενδελεχής εκτίμηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων στα προστατευτέα αντικείμενα, όπως, για παράδειγμα, στα ενδιαιτήματα ειδών και στους τύπους οικοτό-

πων των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 79/409/ΕΟΚ. Εξυπακούεται, επίσης, ότι θα τηρηθούν όλες οι διαδικασίες περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

Για τη χωροθέτηση ενός έργου ΑΠΕ εντός **δασικής έκτασης**, ο πολίτης, προκειμένου να πληροφορηθεί εάν έχει χορηγηθεί η απαιτούμενη έγκριση επέμβασης σε δασική έκταση (άρθρο 24 του Ν. 3468/2006), η οποία συνιστά συστατικό στοιχείο των περιβαλλοντικών όρων, μπορεί να απευθυνθεί:

- α)** στον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στην περίπτωση που η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ και
- β)** στο Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, στην περίπτωση που η έγκριση περιβαλλοντικών όρων γίνεται από τις περιφερειακές ή νομαρχιακές υπηρεσίες περιβάλλοντος.

Αν κατά τη **φάση κατασκευής** ενός έργου ΑΠΕ διαπιστωθεί αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος, ο πολίτης μπορεί να απευθυνθεί εγγράφως στους τρεις δυναμικά αρμόδιους φορείς για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων (ΥΠΕΧΩΔΕ, Περιφέρεια, ΝΑ), καθώς επίσης και στην Ειδική Υπηρεσία Ελεγκτών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ) του ΥΠΕΧΩΔΕ αλλά και στην Ανεξάρτητη Αρχή «Συνήγορος του Πολίτη». Στόχος είναι να διερευνηθεί η τήρηση ή μη των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων κατά τη φάση κατασκευής του έργου.

Ιδιαίτερα σχετικά με τα φωτοβολταϊκά, ειδικότερες πληροφορίες περιέχονται στο **Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Σταθμών**, το οποίο καταρτίστηκε από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) και εγκρίθηκε από τον Υπουργό Ανάπτυξης το 2007³³. Σε περίπτωση που ένας πολίτης/υποψήφιος επενδυτής διαπιστώσει καθυστέρηση εξέτασης του αιτήματος για τη διεκπεραίωση των απαραίτητων διαδικασιών για την παραγωγή ρεύματος από φωτοβολταϊκές εγκα-

ταστάσεις, μπορεί να απευθυνθεί στον Συνήγορο του Πολίτη και να ζητήσει τη διαμεσολάβησή του³⁴.

Αναφορικά με τη χρήση των **βιοκαυσίμων** ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων, ο πολίτης μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες στη Γενική Διεύθυνση Ενέργειας του Υπουργείου Ανάπτυξης (www.ypan.gr). Σχετικά με τις εγκαταστάσεις παραγωγής τέτοιου είδους καυσίμων, το καθεστώς αδειοδότησής τους, συμπεριλαμβανομένης και της περιβαλλοντικής, διέπεται από τις διατάξεις που καθορίζουν το γενικότερο καθεστώς αδειοδότησης των ΑΠΕ.

- 34.** Ενδεικτικά αναφέρεται η διαμεσολάβηση της Ανεξάρτητης Αρχής στο πλαίσιο διερεύνησης της υπ' αριθ. 5512/2008 αναφοράς, σχετικά με την παράλειψη εξέτασης από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) αιτήματος ενδιαφερομένου, για την εξαίρεση από την υποχρέωση λήψης άδειας παραγωγής ενέργειας για φωτοβολταϊκή εγκατάσταση στο νησί της Πάρου. Στην προκειμένη περίπτωση, η ΡΑΕ ενημέρωσε ότι, πριν εκδώσει αποφάσεις εξαίρεσης, εξετάζει πρώτα όλες μαζί τις αιτήσεις, σε ευρύτερες γεωγραφικές ενότητες λόγω επιμερισμού της ισχύος σε περιοχές με κορεσμένα δίκτυα. Ωστόσο, ο «Συνήγορος του Πολίτη» επισήμανε ότι η εν λόγω υπηρεσία οφείλει να εφαρμόζει, πέραν της τυχόν ειδικότερης νομοθεσίας, τις αρχές της χρηστής διοίκησης, όπως έχουν αποτυπωθεί στον Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, οι οποίες προβλέπουν τη γραπτή ενημέρωση των πολιτών για την τυχόν καθυστέρηση εξέτασης του αιτήματός τους πέραν των προβλεπόμενων προθεσμιών, καθώς και για τους λόγους της καθυστέρησης αυτής.

<p>1^ο ΣΤΑΔΙΟ: Χορήγηση άδειας παραγωγής ενέργειας</p>	<p>Αρμόδιος για τη χορήγηση άδειας παραγωγής ενέργειας που προέρχεται τόσο από τις εγκαταστάσεις καύσης συμβατικών καυσίμων, όπως ο λιγνίτης (άρθρο 9 του Ν. 2773/1999), όσο και από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι ο <u>Υπουργός Ανάπτυξης</u> (άρθρο 3, παρ.1 του Ν. 3468/2006).</p> <p>Ειδικά για τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ ΑΕ, έχει χορηγηθεί ενιαία άδεια παραγωγής με το άρθρο 8, παρ. 5 του Ν. 2941/2001.</p> <p>Η <u>Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας</u> (ΡΑΕ) είναι το βασικό γνωμοδοτικό όργανο στη διαδικασία χορήγησης άδειας παραγωγής.</p>
<p>2^ο ΣΤΑΔΙΟ: Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων</p>	<p>Για εγκαταστάσεις ηλεκτροπαραγωγής (ΔΕΗ και ιδιώτες) από συμβατικά στερεά καύσιμα ισχύουν τα εξής:</p> <p>Δεδομένων των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκαλούν οι εν λόγω εγκαταστάσεις, υπάγονται στην 1η υποκατηγορία της Α' κατηγορίας βάσει της ΚΥΑ 15393/2332/2002. Ως εκ τούτου, η απόφαση έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων εκδίδεται με ΚΥΑ από τους <u>Υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Ανάπτυξης</u>, καθώς και από τους <u>κατά περίπτωση αρμόδιους Υπουργούς</u>.</p>

Για εγκαταστάσεις ΑΠΕ ισχύουν τα εξής:

Η έγκριση περιβαλλοντικών όρων συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση, προκειμένου να χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης. Αρμόδιο όργανο για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων βάσει της ΚΥΑ 104247/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ/06 είναι:

α) Για τα έργα της 1ης υποκατηγορίας της Α' κατηγορίας (ΚΥΑ 15393/2332/2002), η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εκδίδεται από τους Υπουργούς ΠΕΧΩΔΕ και Ανάπτυξης, καθώς και από τους κατά περίπτωση αρμόδιους Υπουργούς.

β) Για τα έργα της 2ης υποκατηγορίας της Α' κατηγορίας (ΚΥΑ 15393/2332/2002), η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων λαμβάνεται από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας (ΚΥΑ 15393/2332/2002).

γ) Για τα έργα της 3ης υποκατηγορίας της Β' κατηγορίας, τα οποία πρόκειται να πραγματοποιηθούν εν μέρει ή στο σύνολό τους εντός προστατευόμενων περιοχών (RAMSAR, NATURA 2000, Εθνικοί Δρυμοί κ.λπ.), ακολουθείται η διαδικασία έγκρισης που τηρείται και για τα έργα της 1ης υποκατηγορίας της Α' κατηγορίας.

δ) Για τα έργα της 4ης υποκατηγορίας της Β' κατηγορίας, η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων λαμβάνεται από τον οικείο Νομάρχη.

3^ο ΣΤΑΔΙΟ: Χορήγηση άδειας εγκατάστασης

Για τη χορήγηση αδειών εγκατάστασης σε μονάδες χρήσης συμβατικών καυσίμων ισχύουν τα εξής :

Αρμόδιος για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή επέκτασης σταθμού ηλεκτροπαραγωγής είναι ο Υπουργός Ανάπτυξης (άρθρο 3, παρ. 1 του Ν. 2244/1994). Στην περίπτωση που οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής συνδέονται με τα δίκτυα της ΔΕΗ, απαιτείται αιτιολογημένη γνώμη της ΔΕΗ, προκειμένου να εκδοθεί η άδεια εγκατάστασης (άρθρο 3, παρ. 2 του Ν. 2244/ 1994).

Για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης μονάδων ηλεκτροπαραγωγής από ΑΠΕ, αρμόδιος, σύμφωνα με το άρθρο 8, παρ. 1 και 2 του Ν. 3468/2006, είναι:

α) Ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Περιφέρειας για τα έργα της 2ης υποκατηγορίας της Α' κατηγορίας και της 3ης και 4ης της Β' κατηγορίας. Σε περίπτωση εκδήλωσης αδυναμίας του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας να χορηγήσει την άδεια εντός της προθεσμίας 15 ημερών, αρμόδιος για την έκδοση καθίσταται ο Υπουργός Ανάπτυξης (άρθρο 8, παρ. 1 του Ν.3468/2006).

β) Ο Υπουργός Ανάπτυξης με τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης για τα έργα της 1ης υποκατηγορίας της Α' κατη-

	<p>γορίας, καθώς και για όλα τα έργα ΑΠΕ εντός προστατευόμενων περιοχών RAMSAR, NATURA 2000 κ.λπ.</p>
<p>4^ο ΣΤΑΔΙΟ: Χορήγηση άδειας λειτουργίας</p>	<p>Οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ ΑΕ διέπονται από ιδιαίτερο νομικό καθεστώς έκδοσης αδειών λειτουργίας. Με το άρθρο 8, παρ. 5 του Ν. 2941/2001 χορηγήθηκε «προσωρινή ενιαία άδεια λειτουργίας» με χρονική ισχύ έως 31.07.2005. Στη συνέχεια, με το άρθρο 24, παρ. 1 του Ν. 3377/2005, η ισχύς της ενιαίας προσωρινής άδειας λειτουργίας παρατάθηκε έως 31.12.08. Με το άρθρο 33 του Ν. 3734/2009, η ισχύς της εν λόγω άδειας παρατάθηκε εκ νέου έως την 31.12.2013.³⁵</p> <p>Για τη λειτουργία των σταθμών παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ απαιτείται και άδεια λειτουργίας, η οποία χορηγείται με απόφαση του οργάνου που είναι αρμόδιο και για τη χορήγηση της άδειας εγκατάστασης (άρθρο 8, παρ. 5 του Ν. 3468/2006).</p>

35. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει ότι η διαδικασία χορήγησης προσωρινής ενιαίας άδειας λειτουργίας με νομοθετική ρύθμιση δεν συνάδει με τα βασικά χαρακτηριστικά που διακρίνουν την έκδοση άδειας λειτουργίας μιας βιομηχανικής εγκατάστασης, η οποία αποτελεί ατομική διοικητική πράξη. Για το συγκεκριμένο λόγο, η Αρχή επισήμανε ότι ανακύπτουν ζητήματα αντισυνταγματικότητας, καθώς παρακάμπτεται η ακυρωτική διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, με συνέπεια να δυσχεραίνεται η άσκηση του δικαιώματος δικαστικής προστασίας (άρθρο 20, παρ. 1 του Συντάγματος). Για τους λόγους αυτούς η Αρχή έχει υποβάλει σχετική νομοθετική πρόταση (Ετήσια Έκθεση 2005, σ. 211-212).

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΠΡΕΣΠΩΝ

Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η με αρ. 9557/2005 αναφορά, που υποβλήθηκε από την Εταιρεία Προστασίας Πρεσπών στον Συνήγορο του Πολίτη. Αντικείμενο της αναφοράς ήταν η διερεύνηση της νομιμότητας της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης και επιλογής θέσης για το ακόλουθο έργο: «Αιολικό Πάρκο (Α/Π) ισχύος 28.9 MW στη θέση Τούμπα-Ανθοβούνι του Ν. Φλώρινας».

Τα βασικά ζητήματα που ανέδειξε ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της διαμεσολάβησης στη συγκεκριμένη υπόθεση είναι τα ακόλουθα:

α) Μέρος της έκτασης του έργου βρισκόταν εντός των ορίων περιοχής NATURA 2000 (GRI340003), γεγονός που δεν αξιολογήθηκε αρχικά από τις αρμόδιες υπηρεσίες κατά την έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Κατά συνέπεια, επισημάνθηκε ότι την αρμοδιότητα έγκρισης περιβαλλοντικών όρων είχε ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ και όχι ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας, όπως είχε συμβεί.

β) Δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις, όπως επιβάλλεται από την κείμενη νομοθεσία (ΚΥΑ 1726/2003, ΚΥΑ 104247/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ/06, ΚΥΑ 104248/ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ/06), ώστε να επιδιωχθεί η προσφορότερη λύση για το περιβάλλον.

γ) Η κατασκευή του αιολικού πάρκου απαιτεί την κατασκευή μιας σειράς συνοδών έργων (οδοποιΐα, κατασκευή υποσταθμών κ.λπ.), οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των οποίων δεν είχαν εξετασθεί στο πλαίσιο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

δ) Η χωροθέτηση του έργου απαιτούσε έγκριση επέμβασης σε δασική έκταση, η οποία όμως δόθηκε μόνο για την εγκατάσταση των ανεμογεννητριών και όχι για τα συνοδά έργα, υιοθετώντας μια αποσπασματική προσέγγιση.

Οι αρμόδιες υπηρεσίες δεν ανταποκρίθηκαν θετικά στις επισημάνσεις της Αρχής και δεν παρέιχαν πλήρη αιτιολόγηση των διοικητικών ενεργειών τους, με αποτέλεσμα την προσφυγή των αναφερομένων στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Το ΣτΕ ζήτησε συμπληρωματικά στοιχεία αναφορικά με την οριοθέτηση του γηπέδου χωροθέτησης, από τα οποία προέκυψε αναμφισβήτητη αλληλοεπικάλυψη της έκτασης αυτής με την περιοχή NATURA 2000. Σε συνέχεια αυτού, εξέδωσε απόφαση αναστολής εκτέλεσης του έργου, έως ότου εκδικαστεί η σχετική αίτηση ακύρωσης των εγκεκριμένων περιβαλλοντικών όρων. Παρά το γεγονός ότι η υπόθεση εκκρεμεί στο δικαστήριο, η ενδιαφερόμενη εταιρεία υπέβαλε νέο φάκελο με αλλαγή των χαρακτηριστικών σχεδιασμού του έργου (αλλαγή τύπου, πλήθους και χωροθέτησης ανεμογεννητριών) και η Διοίκηση προέβη στην έκδοση τροποποιητικής απόφασης των περιβαλλοντικών όρων. Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι η συγκεκριμένη διοικητική πρακτική δεν είναι σύλληπη και ότι η Διοίκηση όφειλε να ακολουθήσει τη διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης από την αρχή. Οι νέοι περιβαλλοντικοί όροι έχουν επίσης προσβληθεί με αίτηση ακύρωσης, η οποία θα συνεκδικαστεί με την αρχική αίτηση.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΕΜΟΓΕΝΝΗΤΡΙΑΣ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΜΕΡΣΙΝΗ Δ. ΜΥΚΟΝΙΩΝ

Χαρακτηριστική περίπτωση διαμεσολάβησης του Συνηγόρου του Πολίτη για την επίσπευση εγκατάστασης έργου ΑΠΕ αποτελεί η με αρ. 7996/2006 αναφορά, που είχε ως αντικείμενο την παράλειψη της Δ/σης Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της ΝΑ Κυκλάδων να εκδώσει την απαραίτητη οικοδομική άδεια για την εγκατάσταση της ανεμογεννήτριας ισχύος 850 KW στη θέση Μερσίνη Μυκονίων.

Αξιίζει να σημειωθεί ότι για το συγκεκριμένο έργο είχαν ήδη εκδοθεί οι ακόλουθες διοικητικές πράξεις:

- α. άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης,
- β. απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων από το Νομάρχη Κυκλάδων,
- γ. άδεια έγκρισης επέμβασης, με απόφαση του ΓΓ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου,
- δ. άδεια εγκατάστασης, με απόφαση του ΓΓ Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και
- ε. έγκριση του διαχειριστή του συστήματος για σύνδεση με το υφιστάμενο δίκτυο και διατύπωση των όρων διασύνδεσης.

Ωστόσο, η Δ/ση Πολεοδομίας και Περι/ντος ΝΑ Κυκλάδων αμφισβήτησε τη δυνατότητα έκδοσης της οικοδομικής άδειας για την τοποθέτηση της ανεμογεννήτριας, επικαλούμενη ότι η συγκεκριμένη χρήση δεν είναι επιτρεπτή στην αιτούμενη θέση δυνάμει του από 08.03.2005 ΠΔ για τον καθορισμό ΖΟΕ του Δήμου Μυκονίων. Για τη στήριξη της θέσης της αυτής, η εν λόγω Δ/ση επι-

καλέστηκε έγγραφο πληροφοριακού χαρακτήρα της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά το οποίο η εγκατάσταση ανεμογεννητριών στη Μύκονο επιτρέπεται, σύμφωνα με το προαναφερθέν ΠΔ, μόνο «στις περιοχές συγκέντρωσης εγκαταστάσεων μεταποίησης και αποθήκες».

Η Αρχή επισήμανε ότι η Δ/ση μπορεί να αρνηθεί την έγκριση οικοδομικής άδειας για την εγκατάσταση της επίμαχης ανεμογεννήτριας μόνο με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και όχι με αναφορά στο σχετικό έγγραφο της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο εκφράζει αποκλειστικά τη θέση της συγκεκριμένης υπηρεσίας. Επιπλέον, ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε ότι στο παραπάνω έγγραφο γίνεται αναφορά σε πιθανή μελλοντική επανεξέταση του θέματος και σε διαστάμενες απόψεις για την τοποθέτηση ή μη ανεμογεννητριών, με αποτέλεσμα όχι απλώς να μην επιλύονται θέματα που ανάγονται στην ερμηνεία του συγκεκριμένου ΠΔ, αλλά και να ενισχύεται η ανασφάλεια δικαίου σε βάρος των εν γένει ενδιαφερομένων να εγκαταστήσουν και να λειτουργήσουν αιολικά πάρκα.

Συμπερασματικά, η Αρχή επισήμανε ότι πρέπει να προστατεύεται η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των επενδυτών, η οποία δεν πρέπει να ανατρέπεται ως προς τον τόπο εγκατάστασης, στο τελευταίο στάδιο της αδειοδότησης. Μετά τη διαμεσολάβησή της, η Αρχή ενημερώθηκε ότι εκδόθηκε η σχετική πολεοδομική έγκριση για την εγκατάσταση της ανεμογεννήτριας.

8

Στερεά, υγρά, τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα

Αικατερίνη Φλιάτουρα
Κωνσταντίνος Αντωνιάδης

8.1

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η νομοθεσία που διέπει τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Ελλάδα απαγορεύεται αποκλειστικά από τις υποχρεώσεις της χώρας έναντι του Κοινοτικού Δικαίου. Ενώ η πρώτη σχετική διάταξη χρονολογείται από το 1964³⁶, έπρεπε να περάσουν περισσότερα από 30 χρόνια για να «εκσυγχρονισθεί» το εθνικό δίκαιο με την υπογραφή της ΚΥΑ 69728/824/1996 «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων» και να επιχειρηθεί, έστω και με καθυστέρηση, η εναρμόνιση με το Κοινοτικό Δίκαιο, δηλαδή με την Οδηγία 91/156/ΕΟΚ «Περί στερεών αποβλήτων», η οποία τροποποιεί την Οδηγία Πλαίσιο για τα Απορρίμματα 75/442/ΕΟΚ.

Στη συνέχεια, εκδόθηκαν μια σειρά από νομοθετήματα, με στόχο την αντιμετώπιση των προβλημάτων του τομέα διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και την ενσωμάτωση της Οδηγίας 99/31/ΕΚ «περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων» (ΚΥΑ 29407/3508/2002).

Τα κυριότερα νομοθετήματα που αφορούν στη διαχείριση στερεών, υγρών και επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς και ειδικές κατηγορίες αυτών, αναφέρονται στο Παράρτημα Ι.

Οι δράσεις παρέμβασης του πολίτη διαφοροποιούνται ανάλογα με τη φύση του προβλήματος που ανακύπτει. Πιο συγκεκριμένα:

Στην περίπτωση που ο πολίτης πληροφορείται ότι πρόκειται να χωροθετηθεί και να κατασκευαστεί **έργο διαχείρισης υγρών ή στερεών αποβλήτων** (π.χ. **ΧΥΤΑ, εργοστάσιο καύσης απορριμμάτων, Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων-ΣΜΑ, βιολογικός καθαρισμός υγρών αποβλήτων**), μπορεί, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα (παράγραφος 8.3: Αρμόδιοι φορείς), να ζητήσει από την καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία κάθε πληροφορία και μελέτη σχετικά με την τήρηση της διαδικασίας περιβαλλοντικής αδειοδότησης του συγκεκριμένου έργου.

Αν προκαλείται **όχληση** από υφιστάμενη μονάδα διαχείρισης και επεξεργασίας υγρών ή στερεών αποβλήτων (π.χ. οσμές, ρύπανση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων), ο πολίτης μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες (βλ. και Μέρος Α', Κεφάλαιο 4: Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία) σχετικά με τη **νομιμότητα λειτουργίας** των υφιστάμενων εγκαταστάσεων. Ειδικότερα:

- Να ενημερωθεί από τις αρμόδιες υπηρεσίες εάν αυτές διαθέτουν άδεια λειτουργίας και εάν έχει τηρηθεί η νόμιμη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης.
- Να ζητήσει από τους ελεγκτικούς διοικητικούς μηχανισμούς να διεξαγάγουν επιτόπιο έλεγχο, προκειμένου να ελεγχθεί η τήρηση των περιβαλλοντικών όρων, εφόσον υπάρχουν.
- Να ζητήσει τη διεξαγωγή δειγματοληψιών και αναλύσεων, όπου απαιτείται (monitoring).
- Να ζητήσει τα αποτελέσματα των χημικών αναλύσεων των αποβλήτων που διατίθενται στους φυσικούς αποδέκτες, καθώς και άλλα στοιχεία για την επίπτωσή τους σε αυτούς.
- Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να διευκρινιστεί εάν υπάρχει έγκριση διάθεσης αποβλήτων στο φυσικό αποδέκτη που ενδιαφέρει (στην περίπτωση διάθεσης επεξεργασμένων ή μη υγρών αποβλήτων),

καθώς και ειδικοί όροι διάθεσης, πράξεις οι οποίες εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του οικείου Νομάρχη.

- Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων ή των όρων διάθεσης υγρών ή στερεών αποβλήτων, μπορεί να ζητηθεί η παρέμβαση των αρμόδιων αρχών και η επιβολή των μέτρων που προβλέπει η νομοθεσία (πρόσιμα από Νομάρχη, Περιφερειάρχη, Υπουργό, σφράγιση εγκαταστάσεων κ.λπ.).

Σχετικά με τη **λειτουργία Χώρου Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ)**, ο πολίτης μπορεί να αναζητήσει πληροφόρηση από τον οικείο Δήμο. Συγκεκριμένα, μπορεί να πληροφορηθεί εάν ο συγκεκριμένος ΧΑΔΑ λειτουργεί σύμφωνα με «μεταβατικό» πλαίσιο (έναν ΧΑΔΑ ανά ΟΤΑ), εάν έχει εκπονηθεί και εγκριθεί μελέτη αποκατάστασης του χώρου και τότε αυτή θα υλοποιηθεί. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα, σύμφωνα με τη δέσμευσή της προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, θα έπρεπε να παύσει τη λειτουργία και να έχει αποκαταστήσει όλους τους ΧΑΔΑ, έως το τέλος του 2008.

Στην περίπτωση που το πρόβλημα του πολίτη σχετίζεται με το χώρο **τοποθέτησης κάδου απορριμμάτων** ή όχληση από διέλευση απορριμματοφόρου, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να απευθυνθεί στον οικείο Δήμο. Συγκεκριμένα, μπορεί να ζητήσει τον Κανονισμό Καθαριότητας του Δήμου, ώστε να ενημερωθεί τι προβλέπει ειδικά για το ζήτημα αυτό, καθώς και εάν έχει εκπονηθεί μελέτη κατανομής κάδων και ορθολογικός σχεδιασμός των δρομολογίων συλλογής και μεταφοράς απορριμμάτων.

Δυνατότητα παρέμβασης του πολίτη υπάρχει και στην περίπτωση **ανακύκλωσης** απορριμμάτων, δεδομένου ότι η εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων είναι υποχρεωτική για τους ΟΤΑ, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 2939/2001 («...η εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων είναι υποχρεωτική για τους ΟΤΑ...»), και ρυθμίζεται και με την ΚΥΑ/50910/2727/03, άρθρο 7, παρ. 3. Επομένως, οι πολίτες μπορούν να ζητήσουν ενημέρωση σχετικά με την τήρηση των υποχρεώσεων του Δήμου για την εφαρμογή προγραμμάτων εναλλακτικής διαχείρισης στην περιοχή αρμοδιότητάς τους.

ΥΠΕΧΩΔΕ

Αρμοδιότητα έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΠΟ) για τα εξής έργα:

Για όλες, χωρίς εξαίρεση, τις επεμβάσεις που πραγματοποιούνται σε περιοχές Natura 2000 και σε προστατευόμενες περιοχές που έχουν ειδικό καθεστώς προστασίας του άρθρου 18 του Ν. 1650/1986.

- Υγειονομική ταφή επικίνδυνων αποβλήτων
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων
- Υγειονομική ταφή μη επικίνδυνων αποβλήτων με ισοδύναμο πληθυσμό (ι.π.) ≥ 200.000
- Μεμονωμένοι χώροι διάθεσης στείρων μεταλλείων
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεση σε μη ευαίσθητο αποδέκτη με ι.π. ≥ 100.000
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεση σε ευαίσθητο αποδέκτη με ι.π. ≥ 50.000
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεσή

τους για τον εμπλουτισμό σε υπόγειο υδροφόρο

- Μεμονωμένοι χώροι επεξεργασίας και εναπόθεσης ιλύων από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων (ΕΕΛ) με ι.π. ≥ 100.000
- Μεμονωμένοι χώροι εναπόθεσης ιλύων από εγκαταστάσεις με φυσικοχημικές διεργασίες επεξεργασίας τοξικών αποβλήτων
- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων συνόλου βιομηχανικών εγκαταστάσεων, για τις περιπτώσεις:
  - α)** χωρίς προεπεξεργασία ανά μονάδα με ημερήσια παροχή $\geq 4.000 \text{ m}^3/\text{d}$ και
  - β)** με προεπεξεργασία ανά μονάδα με ημερήσια παροχή $\geq 10.000 \text{ m}^3/\text{d}$
- Πλωτές εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων

* Κεντρικοί αποχετευτικοί αγωγοί προς τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, εκτός σχεδίου πόλεων και ορίων οικισμού, καθώς και αγωγοί διάθεσης επεξεργασμένων λυμάτων, συμπαρασύρονται από τις ΕΕΛ.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Αρμοδιότητα έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τα εξής έργα:

- Κέντρα επεξεργασίας νοσοκομειακών μολυσματικών αποβλήτων με αποστείρωση-απολύμανση (μόνο)
- Υγειονομική Ταφή μη επικίνδυνων αποβλήτων με ι.π. ≤ 200.000
- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης και μηχανικής διαλογής στερεών αποβλήτων (ΣΜΑ) με ι.π. ≥ 30.000
- Οργανωμένοι χώροι διάθεσης αδρανών υλικών $\geq 50.000 \text{ m}^3$
- Μεμονωμένοι χώροι στείρων λιτομείου και αδρανών υλικών, εφόσον δεν εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεση σε μη ευαίσθητο αποδέκτη με ι.π. < 100.000
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας και διάθεσης αστικών λυμάτων με διάθεση σε ευαίσθητο αποδέκτη με ι.π. < 50.000
- Μεμονωμένοι χώροι επεξεργασίας και εναπόθεσης ιλύων από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων (ΕΕΛ) με ι.π. < 100.000
- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων συνό-

λου βιομηχανικών εγκαταστάσεων, για τις περιπτώσεις:

- α)** χωρίς προεπεξεργασία ανά μονάδα με ημερήσια παροχή < 4.000 m³/d και
- β)** με προεπεξεργασία ανά μονάδα με ημερήσια παροχή < 10.000 m³/d

* Κεντρικοί αποχετευτικοί αγωγοί προς τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, εκτός σχεδίου πόλεων και ορίων οικισμού, καθώς και αγωγοί διάθεσης επεξεργασμένων λυμάτων, συμπαρασύρονται από τις ΕΕΛ.

Επίσης, ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας έχει αρμοδιότητα έγκρισης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), ενώ είναι αρμόδιος για την έκδοση άδειας συλλογής και μεταφοράς στερεών αποβλήτων στην περίπτωση που η συλλογή και μεταφορά πραγματοποιείται από περισσότερους του ενός ΟΤΑ Α' βαθμού.

Η Δ/ση ΠΕΧΩ της οικείας Περιφέρειας έχει αρμοδιότητα για την κατάρτιση του ΠΕΣΔΑ (Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων).

Η αρμοδιότητα για την έγκριση των μελετών αποκατάστασης ΧΑΔΑ ανήκει στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ³⁷
ή
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

- Σταθερές ή κινητές μονάδες αποστείρωσης-απολύμανσης νοσοκομειακών αποβλήτων στο χώρο παραγωγής τους
- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις μεταφόρτωσης και μηχανικής διαλογής στερεών αποβλήτων (ΣΜΑ) ι.π. < 30.000
- Οργανωμένοι χώροι διάθεσης αδρανών υλικών < 50.000 m³,
α) εφόσον δεν εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου και
β) ανεξαρτήτως επιφάνειας, εφόσον εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης
- Μεμονωμένοι χώροι στείρων λατομείου και αδρανών υλικών, εφόσον εντάσσονται σε σχέδιο αποκατάστασης του χώρου
- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων σε βόθρους (απορροφητικούς ή/και στεγανούς) με ι.π. ≥ 100 (δεν περιλαμβάνονται οι μεμονωμένες κατοικίες ή πολυκατοικίες)

37. Αξιολόγηση από Περιφέρεια και καθορισμός φορέα αδειοδότησης (διατήρηση στην Περιφέρεια ή προώθηση στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση) με βάση τα κριτήρια του άρθρου 9, παρ. 2 και 3 της ΚΥΑ 11014/703/Φ104/2003 (ΦΕΚ Β' 332/20.03.2003).

ΝΟΜΑΡΧΙΕΣ

Αρμοδιότητα έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για τα εξής έργα:

- Μεμονωμένες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων σε βόθρους (απορροφητικούς ή/και στεγανούς) με ι.π.<100 (δεν περιλαμβάνονται οι μεμονωμένες κατοικίες ή πολυκατοικίες)
- Κεντρικοί αποχετευτικοί αγωγοί προς τις εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, εντός σχεδίου πόλεων και ορίων οικισμού

Επιπλέον αρμοδιότητες:

Επίσης, ο Νομάρχης είναι αρμόδιος για την έγκριση της διάθεσης επεξεργασμένων αστικών λυμάτων και βιομηχανικών υγρών αποβλήτων σε υδάτινους αποδέκτες, καθώς και για τον καθορισμό οριακών παραμετρικών τιμών σε όλους τους φυσικούς αποδέκτες. Επιπλέον, εκδίδει τις άδειες ίδρυσης και λειτουργίας των εγκαταστάσεων (κύρια και συνοδά έργα) των διαφόρων δραστηριοτήτων.

Όσον αφορά στα στερεά απόβλητα, ο οικείος Νομάρχης είναι αρμόδιος για την έκδοση άδειας συλλογής και μεταφοράς τους, όταν πρόκειται για ΟΤΑ Α' Βαθμού.

Ο Νομάρχης είναι υπεύθυνος για τη σύσταση των ΚΕΠΠΕ, ενώ, μέσω των

	<p>υπηρεσιών της Νομαρχίας, ελέγχεται η τήρηση των ΠΟ και η λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος.</p> <p>Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Έγκριση μελέτης επεξεργασίας και διάθεσης υγρών αποβλήτων με παράλληλη έκδοση της σχετικής άδειας • Ποιοτικός έλεγχος χαρακτηριστικών εκροής και βαθμού επεξεργασίας υγρών αποβλήτων
<p>ΔΗΜΟΙ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Υπόχρεοι φορείς για τη συλλογή και μεταφορά των στερεών αποβλήτων • Αρμόδιοι για την εκπόνηση μελετών αποκατάστασης των ΧΑΔΑ, καθώς και για τη λήψη των μέτρων αποκατάστασης, εφόσον αυτά εγκριθούν
<p>ΦοΣΔΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Όπως ορίζεται στο άρθρο 30 του Ν. 3536/2007, είναι υπόχρεοι φορείς για την προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, αξιοποίηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Στον Συνήγορο του Πολίτη υποβλήθηκε η υπ' αρ. 12678/2003 αναφορά, με την οποία οι πολίτες αμφισβητούσαν τη νομιμότητα της απόφασης του Νομάρχη Ημαθίας η οποία ενέκρινε ως κατάλληλη για χωροθέτηση των έργων διαχείρισης απορριμμάτων του Ν. Ημαθίας τη «θέση 12» -δανειοθάλαμο της ΔΕΗ, νότια του ποταμού Αλιάκμονα στα διοικητικά όρια του Δήμου Μακεδονίδος. Επισημαίνεται ότι, όταν οι πολίτες υπέβαλαν την αναφορά τους, βρισκόταν σε εξέλιξη η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου από τη ΔΙΠΕΧΩ Κ. Μακεδονίας.

Η Αρχή, μετά τη διεξαγωγή εκτεταμένης έρευνας, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η επιλογή, με απόφαση Νομάρχη, της επίμαχης θέσης έπασχε τόσο από νομικής όσο και από επιστημονικής πλευράς, για τους ακόλουθους λόγους:

→ Η περιοχή βρίσκεται εντός κηρυγμένης, με την υπ' αρ. 8383/92 απόφαση του Υπουργού Μακεδονίας-Θράκης, «περιοχής ιδιαίτερου φυσικού κάλλους», σε απόσταση 300 μ. από τον ποταμό Αλιάκμονα, τα νερά του οποίου πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για υδροδότηση της Θεσσαλονίκης και άρδευση της ευρύτερης περιοχής και, επιπλέον, σε ζώνη μείζονος αρχαιολογικού ενδιαφέροντος.

→ Ο φάκελος Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕ & Α) που είχε υποβληθεί στη ΔΙΠΕΧΩ Κ. Μακεδονίας ήταν ανεπαρκής, καθώς, αφενός, δεν εξετάζονταν σε αυτόν εναλλακτικές λύσεις και, αφετέ-

ρου, δεν είχαν συνεκτιμηθεί οι γνωμοδοτήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών, των οποίων η πλειονότητα είχε αρνητικό χαρακτήρα.

→ Η έγκριση καταλληλότητας μίας μόνο θέσης για την κατασκευή του έργου, με απόφαση Νομάρχη, συνιστά μη επιτρεπτή νομική υποκατάσταση της διαδικασίας χωροθέτησης των έργων, η οποία αποτελεί διάφορο και χρονικά επόμενο στάδιο.

→ Στη συνέχεια, ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε τις απόψεις του στη ΔΙΠΕΧΩ Κ. Μακεδονίας, επισημαίνοντας το πλημμελές περιεχόμενο των μελετών που είχαν εκπονηθεί, προϊόν των οποίων ήταν η επιλογή μιας θέσης που δεν πληρούσε ικανοποιητικά τα κριτήρια καταλληλότητας χώρου σύμφωνα με την Εθνική και Κοινοτική Νομοθεσία.

Η ΔΙΠΕΧΩ αποδέχτηκε τη γνώμη της Αρχής και γνωμοδότησε αρνητικά επί της διαδικασίας για τη χωροθέτηση του έργου στη συγκεκριμένη θέση.

ΡΥΠΑΝΣΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ ΖΩΝΗΣ ΑΠΟ ΔΙΑΘΕΣΗ ΑΝΕΠΕΞΕΡΓΑΣΤΩΝ ΛΥΜΑΤΩΝ

Στις 12.02.2004 περιήλθε στον Συνήγορο του Πολίτη αναφορά με την οποία ο Σύλλογος Ανατολικού Σελινού κατήγγειλε το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης στην περιοχή της Σούγιας στη νοτιοδυτική Κρήτη, λόγω της διάθεσης ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων από το Δήμο Πελεκάνου στη θάλασσα της Παλαιοχώρας, που βρίσκεται ανατολικότερα και σε απόσταση περίπου 13 χλμ. από τη Σούγια.

Με την έναρξη της έρευνας προέκυψε ότι τα αστικά λύματα του Δ. Πελεκάνου συλλέγονταν με κεντρικό αποχετευτικό αγωγό που εκβάλλει απευθείας στη θάλασσα, ενώ είχε προηγηθεί μόνο μια απλή πρωτοβάθμια επεξεργασία των λυμάτων. Η συγκεκριμένη διάθεση των λυμάτων γινόταν κατά παράβαση της ΚΥΑ 5673/400/1997, σύμφωνα με την οποία τα αστικά λύματα, πριν από την απόρριψή τους σε υδάτινο αποδέκτη, θα πρέπει να έχουν υποστεί δευτεροβάθμια επεξεργασία και απολύμανση και να πληρούν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά εκροής που ορίζονται στον Πίνακα Ι του άρθρου 16 της εν λόγω ΚΥΑ. Επιπλέον, σύμφωνα με την υπ' αρ. 3841/10.10.2003 απόφαση του Νομάρχη Χανίων, η διάθεση των επεξεργασμένων λυμάτων θα έπρεπε να γίνεται με υποθαλάσσιο αγωγό ελάχιστου μήκους 100 μ. από την ακτή και το σημείο εκβολής είχε καθοριστεί στη θέση «Τηγάνι» του οικισμού της Παλαιοχώρας.

Με ενέργειες και προτάσεις της Αρχής, επιτεύχθηκε ο συντονισμός και η συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων, διενεργήθηκαν αυτοψίες, πραγματοποιήθηκαν συσκέψεις και υλοποιήθηκε εξάμηνο πρόγραμμα δει-

ματοληψιών και αναλύσεων για την παρακολούθηση της ποιότητας του νερού σε θαλάσσια ζώνη μήκους 13 χλμ., με το οποίο εντοπίστηκαν οι πραγματικές πηγές ρύπανσης και η έκταση των επιπτώσεών τους. Επιπλέον, εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου του βιολογικού καθαρισμού και προωθήθηκε η ένταξή του σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Περιφέρειας Κρήτης.

9

Ηχορρύπανση

Νίκος Βίττης
Μαρία Ψαλάκη

9.1

ΓΕΝΙΚΑ

Η ηχορρύπανση (από θορύβους που προκαλούνται γύρω μας) είναι ιδιαίτερα έντονη στα αστικά κέντρα και στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες περιοχές. Ο θόρυβος μπορεί να προκαλέσει παροδική ή μόνιμη απώλεια της ακοής, επιδρά αρνητικά στην ψυχική και σωματική υγεία, καθώς και στην ικανότητα απόδοσης του ατόμου, και έχει καθοριστική επίπτωση σε πάσχοντες από υπέρταση, ψυχικές ασθένειες κ.ά. Ο θόρυβος που προέρχεται από μέσα μεταφοράς θεωρείται, διεθνώς, εξαιρετικά ενοχλητικός για τους πληθυσμούς των πόλεων, περισσότερο, μάλιστα, ο θόρυβος από την οδική κυκλοφορία, λόγω των δικύκλων. Θόρυβος προκαλείται και από τη λειτουργία βιομηχανιών, βιοτεχνιών, επαγγελματικών εργαστηρίων, κλιματιστικών και ψυκτικών μηχανημάτων, εξαεριστήρων άλλων μικρών μηχανολογικών εγκαταστάσεων, από δραστηριότητες αναψυχής και διασκέδασης, αλλά και από οικιακές συσκευές. Αναφορικά με τον έλεγχο και τον περιορισμό του θορύβου, διαπιστώνεται έλλειψη συντονισμού των αρμόδιων υπηρεσιών, περιφερειακών και μη, ως προς τη θέσπιση ή/και εφαρμογή μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου στην πηγή και ως προς τη διεξαγωγή των τακτικών ελέγχων σε σχέση με τις ισχύουσες διατάξεις.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος (Ν. 1650/1986) με τις τροποποιήσεις του, προβλέπει την έκδοση ΠΔ ή ΚΥΑ για την προστασία από το θόρυβο και κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων ανάλογα με τα επίπεδα θορύβου. Η πλειονότητα όμως των κανονιστικών διατάξεων που βρίσκονται σε ισχύ σχετικά με το θόρυβο αποτελούν συμμόρφωση με το κοινοτικό δίκαιο και όχι με την εφαρμογή του Ν. 1650/1986.

Πληθώρα ειδικών διατάξεων ισχύουν για την ηχορρύπανση, για επιμέρους θεματικά πεδία, ως εξής:

■ **Για το θόρυβο από αεροσκάφη:** πλήθος διατάξεων του κοινοτικού, κυρίως, δικαίου, και αντίστοιχων ΠΔ εναρμόνισης του εσωτερικού μας δικαίου θεσπίζουν όρους περιβαλλοντικής πιστοποίησης αεροσκαφών και περιορισμούς χρήσης αεροπλάνων για τη μείωση του προκαλούμενου θορύβου στους αερολιμένες (Κανονισμός 1702/2003/ΕΚ, Οδηγίες 92/14/ΕΟΚ (ΠΔ 252/1992), 2002/30/ΕΚ (ΠΔ 80/2004) κ.ά.³⁸).

■ **Για το θόρυβο από μηχανήματα:** έχουν θεσπισθεί οριακές τιμές στάθμης θορύβου, κυρίως με Υπουργικές και Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις που ενσωματώνουν Κοινοτικές Οδηγίες (Οδηγία 84/532/ΕΟΚ και μεταγενέστερες), ανάλογα με τον τύπο του μηχανήματος (συσκευές εργοταξίου, πυργογερανοί, υδραυλικά πτύα κ.ά.³⁹).

■ **Για το συγκοινωνιακό θόρυβο:** τόσο ο ΚΟΚ όσο και επιμέρους διατάξεις του κοινοτικού και του εσωτερικού δικαίου⁴⁰ προβλέπουν όρους σχετικά με την κυκλοφορία, τα οχήματα, τις εξατμίσεις, καθώς και τα υπόγεια τεχνικά έργα.

38. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 7-15.

39. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 16-21.

40. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 22-37.

■ **Για το θόρυβο από βιοτεχνίες-βιομηχανίες και τις μηχανολογικές εγκαταστάσεις τους, εξοπλισμούς εξωτερικών χώρων, καθώς επίσης για πλυντήρια-λιπαντήρια:** θεσπίζονται με ΠΔ (λ.χ. 1180/1981) και ΚΥΑ (όπως η υπ' αρ. ΗΠ 9272/471/2007)⁴¹ διάφορα μέτρα και όρια στις εκπομπές θορύβου.

■ **Για τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος (μπαρ, καφετέριες, κέντρα διασκέδασης κ.ά.):** εκτός από τα χρονικά όρια λειτουργίας και τις ελάχιστες αποστάσεις ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων από κατοικίες (ΚΥΑ 7034/1298/2000 κ.ά.), έχει εφαρμογή και δραστηριότητες και η Αστυνομική Διάταξη 3/1996/1023/2/37-ια/1996) περί ωραρίου κοινής ησυχίας⁴².

■ **Για την προστασία των εργαζομένων:** ισχύουν μέτρα προστασίας από την έκθεσή τους στο θόρυβο κατά την εργασία (ΠΔ 85/1991, Οδηγία 86/1988/ΕΟΚ κ.ά.) και ελάχιστες προδιαγραφές υγείας και ασφάλειας⁴³.

■ **Τέλος, για τις οικοδομικές προδιαγραφές:** έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του Κτηριοδομικού Κανονισμού σχετικά με τα ηχητικά μέτρα ηχομόνωσης και ηχοπροστασίας⁴⁴, ενώ άλλες ειδικές διατάξεις προβλέπουν μέτρα για **μεγαφωνικές εγκαταστάσεις και αερόφερο θόρυβο από συσκευές**⁴⁵.

41. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 38-41.

42. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 42-46.

43. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 47-50.

44. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 50.

45. Βλ. αναλυτικά: Παράρτημα Ι, Β9, αρ. 51-52.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ - ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

9.3

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

9.3.1

Πέρα από τον έλεγχο των περιβαλλοντικών όρων στις περιπτώσεις που θέτουν όριο εκπομπών θορύβου, **ανάλογα με το είδος της πηγής, διαφοροποιούνται τόσο οι δράσεις όσο και οι εμπλεκόμενοι φορείς**. Γενικά, για τον έλεγχο του θορύβου των έργων και των δραστηριοτήτων (όπως, π.χ., βιοτεχνίες-βιομηχανίες), στο πλαίσιο τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, αλλά και της παραβίασης της οριακής στάθμης θορύβου για τα μηχανήματα των καταστημάτων εγκατάστασης συναγεμίων, αρμόδιες είναι οι υπηρεσίες περιβάλλοντος ή οι επιθεωρητές περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ και η **Δ/ση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και θορύβου (ΕΑΡΘ) του ΥΠΕΧΩΔΕ**, η οποία διεξάγει και δειγματοληπτικές έρευνες. Επίσης, η ΕΑΡΘ, βάσει της **ΚΥΑ 13586/725/2006**, είναι υπεύθυνη για τη χαρτογράφηση του θορύβου που προέρχεται από μεταφορικά μέσα, από οδικές, σιδηροδρομικές και αεροπορικές μεταφορές και από χώρους βιομηχανικής δραστηριότητας σε αστικές περιοχές, περιοχές πυκνής δόμησης, δημόσια πάρκα ή άλλες ήσυχες περιοχές πολεοδομικών συγκροτημάτων, ήσυχες περιοχές της υπαίθρου, κοντά σε σχολεία, κοντά σε νοσοκομεία, καθώς και κοντά σε άλλα κτήρια και περιοχές ευαίσθητες σε θορύβους. Η χαρτογράφηση του θορύβου ξεκίνησε για το Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) «Ελ. Βενιζέλος» και μόνο για τους Δήμους Αθήνας και Θεσσαλονίκης, παρά το γεγονός ότι η Οδηγία αναφέρεται σε πολεοδομικά συγκροτήματα και όχι σε τμήματα αυτών (που διοικητικά μπορεί να διαχωρίζονται). Ωστόσο, η χαρτογράφηση του θορύβου ακολουθείται από την εκπόνηση σχεδίων δράσης για την αντιμετώπιση ή τον περιορισμό του. Σε κάθε περίπτωση, η έγκαιρη και ουσιαστική δυνατότητα συμμετοχής στη λήψη των αποφάσεων και η γνώση του υπάρχοντος νομικού πλαισίου μπορεί να βοηθήσει στη

λήψη ικανοποιητικών μέτρων. Τέλος, σε ό,τι αφορά στην εκπόνηση νέων πολεοδομικών σχεδίων, ο διαχωρισμός των χρήσεων γης και η κατάλληλη χωροθέτηση των κύριων οδικών αξόνων θα συνεισφέρουν και στην αντιμετώπιση του θορύβου.

9.3.2

ΕΣΤΙΑΖΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΗΓΕΣ ΘΟΡΥΒΟΥ

■ Αεροσκάφη

- θέσπιση διαδικασιών περιορισμού θορύβου και μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έλεγχος τήρησής τους σε κάθε αεροδρόμιο.

Για τις διαδικασίες θέσπισης διαδικασιών περιορισμού θορύβου, όπως και για την πιστοποίηση των αεροσκαφών σε σχέση με το θόρυβο, αρμόδια είναι η **Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ)**. Για την τήρηση των διαδικασιών περιορισμού θορύβου, υπεύθυνος είναι ο πύργος ελέγχου του αεροδρομίου. Επίσης, μπορούν να θεσπιστούν και ειδικότερες προδιαγραφές για την ηχομόνωση των κτηρίων στις περιοχές γύρω από τα αεροδρόμια, οι οποίες υφίστανται ιδιαίτερη επιβάρυνση.

■ Συγκοινωνιακός θόρυβος

- Ηχομόνωση και χρήση κατάλληλων **ηχοαπορροφητικών υλικών και ηχοπετασμάτων** και αύξηση απόστασης του δέκτη από την πηγή.

Αν αυτό δεν έχει προβλεφθεί εκ των προτέρων και ανεξάρτητα από τη χαρτογράφηση του θορύβου που προαναφέρθηκε, απαιτείται επικαιροποίηση και αναθεώρηση της περιβαλλοντικής μελέτης και των περιβαλλοντικών όρων. Ωστόσο, αν και με τη συντήρηση των οχημάτων και των εξαμίσεων μπορεί ο κάθε πολίτης να συμβάλει στη μείωση του συνολικού θορύβου, απαιτείται και ο έλεγχος των εκπομπών θορύβου, ιδίως από τα **δίκυκλα**. Ο έλεγχος αυτός διενεργείται από την Τροχαία. Τέλος, η καλύτερη ρύθμιση ή διεύθυνση της κυκλοφορίας (με μελέτες που εγκρίνονται από τα Δημο-

τικά Συμβούλια, από το ΥΠΕΧΩΔΕ ή από την Τροχαία, αν πρόκειται για εθνικές οδούς] μπορεί να οδηγήσει στον περιορισμό του θορύβου.

■ Μηχανήματα

Για τα μηχανήματα εργοταξίου, μηχανοκίνητων αεροσυμπιεστών, πυργογερανών, ηλεκτροπαραγωγών ζευγών συγκολληήσεως, συσκευών θραύσεως σκυροδέματος και αεροσφυρών, αρμόδια υπηρεσία για την πιστοποίηση είναι η **Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ** σε συνεργασία με την **4η Κλάδική Δ/ση Βιομηχανικής Πολιτικής του Υπουργείου Ανάπτυξης**.

Για τα υδραυλικά πτύα (εκκαφεείς), τα πτύα με καλώδια, τους προωθητές γαιών, τους φορτωτές και τους φορτωτές—εκκαφεείς, αρμόδια υπηρεσία για την πιστοποίηση είναι ο **Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης (ΕΛΟΤ)**, ύστερα από σύμφωνη γνώμη της αρμόδιας Δ/σης της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Έργων του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Για την πιστοποίηση των **εξατίσεων**, αρμόδιες είναι κατά περίπτωση οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών ή οι υπηρεσίες Μεταφορών και Επικοινωνιών των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

■ Προστασία εργαζομένων από το θόρυβο

- Ενημέρωση από ιατρό σχετικά με τους κινδύνους που διατρέχουν οι εργαζόμενοι από θορύβους πάνω από 85 dB(A), προληπτικές εξετάσεις πριν από την τοποθέτηση στη θέση εργασίας, ωτοασπίδες, επεμβατικά μέτρα κατά το ωράριο της εργασίας και έλεγχος για τυχόν απώλεια ακοής.

Οι διοικητικές κυρώσεις στους εργοδότες για τη μη λήψη μέτρων επιβάλλονται από τους αρμόδιους Επιθεωρητές Εργασίας.

■ Κτήρια

Ο έλεγχος των εργασιών ηχομόνωσης-ηχοπροστασίας των κτηρίων πραγματοποιείται από τις αρμόδιες **πολεοδομικές υπηρεσίες**. Σε

περιπτώσεις ελέγχου που απαιτούν ειδικές συσκευές και εξειδίκευση, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν **εργαστήρια μετρήσεων** κτηριακής ηχοπροστασίας.

■ Καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος - Ψυχαγωγικές δραστηριότητες

Για τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος (κέντρα διασκέδασης, μπαρ κ.λπ.), οι **Δ/νσεις Υγείας και Δημόσιας Υγιεινής των Νομαρχιών** μπορούν να ελέγχουν την ηχορρύπανση με χρήση κατάλληλων οργάνων, παράλληλα με τις **Διευθύνσεις Περιβάλλοντος**. Ελέγχους πραγματοποιούν, ύστερα από σχετική κλήση, τα κατά τόπους **Αστυνομικά Τμήματα και η Δημοτική Αστυνομία**. Σημαντικό είναι ότι στις τρεις μηνύσεις για έλλειψη άδειας μουσικής ή για παραβίαση ωραρίου ή έντασης ήχου, ο οικείος Δήμαρχος οφείλει να προβεί, εντός δεκαπενθήμερου από τη διαπίστωση των τριών παραβάσεων, σε προσωρινή σφράγιση του καταστήματος.

ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΗΧΟΡΡΥΠΑΝΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ

Αρμόδιοι φορείς είναι η ΥΠΑ (Τμήμα Περιβάλλοντος) και, ειδικότερα, η Διεύθυνση Ηλεκτρονικών για έλεγχο των διαδικασιών SID (Standard Instrument Departure), η Υπηρεσία Περιβάλλοντος του αεροδρομίου, καθώς και η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ (ειδικότερα, η Διεύθυνση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου). Είναι χρήσιμο να ζητηθούν καταγραφές για τις ημέρες και ώρες της όχλησης (ζητώντας πληροφορίες για τον κατάλληλο σταθμό μέτρησης από τις αρμόδιες υπηρεσίες), καθώς και πληροφορίες συσχέτισης του προκαλούμενου θορύβου με τον τύπο του αεροπλάνου, το χρησιμοποιούμενο διάδρομο και την πορεία προσγείωσης/απογείωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 12 του ΠΔ 1178/1981 (και σε συνδυασμό με το 8ο άρθρο, παρ. ε73 του Ν. 2338/1995), υποβάλλεται Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), με την οποία καθορίζονται μέτρα και διαδικασίες μείωσης θορύβου, χωρίς ωστόσο να δεσμεύεται η ΥΠΑ να υιοθετήσει τα μέτρα. Σύμφωνα με το άρθρο 8, παρ. 2 της υπ' αρ. 13586/724/2006 ΥΑ, τα σχέδια δράσης μπορούν να συμπεριλαμβάνουν και τον περιορισμό του θορύβου. Σε περίπτωση αιτήματος έκδοσης οικοδομικής άδειας, είναι σημαντική η ενημέρωση των πολιτών για τα επίπεδα θορύβου στην περιοχή.

ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΗ ΗΣΥΧΙΑ, ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟ ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 2, παρ. 2 του ΠΔ 180/1979, όπως τροποποιήθηκε μερικώς από το άρθρο 3 του ΠΔ 257/2001, στις τρεις μηνύσεις για παραβίαση των διατάξεων που ισχύουν κάθε φορά για την κοινή ησυχία, τη λειτουργία μουσικής χωρίς άδεια, την παραβίαση των όρων και προϋποθέσεων της κατεχόμενης άδειας για τη λειτουργία μουσικής και για το ωράριο λειτουργίας του καταστήματος, το κατάστημα σφραγίζεται προσωρινά με απόφαση του Δημάρχου, βάσει του άρθρου 80, παρ. 6 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα (Ν. 3463/2006). Η σφράγιση πραγματοποιείται μέσα σε 15 ημέρες από την υποβολή της τρίτης μήνυσης. Οι ιδιοκτήτες συχνά ζητούν την αναστολή εκτέλεσης της σφράγισης προσφεύγοντας σε διοικητικά δικαστήρια. Οι Δήμοι, επικαλούμενοι την εκκρεμοδικία, δεν προβαίνουν σε νέες σφραγίσεις, παρά το ότι διαπιστώνονται νέες παραβάσεις. Ωστόσο, οι Δήμοι οφείλουν να προβούν σε νέα σφράγιση.

10

Δάση

Ζωή Ρώσσιου
Ζωή Καραμήτρου

Ο ορισμός της έννοιας του δάσους και της δασικής έκτασης περιέχεται στο ισχύον Σύνταγμα και περιλήφθηκε ως ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 24 κατά την αναθεώρηση του 2001. Σύμφωνα με τον **ορισμό** αυτό:

«Ως δάσος ή δασικό οικοσύστημα νοείται το οργανικό σύνολο άγριων φυτών με ξυλώδη κορμό πάνω στην αναγκαία επιφάνεια του εδάφους, τα οποία, μαζί με την εκεί συνυπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα, αποτελούν μέσω της αμοιβαίας αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασής τους, ιδιαίτερη βιοκοινότητα (δασοβιοκοινότητα) και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον (δασογενές). Δασική έκταση υπάρχει όταν στο παραπάνω σύνολο η άγρια ξυλώδης βλάστηση, υψηλή ή θαμνώδης, είναι αραιά».

Η εξειδίκευση του συνταγματικού ορισμού του δάσους και της δασικής έκτασης έχει εισαχθεί με ειδικό νόμο⁴⁶.

46. Ν. 3208/2003 «Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση Δασολογίου, ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις».

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

10.2

10.2.1

ΠΡΑΞΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ

Η έλλειψη δασικών χαρτών και καταρτισμένου Δασολογίου υποχρεώνει τα αρμόδια Δασαρχεία να προβαίνουν, κατόπιν αίτησης του ενδιαφερομένου, σε πράξεις χαρακτηρισμού των δασικών εκτάσεων. Η διαδικασία θεωρείται ενδικοφανής, με την έννοια ότι ο Δασάρχης εκδίδει τη σχετική πράξη χωρίς δυνατότητα ανάκλησης, επανεξέτασης ή τροποποίησής της. Υπάρχει δυνατότητα προσφυγής του ενδιαφερομένου στην Πρωτοβάθμια ή στη Δευτεροβάθμια Επιτροπή Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων (ΕΕΔΑ), υπηρεσίες οι οποίες λειτουργούν στο επίπεδο της οικείας ΝΑ και του οικείου Εφετείου αντίστοιχα. Σημειώνεται ότι οι ΕΕΔΑ, οι οποίες συγκροτούνται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας και προεδρεύονται από τον οικείο Πρόεδρο Πρωτοδικών (πρωτοβάθμια) ή τον Πρόεδρο των Εφετών (δευτεροβάθμια), δεν κρίνουν επί ζητημάτων κυριότητας των αμφισβητούμενων εκτάσεων, αλλά επί πράξεων χαρακτηρισμού των εκτάσεων. Η τελική κρίση επιφυλάσσεται στα διοικητικά δικαστήρια.

ΑΝΑΔΑΣΩΣΗ

10.2.2

Σύμφωνα με το άρθρο 117, παρ. 3 του Συντάγματος, η κήρυξη των καταστραφέντων ή αποψιλωθέντων δασών και δασικών εκτάσεων ως αναδασωτέων⁴⁷ είναι υποχρεωτική, με σκοπό την προστασία του

47. Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 37 του Ν. 998/1979: «Ως αναδάσωση νοείται η αναδημιουργία της καθ' οιονδήποτε τρόπον καταστραφείσης ή σημαντικώς αραιωθείσης ή άλλως πως υποβαθμισθείσης δασικής βλάστησεως, είτε διά της φυτεύσεως ή σποράς, είτε διά της διευκολύνσεως της φυσικής αναγεννήσεως, προς δημιουργίαν δάσους ή δασικής εκτάσεως».

δασικού χαρακτήρα της περιοχής και την απαγόρευση της αλλαγής του προορισμού της. Ο όρος «αναδασωτέα» αναφέρεται σε ανεξαρτήτως αιτίας κατεστραμμένες εκτάσεις που προστατεύονται από το νόμο, με σκοπό τη φυσική ή τεχνικά υποβοηθούμενη αναγέννησή τους. Συνεπώς, ο όρος δεν συνιστά υποχρέωση εκ μέρους της Διοίκησης για τεχνητή αναδάσωση, αλλά για θωράκιση των χαρακτηρισμένων ως αναδασωτέων εκτάσεων, ώστε να καταστεί δυνατή η αναγέννηση της δασικής βλάστησης.

Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της κήρυξης στερεί το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του διοικουμένου, ενώ η πράξη της κήρυξης θεμελιώνεται στην κρίσιμη εκτίμηση της αρμόδιας δασικής υπηρεσίας, η οποία αποφαινεται για το δασικό χαρακτήρα της έκτασης, ανεξάρτητα από το αν προϋπάρχει σχετική πράξη χαρακτηρισμού.

10.2.3

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΔΑΣΩΝ

Η διαχείριση των δασών είναι εξαιρετικά σημαντική για τη διατήρησή τους και ρυθμίζεται λεπτομερώς τόσο από το Δασικό Κώδικα 86/69 όσο και από το νόμο 998/1979. Οι κανόνες διαχείρισης αποτελούν στην ουσία τους κανόνες της δασοπονικής επιστήμης. Οι ρυθμίσεις αφορούν στη διαχείριση των δημόσιων, των ιδιωτικών καθώς και συγκεκριμένων κατηγοριών δασών, όπως των προστατευτέων, των παραμεθόριων, των εθνικών δρυμών, των διατηρητέων μνημείων της φύσης και των αισθητικών δασών. Η παράγραφος 5 του άρθρου 3 του Ν. 998/1979 είναι ιδιαίτερης σημασίας, λόγω του ότι για πρώτη φορά γίνεται ρητή μνεία στις αναδασωτέες ή δασωτέες εκτάσεις, οι οποίες υποχρεωτικά θεωρούνται δάση και δασικές εκτάσεις και, επομένως, υπάγονται στις ρυθμίσεις της δασικής νομοθεσίας. Συνάγεται από τη διάταξη αυτή ότι η διαπίστωση του δασικού χαρακτήρα μιας έκτασης δεν συνιστά αντικείμενο διαδικασίας που εξελίσσεται σε παρόντα μόνο χρόνο, αλλά ανάγεται και στο παρελθόν, οπότε διερευνάται εάν αυτή καλυπτόταν συνολικά ή σποραδικά από άγρια ξυλώδη φυτά, τα οποία αποτελούν μια οργανική ενό-

τητα, αλλά η κάλυψη αυτή εξήλιπε λόγω καταστροφής, παράνομης αλληλαγής χρήσης, αποψίλωσης κ.λπ.

Η διαχείριση των **δημόσιων δασών**, όσον αφορά στην εκμετάλλευσή τους, έχει το εξής περιεχόμενο: εκμετάλλευση με ανάληψη από μισθωτές για αυστηρά καθοριζόμενες περιπτώσεις (μικροϋλοτόμους, μικροεπαγγελματίες, δημόσιες υπηρεσίες, σιδηροδρόμους, μονές για την κάλυψη των αναγκών τους ή δασικούς συνεταιρισμούς εργασίας), απευθείας από το κράτος με ανάθεση στα οικεία Δασαρχεία, είτε για σκοπούς πρότυπης εκμετάλλευσης είτε για την κάλυψη αναγκών του κράτους ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή της βιομηχανίας.

Η διαχείριση των **ιδιωτικών δασών**, επί των οποίων το κράτος ασκεί επιτήρηση, αφορά στην επιβολή συγκεκριμένων υποχρεώσεων των ιδιοκτητών για την εκπόνηση τεχνικών έργων, σύμφωνα με τα εγκεκριμένα δασοπονικά σχέδια ή τις μελέτες και τα σχετικά προγράμματα της δασικής υπηρεσίας.

Τα **δημοτικά και κοινοτικά δάση** και οι δασικές εκτάσεις είναι αντικείμενο διαχείρισης των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων και η εκμίσθωση πραγματοποιείται με δημοπρασία επί τη βάση **δασοπονικού διαχειριστικού σχεδίου ή έκθεσης ή πίνακα υλοτομίας (καταρτίζονται από το τοπικό Δασαρχείο)**. Ανάλογες ρυθμίσεις ισχύουν για τη διαχείριση των **συνεταιριστικών δασών** και των **ειδικών κατηγοριών δασών** (προστατευτικά, παραμεθόρια). Η διαχείριση των **εθνικών δρυμών, των αισθητικών δασών και των διατηρητέων μνημείων** της φύσης προβλέπεται και από το εθνικό δίκαιο [ΝΔ 86/1969, Ν. 1650/1986, Ν. 3044/2002], ενώ όσες από τις προστατευόμενες περιοχές των παραπάνω κατηγοριών υπάγονται στο δίκτυο Natura 2000 προστατεύονται και από το κοινοτικό δίκαιο με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ ή με την Οδηγία 79/409/ΕΟΚ.

Παραχωρήσεις δασών και δασικών εκτάσεων προβλέπονται για την εξυπηρέτηση διαφόρων σκοπών⁴⁸. Έτσι, σύμφωνα με τις διατάξεις της **αγροτικής νομοθεσίας**, είναι δυνατή η παραχώρηση όσων δασικών εκτάσεων κρίνονται κατάλληλες από μορφολογική και εδαφολογική άποψη για αγροτική εκμετάλλευση και αυτή προέχει για την εθνική οικονομία. Το ίδιο ισχύει στην περίπτωση που αυτές κρίνονται κατάλληλες, σύμφωνα με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, για τη δημιουργία νέων ή για την επέκταση παλαιών οικισμών, εφόσον η χρήση αυτή εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον, ή στην περίπτωση που είναι από τις πλέον άγονες. Ύστερα από τη γνώμη του αρμόδιου Δασάρχη, παραχωρούνται για διάφορους σκοπούς (ίδρυση ή επέκταση επιχειρήσεων ή γεωργικών εγκαταστάσεων, σταθμών ηλεκτροπαραγωγής κ.λπ.). Τέλος, προβλέπεται και μια σειρά περαιτέρω λόγων παραχώρησης των δημόσιων δασικών εκτάσεων, κατά κυριότητα ή κατά χρήση, για ορισμένο χρόνο⁴⁹.

Νόμος⁵⁰ προβλέπει τις κατ' εξαίρεση επιτρεπτές επεμβάσεις στα δάση και στις δασικές εκτάσεις, στις οποίες ανήκουν η -υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις- κατασκευή μεγάλων δημοσίων έργων, έργων υποδομής για την εγκατάσταση δικτύων ηλεκτρισμού και δικτύων μεταφοράς-διανομής φυσικού αερίου και πετρελαϊκών προϊόντων, καθώς και η κατασκευή στρατιωτικών εγκαταστάσεων. Η πραγματοποίηση νέων ή η επέκταση, ο εκσυγχρονισμός ή η μετεγκατάσταση έργων ή δραστηριοτήτων απαιτούν έκδοση συγκεκριμένων διοικητικών πράξεων, κατά περίπτωση, οι οποίες προβλέπονται στη διαδικασία έκδοσης Αποφάσεων Περιβαλλοντικών Όρων (βλ. Μέρος Α', Κεφάλαιο 2).

48. Άρθρο 13 του Ν. 1734/1987.

49. Άρθρο 13, παρ. 2β του Ν. 1734/87.

50. Άρθρο 45 του Ν. 998/79.

Μέχρι την ψήφιση του νόμου 998/1979 για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων, ο οποίος με ρητή διάταξη υπήγαγε στο προστατευτικό του καθεστώσ τα εντός πόλεων και οικισμών πάρκα και άλση, η νομολογία του ΣτΕ δεν είχε προβεί σε διευρυμένη ερμηνεία του άρθρου 24, παρ.1 του Συντάγματος. Την εξομείωση των πάρκων και αλσών που βρίσκονται σε κοινόχρηστο χώρο εντός εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου, με τα δάση και τις δασικές εκτάσεις και την ιδιαίτερη συνταγματική προστασία που αυτά απολαμβάνουν, εφαρμόζει το ακυρωτικό δικαστήριο με τη σημαντικότερη απόφαση 1118/93, οριοθετώντας το κανονιστικό περιεχόμενο των συνταγματικών διατάξεων και των διατάξεων του κοινού νομοθέτη για την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων. Η επέκταση και στο οικιστικό ή αστικό περιβάλλον της συνταγματικής προστασίας που απορρέει από το συνδυασμό των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 24 Σ, καθώς και η σύνδεση της προστασίας του περιβάλλοντος με την προστασία της υγείας και της ποιότητας ζωής στις σύγχρονες πόλεις, αλλά και η παρεχόμενη συνταγματική προστασία των ζωτικών παραγόντων του αστικού περιβάλλοντος (που είναι οι ελεύθεροι κοινόχρηστοι χώροι πρασίνου, στους οποίους μάλιστα προσδόθηκε ο επιτυχής όρος των «απαραίτητων για την υγεία των ανθρώπων υποκατάστατων του φυσικού περιβάλλοντος»), εμφανίζονται στην απόφαση ΣτΕ 2242/94. Ο ακυρωτικός δικαστής ανάγει σε ύψιστη προτεραιότητα την προστασία της ποιότητας του αστικού περιβάλλοντος, η οποία συνίσταται στην επιτακτική ανάγκη προστασίας των ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων πρασίνου, των οποίων επιχειρείται εμφανώς ή συγκεκαλυμμένα η φαλκίδευση για την επιδίωξη άλλων δημόσιων σκοπών, εξαιτίας του υπέρογκου κόστους των απαλλοτριώσεων.

10.2.6

ΑΚΥΡΩΤΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

Για την προστασία των δασών, λ.χ. από επεμβάσεις χωρίς καθόλου ή με ελλιπείς περιβαλλοντικές μελέτες ή χωρίς γνωμοδοτήσεις των αρμόδιων δασικών υπηρεσιών, μπορούν οι πολίτες να προσφύγουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την ακύρωση των διοικητικών αποφάσεων έγκρισης έργων. Η νομολογία του δικαστηρίου δέχεται ότι, τόσο ο πολίτης όσο και οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, μπορούν να προσφύγουν επιδιώκοντας την προστασία του δάσους εν γένει.

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

■ Διαμόρφωση πολιτικής για τα δάση

- Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (πρώην Υπουργείο Γεωργίας)

Η Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, στην οποία υπάγεται η Διεύθυνση Προστασίας Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, έχει την ευθύνη για τη χάραξη πολιτικής για τα δάση.

- Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ

Η αρμοδιότητα του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ σε θέματα δασών περιορίζεται στη διαχείριση δασικών περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενες βάσει του Ν. 1650/1986 (βλ. σχετικό κεφάλαιο για τις προστατευόμενες περιοχές).

■ Δασική διαχείριση, προστασία και φύλαξη

- Διευθύνσεις Δασών Περιφέρειας
- Επιθεωρήσεις Δασών Περιφέρειας
- Διευθύνσεις Δασών Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων
- Δασαρχεία και Δασονομεία
- Διευθύνσεις Αγροφυλακής
- Πυροσβεστική Υπηρεσία

■ Επίλυση διαφορών

Επληίψει δασικών χαρτών, Δασολογίου και Κτηματολογίου, η προδικαστική επίλυση των διαφορών που ανακύπτουν σχετικά με το καθεστώς ιδιοκτησίας ή χαρακτηρισμού δασών και δασικών περιοχών αποτελεί αντικείμενο των παρακάτω οργάνων:

- Πρωτοβάθμιες και δευτεροβάθμιες Επιτροπές Επίλυσης Δασικών Αμφισβητήσεων
- Συμβούλια Ιδιοκτησίας Δασών (άρθρο 8 του Ν. 998/1979)

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ ΣΤΟΝ ΠΑΡΝΩΝΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ) διερεύνησε τις διοικητικές διαδικασίες με τις οποίες προωθήθηκε η αδειοδότηση και χωροθέτηση έργων οδοποιίας και εγκαταστάσεων αιολικού σταθμού μέσα σε περιοχή του Ν. Πάρνωνα (Δήμοι Ζάρακα και Νιάτων Λακωνίας) χαρακτηρισμένη επίσημα, με πράξη χαρακτηρισμού του Δασαρχείου Μολάων, ως «δάσος», αλλά και (κατά ένα μεγάλο μέρος) ως «Ζώνη Ειδικής Προστασίας» (ΖΕΠ) για την άγρια орνιθοπανίδα, ενταγμένη στο δίκτυο NATURA 2000.

Ο ΣτΠ διατύπωσε ερωτήματα σχετικά με την επάρκεια της προστασίας του δασικού οικοσυστήματος και δη του βιοτόπου των άγριων πτηνών από τις σχεδιαζόμενες και αδειοδοτούμενες επεμβάσεις. Η Αρχή επισήμανε ότι εσφαλμένα η Διοίκηση δεν συντάξε ειδική ορνιθολογική μελέτη και ειδική δασοτεχνική μελέτη. Επίσης, ο ΣτΠ επισήμανε, με βάση και την ειδική για τους αιολικούς σταθμούς νομολογία του ΣτΕ, την υποχρέωση της πολιτείας να εντάσσει τη χωροθέτηση και αδειοδότηση των έργων δημιουργίας τους σε ευρύτερο χωροταξικό σχεδιασμό, καθώς και να μεριμνά παράλληλα για την ελάχιστη δυνατή απώλεια δασικού πλούτου. Η Αρχή κατέληξε ότι, με δεδομένο το εύρος της επέμβασης και βάσει των σχετικών προτάσεων των δασικών υπηρεσιών, απαιτείται η επανεξέταση της περίπτωσης από τη Διοίκηση μέχρι να τεθεί σε ισχύ το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τις ΑΠΕ και, σε κάθε περίπτωση, η σύνταξη ειδικής ορνιθολογικής και δασοτεχνικής μελέτης να γίνει πριν από τις περαιτέρω επεμ-

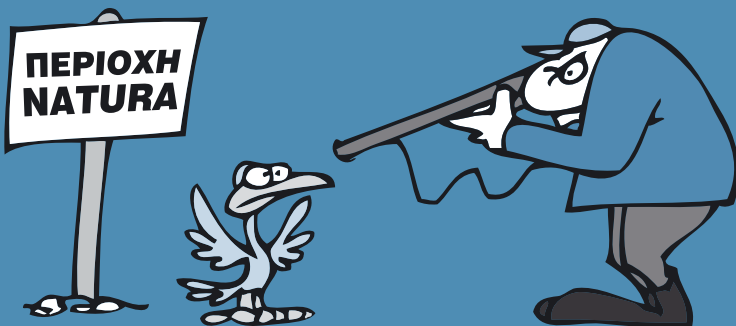
βάσεις, π.χ. επιμέρους έργα οδοποιΐας, στην κρίσιμη περιοχή. Η Διεύθυνση Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ παρέσχε διευκρινίσεις για την αρχική εμπλοκή της Διεύθυνσης στην αξιολόγηση των έργων, καθώς και για το γενικότερο χωροταξικό σχεδιασμό των αιολικών εγκαταστάσεων από το Υπουργείο, και η υπόθεση εκκρεμεί ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

11

Προστασία βιοποικιλότητας

Κωνσταντίνος Σγάγιος
Ελευθερία Μαυρομάτη
Μαρία Ψαλλάκη

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Ως προστατευόμενη περιοχή νοείται η οριοθετημένη χερσαία/υδάτινη έκταση, με ιδιαίτερα φυσικά, οικολογικά/τοπικά χαρακτηριστικά, η οποία θεσμοθετείται ως αντικείμενο διαχείρισης για τη διατήρηση και κατάλληλη αξιοποίησή τους. Η κήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης διασφαλίζει κυρίως την εξέλιξη-ισορροπία των οικοσυστημάτων και τη βελτίωση-αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, ενώ συμβάλλει στη συγκράτηση των εδαφών, στην αντιμετώπιση της ρύπανσης και στη σταθερότητα του μικροκλίματος.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ι. Περιοχές προστατευόμενες βάσει της εθνικής νομοθεσίας

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών⁵¹:

- α) Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης,
- β) Περιοχές προστασίας της φύσης,
- γ) Εθνικά Πάρκα,
- δ) Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί/τοπία/στοιχεία του τοπίου,
- ε) Περιοχές οικοανάπτυξης.

Ειδικά όσον αφορά στα εθνικά πάρκα, όταν αυτά αποτελούνται από δασικές εκτάσεις ή θαλάσσιες περιοχές, μπορούν να χαρακτηρίζονται, αντίστοιχα, ως Εθνικός Δρυμός ή ως Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο⁵².

51. Βλ. άρθρο 19 Ν. 1650/1986, όσον αφορά στη θέσπιση κατηγοριών, στο περιεχόμενο προστασίας και στις επιτρεπόμενες δραστηριότητες.

52. Για κηρυγμένα Εθνικά Πάρκα, Πάρκα Προστασίας της Φύσης, Περιοχές Οικοανάπτυξης, βλ. ενότητα ιν.

Για την κήρυξη μιας περιοχής ως προστατευόμενης απαιτείται η εκπόνηση **Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης** (ΕΠΜ)⁵³.

Λοιπές κατηγορίες⁵⁴:

- α)** Εθνικοί Δρυμοί (έχουν κηρυχθεί 10 Εθνικοί Δρυμοί)⁵⁵,
- β)** Αισθητικά Δάση (έχουν χαρακτηριστεί 19 περιοχές),
- γ)** Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης (έχουν κηρυχθεί 51 περιοχές και είδη χλωρίδας),
- δ)** Καταφύγια Άγριας Ζωής.

Η υπαγωγή μιας περιοχής σε καθεστώς προστασίας βάσει των διατάξεων του Δασικού Κώδικα τελεί υπό την έγκριση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης. Εξαιρέση αποτελούν τα Καταφύγια Άγριας Ζωής του άρθρου 57 του Ν. 2637/1998, των οποίων ο χαρακτηρισμός ανήκει στην αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Στην πράξη, η κήρυξη προστατευόμενων περιοχών κατά τις διατάξεις του Δασικού Κώδικα έχει ατονήσει μετά την ψήφιση του Ν. 1650/1986, που εισήγαγε στο εθνικό δίκαιο τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών της Διεθνούς Ένωσης για την Προστασία της Φύσης (IUCN).

53. Η παραπάνω μελέτη απογράφει τις φυσικές, κοινωνικές, οικονομικές και άλλες παραμέτρους της υπό μελέτη περιοχής (με την αναγκαία δημιουργία ζωνών), καθώς και τους γενικούς όρους και περιορισμούς όσον αφορά στις παραγωγικές και άλλες δραστηριότητες, με κριτήριο τις οικολογικές απαιτήσεις των τύπων οικοτόπων και των ειδών με σημαντική παρουσία στην περιοχή μελέτης. Τα τμήματα των προστατευόμενων περιοχών με ιδιαίτερη φυσική αξία αποτελούν συνήθως κεντρικό τμήμα μιας περιοχής, στην οποία τα αναγκαία μέτρα προστασίας κλιμακώνονται κατά ζώνες.

54. Βλ. Ν. 996/1971 και Ν. 177/1975, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2637/1998 σχετικά με το περιεχόμενο προστασίας.

55. Για Εθνικούς Δρυμούς, Αισθητικά Δάση και Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης που έχουν κηρυχθεί, βλ. ενότητα iv.

ii. Δίκτυο Natura 2000

Έχει δημιουργηθεί συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών⁵⁶ με την ονομασία «Natura 2000», αποτελούμενο από τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ - Οδηγία 92/43/ΕΟΚ) και από τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας της ορνιθοπανίδας (ΖΕΠ - Οδηγία 79/409/ΕΟΚ)⁵⁷.

Η Ελλάδα έχει εντάξει στο δίκτυο 239 ΤΚΣ και 151 ΖΕΠ⁵⁸.

Οι δραστηριότητες στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 ρυθμίζονται μέχρι σήμερα από την εθνική νομοθεσία. Τα επιτρεπόμενα έργα και οι δραστηριότητες εντός των συγκεκριμένων περιοχών εγκρίνονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ, κατόπιν εκτίμησης, στο πλαίσιο της

- 56.** Σημειώνεται ότι περιοχές που προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία μπορούν, παράλληλα, να έχουν ενταχθεί, εν μέρει ή και συνολικά, στο δίκτυο Natura.
- 57.** Για τον προσδιορισμό των ΤΚΣ λαμβάνονται υπόψη οι τύποι φυσικών οικοτόπων και τα είδη χλωρίδας και πανίδας που αναφέρονται στα Παραρτήματα I και II της Οδηγίας, καθώς και τα κριτήρια του Παραρτήματος III της ίδιας Οδηγίας. Ως ΖΕΠ χαρακτηρίζονται κυρίως τα εδάφη που είναι πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα Οδηγία (βλ. περαιτέρω για κριτήρια χαρακτηρισμού: Οδηγία 79/409/ΕΟΚ). Η ένταξη των ΤΚΣ στο δίκτυο Natura πραγματοποιείται ύστερα από επιστημονική αξιολόγηση και διαπραγμάτευση μεταξύ των κρατών-μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ οι ΖΕΠ εντάσσονται στο Δίκτυο αμέσως μετά το χαρακτηρισμό τους και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 6, παρ. 2, 3, 4 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΚ.
- 58.** Οι καταρτισθέντες κατάλογοι περιοχών παρουσιάζουν μεταξύ τους χωρικές επικαλύψεις. Αναφέρεται ότι 31 τόποι έχουν οριστεί ταυτόχρονα ως ΖΕΠ και έχουν προταθεί και ως ΤΚΣ. Ο κατάλογος των ΤΚΣ, όσον αφορά στη μεσογειακή ζώνη, στην οποία ανήκει εξ ολοκλήρου η Ελλάδα, οριστικοποιήθηκε και δημοσιεύθηκε στην επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τεύχος με αριθμό L259 vol. 49 21/9/06 (διαθέσιμος στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l28076.htm>).

ΜΠΕ, των πιθανών επιπτώσεών τους στις συγκεκριμένες οικολογικές αξίες (ενδιαστήματα ειδών ή τύπους οικοτόπων), για τις οποίες οι περιοχές έχουν ενταχθεί σε καθεστώς προστασίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει εκδώσει μη δεσμευτικούς οδηγούς ερμηνείας του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαστήματα. Ειδικότερα, έχουν εκδοθεί με χρονολογική σειρά:

α) γενικός οδηγός ερμηνείας των επιμέρους παραγράφων του σχετικού άρθρου, ο οποίος παρέχει στα κράτη-μέλη κατευθυντήριες γραμμές τόσο για την ερμηνεία ορισμένων βασικών εννοιών, χρησιμοποιούμενων στο ίδιο άρθρο⁵⁹, όσο και για την εφαρμογή των διατάξεων αυτού,

β) εξειδικευμένος οδηγός ερμηνείας των παραγράφων 3 και 4 του παραπάνω άρθρου, ο οποίος παρέχει μεθοδολογικές κατευθύνσεις για την αξιολόγηση σχεδίων και έργων που μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις περιοχές Natura⁶⁰,

γ) εκτενής οδηγός ερμηνείας της παραγράφου 4 του άρθρου 6, ο οποίος αποσαφηνίζει περαιτέρω το εννοιολογικό περιεχόμενο των όρων της κατ' εξαίρεση έγκρισης έργων και σχεδίων στις παραπάνω περιοχές⁶¹.

59. Ο οδηγός εκδόθηκε το έτος 2000 και είναι προσβάσιμος στον ιστότοπο της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/provision_of_art6_en.pdf

60. Ο οδηγός, ο οποίος δεν έχει ακόμα μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα, εκδόθηκε το Νοέμβριο του έτους 2001 και είναι διαθέσιμος στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/natura_2000_assess_en.pdf

61. Ο οδηγός, ο οποίος δεν έχει ακόμα μεταφραστεί στην ελληνική γλώσσα, εκδόθηκε τον Ιανουάριο του έτους 2007 και είναι διαθέσιμος στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/docs/art6/guidance_art6_4_en.pdf

Χάρτες για τις περιοχές του δικτύου διανέμονται στους ενδιαφερόμενους πολίτες από τις Διευθύνσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας των Περιφερειών, από τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, από τις αρμόδιες υπηρεσίες των κεντρικών Υπουργείων και από τη βιβλιοθήκη του ΥΠΕΧΩΔΕ.

iii. Περιοχές προστατευόμενες βάσει διεθνών συμβάσεων και πρωτοβουλιών

- Υγρότοποι Ραμσάρ

Η Ελλάδα έχει ορίσει δέκα υγροτόπους που περιλαμβάνονται στον κατάλογο της συνθήκης Ραμσάρ⁶² (όλοι προστατεύονται από την εθνική νομοθεσία και μεγάλα τμήματά τους ή ολόκληροι περιλαμβάνονται στο ευρωπαϊκό δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000).

- Περιοχές προστατευόμενες βάσει της Σύμβασης της Βαρκελώνης

Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου 4 της Σύμβασης, για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών και τη διατήρηση των φυσικών τοπίων/πόρων της Μεσογείου, έχουν χαρακτηριστεί εννέα περιοχές ως ειδικά προστατευόμενες⁶³.

- Αποθέματα Βιόσφαιρας

Στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» έχουν ενταχθεί ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου και ο Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς (Πρόγραμμα UNESCO «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα»). Οι περιοχές δεν παρακολουθούνται, καθώς η Εθνική Επιτροπή «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» (ΜΑΒ) που είχε ιδρυθεί για την παρακολούθησή τους είναι **ανενεργή** από το 1999. Υπεύθυνος φορέας για την πιστοποίηση και την ανανέωση της πιστοποίησης των περιοχών είναι το ΥΠΕΧΩΔΕ.

62. Βλ. ενότητα iv.

63. Βλ. Παράρτημα I.

- Ευρωπαϊκό δίκτυο βιογενετικών αποθεμάτων

Ιδρύθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης για τη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης.

Ος βιογενετικά αποθέματα έχουν χαρακτηριστεί δεκαέξι περιοχές⁶⁴.

Υπεύθυνος φορέας για την **πιστοποίηση** και την ανανέωση της πιστοποίησης των περιοχών είναι, κατά κύριο λόγο, το ΥΠΕΧΩΔΕ, το οποίο λειτουργεί συντονιστικά. Αρμοδιότητα για την υλοποίηση των μέτρων προστασίας έχουν, ανάλογα με την περιοχή, οι φορείς διαχείρισης, εφόσον πρόκειται για προστατευόμενη περιοχή, ή οι Περιφέρειες, εφόσον η περιοχή είναι δασική.

iv. Προστατευόμενες περιοχές με ειδικό καθεστώς προστασίας

Εθνικοί Δρυμοί (με βάση το Δασικό Κώδικα): **1.** Πάρνηθας, **2.** Σουβίου, **3.** Πίνδου, **4.** Οίτης, **5.** Πρεσπών, **6.** Βίκου-Αώου, **7.** Σαμαριάς, **8.** Παρνασσού, **9.** Αίνου, **10.** Ολύμπου.

Αισθητικά Δάση (με βάση το Δασικό Κώδικα): **1.** Βάι Λασιθίου, **2.** Αγίου Γεωργίου Καραϊσκάκη Καρδίτσας, **3.** Καισαριανής Αττικής, **4.** Ιωαννίνων, **5.** Φαρσάλων Λάρισας, **6.** Στενής Ευβοίας, **7.** Μογγοστού Κορινθίας, **8.** Όσσας Λάρισας, **9.** Νικοπόλεως-Μύτικα, **10.** Σκιάθου, **11.** Τιθορέας Φθιώτιδος, **12.** Αμυδαλέων Καβάλλας, **13.** Κουρίου-Αημιουρού Μαγνησίας, **14.** Λόφων Κάστρου και Αϊ-Λια Τρικάλων, **15.** Πευκιά Ξυλοκάστρου, **16.** Εθνικής Ανεξαρτησίας Καλαβρύτων, **17.** Στενών Νέστου Καβάλλας-Ξάνθης, **18.** Λεκανών απορροής Πανεπιστημίου Πατρών, **19.** Κοιλάδας Τεμπών Λάρισας.

64. Βλ. ενότητα iv.

Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης: οι δύο Πλάτανοι του Σχολάριου, το Κλήμα των Καλαβρύτων, το Πεύκο της Νικήτης Χαλκιδικής, ο Πλάτανος στο Γεροπλάτανο Χαλκιδικής, ο Πλάτανος της Βάβδου, ο Πλάτανος του Παιουσανία στο Αίγιο, οι Δώδεκα Βρύσες του Αιγίου, οι Πλάτανοι των Κομποτάδων, ο Πλάτανος της Άρτας, ο αειθαλής Πλάτανος της Φαιστού, οι Πλάτανοι της Βέροιας, ο Πλάτανος του Ναυπλίου, ο Φοίνικας του Ναυπλίου, οίτημοι Κρυονερίου, οι Ελιές της Δημιάνης, οι Ελιές του Αλμυροποτάμου, ο Πλάτανος της Δημητσάνας, ο Σφένδαμος του Σιδηροκάστρου, η Ελιά της Καλαμάτας, η Δρυς του Περιθωρίου, η Συστάδα Δρυός και Φράξου Μουριών, η Δρυς στις Κορφές Ηρακλείου, οι Βελανιδιές στην Καλαμιά Αιγίου, η Δρυς της Δόριζας Αρκαδίας, ο Πλάτανος Βλάτου Χανίων, το Δάσος Δενδροκέδρων στην Κυνουρία Αρκαδίας, ο Πλάτανος της Αγ. Μαρίας Φθιώτιδας, οι Πλάτανοι της Λαμίας, το Δάσος Οξιás στο Πευκωτό Πέλλης, το Δάσος Οξιás στην Τσίχλα Χαϊντού, το Παρθένο Δάσος της Κεντρικής Ροδόπης, το νησί Πιπέρι, ο Πλάτανος στην Ελαία Θεσπρωτίας, η Φτελιά της Ανδρόνας Καλαμπάκας, ο αειθαλής Πλάτανος των Αζωγυρών, το κρητικό Κεφαλάνθηρο στις Καμάρες Ηρακλείου, ο Πλάτανος του Αγ. Φλώρου Μεσσηνίας, το απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου, ο Πλάτανος του Ιπποκράτη, ο Πλάτανος της Απολλωνίας, ο Πλάτανος της Πλατανιώτισσας Καλαβρύτων, το Δάσος του Λεσινίου, ο Πλάτανος της Αγ. Λαύρας Καλαβρύτων, υπόλειμμα υδροχαρούς Δάσους στην Ιστιαία Εύβοιας, ο Σφαγνώνας στο δάσος του Λαιηιά, το Δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων στο νησί Σαπιέντζα, το μικτό Δάσος Προμάχων-Λυκοστόμου Αριδαίας, το φυσικό Δάσος κυπαρισσίου στον Έμπωνα, το μικτό Δάσος του Γράμμου, το Κυπαρίσσι της Πρασιάς.

Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας (Ραμσάρ): **1.** Δέλτα Έβρου, **2.** Λίμνη Βιστονίς, Πόρτο Λάγος, Λίμνη Ισμαρίς και γειτονικές λιμνοθάλασσες, **3.** Δέλτα Νέστου και γειτονικές λιμνοθάλασσες, **4.** Λίμνες Βόλβη και Κορώνεια, **5.** Λίμνη Κερκίνη, **6.** Δέλτα Αξιού, Εκβολή Λουδία, Δέλτα Αλιάκμονα, **7.** Λίμνη Μικρή Πρέσπα, **8.** Αμβρακικός κόλπος, **9.** Λιμνοθάλασσα Μεσολλογίου, **10.** Λιμνοθάλασσα Κοτυχίου.

Κηρυγμένα Εθνικά Πάρκα, Πάρκα Προστασίας της Φύσης, Περιοχές Οικοανάπτυξης (άρθρα 18 έως 21 του Ν. 1650/1986):

α) Εθνικά Πάρκα Υγροτόπου Δέλτα Έβρου, Υγροτόπου λίμνης Κερκίνης, Δαδιάς-Λευκίμμης Σουφλίου, Λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου-Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου-Ευήνου-νήσων Εخينάδων, Βόρειας Πίνδου, Υγροτόπων λιμνών Κορώνειας-Βόλβης και Μακεδονικών Τεμπών, Σχινιά-Μαραθώνα Αττικής, Χελμού-Βουραϊκού, Δρυμού Αίνου, Δρυμού Παρνασσού, Δρυμού Οίτης, **β)** Εθνικά θαλάσσια Πάρκα Ζακύνθου και Αλοννήσου-Βορείων Σποράδων, **γ)** Περιοχές Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων (ακύρωση της ΚΥΑ με την απόφαση του ΣτΕ Ε' 3595/2007), **δ)** Πάρκο Προστασίας της Φύσης Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά.

Επίσης: Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας (κήρυξη με βάση την πολεοδομική νομοθεσία).

Κηρυγμένα Βιογενετικά Αποθέματα Ελλάδας:

α) Φυσικά Μνημεία: δάσος Λεσινίου, δάσος αείφυλλων πλατάνων νήσου Σαπιέντζα, δάσος οξιάς Τσίχλας Χαϊντού Ξάνθης, μικτά δάση Αλμωπίας Αριδαίας, Κυπαρισσίου Έμπωνα Ρόδου, Γράμμου,

β) Εθνικοί Δρυμοί: Ολύμπου, Οίτης, Πρεσπών, Σαμαριάς, Πίνδου, Αίνου,

γ) Παρθένα Δάση: Κεντρικής Ροδόπης, Παρανεστίου,

δ) Αισθητικό Δάσος Κουρί-Αλμυρού,

ε) Κόλπος Λαγανά

11.2

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΕΙΔΗ

11.2.1

ΕΙΔΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Ο **Δασικός Κώδικας (ΝΔ 86/69)** προβλέπει την απαγόρευση της αιχμαλωσίας, μεταφοράς, εισαγωγής και εξαγωγής των εγχώριων ωδικών πτηνών/ζωντανών θηραμάτων και κυρώσεις για τη λαθροθηρία.

Ο **Αθλιευτικός Κώδικας (ΠΔ 420/70)** προβλέπει:

- α)** όρους/περιορισμούς στην αλιεία και ανάλογες κυρώσεις,
- β)** την έκδοση ΠΔ για την προστασία των ιχθυοαποθεμάτων και άλλων υδρόβιων ειδών και την ισορροπία των υδάτινων οικολογικών συστημάτων.

Το **ΠΔ 67/81** κηρύσσει προστατευόμενα 775 είδη αυτοφυούς χλωρίδας και 225 είδη άγριας πανίδας και επιβάλλει απαγορεύσεις κακοποίησης, εμπορίας, θήρας κ.λπ.⁶⁵

11.2.2

ΕΙΔΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η **Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (ΚΥΑ 414985/85)** αποβλέπει στην προστασία όλων των ειδών άγριων πτηνών, συμπεριλαμβανομένων των αβγών, των φωλιών και των ενδαιτημάτων τους, με τη συντήρηση των τελευταίων, τη δημιουργία ζωνών προστασίας και βιοτόπων⁶⁶ και την αποκατάσταση αυτών.

65. Βλ. επίσης Ν. 1197/1981 για την προστασία των ζώων συντροφιάς, εργασίας και εκτροφών.

66. Θεσπίζονται μέτρα ειδικής προστασίας των ενδαιτημάτων για ορισμένα είδη πτηνών που καθορίζονται στην Οδηγία (Παράρτημα Ι), καθώς και για τα αποδημητικά είδη.

Καθιερώνεται γενικό καθεστώς προστασίας όλων των ειδών των πτηνών⁶⁷.

Η **Οδηγία 86/609/ΕΟΚ** αφορά στην προσέγγιση των νομοθετικών κανονιστικών/διοικητικών διατάξεων των κρατών-μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς/επιστημονικούς σκοπούς.

Η **Οδηγία 99/22/ΕΚ** αποσκοπεί στη διατήρηση άγριων ζώων σε ζωολογικούς κήπους.

ΕΙΔΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

11.2.3

Η Ελλάδα έχει κυρώσει με νόμους **Διεθνείς Συμβάσεις** (Βέρνης, Ουάσιγκτον/CITES, Ρίο ντε Τζανέιρο, Βόννης, Βαρκελώνης), με τις οποίες:

- α)** απαριθμούνται και καθορίζονται τα προστατευόμενα είδη χλωρίδας και πανίδας,
- β)** θεσπίζονται μέτρα διασφάλισης και παρακολούθησής τους και προσδιορίζονται οι απαγορεύσεις, οι όροι και οι αρχές κατοχής, θήρας, εμπορίας, εκτροφής και φύλαξης.

67. Συγκεκριμένα, απαγορεύεται: α) η εκ προθέσεως θανάτωση ή σύλληψη των ειδών πτηνών που καλύπτονται από τις Οδηγίες· επιτρέπεται, ωστόσο, η θήρα ορισμένων ειδών υπό τον όρο ότι οι χρησιμοποιούμενες μέθοδοι σέβονται ορισμένες αρχές (ορθολογική και ισορροπημένη χρησιμοποίηση, θήρα εκτός των περιόδων αποδημίας ή αναπαραγωγής, απαγόρευση μεθόδων μαζικής ή μη επιλεκτικής θανάτωσης ή σύλληψης), β) η καταστροφή, φθορά και συλλογή φωλιών και αβγών, γ) η σκόπιμη ενόχληση των πτηνών και δ) η κατοχή των συγκεκριμένων ειδών. Απαγορεύονται, επίσης, πλην των προβλεπόμενων εξαιρέσεων για ορισμένα θηρέυσιμα είδη, η πώληση, μεταφορά για πώληση, κατοχή για πώληση και διάθεση για πώληση ζώντων ή νεκρών πτηνών, καθώς και οποιοδήποτε τμήματος ή προϊόντος προερχόμενου από πτηνό.

11.2.4

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΙΔΗ

Ως πλέον απειλούμενα θαλάσσια είδη στην Ελλάδα έχουν καταγραφεί:

α) Το **Ρινοδέλφιο** (*Tursiops truncatus*),

β) Η **Μεσογειακή Φώκια** (*Monachus monachus*) και η **θαλάσσια Χελώνα** (*Caretta caretta*), που βρίσκουν καταφύγιο αντίστοιχα στα Εθνικά Θαλάσσια Πάρκα των Σποράδων και της Ζακύνθου, στα οποία έχουν καταγραφεί αρκετά άλλα σημαντικά είδη θαλάσσιων χλωρίδας και πανίδας.

Ο πολίτης καλεί ατελώς στο τηλ. 191, αν εντοπίσει τραυματισμένο ή νεκρό προστατευόμενο θαλάσσιο είδος. Η πλησιέστερη δασική υπηρεσία επιλαμβάνεται σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες (λιμενικές αρχές, κτηνιατρική υπηρεσία) και με ΜΚΟ που έχουν λάβει ειδική άδεια περίθαλψης τραυματισμένων ζώων της άγριας πανίδας⁶⁸.

68. Ενδεικτικά, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις Αρχέλων και ΜΟπ έχουν τέτοια άδεια και διαθέτουν εγκαταστάσεις για να περιθάλπουν θαλάσσιες χελώνες και φώκιες αντίστοιχα.

ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΠ

Η ουσιαστική προστασία μιας περιοχής διασφαλίζεται με την κατοχύρωση του νομικού πλαισίου και με την ολοκληρωμένη διαχείρισή της. Το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και η πρακτική εμπειρία προσφέρουν τα ακόλουθα εργαλεία διαχείρισης :

Σύσταση Φορέων Διαχείρισης

Για 27 περιοχές που έχουν κηρυχθεί ως προστατευόμενες έχουν συσταθεί και λειτουργούν ισάριθμοι **Φορείς Διαχείρισης** (στο εξής: ΦΔ), οι οποίοι είναι ΝΠΙΔ εποπτευόμενα από το ΥΠΕΧΩΔΕ⁶⁹.

Οι ΦΔ καταρτίζουν κανονισμούς λειτουργίας⁷⁰ υπηρεσιών, προμηθειών και οικονομικής διαχείρισης, καθώς και πενταετή σχέδια διαχείρισης του προστατευτέου αντικειμένου⁷¹.

Οι προστατευόμενες περιοχές για τις οποίες έχει συσταθεί Φορέας Διαχείρισης του άρθρου 15 του Ν. 2742/1999 είναι οι εξής: Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, Εθνικό Πάρκο Σχινιά -Μαραθώνα, Περιοχή Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων, Εθνικό θαλάσσιο Πάρκο Αθοννήσου-Β. Σποράδων, Εθνικό Πάρκο Λιμνών Κορώνειας-Βόλθης, Εθνικό Πάρκο Β. Πίνδου (Εθνικών Δρυμών Βίκου-Αώου και Πίνδου), Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμ-

69. Το ΥΠΕΧΩΔΕ ορίζει τα μέλη των διοικητικών συμβουλίων των φορέων διαχείρισης.

70. Οι κανονισμοί λειτουργίας, οι οποίοι υπόκεινται σε έγκριση από τον Υπουργό ΠΕΧΩΔΕ, καθορίζουν τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων και εξειδικεύουν, σε συνέχεια του νομοθετήματος κήρυξης των ΠΠ, τους γενικούς όρους και περιορισμούς άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων.

71. Βλ. άρθρο 15 του Ν. 2742/1999, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 13 του Ν. 3044/2002, και άρθρο 21 του Ν. 1650/1986, όσον αφορά στην ίδρυση και στις αρμοδιότητες των φορέων διαχείρισης.

μης-Σουφλίου, Εθνικό Πάρκο Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπου Κερκίνης, Εθνικό Πάρκο Δέλτα Έβρου, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Αμβρακικού, Περιοχή Οικοανάπτυξης Κάρλας-Μαυροβουνίου-Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου, Περιοχή Οικοανάπτυξης Όρους Πάρωνα και Υγροτόπου Μουστού, Εθνικό Πάρκο Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αηλιάκμονα, Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων Κοτυχίου-Στροφυλιάς, Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (Δέλτα Νέστου-Βιστονίδας-Ισμαρίδας), Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πρεσπών, Περιοχή Οικοανάπτυξης Ολύμπου Καρπάθου-Σαρίας, Εθνικό Πάρκο Χελμού-Βουραϊκού, Πάρκο Προστασίας της Φύσης Στενών και εκβολών των ποταμών Αχέροντα και Καλαμά, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Αίνου, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Οίτης, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Παρνασσού, Περιοχή Οικοανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης, Εθνικό Πάρκο Δρυμών Σαμαριάς και Λευκών Ορέων, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Ολύμπου, Εθνικό Πάρκο Δρυμού Πάρνηθας.

Σχέδια Διαχείρισης

Με τα Σχέδια Διαχείρισης προσδιορίζονται, στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων που τίθενται στα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης, στα οποία εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, τα έργα και προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησής τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους. Σχέδια Διαχείρισης καταρτίζονται και για τα προστατευόμενα είδη της κληρίδας και πανίδας, καθώς και για τους οικοτόπους που προστατεύονται από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών προωθείται και μέσω των Ειδικών Χωροταξικών Σχεδίων, των Δασικών Διαχειριστικών Σχεδίων και των σχετικών αγροπεριβαλλοντικών μέτρων. Την εφαρμογή των παραπάνω σχεδίων παρακολουθούν ειδικές υπηρεσίες (π.χ. Διευθύνσεις Δασών και Δασαρχεία).

Σύστημα Επιστημονικής Παρακολούθησης (ΣΕΠ)

Το ΣΕΠ είναι αναγκαίο για τη διαμόρφωση, από τον αρμόδιο ΦΔ, πλήρους εικόνας όσον αφορά στην κατάσταση μιας ΠΠ⁷², διαρκεί όσο και η διαχείρισή της και πρέπει να υποβάλλεται τακτικά σε αξιολόγηση και αναπροσαρμογή στις διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες⁷³.

Το ΣΕΠ είναι το βασικό και πλέον κρίσιμο εργαλείο επιστημονικής υποστήριξης όλων των διαχειριστικών αποφάσεων, τις οποίες καλείται να λάβει ο οικείος ΦΔ, ενώ παρέχει, διαρκώς, ιδιαίτερα σημαντικές πληροφορίες για την αξιολόγηση όλων των προτεινόμενων έργων ή δραστηριοτήτων στην προστατευόμενη περιοχή.

Στην Ελλάδα εφαρμόζονται ΣΕΠ μόνο στη Δαδιά, στην Κερκίνη, στην Πρέσπα και στα Σεκάνια Ζακύνθου. Οι οικείοι ΦΔ αδυνατούν να φέρουν εις πέρας την εφαρμογή ΣΕΠ, η οποία εξαρτάται, κατά κύριο λόγο, από την πρωτοβουλία και την τοπική επιστημονική παρουσία περιβαλλοντικών οργανώσεων⁷⁴.

72. Στο πλαίσιο του ΣΕΠ, γίνεται λεπτομερής καταγραφή των προστατευόμενων/προστατευτέων στοιχείων, της συνεκτίμησης διαφόρων επιλεγόμενων παραμέτρων και οικολογικών δεικτών και της συλλογής, επεξεργασίας και ερμηνείας επαρκών επιστημονικών δεδομένων και λοιπών στοιχείων (περιβαλλοντικών, κοινωνικών στατιστικών κ.λπ.), έτσι ώστε να διασφαλίζεται: α) η έγκαιρη αναγνώριση των περιβαλλοντικών αλλαγών και των τάσεων εξέλιξης των οικοσυστημάτων και β) η λήψη και η εφαρμογή των αποτελεσματικότερων κάθε φορά προληπτικών διαχειριστικών μέτρων και καταλληλότερων μεθόδων για τη διαφύλαξη όλων των πολύτιμων στοιχείων της ΠΠ (π.χ. παρακολούθηση και καταγραφή του πληθυσμού των προστατευόμενων ειδών, μελέτη των ποικίλων παραγόντων που επηρεάζουν την παρατηρούμενη τάση μείωσής του και χαρτογράφηση των περιοχών στις οποίες εντοπίζεται το συγκεκριμένο πρόβλημα).

73. Ο ολοκληρωμένος σχεδιασμός του ΣΕΠ απαιτεί τη συμμετοχή ειδικών επιστημόνων με εξειδικεύσεις που καλύπτουν όλες τις πτυχές μιας ΠΠ και τη συνεργασία των Φορέων Διαχείρισης, αφενός, με διοικητικούς μηχανισμούς που μπορούν να προσφέρουν πολύτιμη πληροφόρηση σχετικά με το αντικείμενο της παρακολούθησης και, αφετέρου, με πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα ή ανεξάρτητους ερευνητές που μπορούν να συνδράμουν με εστιασμένη επιστημονική έρευνα.

74. Οι οργανώσεις πραγματοποιούν, με ίδια μέσα και βάσει των προβλεπόμενων αδειών, ολοκληρωμένη επιστημονική παρακολούθηση στις συγκεκριμένες περιοχές.

11.4

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

11.4.1

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

- Ο Γενικός Διευθυντής Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ εγκρίνει τις Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες. Αρμόδιοι φορείς για την ανάθεση ή κατάρτιση των ΕΠΜ είναι το Δημόσιο, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι δημόσιες επιχειρήσεις και οι λοιποί οργανισμοί δημόσιου συμφέροντος, τα φυσικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου⁷⁵.
- Οι Υπουργοί Γεωργίας, ΠΕΧΩΔΕ, Ανάπτυξης και ο κατά περίπτωση αρμόδιος Υπουργός προτείνουν -βάσει των πορισμάτων εγκεκριμένης ΕΠΜ- το ΠΔ⁷⁶ για το χαρακτηρισμό περιοχών, στοιχείων ή συνόλων της φύσης ως προστατευόμενων⁷⁷.
- Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ⁷⁸ προτείνει ανάλογο ΠΔ για περιοχές ή στοιχεία/σύνολα της φύσης που περιλαμβάνονται σε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου.
- Ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ και οι κατά περίπτωση αρμόδιοι Υπουργοί εγκρίνουν, με Κοινές Αποφάσεις που δημοσιεύονται στην Εφημε-

75. Βλ. υπ' αριθ. 69269/5387/90 ΚΥΑ, όπως τροποποιήθηκε, για τον καθορισμό του περιεχομένου των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών και της διαδικασίας κατάρτισης/έγκρισής τους.

76. Το προστατευτικό πλαίσιο ορισμένων περιοχών διαφεύγει τον προληπτικό έλεγχο του ΣτΕ, επειδή θεσπίζεται με ΚΥΑ και όχι με ΠΔ, με αποτέλεσμα τη μη ουσιαστική κατοχύρωσή του, αφού αυτό δύναται εύκολα να ανατραπεί κατά τον ακυρωτικό έλεγχο του ΣτΕ.

77. Βλ. άρθρο 21 του Ν. 1650/1986 σχετικά με το ακριβές περιεχόμενο του ΠΔ.

78. Βλ. άρθρο 29 του Ν. 1337/1983.

ρίδα της Κυβερνήσεως, τους κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας των προστατευόμενων περιοχών και τα πενταετή Σχέδια Διαχείρισης αυτών.

- Το ΥΠΕΧΩΔΕ υλοποιεί και προγραμματίζει έργα για τη διαχείριση των περιοχών Ραμσάρ.
- Οι Διευθύνσεις Δασών των Περιφερειών εκδίδουν άδειες και πιστοποιητικά εισαγωγής και (επαν)εξαγωγής των προστατευόμενων ειδών.

ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

- Το οικείο νομαρχιακό συμβούλιο γνωμοδοτεί, πριν από την έκδοση του ΠΔ, για το χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως προστατευόμενης.
- Οι νομαρχιακές κτηνιατρικές υπηρεσίες εγγράφουν στα μητρώα τους τις εμπορικές επιχειρήσεις και τα εκτροφεία που διακινούν προστατευόμενα είδη.

11.4.3

ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

- Γενική Δ/ση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία, με τη συνδρομή της Επιτροπής για τους Οικοτόπους, επιβλέπει την πορεία εφαρμογής στην Ελλάδα της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ
- Επιτροπή «Φύση 2000»⁷⁹
- Γραφείο Ραμσάρ⁸⁰, το οποίο εδρεύει στην Ελβετία
- ΜΚΟ και ΕΚΒΥ⁸¹

79. Η Επιτροπή, αν και έχει θεσπισθεί, είναι σήμερα ανενεργή, βλ. άρθρο 5 υπ' αριθ. 33318/3028/98 ΚΥΑ και άρθρο 17 Ν. 2742/1999 όσον αφορά στις αρμοδιότητές της.

80. Το κάθε κράτος-μέλος υποδεικνύει στο Γραφείο Ραμσάρ τους εθνικούς υγροτόπους διεθνούς σημασίας και τα όρια ή τη διεύρυνση των ορίων τους.

81. Δράσεις διαχείρισης ή επιστημονικής παρακολούθησης εντός προστατευόμενων περιοχών υλοποιούν και πολλές περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και το Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων, το οποίο χρηματοδοτείται κυρίως από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

11.5

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ⁸²

11.5.1

Το οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο υποχρεούται να δημοσιεύσει στον τοπικό τύπο και να αναρτήσει στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχίας ανακοίνωση-πρόσκληση των πολιτών και των φορέων εκπροσώπησής τους, προκειμένου αυτοί να λάβουν γνώση του σχεδίου του ΠΔ⁸³.

Οι πολίτες μπορούν:

- α)** να διατυπώσουν τις απόψεις-προτάσεις τους προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο εντός προθεσμίας 15 ημερών από τη σχετική δημοσίευση,
- β)** να ζητήσουν όλες τις αναγκαίες πληροφορίες και διευκρινίσεις επί του σχεδίου και των συνοδευόμενων στοιχείων.
  - Η όλη διαδικασία δεν μπορεί να υπερβεί τις 30 ημέρες από την ημερομηνία παραλαβής από το Νομαρχιακό Συμβούλιο των στοιχείων που του διαβιβάζονται.
  - Το Νομαρχιακό Συμβούλιο διαβιβάζει τις γνώμες/προτάσεις των φορέων και των πολιτών μαζί με σχετική γνωμοδότησή του προς την αρμόδια Δ/νση του ΥΠΕΧΩΔΕ.
  - Η Δ/νση ή οι Δ/νσεις Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της αρμόδιας Περιφέρειας ή των αρμόδιων Περιφερειών συντονίζουν τη διαδικασία δημοσιοποίησης, όταν η προς χαρακτηρισμό περιοχή είναι διανομαρχιακής ή διαπεριφερειακής κλίμακας.

82. Βλ. υπ' αριθ. 71961/3670 ΥΑ ΠΕΧΩΔΕ.

83. Το σχέδιο συνοδεύεται από αντίγραφο της ειδικής περιβαλλοντικής μελέτης και από χάρτη στον οποίο απεικονίζονται η θέση, η έκταση και οι ζώνες προστασίας της περιοχής.

11.5.2

ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΥ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΩΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΜΕ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ

Οι πολίτες μπορούν, εφόσον συντρέχουν οι σχετικές προϋποθέσεις, να υποβάλουν στο ΥΠΕΧΩΔΕ αίτηση για χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως προστατευόμενης ή για καθορισμό των ορίων μιας ήδη προστατευόμενης περιοχής ή/και να καταθέσουν ΕΠΜ.

Επιπλέον, οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα, στην περίπτωση που έχει αρχίσει η διαδικασία χαρακτηρισμού περιοχών, να απευθύνονται στα αρμόδια Υπουργεία⁸⁴ για την έκδοση Κοινής Υπουργικής Απόφασης με την οποία θα καθορίζονται -έως ότου εκδοθεί το Προεδρικό Διάταγμα προστασίας- απαγορεύσεις, όροι και περιορισμοί για επιβλαβείς επεμβάσεις και δραστηριότητες. Παράλληλα, οι πολίτες μπορούν, εφόσον δεν υφίσταται προστατευτικό πλαίσιο, να επιδιώκουν με κάθε πρόσφορο μέσο (καταγγελίες, προσφυγές, μηνύσεις) τη μη εγκατάσταση ή την ανάκληση της άδειας λειτουργίας τέτοιων δραστηριοτήτων.

11.5.3

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Οι πολίτες μπορούν να απευθύνονται⁸⁵ στους αρμόδιους φορείς διαχείρισης για πράξεις ή παραλείψεις που συνιστούν παραβίαση των διατάξεων των προστατευτικών νομοθετημάτων, ζητώντας τη διενέργεια εποπτικών ελέγχων⁸⁶.

Ωστόσο, επειδή οι φορείς διαχείρισης, αφενός, δεν έχουν ουσιαστικές ή ενισχυμένες αρμοδιότητες και, αφετέρου, αδυνατούν ως

84. Βλ. παρ. 6 άρθρου 21 του Ν. 1650/1986.

85. Οι πολίτες θα πρέπει να ανατρέχουν στην ΕΠΜ, στο οικείο νομοθέτημα προστασίας της περιοχής και στο τυχόν υφιστάμενο σχέδιο διαχείρισης του φορέα, παράλληλα δε μπορούν να πληροφορηθούν από τους φορείς διαχείρισης για όλα τα σχετικά με την περιοχή θέματα.

επί το πλείστον να ανταποκριθούν στα καθήκοντά τους, κυρίως εξαιτίας προβλημάτων σχετικά με τη συγκρότηση και στελέχωση τους, την υλικοτεχνική υποδομή, τη χρηματοδότηση και το εργασιακό καθεστώς του προσωπικού τους, οι πολίτες θα πρέπει σε περίπτωση κατεπίγειου, κατά την οποία απαιτείται η άμεση καταστολή της παραβατικής συμπεριφοράς, να ειδοποιούν εγκαίρως τις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές (π.χ. το οικείο Λιμεναρχείο για παράνομη διέλευση, κίνηση και παραμονή σκαφών ή θαλάσσια ρύπανση σε Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο, τη Δασική Υπηρεσία για παράνομη θήρα ή τη Δ/νση Περιβάλλοντος για την ανάσχεση περιβαλλοντικής ρύπανσης).

86. *Οι φορείς διαχείρισης επικουρούν τις αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές στον έλεγχο της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών και πολεοδομικών όρων που ισχύουν ή επιβάλλονται αντίστοιχα για έργα ή δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στις περιοχές ευθύνης τους. Για το συγκεκριμένο σκοπό, οι φορείς διαχείρισης εξακριβώνουν τις πράξεις ή παραλείψεις εκείνες που συνιστούν παράβαση των όρων και περιορισμών που καθορίζονται με τα προστατευτικά νομοθετήματα και, στη συνέχεια, υποβάλλουν σχετικές εισηγήσεις/αναφορές προς τις αρμόδιες αρχές [βλ. άρθρο 15 του Ν. 2742/1999]. Ακολούθως, οι τελευταίες αποφαινόμενες για τις σχετικές παραβάσεις, επιβάλλουν κυρώσεις και μεριμνούν για την αποκατάσταση της νομιμότητας. Ενδεικτικά, αναφέρονται ως υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητα στην περιοχή ευθύνης των φορέων: α) η Πολεοδομία για περιπτώσεις αυθαίρετης δόμησης, β) η Δ/νση Περιβάλλοντος της Νομαρχίας για περιπτώσεις περιβαλλοντικής ρύπανσης/υποβάθμισης και αυθαίρετων παρεμβάσεων (αποξηράνσεις, επικωματώσεις, εκσκαφές, αμμοληψίες κ.λπ.), γ) η αδειοδοτούσα αρχή ή οι διανομαρχιακές και περιφερειακές υπηρεσίες για περιπτώσεις καταστρατήγησης των περιβαλλοντικών όρων μιας δραστηριότητας, δ) η Κτηματική Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών για περιπτώσεις αυθαίρετης δόμησης και παρεμβάσεων σε αιγιαλό, παραλία και υγροτόπους, ε) η Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών της Νομαρχίας για περιπτώσεις αυθαίρετων παρεμβάσεων σε ρέματα, στ) η Δ/νση Αγοφυλακής της Περιφέρειας για τα ζητήματα που ορίζονται στο άρθρο 3 του Ν. 3585/2007, ζ) οι νομαρχιακές ή περιφερειακές ή κεντρικές υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ, του Υπουργείου Γεωργίας ή και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργείου για τον έλεγχο της εφαρμογής των διατάξεων της υπ' αρ. 33318/3028/98 ΚΥΑ.*

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΗ NATURA 2000

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά που περιήλθε στον Συνήγορο του Πολίτη για ανέγερση, χωρίς άδεια, ξενοδοχειακής μονάδας μεγάλης δυναμικότητας στην ενταγμένη στο δίκτυο «NATURA 2000» λίμνη Αντινιώτη (κωδικός: GR2230001), στην περιοχή του Αλμυρού Περίθειας του Δήμου Θιναλίων Κέρκυρας.

Από τη διερεύνηση προέκυψε ότι:

- α)** η ευρύτερη περιοχή αποτελεί φυσική λεκάνη απόληξης χειμάρρων, ενώ ύδατα χειμάρρου πιθανόν διαχέονται στο συγκεκριμένο οικόπεδο και στα όμορα αυτού, κάθε δε επιπλέον παρέμβαση θα επηρέαζε τη διοχέτευση των όμβριων υδάτων προς τη θάλασσα ή την απορρόφηση των λιμναζόντων υδάτων,
- β)** η ιδιοκτησία βρίσκεται εντός της περιοχής η οποία πλημμυρίζει από το έλος κατά τους χειμερινούς μήνες,
- γ)** τμήμα του γηπέδου κείται στην περιοχή της λιμνοθάλασσας, στην οποία δεν έχουν θεσμοθετηθεί όροι προστασίας και
- δ)** ο φάκελος για την περιβαλλοντική αδειοδότηση της τουριστικής εγκατάστασης δεν είχε υποβληθεί στην αρμόδια υπηρεσία (Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ).

Ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, ύστερα από την παρέμβαση της Αρχής και τη σχε-

τική ατομική γνωμοδότηση του Νομικού Συμβούλου του Κράτους (υπ' αριθμ. 18/2006)⁸⁷, ανακάλεσε την απόφαση περί έγκρισης των Περιβαλλοντικών Όρων.

- 87.** Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη γνωμοδότηση: «... Η αρμοδιότητα έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων σε γήπεδα που περιλαμβάνονται σε περιοχές που έχουν ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 παρέμεινε στους οικείους Υπουργούς και δεν μεταβιβάστηκε στην Περιφέρεια.... Τα ανωτέρω ισχύουν και όταν το έργο εμπίπτει έστω και εν μέρει εντός των ορίων της προστατευόμενης περιοχής...».

12

Βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα

Μαρία Αποστόλου
Κατερίνα Βλάχου

12.1

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η διαδικασία, οι προϋποθέσεις και οι αρμόδιες αρχές για την αδειοδότηση και παρακολούθηση της τήρησης περιβαλλοντικών όρων της βιομηχανικής και βιοτεχνικής δραστηριότητας καθορίζονται από ευρύ νομοθετικό πλαίσιο. Ο κύριος νόμος που διέπει τα προαναφερθέντα είναι ο **Ν. 3325/2005**, ο οποίος αναφέρεται σε βιομηχανίες, βιοτεχνίες, καθώς και συγκεκριμένης ισχύος και τύπου επαγγελματικά εργαστήρια, αποθήκες και μηχανολογικές εγκαταστάσεις. Οι δραστηριότητες που εξετάζονται διακρίνονται σε **υψηλής, μέσης και χαμηλής όχλησης**⁸⁸.

12.1.1

ΧΩΡΟΘΕΤΗΣΗ

Βασική προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης μιας τέτοιας δραστηριότητας είναι η σύννομη χωροθέτησή της. Αρμόδια υπηρεσία για τη χορήγηση βεβαίωσης χρήσης γης, όπου υπάρχει, είναι η Πολεοδομία, αλλά στις περιοχές με μη καθορισμένη χρήση γης η αδειοδοτούσα αρχή κάνει σημειακή χωροθέτηση⁸⁹.

Ειδικότερα για τη **χωροθέτηση** ισχύουν τα εξής:

ι. Σε περιοχές με καθορισμένες χρήσεις γης και εγκεκριμένο πολεοδομικό σχέδιο, η χωροθέτηση ορίζεται από το ΠΔ 23-2/6-3-87, στο οποίο αναφέρονται οι κατηγορίες χρήσεων γης και το περιεχόμενό τους. Σε περιοχές εκτός σχεδίου, γύρω από τα όρια πόλεων και οικισμών, προβλέπεται ο καθορισμός, με ΠΔ, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, Ζωών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) με χρήση βιομηχανίας⁹⁰.

88. ΚΥΑ ΗΠ15393/2332/2002 και ΗΠ13727/724 (κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 1 του Ν. 3010/02).

89. Άρθρο 6, παρ. 2 του Ν. 3325/2005.

90. Άρθρο 29 του Ν. 1337/1983.

ii. Σε περιοχές με μη καθορισμένες χρήσεις γης που βρίσκονται εντός σχεδίου πόλης, επιτρέπεται η εγκατάσταση δραστηριοτήτων μόνο χαμηλής όχλησης⁹¹.

iii. Ειδική μνεία γίνεται⁹² για τις περιοχές εντός οικισμών προϋφιστάμενων της 16.08.23, στις οποίες νομιμοποιείται μόνο η εγκατάσταση επαγγελματικών εργαστηρίων και αποθηκών που ανήκουν στη χαμηλή όχληση. Για την εγκατάσταση των λοιπών δραστηριοτήτων χαμηλής όχλησης απαιτείται απόσταση μεγαλύτερη των 500 μ. από τα όρια των συγκεκριμένων οικισμών.

iv. Η κατά παρέκκλιση από τυχόν απαγορευτικές διατάξεις χορήγηση άδειας εγκατάστασης μιας τέτοιας δραστηριότητας επιτρέπεται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, μόνο σε περίπτωση που αφορά αποκλειστικά στην εκτέλεση δημόσιων ή ιδιωτικών έργων με ιδιαίτερη συμβολή στην ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας⁹³.

v. Σε περιοχή ή Περιφέρεια που κρίνεται, ύστερα από πρόταση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Ανάπτυξης, ότι για λόγους χωροταξικού σχεδιασμού ή περιβαλλοντικής προστασίας είναι σκόπιμο να απαγορευτεί η εγκατάσταση νέων δραστηριοτήτων, προβλέπεται η δυνατότητα έκδοσης σχετικού απαγορευτικού ΠΔ⁹⁴.

vi. Σε περίπτωση μεταβολής της χρήσης γης, οι ήδη λειτουργούσες νόμιμα εγκαταστάσεις συνεχίζουν να λειτουργούν στο χώρο που βρίσκονται, ενώ, αν επιβάλλεται η απομάκρυνσή τους, θα πρέπει αυτή να γίνει μέσα σε διάστημα δώδεκα (12) ετών.

vii. Η χωροθέτηση νέων δραστηριοτήτων μέσα στα όρια της Περιφέρειας Αττικής και με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 27 του Ν. 3325/05 (που αναφέρεται σε ιδιαίτερες περιοχές, όπως η Λαυρεωτική, το ιστορικό κέντρο της πρωτεύουσας, η περιοχή του Ελαιώνα κ.ά.) ορίζεται από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 17 του ίδιου νόμου.

91. ΚΥΑ ΗΠ 13727/724/05.08.03, άρθρο 6 του Ν. 3325/2005.

92. Άρθρο 6 του Ν. 3325/2005.

93. Άρθρο 4, παρ. 6 του Ν. 3325/2005.

94. Άρθρο 4, παρ. 7 του Ν. 3325/2005.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Περιβαλλοντική αδειοδότηση

Μετά την κατηγοριοποίηση ενός έργου ή μιας δραστηριότητας ακολουθείται η διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), από τις αρμόδιες υπηρεσίες Χωροταξίας και Περιβάλλοντος⁹⁵, όπως περιγράφεται στις ΚΥΑ ΗΠ/11014/703/Φ104/03 και 37111/2021/03. Η απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων αποτελεί προϋπόθεση για την έκδοση των όποιων διοικητικών πράξεων απαιτούνται κατά περίπτωση για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας (άρθρο 2, παρ. γ του Ν. 3010/2002) και επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, «...έγκρισις περιβαλλοντικών όρων που έπονται της ενάρξεως εκτελέσεως των έργων, οδηγούν, κατά την λογική των πραγμάτων, εις τετελεσμένην υιοθέτησιν, η οποία αποδοκιμάζεται από τις αρχές της νομιμότητας και από τις εκτεθείσες διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος...» (ΣτΕ 149/2000).

Άδεια εγκατάστασης

Η άδεια εγκατάστασης χορηγείται με απόφαση της αδειοδοτούσας αρχής, ύστερα από έλεγχο των παραπάνω εγγράφων και αδειών και διενέργεια αυτοψίας για την τήρησή τους. Η άδεια εγκατάστασης ισχύει για τρία (3) χρόνια, αλλά υπάρχει η δυνατότητα παράτασής της μέχρι έξι (6) χρόνια, εφόσον κατά τη διάρκεια ισχύος της άδειας:

- α)** υποβληθεί σχετικό αίτημα και
- β)** έχει γίνει έναρξη υλοποίησης της εγκατάστασης. Με τις ίδιες προϋποθέσεις μπορεί να πραγματοποιηθεί και τροποποίηση της άδειας εγκατάστασης.

Στο άρθρο 5 του Ν. 3325/2005 καθορίζονται οι **δραστηριότητες οι οποίες απαλλήσσονται** από την υποχρέωση εφοδιασμού με άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας. Εάν όμως διαπιστωθεί ότι η λειτουργία των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή οχλήσεις στους περιοίκους, η αδειοδοτούσα αρχή δύναται να αποφασίσει την εξαίρεσή τους από την απαλλήλαγή, ενώ παράλληλα:

- α)** θέτει προθεσμία, όχι μεγαλύτερη του ενός έτους, για τεχνική ανασυγκρότηση της εγκατάστασης ή
- β)** εάν κρίνει ότι οι δυσμενείς επιπτώσεις δεν δύναται να αρθούν από την τεχνική ανασυγκρότηση, θέτει προθεσμία για μεταφορά της δραστηριότητας.

Επισημαίνεται ότι δεν απαιτείται άδεια εγκατάστασης για δραστηριότητες που εγκαθίστανται σε θερμοθετημένες βιομηχανικές περιοχές.

Πρόληψη περιβαλλοντικών ατυχημάτων μεγάλης έκτασης

Στην περίπτωση που στην εγκατάσταση υπάρχουν **επικίνδυνες ουσίες**⁹⁶, θα πρέπει να υποβληθεί σχετική κοινοποίηση προς έλεγχο στην αδειοδοτούσα αρχή⁹⁷, προκειμένου να χορηγηθεί άδεια εγκατάστασης. Επίσης, απαιτείται η κατάθεση αίτησης στην οποία θα αναφέρεται η πολιτική πρόληψης μεγάλων ατυχημάτων και μελέτης ασφαλείας⁹⁸. Τα συγκεκριμένα δικαιολογητικά υποβάλλονται υποχρεωτικά σε περιπτώσεις **επέκτασης ή εκσυγχρονισμού** μιας εγκατάστασης, ενώ οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις οφείλουν να τα προσκομίσουν εντός ενός έτους από την έναρξη ισχύος της ΚΥΑ

96. Παράρτημα Ι της Οδηγίας 2003/105/ΕΚ για την τροποποίηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ-Οδηγίας Seveso II.

97. Άρθρο 6 της ΚΥΑ 12044/613/07.

98. Άρθρα 7 και 8 της ΚΥΑ 12044/613/07.

12044/613/07⁹⁹. Επιπλέον, έως την 31η Ιανουαρίου κάθε έτους, η αδειοδοτούσα αρχή είναι υποχρεωμένη να αποστέλλει συγκεκριμένο κατάλογο των εγκαταστάσεων που έχουν υποβάλει την προβλεπόμενη κοινοποίηση στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης, του ΥΠΕΧΩΔΕ και του ΥΠΕΣΣΔΑ. Οι αρμόδιες για το χωροταξικό, περιβαλλοντικό και πολεοδομικό σχεδιασμό αρχές θα πρέπει να μεριμνούν ώστε, κατά την κατάρτιση των χρήσεων γης και κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, να συνεκτιμάται ο κίνδυνος πρόκλησης μεγάλου ατυχήματος και σχετικών πολυπληθασιαστικών φαινομένων.

Άδεια οικοδομής

Αν και η οικοδομική άδεια για την ανέγερση των κτηρίων που εξυπηρετούν βιομηχανικές και βιοτεχνικές δραστηριότητες εκδίδεται από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία, τα δικαιολογητικά για την έκδοσή της υποβάλλονται στην αδειοδοτούσα αρχή, η οποία ελέγχει την πληρότητα του σχετικού φακέλου.

Άδεια λειτουργίας

Η άδεια λειτουργίας χορηγείται σε δραστηριότητες που έχουν εγκατασταθεί ή επεκταθεί ή εκσυγχρονισθεί ύστερα από την υποβολή σχετικής αίτησης, συνοδευόμενης από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, εντός του χρονικού διαστήματος ισχύος της άδειας εγκατάστασης. Η άδεια λειτουργίας έχει ισχύ αορίστου χρόνου.

Η αδειοδοτούσα αρχή διενεργεί αυτοψία, προκειμένου να διαπιστώσει την τήρηση ή μη των όρων εγκατάστασης. Στις περιπτώσεις παρεκκλίσεων από την άδεια εγκατάστασης, ορίζονται διαφορετι-

99. ΚΥΑ 12044/613/07 (ΦΕΚ Β' 122/05.09.2006) «Καθορισμός μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών».

κές προθεσμίες για την άρση των παρεκκλίσεων, ανάλογα με τη σοβαρότητά τους. Οι άδειες λειτουργίας επανεξετάζονται έπειτα από έλεγχο για την τήρηση ή μη των τεθέντων όρων και περιορισμών στις σχετικές αποφάσεις της Διοίκησης και, σε περιπτώσεις μη συμβατότητας με το Ν. 3325/2005, η αδειοδοτούσα αρχή έχει τη δυνατότητα να θέσει προθεσμία, είτε για τεχνική ανασυγκρότηση είτε για μεταφορά της δραστηριότητας σε άλλη θέση.

Οι φορείς των μονάδων υψηλής όχλησης της **Αττικής** υποχρεούνται πλέον¹⁰⁰ να εφαρμόσουν και να πιστοποιήσουν κάποιο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, είτε κατά **EMAS** είτε κατά **ΕΛΟΤ EN ISO 14001**, προκειμένου να τους χορηγηθεί άδεια λειτουργίας, ενώ τόσο οι μονάδες υψηλής όσο και οι μέσης όχλησης υποχρεούνται να υποβάλλουν κάθε χρόνο **Δελτίο Βιομηχανικής Κίνησης**¹⁰¹, η μη υποβολή του οποίου συνιστά αιτία ανάκλησης της άδειας λειτουργίας.

Άδεια διάθεσης υγρών αποβλήτων

Η διάθεση των λυμάτων και των υγρών αποβλήτων βιομηχανιών ή λοιπών εγκαταστάσεων στα επιφανειακά ύδατα και στο έδαφος επιτρέπεται μόνο με άδεια¹⁰². Αρχικά, υποβάλλεται σχετική μελέτη και χορηγείται προσωρινή άδεια, η οποία οριστικοποιείται μετά την «επιτυχή», ως προς τους στόχους της μελέτης, εξάμηνη λειτουργία της εγκατάστασης ή δραστηριότητας. Η απόδοση των στόχων διαπιστώνεται ύστερα από έλεγχο και γνωμοδότηση των τοπικών υγειονομικών υπηρεσιών και της ΤΥΔΚ (Τεχνικής Υπηρεσίας Δήμων και Κοινοτήτων) και μόνο τότε χορηγείται η οριστική άδεια διάθεσης από τον οικείο Νομόρχο. Τα όρια των ρύπων για κάθε συγκεκριμένο αποδέκτη καθορίζονται από νομαρχιακές αποφάσεις.

100. Άρθρο 14 του Ν. 3325/2005 και έως 11.03.2010.

101. Άρθρο 5 του Ν. 858/1979.

102. Άρθρα 2 και 14, Ειβ/221/65 Υγειονομική Διάταξη.

Επικίνδυνα απόβλητα

Σε περίπτωση που υπάρχουν επικίνδυνα απόβλητα, απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 1, 2 και 3 του Ν. 3010/2002 και με τις κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων αυτών εκδοθείσες κανονιστικές διατάξεις, η έγκριση των οποίων αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση της προβλεπόμενης από την **ΚΥΑ 13588/725/06 άδειας διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων**.

Θόρυβος και ατμοσφαιρική ρύπανση

Για το θόρυβο και τα αιωρούμενα στερεά ισχύουν τα προβλεπόμενα στο **ΠΔ 1180/81**. Περισσότερες πληροφορίες παρατίθενται στα κεφάλαια 1 και 9 του Β' Μέρους.

ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Η **αδειοδοτούσα αρχή** για τις παραπάνω δραστηριότητες είναι η **Διεύθυνση Ανάπτυξης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων**¹⁰³ και οι αντίστοιχες, κατά περίπτωση, υπηρεσίες του Υπουργείου Ανάπτυξης. Επισημαίνεται ότι οι Διευθύνσεις Ανάπτυξης λειτουργούν πλέον ως «υπηρεσίες μιας στάσης», δεδομένου ότι είναι αρμόδιες να κρίνουν εάν επιτρέπεται η ίδρυση, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός μιας μονάδας, αλλά και να χορηγούν την άδεια εγκατάστασης και λειτουργίας.

Στο πλαίσιο αυτό, οι Διευθύνσεις Ανάπτυξης έχουν πλέον την αρμοδιότητα, μεταξύ άλλων, για: τον έλεγχο τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, την επιβολή πρόσθετων όρων λειτουργίας των μονάδων, καθώς και -ανάλογα με την κατηγορία του έργου- είτε την επιβολή είτε την εισήγηση για την επιβολή πρόσθετων περιβαλλοντικών όρων, τη διενέργεια αυτοψίας και την επιβολή διοικητικών κυρώσεων.

Με τον ίδιο νόμο θεσμοθετήθηκαν και τα Κέντρα Υποδοχής Επενδύτων στις οικείες Νομαρχίες ως συμβουλευτικοί θεσμοί στήριξης της επιχειρηματικότητας.

103. Οι αρμοδιότητές της καθορίζονται με το ΠΔ 78/06.

12.3

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η αδειοδοτούσα αρχή, όταν το κρίνει αναγκαίο ή όταν υποβληθεί **έγγραφο επώνυμη καταγγελία** από φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, από περιοίκους ή από άλλους κοινωνικούς φορείς, διενεργεί ελέγχους, προκειμένου να διαπιστώσει τη σύννομη λειτουργία κάποιας δραστηριότητας. Ο **έλεγχος** μπορεί να πραγματοποιηθεί και με τη συνδρομή και άλλων υπηρεσιών, είτε συναρμόδιων για την έκδοση των συγκεκριμένων αδειών (Διευθύνσεις: Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγιεινής, Πολεοδομίας της οικείας ΝΑ) είτε ελεγκτικών της Διοίκησης (Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος, τα οποία συγκροτούνται με απόφαση Νομάρχη, και η Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ).

Σε περίπτωση **παραβάσεων**, η αδειοδοτούσα αρχή δύναται να επιβάλλει στη δραστηριότητα: α) **πρόστιμο** και β) **ολική ή μερική, προσωρινή ή οριστική διακοπή της λειτουργίας της**. Με την ΥΑ Φ.15/οικ.7818/618/05, καθορίζονται οι παραβάσεις, καθώς και τα επιβαλλόμενα πρόστιμα και η κλιμάκωσή τους.

Επίσης, βάσει των διατάξεων του Ν. 1650/1986 για την προστασία του περιβάλλοντος, επιβάλλεται **προσωρινή απαγόρευση** της λειτουργίας μιας δραστηριότητας η οποία προκαλεί ρύπανση ή άλλη υποβάθμιση του περιβάλλοντος, μέχρις ότου ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα. Αν όμως η επιχείρηση ή δραστηριότητα δεν συμμορφώνεται με τις υποδείξεις των υπηρεσιών, με απόφαση του οικείου Νομάρχη, μπορεί να επιβληθεί η **οριστική διακοπή** της λειτουργίας της.

Κατά των αποφάσεων των Νομαρχών με τις οποίες χορηγούνται άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας ή επιβάλλονται διοικητικές

κυρώσεις, μπορεί να ασκηθεί **διοικητική προσφυγή**¹⁰⁴ ενώπιον του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον.

Η υπό ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο¹⁰⁵ **Κοινοτική Οδηγία 2004/35 περί περιβαλλοντικής ευθύνης** διαμορφώνει ένα αρχικό πλαίσιο για την αποτελεσματική εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει».

105. Το σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος με θέμα «Περιβαλλοντική ευθύνη για την πρόληψη και την αποκατάσταση των ζημιών στο περιβάλλον - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21ης Απριλίου 2004, όπως ισχύει», μεταξύ άλλων, προβλέπει: ως αρμόδιες αρχές για την εφαρμογή του διατάγματος το ΥΠΕΧΩΔΕ και τις Περιφέρειες, ανάλογα με το εύρος της ζημίας ή της επικείμενης απειλής ζημίας, τη δημιουργία αυτοτελούς συντονιστικού γραφείου για την πρόληψη και την αποκατάσταση των περιβαλλοντικών ζημιών, την υποχρέωση των φορέων εκμετάλλευσης για τη λήψη μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης της περιβαλλοντικής ζημίας και κάλυψη των σχετικών δαπανών, τον καθορισμό τρόπων αποκατάστασης από τις αρμόδιες αρχές, τη διενέργεια ελέγχων από την Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος και την επιβολή διοικητικών κυρώσεων, καθώς και την υποχρέωση συνεργασίας του ΥΠΕΧΩΔΕ με τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΕΛΑΙΟΤΡΙΒΕΙΟΥ

Στον Συνήγορο του Πολίτη περιήλθε αναφορά σχετικά με τη λειτουργία ελαιοτριβείου στην Κοινότητα Πέρδικας Θεσπρωτίας. Ο αναφερόμενος πολίτης είχε, ήδη από το 1996, καταγγείλει στην οικεία Νομαρχία τις οχλήσεις που προκαλούσε η λειτουργία του, όμορου στην οικία του, ελαιοτριβείου. Η Αρχή απευθύνθηκε στην αδειοδοτούσα Αρχή (Δ/ση Ανάπτυξης) και στις αρμόδιες υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσπρωτίας, ζητώντας να ενημερωθεί: α) για τη νομιμότητα της χωροθέτησης (τήρηση αποστάσεων από τα όρια του οικισμού, συμβατότητα χρήσης), β) για την τήρηση της νομιμότητας κατά την αδειοδότηση του ελαιοτριβείου, γ) σχετικά με το αν η αδειοδοτούσα αρχή, ύστερα από τις σχετικές εισηγήσεις της Δ/σης Υγείας, είχε προβεί στην ανάκληση της άδειας λειτουργίας.

Τα βασικά ζητήματα που ανέδειξε ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τη διαμεσολάβησή του είναι:

α) Η απαγορευτική χωροθέτηση της συγκεκριμένης εγκατάστασης, δεδομένου ότι κατά το χρόνο έναρξης της λειτουργίας της ίσχυε η υπ' αριθ. 31255/1550/Εγκ.51/87 εγκύκλιος του ΥΠΕΧΩΔΕ, καθώς και οι σχετικοί νομολογιακοί κανόνες του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με τους οποίους, εντός των ορίων των οικισμών που υπάρχουν προ του 1923 ή οικισμών μέχρι 2000 κατοίκων, καθώς και εκτός αυτών σε απόσταση 500 μέτρων από τα όριά τους, δεν επιτρεπόταν η ανέγερση οχλουσών βιοτεχνικών εγκαταστάσεων, ανεξαρτήτως βαθμού όχλησης.

β) Η συστηματική επιβάρυνση του περιβάλλοντος που επέφερε η λειτουργία του ελαιοτριβείου, καθώς τα απόβλητά του ρύπαιναν τόσο το έδαφος όσο και τα επιφανειακά και υπόγεια νερά.

γ) Η κωλυσιεργία της αδειοδοτούσας Αρχής στην επιβολή των προβλεπόμενων διοικητικών κυρώσεων. Παρά την επανειλημμένη καταγραφή παρατυπιών και υπερβάσεων των όρων της άδειας λειτουργίας από τη Δ/νση Υγείας, η αδειοδοτούσα Αρχή ουδέποτε προχώρησε σε περαιτέρω ελέγχους (π.χ. διενέργεια αυτοψίας) και ουδέποτε εισηγήθηκε την επιβολή κάποιας διοικητικής κύρωσης (π.χ. επιβολή προστίμου) στον οικείο Νομόρχη.

δ) Η κωλυσιεργία, τέλος, στη λήψη ουσιαστικά θεραπευτικών μέτρων, σε εφαρμογή του Ν. 1650/86, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Ν. 3010/02, όπως: σφράγιση των εγκαταστάσεων, αποκατάσταση του περιβάλλοντος και μετεγκατάσταση των μονάδων σε περιοχή στην οποία η συγκεκριμένη χρήση είναι συμβατή.

Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, η Δ/νση Βιομηχανίας της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Θεσπρωτίας προχώρησε σε ανάκληση της άδειας του ελαιοτριβείου μέχρι την ημερομηνία λήξης της τότε ισχύουσας άδειας λειτουργίας του (υπόθεση Συνηγόρου του Πολίτη υπ' αριθ.: 5129/2005).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Νομοθεσία

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Ανακοίνωση της Επιτροπής	COM (2003) 338, 11.06.2003	.....	Η ευρωπαϊκή στρατηγική για το περιβάλλον και την υγεία
2	Ανακοίνωση της Επιτροπής	COM (2007) 002, 10.01.2007	.....	Περιορισμός της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2 βαθμούς Κελσίου - Η πορεία προς το 2020 και μετέπειτα SEC (2007) 7/ SEC(2007) 8
3	Πράσινη Βίβλος	COM (2007) 354, 29.06.2007	.....	Η προσαρμογή της Ευρώπης στην αλλαγή του κλίματος - Επιλογές δράσης για την ΕΕ SEC (2007) 849

ΜΕΡΟΣ Α

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή στο νομοθετικό πλαίσιο και στην περιβαλλοντική πολιτική

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος	Εναρμονίστηκε με τις οδηγίες 97/11 και 96/61 ΕΕ βάσει του Ν. 3010/2002
2	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση Ν. 1650/1986 (προστασία περιβάλλοντος, υδατορέματα κ.λπ.)	Αντικατέστησε τα άρθρα 3, 4, 5 του Ν. 1650/1986 και τροποποίησε το άρθρο 30 του ίδιου νόμου

ΜΕΡΟΣ Α' / ΚΕΦ. 1: Εισαγωγή στο νομοθετικό πλαίσιο και στην περιβαλλοντική πολιτική

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3	Νόμος	998/1979	Α' 289 / 28-29.12.1979	Περί προστασίας δασών και δασικών εκτάσεων κ.λπ.	Νεότερος σχετικός νόμος 3208/2003 (βλ. παρακάτω)
4	Νόμος	3208/2003	Α' 303 / 24.12.2003	Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις	
5	Νόμος	3028/2002	Α' 153 / 28.06.2002	Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς	
6	Νόμος	2971/2001	Α' 285 / 19.12.2001	Αιγιατός, παραλία και άλλες διατάξεις	

7	Νόμος	1739/1987	Α' 201 / 19-20.11.1987	Διαχείριση των υδατικών πόρων και άλλες διατάξεις	
8	Νόμος	3199/2003	Α' 280 / 09.12.2003	Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000	
9	Κοινοτική Οδηγία	79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου	ΕΕ L 223, 13.08.1997, σ. 9-17	Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών	Τροποποιήθηκε από τις Οδηγ. 81/854/ΕΟΚ, 94/92/ΕΚ και 97/49/ΕΚ
10	Κανονισμός	2408/1998 της Επιτροπής	ΕΕ L 298, 07.11.1998, σ. 19-41	Τροποποίηση του Παραρτήματος V του Κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 259/93 του Συμβουλίου, σχετικά με την παρακολούθηση και	

ΜΕΡΟΣ Α' / ΚΕΦ. 1: Εισαγωγή στο νομοθετικό πλαίσιο και στην περιβαλλοντική πολιτική

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
11	Απόφαση	94/904/ΕΟΚ του Συμβουλίου	ΕΕΛ 356, 31.12.1994, σ. 14-22	τον έλεγχο των μεταφορών αποβλήτων στο εσωτερικό της Κοινότητας, καθώς και κατά την είσοδο και έξοδό τους	
12	Διεθνής Σύμβαση	Ραμσάρ 02.11.1971	-----	Διεθνής Σύμφωνία περί προστασίας των διεθνούς ενδιαιτημάτων υγροτόπων, ιδίως των υδροβιοτόπων	Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ΝΔ 191/1974 ΦΕΚ Α' 350

13	Διεθνής Σύμβαση	Βέρνι 19.09.1979	-----	Διεθνής Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης	Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 1335/1983 ΦΕΚ Α' 32
14	Διεθνής Σύμβαση	Ρίο ντε Τζανέιρο 05.06.1992	-----	Διεθνής Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα	Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2204/1994 ΦΕΚ Α' 59
15	Σύμβαση-Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών	Νέα Υόρκη 09.05.1992	-----	Σύμβαση-Πρωτόκολλο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές	Κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Ν. 2205/1994 ΦΕΚ Α' 59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η σημασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	ΥΑ	Δ6/Φ.1/ οικ.13310/ 2007	Β' 1153 / 10.07.2007	Διαδικασία έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
2	ΚΥΑ	126880/ 2007	Β' 435 / 29.03.2007	Συμπλήρωση της υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 (ΦΕΚ Β' 1022/5.8.2002) Κοινής Υπουργικής Απόφασης, κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» (ΦΕΚ Α' 91) - Υποσταθμοί - Μεταφορά ενέργειας και κεραίες
3	ΚΥΑ	9269/470/ 2007	Β' 286 / 02.03.2007	Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων,

				<p>σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 2 και 3 του Ν. 3010/2002 (ΦΕΚ Β' 1391) και σε συμπύκνωση με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της Οδηγίας 2003/35/ΕΚ «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον» και με την τροποποίηση, όπως αφορά στη συμμετοχή του κοινού και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των Οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου</p>
4	ΚΥΑ	107017/ 2006	Β' 1225 / 05.09.2006	<p>Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμπύκνωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001</p>
5	Νόμος	3468/2006	Α' 129 / 27.06.2006	<p>Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης και λοιπές διατάξεις</p>

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
6	ΚΥΑ	104248/ ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ/ 2006	Β' 663 / 26.05.2006	Περιεχόμενο, δικαιολογητικά και λοιπά στοιχεία των Προμελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ), των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθώς και συναφών μελετών περιβάλλοντος, έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)
7	ΚΥΑ	104247/ 2006	Β' 663 / 26.05.2006	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) έργων Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ), σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/ 1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002
8	ΚΥΑ	145799/ 2005	Β' 1002 / 18.07.2005	Συμπλήρωση της υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 (ΦΕΚ 1022/Β/05.08.2002) Κοινής Υπουργικής Απόφασης, κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» (ΦΕΚ Α' 91)

9	Νόμος	3325/2005	Α' 68 / 11.03.2005	Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις
10	ΚΥΑ	129079/ 2004	Β' 1409 / 13.09.2004	Συμπλήρωση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης ΗΠ με αριθμ. 15393/ 2332/2002 (ΦΕΚ 1022/Β/ 05.08.2002), κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά. (ΦΕΚ Α' 91)»
11	ΚΥΑ	ΗΠ/3711/ 2021/2003	Β' 1391 / 29.09.2003	Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν. 3010/2002
12	ΚΥΑ	ΗΠ/11014/ 703/Φ104/ 2003	Β' 332 / 20.03.2003	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), σύμφωνα

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
				<p>με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ .... και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 91)</p>
13	ΚΥΑ	25535/ 3281/2002	Β' 1463 / 20.11.2002	<p>Έγκριση περιβαλλοντικών όρων από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας των έργων και δραστηριοτήτων που κατατάσσονται στην υποκατηγορία 2 της Α' κατηγορίας, σύμφωνα με την υπ' αρ. ΗΠ 15393/2332/2002 ΚΥΑ «Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων σε κατηγορίες κ.λπ.» (ΦΕΚ Β' 1022)</p>
14	ΚΥΑ	ΗΠ/15393/ 2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002 διόρθ. σφάλμ. στο ΦΕΚ Β' 1117/2002	<p>Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/86 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» (ΦΕΚ Α' 91)</p>

15	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εφαρμογή του Ν. 1650/1986 με τις 0δηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις
16	Νόμος	2941/2001	Α' 201 / 12.09.2001	Απλοποίηση διαδικασιών ίδρυσης εταιρειών και αδειοδότησης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας
17	ΚΥΑ	33318/ 3028/ 28.12.98	Β' 1289 / 28.12.1998	Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων), καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας
18	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος
19	Νόμος	1734/1987 (άρθρο 13, παρ. 8)	Α' 189 / 26.10.1987	Βασικότοι και ρύθμιση ζητημάτων σχετικά με την κτηνοτροφική αποκατάσταση και με άλλες παραχωρήσεις, καθώς και θεμάτων που αφορούν δασικές εκτάσεις
20	Κοινοτική Οδηγία	85/337/ΕΟΚ 27.06.85	ΕΕ L 175, 05.07.1985, σ. 0040 - 0048	Για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
21	ΠΔ	1180/1981	Α' 293 / 06.10.1981	Περί ρυθμίσεως θεμάτων αναγομένων εις τα της ιδρύσεως και λειτουργίας βιομηχανιών, βιοτεχνιών, πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών και της εκ τούτων διασφαλίσεως περιβάλλοντος εν γένει
22	Νόμος	3734/2009	Α' 8 / 28.01.2009	Πρωώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας, ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με το Υδροηλεκτρικό Έργο Μεσοχώρας και άλλες διατάξεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων - Διαβούλευση

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	3422/2005	Α' 303 / 13.12.2005	Κύρωση Σύμβασης Άρχουσιων για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα	
2	ΚΥΑ	37111/ 2021/2003	Β' 1391 / 29.09.2003	Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων	Συμμόρφωση με την Οδηγία 2003/35/ΕΚ

ΜΕΡΟΣ Α' / ΚΕΦ. 3: Συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων - Διαβούλευση

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3	ΚΥΑ	9269/470/ 2007	Β' 286 / 02.03.2007	Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων	Συμμόρφωση με την Οδηγία 2003/35/ΕΚ
4	ΚΥΑ	107017/ 2006	Β' 1225 / 05.09.2006	Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων	Συμμόρφωση με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Σύνταγμα 1975/ 1986/2001		Α' 85 / 18.04.2001 διόρθ. σφάημ. ΦΕΚ Α' 147 / 04.07.2001	Περί ψηφίσεως και θέσεως σε ισχύ του νέου Συντάγματος της χώρας	Άρθρο 24, παρ. 1
2	ΚΥΑ	ΗΠ 11764/ 653/2006	Β' 327 / 17.03.2006	Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με την Οδηγία 2003/4/ΕΚ «για την πρόσβαση του κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάρτιση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ» του Συμβουλίου	Αντικατάσταση της υπ' αρ. 77921/1440/1995
3	Νόμος	2121/1993	Α' 25 / 04.03.1993 και διόρθωση σφάλματος Α' 60/1993	Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα	Άρθρο 2

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
4	Νόμος	3422/2005	Α' 303 / 13.12.2005	Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα	
5	ΚΥΑ	69269/ 5387/1990	Β' 678 / 25.10.1990	Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθορισμός περιεχομένου Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΠΜ) και λοιπές συναφείς διατάξεις, σύμφωνα με το Ν. 1650/1986	Άρθρο 18
6	ΚΥΑ	107017/ 2006	Β' 1225 / 05.09.2006	Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων,	Άρθρο 4

7	ΚΥΑ	77921/ 1440/1995	Β' 795 / 14.09.1995 και διόρθωση σφάλματος Β' 68/31.01.1996	σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ 8 «σχετικά με την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων»	
8	ΚΥΑ	37111/ 2021/2003	Β' 1391 / 29.09.2003	Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων	Ενωμάτωση της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ, που καταργήθηκε με την 2003/4/ΕΚ, άρθρο 5 - Καταργήθηκε με το άρθρο 10 της ΥΑ ΗΠ 11764/653/2006 (ΦΕΚ Β' 327/2006)
					Συμμόρφωση με την Οδηγία 2003/35/ΕΚ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Διοικητικές Προσφυγές

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Διεθνής Συνθήκη			Σύμβαση Άρχους της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα
2	Άρθρο 194 των Συνθηκών			Δικαίωμα υποβολής αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
3	Άρθρο 195 των Συνθηκών			Θέσπιση του θεσμού του Ευρωπαϊού Διαμεσοδισβητή
4	Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου		ΕΕ L 189, 17.07.2008, σ. 25	Για το καθεστώς του Ευρωπαϊού Διαμεσοδισβητή και τους γενικούς όρους άσκησης καθηκόντων
5	Κανονισμός	1049/2001	ΕΕ L 145, 31.05.2001, σ. 43	Κανονισμός για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Μηχανισμοί περιβαλλοντικού ελέγχου

6.1 Κλιμάκια Ελέγχου Ποιότητας Περιβάλλοντος (ΚΕΠΠΕ)

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος	Άρθρο 26
2	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις	

6.2 Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΥΑ	οικ. 176/2004	Β' 356 / 18.02.2004	Σύσταση Μικτής Ομάδας Εργασίας στην Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ), για την οργάνωση, το συντονισμό κεντρικών, περιφερειακών και νομαρχιακών υπηρεσιών ελέγχου και τη διενέργεια ελέγχων και επιθεωρήσεων σε έργα και δραστηριότητες του δημόσιου τομέα, του ευρύτερου δημόσιου τομέα, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του ιδιωτικού τομέα για την τήρηση περιβαλλοντικών όρων	
2	ΠΔ	165/2003	Α' 137 / 05.06.2003	Διοικητική οργάνωση, διάρθρωση και στελέχωση της Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος	

3	Νόμος	2947/2001	Α' 228 / 09.10.2001	Θέματα Ολυμπιακής Φιλίας, Έργων Ολυμπιακής Υποδομής και άλλες διατάξεις	Ιδρυτικός νόμος - άρθρο 9
---	-------	-----------	---------------------	---	---------------------------

6.3 Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Σύνταγμα 1975/ 1986/2001		Α' 85 / 18.04.2001 διόρθ. σφάλμ. ΦΕΚ Α' 147 / 04.07.2001	Περί ψηφίσεως και θέσεως σε ισχύ του νέου Συντάγμα- τος της χώρας	Άρθρο 101 ^Α - Το 2001 αναβαθ- μίστηκαν θεσμικά και κατοχυρώθη- καν στο Σύνταγμα πέντε ανεξάρτη- τες Αρχές, μετα- ξύ των οποίων και ο Συνήγορος του Πολίτη Επίσης: άρθρο 103, παρ. 9
2	Νόμος	2477/1997	Α' 59 / 18.04.1997	Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών-Ελε- γκών Δημόσιας Διοίκησης	
3	Νόμος	3094/2003	Α' 10 / 22.01.2003	Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις	

4	Νόμος	3051/2002	Α' 220 / 20.09.2002	Συνταγματικά κατοχυρωμένες Ανεξάρτητες Αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις	
5	ΠΔ	273/1999	Α' 229 / 03.11.1999	Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη	Ιδίως το άρθρο 2, παρ. 1

6.4 Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης (ΓΕΔΔ)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	3613/2007	Α' 263 / 23.11.2007	Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	Άρθρο 3
2	Νόμος	3491/2006	Α' 207 / 02.10.2006	Ρυθμίσεις θεμάτων Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	Άρθρο 6

3	ΠΔ	77/2005	Α' 118 / 20.05.2005	Προϋποθέσεις και τρόπος διενέργειας του ελέγχου, οργάνωση και λειτουργία του Γραφείου του Γεν. Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκ.	
4	Εγκύκλιος	ΥΠΕΣΔΔΑ ΔΙΔΑΔ/ Φ.58/213/ οικ.25927	06.12.2004	Δικαιοδοσία Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης για την άσκηση ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων πειθαρχικών οργάνων	
5	Νόμος	3074/2002	Α' 296 / 04.12.2002	Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης - Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεώρησης και Ελέγχου και άλλες διατάξεις	Ιδρυτικός νόμος - Άρθρο 1

6.5 Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	247/1997	Α' 59 / 18.04.1997	Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών-Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης	Άρθρο 6, 8α
2	Νόμος	3074/2002	Α' 296 / 04.12.2002	Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης - Αναβάθμιση του Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και του Συντονιστικού Οργάνου Επιθεωρησών και Ελέγχου και άλλες διατάξεις	
3	ΠΔ	247/1998	Α' 184 / 05.08.1998	Κανονισμός λειτουργίας Σώματος Επιθεωρητών-Ελεγκτών (ΣΕΕΔΔ)	

6.6 Κοινοβουλευτικός Έλεγχος

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Κανονισμός Βουλής				Μέρος τρίτο: Κεφάλαια Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ: άρθρα 124 -138

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Ένδικα μέσα προστασίας (εθνικά, κοινοτικά, ΕΔΔΑ)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΠΔ	456/1984	Α' 164 / 24.10.1984	Αστικός Κώδικας	
2	Αναγκαστ. Νόμος (ΑΝ)	2783/1941	Α' 29 / 30.01.1941	Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα	
3	ΠΔ	503/1985	Α' 182 / 24.10.1985	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας	
4	ΠΔ	283/1985	Α' 106 / 31.05.1985	Ποινικός Κώδικας	
5	ΠΔ	258/1986	Α' 121 / 08.08.1986	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας	
6	ΠΔ	18/1989	Α' 8 / 19.01.1989	Κωδικοποίηση Νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας	

7	ΠΔ	55/1998	Α' 58 / 20.03.1998	Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος	Κωδικοποίηση σε ενιαίο κείμενο και απόδοση στη δημοτική των διατάξεων του Ν. 743/1977, ΦΕΚ Α' 319 και των τροποποιήσεών του
8	Νόμος	3068/2002	Α' 274 / 14.11.2002 (το οποίο κυκλοφόρησε στις 19.11.2002)	Συμμόρφωση της διοίκησης προς τις δικαστικές αποφάσεις και άλλες διατάξεις	

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΠΕΔΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Ατμόσφαιρα

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Κοινοτική Οδηγία	2008/50/ΕΚ	ΕΕ L 152, 11.06.2008, σ. 1	Για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη	
2	ΚΥΑ	ΗΠ 54409/2632/2004	Β' 1931 / 27.12.2004	Καθορισμός της λειτουργίας του συστήματος εμπλοκής δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου στην Ελλάδα	Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ

3	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ)	5/ 27.02.2003	Α' 58 / 05.03.2003	Έγκριση του 2ου Εθνικού Προγράμματος για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (2000-2010)
4	ΚΥΑ	36028/ 1604/2006	Β' 1216 / 01.09.2006	Έγκριση Εθνικού Σχέδιου Κατανομής Δικαιωμάτων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για την περίοδο 2005-2007
5	ΠΥΣ	34/2002	Α' 125 / 05.06.2002	Ορισκές και κατευθυντήριες τιμές ποιότητας της ατμόσφαιρας σε διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου, και οξειδίων του αζώτου, σωματιδίων και μολύβδου
6	ΚΥΑ	3277/209/ 2000	Β' 180 / 17.02.2000	Καθορισμός γενικών αρχών και αρμόδιων υπηρεσιών για την εκτίμηση και τη διαχείριση της ποιότητας του αέρα του περιβάλλοντος

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ
7	Νόμος	2052/1992	Α' 94 / 05.06.1992	Μέτρα για την αντιμετώπιση του νέφους και πολεοδομικές ρυθμίσεις	
8	Νόμος	2647/1998	Α' 237 / 22.10.1998	Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες και στην Αυτοδιοίκηση και άλλες διατάξεις	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Διαχείριση υδάτων

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Σύμβαση Ραμσάρ			Σύμβαση για τους υγροβιολογικούς διεθνούς σημασίας	Κυρώθηκε με το Νομοθ. Διάταγμα 191/1974 (ΦΕΚ Α' 350/20.11.1974)
2	Πρωτόκολλο τροποποιητικό στη Σύμβαση Ραμσάρ			Πρωτόκολλο τροποποιητικό στη Σύμβαση Ραμσάρ για την προστασία των υγροβιολογικών διεθνούς σημασίας	Κυρώθηκε με το Ν. 1751/1988 (ΦΕΚ Α' 26/09.02.1998)
3	Κοινοτική Οδηγία	2000/60/ΕΚ	ΕΕ L 327, 22.12.2000	Για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων	
4	Κοινοτική Οδηγία	2006/11/ΕΚ	ΕΕ L 64/52, 04.03.2006	Για τη ρύπανση που προκαλείται από τη ρίψη συγκεκριμένων επικίνδυνων ουσιών στα κοινοτικά ύδατα-κωδικοποιημένη μορφή	Τροποποίησε την Οδηγία 76/464/ΕΟΚ και τις τροποποιήσεις της

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
5	Κοινοτική Οδηγία	2006/118/ΕΚ	ΕΕ L 372/19, 27.12.2006	Για την προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση	Κατάργησε την Οδηγία 80/68/ΕΟΚ για την προστασία των υπογείων υδάτων από τη ρύπανση
6	Κοινοτική Οδηγία	91/676/ΕΟΚ	ΕΕ L 375, 31.12.1991	Για την προστασία των υδάτων από νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης	
7	Κοινοτική Οδηγία	98/83	ΕΕ L 330/72, 05.12.1998	Για την ποιότητα του νερού που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση	
8	Κοινοτική Οδηγία	2006/07	ΕΕ L 64/37, 04.03.2006	Για τη διαχείριση της ποιότητας των υδάτων κοήλμβησης	Κατάργησε την Οδηγία 76/160/ΕΟΚ
9	Νόμος	3199/2003	Α' 280 / 09.12.2003	Προστασία και Διαχείριση των υδάτων	Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ

10	Νόμος	3010/2002	Α' 58 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΚ και 96/61/ΕΚ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις	Το άρθρο 5 του Ν. 3010/2002 προβλέπει τη διαδικασία οριοθέτησης ρεμάτων
11	Νόμος	1577/1985	Α' 210 / 18.12.1985	Γενικός κτηριοδομικός Κανονισμός	Άρθρο 349 για τη δόμηση στα ρέματα
12	ΠΥΣ	99/10/1987		Προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση που προέρχεται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες	Εναρμόνιση με την Οδηγία 80/68/ΕΟΚ για την προστασία των υπόγειων υδάτων
13	ΠΥΣ	50388/ 2704/ Ε.103/3	Β' 1866 / 12.12.2003	Τροποποίηση και συμπλήρωση της Πράξης Υπουργικού Συμβουλίου ΠΥΣ-2/01.02.2001 «Καθορισμός	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
14	ΠΔ	51/2007	Α' 54 / 08.03.2007	<p>των κατευθυντήριων και ορισμένων τιμών ποιότητας των νερών από απορριψίσεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον Κατάλογο II της Οδηγίας ΕΟΚ-464/76 του Συμβουλίου της 4ης Μαΐου 1976 (ΦΕΚ Α' 15/2001)»</p>	
				<p>Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ «για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000 (προστασία και ορθολογική διαχείριση των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και υπόγειων νερών)</p>	

15	ΚΥΑ	43504/ 2005	Β' 1784 / 20.12.2005	Κατηγορίες αδειών χρήσης υδάτων και εκτέλεσης έργων αξιοποίησής τους, διαδικασία έκδοσης, περιεχόμενο και διάρκεια ισχύος αυτών	Εναρμόνιση με ορισμένες διατάξεις της Οδηγίας-Πλαίσιο
16	ΚΥΑ	16190/ 1335/1997	Β' 519 / 25.06.1997	Μέτρα και όροι για την προστασία των νερών από τη νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης	Εναρμόνιση με την Οδηγία 91/676/ΕΟΚ
17	ΚΥΑ	20419/ 2522/2001	Β' 1212 / 18.09.2001	Προσδιορισμός των νερών που υφίστανται, νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης - Κατάλογος ευπρόσβλητων ζωνών σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 4 της ΚΥΑ 16190/1335/1997	Συμπλήρωσε την ΚΥΑ 16652/1906/1999 (ΦΕΚ Β' 1575/05.08.1999)
18	ΚΥΑ	ΔΙΠΛΔΔ/β/ 606/2003	Β' 292 / 12.03.2003	Έγκριση «Τεχνικών προδιαγραφών κατασκευής έργων υδρογεωτρήσεων» ως ελάχιστων ορίων	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
19	ΚΥΑ	Υ19/2000/ 1995	Β' 343 / 04.05.1995	Υγειονομική διάταξη «Περί όρων ιδρύσεως και λειτουργίας πτηνο-κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων»	
20	ΚΥΑ	ΔΥΓ2/ 38295/ 2007	Β' 630 / 26.04.2007	Τροποποίηση της Κοινής Υπουργικής Απόφ. Υ2/2600/01 [Υγ. Δξis-Υ2/2600/01] «Ποιότητα του νερού ανθρώπινης κατανάλωσης», σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 98/83/ΕΚ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 3ης Νοεμβρίου 1998	Εναρμόνιση με την Οδηγία 98/83/ΕΚ για την ποιότητα του νερού που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση
21	ΚΥΑ	46399/1986	Β' 438 / 03.07.1986	Απαιτούμενη ποιότητα των επιφανειακών νερών που προορίζονται για: «πόσιμα», «κοιλύμβηση», «διαβίωση ψαριών σε γλυκά νερά» και «καθιέρωση αστρακοειδών»,	Εναρμόνιση, μεταξύ άλλων, της παλαιάς Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ για την ποιότητα των υδάτων κοιλύμβησης

22	ΥΑ	83840/ 3591/1986	Δ' 1 / 05.01.1987	<p>μέθοδοι μέτρησης, συχνότητα δειγματοληψίας και ανάγλυση των επιφανειακών νερών που προορίζονται για πόσιμο, σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες 75/440/ΕΟΚ, 76/160/ΕΟΚ, 78/659/ΕΟΚ, 79/923/ΕΟΚ και 79/689/ΕΟΚ</p>	
				<p>Αποστάσεις των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων από τον οικισμό, τα οικοσυστήματα και τις υπόλοιπες δραστηριότητες</p>	<p>Αποστάσεις από πόλεις, λιμένες και ακτές, λουτροπόλεις, τουριστικούς χώρους, νοσοκομεία και ευαγή ιδρύματα, για την ανέγερση νέας ή την επέκταση νόμιμα υφιστάμενης κτηνοτροφικής ή πτηνοτροφικής εγκατάστασης</p>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Θαλάσσιο και παράκτιο περιβάλλον

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΝΔ	191/1974	Α' 350 / 19-20.01.1974	«Περί κυρώσεως της εν Ραμσάρ του Ιράν κατά την 2αν Φεβρ. 1971 υπογραφείσσης Διεθνούς Συμφωνίας περί προστασίας των διεθνούς ενδιαφέροντος υδροτόπων ίδια ως υγροβιοτόπων»	
2	Νόμος	855/ 23.12.1978	Α' 235 / 23.12.1978	«Περί κυρώσεως της υπογραφείσσης εις Βαρκελώνην το 1976 Διεθνούς Συμβάσεως «περί προστασίας της Μεσογείου θαλάσσης εκ της ρυπάνσεως» μετά του συνημμένου εις αυτήν Παραρτήματος, ως και των πρωτοκόλλων αυτής «περί	

				<p>προλήψεως ρυπάνσεως της Μεσογείου θαλάσσης εκ της απορρίψεως ουσιών εκ των πλοίων και αεροσκαφών», και «περί συνεργασίας διά την καταπολέμηση ρυπάνσεως της Μεσογείου θαλάσσης εκ πετρελαίου και άλλων επιβλαβών ουσιών» μετά των συνημμένων εις αυτά Παραρτημάτων»</p>	
<p>3</p>	<p>Νόμος</p>	<p>3022/2002</p>	<p>Α' 144 / 19.06.2002</p>	<p>Κύρωση των τροποποιήσεων της Σύμβουσης της Βασιλείας του 1976 «για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από τη ρύπανση» και των τροποποιήσεων του Πρωτοκόλλου του 1980 «για την προστασία της Μεσογείου θάλασσας από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές»</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
4	ΠΔ	270/1995	Α' 151 / 26.06.1995	Αποδοχή των πρωτοκόλλων των ετών 1976 και 1992 για την τροποποίηση της Διεθνούς Σύμβασης του 1971, αναφορικά με την Ίδρυση Διεθνούς Κεφαλαίου Αποζημίωσης Ζημιών Ρύπανσης από Πετρέλαιο	
5	ΔΣ	Λονδίνο	02.11.1973	Περί πρόληψης της ρύπανσης της θάλασσας από πλοία	
6	Νόμος	1269/1982	Α' 89 / 21.07.1982	Για την κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης «περί προληψίας της ρυπάνσεως της θαλάσσης από πλοία» του 1973, καθώς και του Πρωτοκόλλου του 1978, που αναφέρεται σ' αυτή τη Σύμβαση	

7	Νόμος	1335/1983	Α' 32 / 14.03.1983	Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης (Σύμβαση Βέρνης)	
8	ΚΥΑ	414985/ 1985	Β' 757 / 18.12.1985	Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας	Κύρωση Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ - Τροποποιήθηκε με ΚΥΑ 366599/96 (ΦΕΚ Β' 1188/31.12.1996), 294283/97 (ΦΕΚ Β' 68/04.02.1998) και 87578/703/07 (ΦΕΚ Β' 581/23.04.2007)

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
9	ΚΥΑ	33318/ 3028/1998	Β' 1289 / 28.12.1998	Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιατημάτων), καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας	Κύρωση οδηγίας 92/43/ΕΟΚ - Τροποποιήθηκε με ΚΥΑ 14849/853/Ε103/08 (ΦΕΚ Β' 645/11.04.2008)
10	Κοινοτική Οδηγία	79/409/ ΕΟΚ	ΕΕ L 103, 25.04.1979, σ. 0001-0018	Περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών	
11	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 18.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος	
12	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις	Άρθρα 1 έως και 4

13	ΝΔ	187/1973	Α' 261 / 1 / 03.10.1973	Περί Κώδικος Δημοσίου Ναυτικού Δικαίου	
14	ΠΔ	55/1998	Α' 58 / 20.03.1998	Προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος	
15	Νόμος	1269/1982	Α' 89 / 21.06.1982	Για την κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης «περί προλήψης της ρυπάνσεως της θαλάσσης από πλοία» του 1973 και του Πρωτοκόλλου του 1978, που αναφέρεται σ' αυτή τη Σύμβαση	
16	Νόμος	2508/1997	Α' 124 / 13.06.1997	Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις	
17	Νόμος	2742/1999	Α' 207 / 07.10.1999	Χωροταξικός σχεδιασμός και σειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
18	Νόμος	2971/2001	Α' 285 / 19.12.2001	Αγιοθάσ, παραλία και άλλες διατάξεις	
19	ΑΝ	1539/1938	Α' 488 / 24.12.1938	Περί προστασίας των δημοσίων κτημάτων	
20	Νόμος	1337/1983	Α' 33 / 14.03.1983	Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις	Άρθρα 15, 17 και 23
21	Νόμος	2242/1994	Α' 162 / 03.10.1994	Πολεοδόμηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου, προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις	
22	Κοινοτική Οδηγία	2002/59/ΕΚ	ΕΕ L 208, 05.08.2002, σ. 0010-0027	Για τη δημιουργία κοινοτικού συστήματος παρακολούθη-	

23	ΥΑ	2411.1/07/ 03/03	Β' 850 / 27.06.2003	<p>οδηγίες/ διαδικασίες για την αντιμετώπιση περιστατικών πλοίων που βρίσκονται σε κατάσταση ανάγκης ή κινδύνου, σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 20 της Οδηγίας 2002/59 - Ορισμός περιοχών καταφυγής</p>	<p>οπς της κυκλοφορίας των πλοίων και ενημέρωσης και για την κατάρτιση της Οδηγίας 93/75/ΕΟΚ του Συμβουλίου</p>
24	Νόμος	3100/2003	Α' 20 / 29.01.2003	<p>Κύρωση του Πρωτοκόλλου για την ετοιμότητα, συνεργασία και αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης της θάλασσας από επικίνδυνες και επιβλαβείς ουσίες (2000)</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
25	ΠΔ	11/ 21.01.2002	Α' 6 / 21.01.2002	Εθνικό Σχέδιο Έκτακτης Ανάγκης για την αντιμετώπιση περιστατικών ρύπανσης από πετρέλαιο και άλλες επιβλαβείς ουσίες	
26	Υγ. Διατ.	Ειβ/221/ 1965	Β' 138 / 22 / 24.02.1965	Περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων	Τροποπ. Γ1/17831 (ΦΕΚ Β' 986/ 10.12.1971) / Περί τροποποίησης της υπ' αριθ. Ειβ/221/22 Ιαν. 1965 υγειονομικής διατάξεως
27	ΠΥΣ	144/1987	Α' 197 / 2 / 11.11.1987	Προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος από τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκκένονται σ' αυτό και, ειδικότερα, καθορισμός ορισμένων τιμών ποιότητας του νε-	

28	ΚΥΑ	12044/ 613/2007	B' 376 / 19.03.2007	<p>ρού σε κάδμιο, υδράργυρο και εξαχλωροκβικλοεξάνιο (HCH)</p> <p>Καθορισμός μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/105/ΕΚ «για τροποποίηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζομένων με επικίνδυνες ουσίες» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2003</p>	
----	-----	--------------------	---------------------	--	--

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
29	ΚΥΑ	55648/ 2210/1991	Β' 323 / 13.05.1991	Μέτρα και περιορισμοί για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και, ειδικότερα, καθορισμός οριακών τιμών των επικίνδυνων ουσιών στα υγρά απόβλητα	
30	ΚΥΑ	90461/ 2193/1994	Β' 843 / 11.11.1994	Συμπλήρωση του Παραρτήματος του άρθρου 12 της υπ' αριθ. 55618/2210/1991 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «Μέτρα και περιορισμοί για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και ειδικότερα καθορισμός τιμών των επικίνδυνων ουσιών στα υγρά απόβλητα»	
31	ΚΥΑ	13588/ 725/2006	Β' 383 / 28.03.2006	Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, σε συμμόρ-	

32	ΚΥΑ	1089532π.ε./ 8205 π.ε./ B0010/05	B' 595 / 04.05.2005	<p>φωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 - Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 19396/1546/1997 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων»</p>	
33	ΚΥΑ	1090652/ 6799/ B0010/05	B' 1393 / 07.10.2005	<p>Πρωτόκολλα κατεδάφισης κτισμάτων, κατασκευών και έργων σε αιγιαλό, παραλία και θαλάσσιο χώρο</p>	
34	ΚΥΑ	1047427/ 4612/ B0010/02	-----	<p>Παραχώρηση, με αντίληγμα, του δικαιώματος απλής χρήσης αιγιαλού και παραλίας, στους ΟΤΑ Α' Βαθμού</p>	<p>Δεν έχει δημοσιευθεί σε ΦΕΚ</p>

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
35	Νόμος	3028/2002	Α' 153 / 28.06.2002	Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	Σε συνδυασμό με το Ν. 3658/2008, ΦΕΚ Α' 70
36	Νόμος	3201/2003	Α' 282 / 09.12.2003	Αποκατάσταση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος των νησιών που υπάρχουν στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Αιγαίου	
37	Κοινοτική Οδηγία	92/43/ΕΟΚ	ΕΕΛ 206, 22.07.1992, σ. 0007-0050	Για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας	
38	Νόμος	2881/2001	Α' 16 / 06.02.2001	Ρύθμιση θεμάτων ανέλιξης νουαγίων και άλλες διατάξεις	
39	ΚΥΑ	50910/2727/2003	Β' 1909 / 22.12.2003	Μέτρα και όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων -	

40	ΔΣ	Βρυξελλών	1971	Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης	Ίδρυση διεθνούς κεφαλαίου για την αποζημίωση ζημιών ρύπανσης από πετρελαιοειδή
41	Νόμος	1638/1986	Α' 108 / 18.07.1986	Κύρωση της διεθνούς σύμβασης που υπογράφηκε στις Βρυξελλές το 1971	
42	Νόμος	1269/1982	Α' 89 / 21.07.1982	Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης «περί προληψείας της ρύπανσης της θαλάσσης από πλοία» του 1973, καθώς και του Πρωτοκόλλου του 1978, που αναφέρεται σε αυτή τη σύμβαση	
43	ΔΣ	Ρώμην	1972	Σύμβαση μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Ιονίου Πελάγους και των παράκτιων ζωνών	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
44	Νόμος	1267/1982	Α' 85 / 05.07.1982	Κύρωση της συμφωνίας συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ιταλικής Δημοκρατίας που υπογράφηκε στη Ρώμη [6 Μαρτίου 1979] για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Ιονίου Πελάγους και των παράκτιων ζωνών του	
45	Κοινοτική Οδηγία	2006/12/ΕΚ	ΕΕΛ 114, 27.04.2006, σ. 0009-0021	Περί στερεών αποβλήτων	
46	ΚΥΑ	46399/ 4352/1986	Β' 438 / 03.07.1986	Απαιτούμενη ποιότητα των επιφανειακών νερών που προορίζονται για: «πόσιμα», «καλύμψηση», «διαβίωση ψαριών σε γλυκά νερά» και «καλλιέργεια και αλιεία οστρακοειδών»,	Συμμόρφωση με τις Οδηγίες του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων 75/440/ΕΟΚ, 76/160/ΕΟΚ,

47	Πράξη ΥΣ	144/ 02.02.1987	Α' 197 / 11.11.1987	<p>μέθοδοι μέτρησης, συχνότητα δειγματοληψίας και ανάληψης επιφανειακών νερών που προορίζονται για πόσιμο</p> <p>Προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος από τη ρύπανση που προκαλείται από ορισμένες επικίνδυνες ουσίες που εκκλύονται σε αυτό και, ειδικότερα, καθορισμός οριακών τιμών, ποιότητα νερού σε κάδμιο, υδράργυρο και εξαχλωροκυκλοξείνιο (HCH)</p>	78/659/ΕΟΚ, 79/293/ΕΟΚ και 79/869/ΕΟΚ
48	Πράξη ΥΣ	255/ 13.07.1994	Α' 123 / 21.07.1994	<p>Συμπλήρωση Παραρτήματος του άρθρου 6 της υπ' αριθ. 73/29.6.1990 πράξης του Υπουργικού Συμβουλίου «καθορισμός κατευθυντηρίων και οριακών τιμών ποιότητας των νερών από</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
				<p>απορρίψεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών που υπάγονται στον κατάλογο της 144/02.11.1987 [1, 2-δισχλωροαιθάνιο, τριχλωρο-αιθυλένιο, υπερχλωροαιθυλένιο, τριχλωροβενζόλιο]</p>	
49	Εγκύκλιος	1/2007	Αρ. πρ. 82/20.07.2007	<p>Διαδικασία έκδοσης αδειών για την έναρξη εκτέλεσης έργων στη ζώνη λιμένα</p>	
50	ΚΥΑ	1038460/ 2439/ B0010/ 2009	B' 792 / 29.04.2009	<p>Απευθείας παραχώρηση, με αντίπληγμα, του δικαιώματος απλής χρήσης αιγιαλού, παραλίας, όχθης και παρόχθιας ζώνης μεγάλων λιμένων και πλεύσιμων ποταμών, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) Α' Βαθμού</p>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Έδαφος

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Υγ. Διάτ.	Ειβ/221/1965	Β' 138 / 24.02.1965	Περί διαθεσίμων λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων
2	ΥΑ	11-5n/Φ/17402 της 12/31.12.84	Β' 941 / 31.12.1984	Κανονισμός Μεταλλευτικών και Λατομικών Εργασιών
3	ΚΥΑ	80568/4225/1991	Β' 641 / 07.08.1991	Μέθοδοι, όροι και περιορισμοί για τη χρησιμοποίηση στη γεωργία ιλύος που προέρχεται από επεξεργασία οικιακών και αστικών λυμάτων (86/278/EEC - sewage sludge directive - επαναχρησιμοποίηση ιλύος στη γεωργία)
4	ΥΑ	Δ10/Φ68/οικ.30842/1993	Β' 917 / 21.12.1993	Όροι και διαδικασία εκμίσθωσης, εκμεταλλεύσεως και διαχειρίσεως των Δημοσίων Λατομείων αδρανών υλικών
5	ΚΥΑ	5673/400/1997	Β' 192 / 14.03.1997	Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
6	ΚΥΑ	Δ10/Φ68/ οικ./4437/ 2001	Β' 244 / 08.03.2001	Προδιαγραφές και χρονοδιάγραμμα ειδικής μελέτης αποκατάστασης (άρθρο 7, παρ. 1, εδάφ. Β, Ν.2837/2000)
7	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν.1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ
8	ΚΥΑ	ΗΠ 15393/ 2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002 - διόρθ. σφάημ. στο ΦΕΚ Β' 1117/2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» [ΦΕΚ Α' 91]
9	ΥΑ	18217/2002	Β' 1204 / 17.09.2002	Τροποποίηση της υπ' αρ. 15420/3278/14.06.00 απόφασης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων «Διαδικασία αποκατάστασης περιβάλλοντος ανεργιών παρομείων νομού Αττικής» [ΦΕΚ Β' 783]
10	ΚΥΑ	ΗΠ 37111/ 2021/2003	Β' 1391 / 29.09.2003	Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων

11	ΚΥΑ	ΗΠ 11014/ 703/Φ104/ 2003	Β' 332 / 20.03.2003	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ)
12	ΠΔ	125347/ 568/2004	Β' 142 / 29.01.2004	Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής
13	Νόμος	3325/2005	Α' 168 / 11.03.2005	Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις
14	ΚΥΑ	13588/ 725/2006	Β' 383 / 28.03.2006	Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων κ.λπ.
15	ΚΥΑ	ΗΠ 24944/ 1159/2006	Β' 791 / 30.06.2006	Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. Β) της υπ' αριθ. 13588/725 ΚΥΑ και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις του άρθρου 7 (παρ. 1) της Οδηγίας 91/156/ΕΚ του Συμβουλίου της 18ης Μαρτίου
16	ΥΑ	297055/ 2007	Β' 914 / 08.06.2007	Εθνικό Ρυθμιστικό Πλάνο Σητοποίησης Περιβαλλοντικών Δράσεων για την εφαρμογή του υπ' αριθ. 2200/96 καν. Εκ. Συμβουλίου

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
17	ΚΥΑ	12044/ 613/2007	Β' 376 / 19.03.2007	Καθορισμός μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/105/ΕΚ για την τροποποίηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ-Οδηγία SEVESO II - Αντικατάσταση της υπ' αριθ. 5697/590/2000 ΚΥΑ
18	ΚΥΑ	9269/470/ 2007	Β' 286 / 02.03.2007	Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων
19	Εγκύκλιος ΥΠΕΧΩΔΕ	οικ.186585/ 2661/ 13.06.2008		Άδειες διαχείρισης υγρών επικίνδυνων αποβλήτων σε περιπτώσεις διάθεσής τους, ύστερα από επεξεργασία, εντός ή επί του εδάφους
20	Κοινοτική Οδηγία		ΕΕ L 257, 10.10.1996, σ. 0026-0040	Σχετικά με την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και τον Έλεγχο της Ρύπανσης

21	Κοινοτική Οδηγία	2004/35/ΕΚ	ΕΕ L 143, 30.04.2004, σ. 56	Σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά στην πρόληψη και στην αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημιάς
22	Κοινοτική Οδηγία	2006/21/ΕΚ	ΕΕ L 102, 11.04.2006, σ. 0015–0034	Πράξη τροποποίησης της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Χωροταξικός/πολεοδομικός σχεδιασμός και οργάνωση οικισμών

α) Χωροταξικός σχεδιασμός

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Νόμος	2742/1999	Α' 207 / 07.10.1999	Χωροταξικός σχεδιασμός και σειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις
2	Νόμος	6876/4871	Α' 128 / 03.07.2008	Έγκριση του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
3	ΚΥΑ	49828	Β' 2464 / 03.12.2008	Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού
4	ΥΑ	674/2004	Β' 218	Περιφερειακό Πλάνιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Κεντρικής Μακεδονίας
5	ΥΑ	489/2004	Β' 56	Περιφερειακό Πλάνιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ιονίων Νήσων

6	ΥΑ		293/2003	Β' 1471	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Μακεδονίας-Θράκης
7	ΥΑ		253/2003	Β' 1451	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Ηπείρου
8	ΥΑ		252/2003	Β' 1486	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης
9	ΥΑ		262/2003	Β' 1473 / 09.10.2003	Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
10	ΥΑ		252/2003	Β' 1484	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Θεσσαλίας
11	ΥΑ		262/2003	Β' 1469	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Στερ. Ελλάδας
12	ΥΑ		262/2003	Β' 1472	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας

ΜΕΡΟΣ Β' / ΚΕΦ.5: Χωροταξικός/πολεοδομικός σχεδιασμός και οργάνωση οικισμών / α) Χωροταξικός σχεδιασμός

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
13	ΥΑ	252/2003	Β' 1485	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου
14	ΥΑ	252/2003	Β' 1487	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτ. Αιγαίου
15	ΥΑ	25297/2003	Β' 1470	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Δυτ. Ελλάδας

β) Πολεοδομικός σχεδιασμός

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
16	Νομοθετικό διάταγμα	17.07.1923	Α' 228 / 16.08.1923	Περί σχεδίων πόλεων, κωμών και συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών
17	Νόμος	1337/1983	Α' 33 / 04.03.1983	Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων - Οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις
18	Νόμος	1512/1985	Α' 4 / 11.01.1985	Τροποποίηση και συμπλήρωση πολεοδομικών διατάξεων
19	Νόμος	1515/1985	Α' 18 / 18.02.1985	Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας
20	Νόμος	1561/1985	Α' 148 / 06.09.1985	Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης και άλλες διατάξεις
21	Προεδρικό Διάταγμα	20.08.1985	Δ' 414 / 30.08.1985	Πολεοδόμηση και επέκταση οικισμών της χώρας μέχρι 2000 κατοίκους

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
22	Προεδρικό Διάταγμα	5 / 1986	Α' 2 / 17.01.1986	Προσδιορισμός αξίας ακινήτων για την επιβολή εισφοράς σε χρήμα και τρόπος καταβολής της
23	Προεδρικό Διάταγμα	23.02/ 06.03.1987	Δ' 166 / 06.03.1987	Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης
24	Προεδρικό Διάταγμα	14.02.1987	Δ' 133 / 23.02.1987	Τροποποίηση: α) του ΠΔ 24.04.85 «Τρόπος καθορισμού ορίων οικισμών της χώρας μέχρι 2000 κατοίκους, κατηγορίες αυτών και καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης τους» (ΦΕΚ Δ' 181) και β) του ΠΔ 20.08.85 «Πολεοδόμηση και επέκταση οικισμών της χώρας μέχρι 2000 κατοίκους κ.λπ.» (ΦΕΚ Δ' 414)
25	Προεδρικό Διάταγμα	20.01.1988 και τροποποιήσεις	Δ' 61 / 28.01.1988	Τροποποίηση του ΠΔ 06.10.78 «περί καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των γηπέδων των κειμένων εκτός των ρυμοτομικών σχεδίων και εκτός των ορίων των νομίμως υφισταμένων προ του έτους 1923 οικισμών» (ΦΕΚ Δ' 538)

26	Προεδρικό Διάταγμα	02.03.1989 και τροποποιήσεις	Δ' 157 / 14.03.1989	Τροποποίηση του ΠΔ 24.05.85 «τροποποίηση των όρων και περιορισμών δόμησης των γηπέδων των κειμένων εκτός των ρυμοταμιακών σχεδίων των πόλεων και εκτός των ορίων των νομίμως υφισταμένων προ του έτους 1923 οικισμών (ΦΕΚ Δ' 270)»
27	Προεδρικό Διάταγμα	30.06.1991	Δ' 474 / 23.07.1991	Καθορισμός όρων και περιορισμών δόμησης για την ανέγερση τουριστικών εγκαταστάσεων σε γήπεδα εκτός σχεδίων πόλεως και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923 (23), καθώς και εκτός ορίων οικισμών κάτω των 2000 κατοίκων καθορισθέντων βάσει του από ΠΔ 24.04.85 (ΦΕΚ Δ' 181) ως ισχύει, των νήσων Κρήτης, Ρόδου και Κέρκυρας, καθώς και του νομού Χαλκιδικής
28	Νόμος	2052/1992	Α' 94 / 05.06.1992	Μέτρα για την αντιμετώπιση του νέφους και πολεοδομικές ρυθμίσεις (κεφ. Β', άρθρο 5)
29	Νόμος	2242/1994	Α' 162 / 03.10.1994	Πολεοδομηση περιοχών δεύτερης κατοικίας σε Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και άλλες διατάξεις

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
30	Νόμος	2300/1995	Α' 69 / 12.04.1995	Μεταφορά Συντελεστή Δόμησης και άλλες διατάξεις
31	Νόμος	2508/1997	Α' 124 / 13.06.1997	Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας και άλλες διατάξεις
32	Προεδρικό Διάταγμα		Δ' 580 / 27.07.1999	Κώδικας βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας
33	ΣΤΕ (Τμήμα Ε της 23.02.00)	3756/2000		Τροποποίηση Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ), αλλαγή χρήσης
34	ΣΤΕ - 0/0μ.	1730/2000		Πράξη εφαρμογής, κύρωση της πράξεως, ανάκληση ή ανασύνταξη
35	Νόμος	3212/2003 (Άρθρο 11/ Πολεοδομικές ρυθμίσεις για τις πράξεις εφαρμογής)	Α' 308 / 31.12.2003	Άδεια δόμησης, πολεοδομικές και άλλες διατάξεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
36	Νόμος	3463/2006	Α' 114 / 08.06.2006	Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Έργα υποδομής

α) Δίκτυα μεταφοράς ρεύματος

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Κοινοτική Οδηγία	2004/40/ΕΚ	ΕΕ L 159, 30.04.2004, σ. 1-26	Περί των ελάχιστων προδιαγραφών υγείας και ασφάλειας όσον αφορά στην έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από φυσικούς παραγοντες (ηλεκτρομαγνητικά πεδία) [18η ειδική Οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της Οδηγίας 89/391/ΕΟΚ]
2	Έγκριση	6876/4871	Α' 128 / 03.07.2008	Γενικό Πλήραιο Χωροταξικό Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

β) Δίκτυα οδοποιΐας

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	3155/1955	Α' 63 / 11/14.03.1955	Περί κατασκευής και συντηρήσεως οδών	
2	ΚΥΑ	ΗΠ/15393/2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» (ΦΕΚ Α' 91)	

Υ) Τηλεπικοινωνίες

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	3431/2006	Α' 13 / 03.02.2006	Περί ηλεκτρονικών επικοινωνιών	
2	Εγκύκλιος	119014/ 07.07.2006		Για την εφαρμογή του άρθρου 31 του Ν. 3431/2006	Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος ΥΠΕΧΩΔΕ
3	ΚΥΑ	53571/ 3839/2000	Β' 1105 / 06.09.2000	Θέματα προσασίας του πλήθους από την ηλεκτρομαγνητική ακτινοβολία	
4	ΚΥΑ	ΗΠ 15393/ 2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
5	ΚΥΑ	11014/ 703/2003	Β' 332 / 20.03.2003	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/ 1986 με τις Οδηγίες ΕΟΚ 11/97/ΕΕ και ΕΟΚ 61/96/ΕΕ και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 160/1986)	
6	ΥΑ	126880/ 2007	Β' 435 / 29.03.2007	Συμπλήρωση της υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/ 2002 (ΦΕΚ Β' 1022/05.08.2002) Κοινής Υπουργικής Απόφασης, κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγο-	ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ Συμπληρώνεται η ΗΠ/15393/ 2332/2002 που αφορά εναέριες Γραμμές Μεταφοράς Ηλεκτρικής

ρίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά.» (ΦΕΚ Α' 91)

Ενέργειας, Υποσταθμούς επί της επιφάνειας του εδάφους, Γραμμές Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας, Επίγεια Κέντρα Δορυφορικών Ζεύξεων, Πάρκα Κεραιών Τηλεόρασης, Ραδιοφώνου, Τηλεφωνίας κ.λπ., Κέντρα Εκπομπής, Αναμεταδότες Τηλεόρασης και Ραδιοφώνου, Ραντάρ, Κινητή και Ασύρματη Σταθερή Τηλεφωνία, Κομβικούς Σταθμούς και Σταθμούς Βάσης

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
7	ΥΑ	126884/ 2007	Β' 435 / 29.03.2007	Διαδικασία Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης και περιεχόμενο Περιβαλλοντικών Μελετών για τις εγκαταστάσεις κεραιών σταθμών στην Ξηρά, σύμφωνα με το άρθρο 31, παρ. 18, του Ν. 3431/2006	ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ
8	Εγκύκλιος	Εγκ. Π/105/ 014/12-1-07 (ΕΕΑΕ) Εγκ. Π/105/ 014/07 Εγκ. 105/014/07		Καθορισμός ορίων ασφα- λους έκθεσης του κοινού σε ηλεκτρομαγνητική ακτι- νοβολία στα περιβάλλον σταθμών κεραιών σε εφαρ- μογή του Ν. 3431/2006	
9	Απόφαση ΕΕΤΤ	Απόφ. 406/22/ 11.10.2006	Β' 1666 / 14.11.2006	Κανονισμός αδειών κατασκευών κεραιών στην Ξηρά, σύμφωνα με το Ν. 3431/2006	

10	ΥΑ	Απόφ. 8003/ 263/2007	Β' 237 / 26.02.2007	Παράταση προθεσμίας της παρ. 20, του άρθρου 31 του Ν. 3431/2006 (υφιστάμενες κεραίες, μελέτη ηλεκτρομαγνητικών ακτινοβολιών της κεραίας)	
11	ΥΑ	3060(Φ0ΡΠ)/ 238/2002	Β' 512 / 25.04.2002 - διόρθ. σφάλμ. στο ΦΕΚ Β' 759 / 2002	Μέτρα προφύλαξης του κοινού από τη λειτουργία διατάξεων εκπομπής ηλεκτρομαγνητικών πεδίων χαμηλών συχνοτήτων	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Πρωτόκολλο του Κιότο			Πρωτόκολλο του Κιότο στη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές Αλλαγές	Κυρώθηκε με το Ν. 3017/2002 (ΦΕΚ Α' 117/ 30.05.2002)
2	Κοινοτική Οδηγία	2001/77/ΕΚ	ΕΕ L 283, 27.10.2001, σ. 33-40	Περί προώθησης του ηλεκτρισμού που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην εσωτερική ενεργειακή αγορά	
3	Κοινοτική Οδηγία	2003/30/ΕΚ	ΕΕ L 123, 17.05.2003, σ. 42-46	Για την προώθηση της χρήσης των βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές	

4	Κοινοτική Οδηγία	2003/87/ΕΚ	ΕΕ L 275, 25.10.03, σ. 32-46	Για την προώθηση της χρήσης των βιοκαυσίμων ή άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές	
5	Κοινοτική Οδηγία	2009/28/ΕΚ	ΕΕ L 140, 23.4.09, σ. 16-62	Σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και την τροποποίηση και τη συνακόλουθη κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ	
6	Νόμος	3175/2003	Α' 207 / 29.08.2003	Αξιοποίηση του γεωθερμικού δυναμικού, τηλεθέρμανση και άλλες διατάξεις	
7	Νόμος	3468/2006	Α' 129 / 27.06.2006	Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης και λοιπές διατάξεις	Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2001/77/ΕΚ

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
8	Νόμος	3423/2005	Α' 304 / 13.12.2005	Εισαγωγή στην ελληνική αγορά των βιοκαυσίμων και των άλλων ανανεώσιμων καυσίμων	Ενωμάτωση της Οδηγίας 2003/30/ΕΚ
9	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου (ΠΥΣ)	5/27.02.2003	Α' 58 / 05.03.2003	Έγκριση του 2ου Εθνικού Προγράμματος για τη μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (2000-2010)	
10	ΚΥΑ	15393/2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002	

11	ΚΥΑ	54409/ 2632/2004	Β' 1931 / 27.12.2004	Θέσπιση εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινοότητας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/87/ΕΚ
12	ΚΥΑ	104247/ ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ/ 2006	Β' 663 / 26.05.2006	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002
13	ΚΥΑ	104248/ ΕΥΠΕ/ ΥΠΕΧΩΔΕ/ 2006	Β' 663 / 27.06.2006	Περιεχόμενο, δικαιολογητικά και λοιπά στοιχεία των Προμηθευτών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ),

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
14	ΥΑ	Δ6/Φ1/ οικ.13310/ 1 08.06.2007	Β' 1153 / 10.07.2007	των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), καθώς και συναφών μελετών περιβάλλοντος έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας	
15	ΥΑ	Δ6/Φ1/ οικ. 15450/ 18.07.2007	Β' 1276 / 24.07.2007	Διαδικασία έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση ΑΠΕ	
				Τροποποίηση της Α' Φάσης του κατ' άρθρο 14, παρ. 1, του Ν.3468/2006 Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Σταθμών	

16	ΚΥΑ	49828/ 2008	B' 2464 / 03.12.2008	Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και σειφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού	
----	-----	----------------	----------------------	---	--

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: Στερεά, υγρά, τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΚΥΑ	29407/ 3508/2002	Β' 1572 / 16.12.2002	Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή αποβλήτων	
2	ΚΥΑ	22912/ 1117/2005	Β' 759 / 06.06.2005	Μέτρα για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων	
3	Απόφ. ΗΠ	4641/232/ 2006	Β' 168 / 13.02.2006	Καθορισμός τεχνικών προδιαγραφών μικρών Χώρων Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων (ΧΥΤΑ) σε νησιά και απομονωμένους οικισμούς	Κατ' εφαρμογή του άρθρου 3 (παρ. 4), σε συνδυασμό με το άρθρο 20 (Παράρτημα Ι) της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 29407/3508/02 «Μέτρα και όροι για την υγειονομική ταφή των αποβλήτων» [ΦΕΚ Β' 1572 / 2002]

4	ΠΔ	1180/1981	Α' 293 / 06.10.1981	Περί ρυθμίσεως εις τα της ιδρύσεως και λειτουργίας βιομηχανιών, βιοτεχνιών, πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών και της διασφάλισεως του περιβάλλοντος εν γένει	
---	----	-----------	---------------------	---	--

α) Στερέα (μη επικίνδυνα) απόβλητα

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΚΥΑ	50910/ 2727/2003	B' 1909 / 22.12.2003	Μέτρα και όροι για τη διαχείριση στερεών αποβλήτων - Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης	
2	Εγκύκλιος	109974/ 3106/ 22.10.2004		Πρότυπες προδιαγραφές τεχνικής μελέτης αποκατάστασης ΧΑΔΑ	ΥΠΕΧΩΔΕ
3	ΚΥΑ	114218/ 1997	B' 1016 / 17.11.1997	Κατάρτιση πλαισίου προδιαγραφών και γενικών προγραμμάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων	
4	ΚΥΑ	2487/455/ 1999		Μέτρα και όροι για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση επικίνδυνων αποβλήτων	Για τις νέες εγκαταστάσεις μονάδων αποτέφρωσης, εφαρμόζεται από 06.06.2005 η Απόφαση 22912/1117/ 05 ΦΕΚ Β' 759/ 06.06.2005

5	Νόμος	3536/2007	Α' 42 / 23.02.2007	Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης	
---	-------	-----------	--------------------	--	--

β) Στερεά (επικίνδυνα) απόβλητα

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	ΚΥΑ	13588/ 725/2006	Β' 383 / 28.03.2006	Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991	Αντικατάσταση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 19396/1546/97 «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 604/1997)
2	ΚΥΑ	24944/ 1159/2006	Β' 791 / 30.06.2006	Έγκριση Γενικών Τεχνικών Προδιαγραφών για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. Β) της υπ' αριθμ. 13588/725 ΚΥΑ	
3	ΚΥΑ	8668/2007	Β' 287 / 02.03.2007	Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ), σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. Α) της υπ' αριθμ. 13588/725 ΚΥΑ	

γ) Ειδικές κατηγορίες σποβλήτων

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	ΚΥΑ	80568/ 4225/1991	Β' 641 / 07.08.1991	Μέθοδοι, όροι και περιορισμοί για τη χρησιμοποίηση στη γεωργία της ιλύος που προέρχεται από την επεξεργασία οικιακών και αστικών λυμάτων
2	ΚΥΑ	7589/731/ 2000	Β' 514 / 11.04.2000	Καθορισμός μέτρων και όρων για τη διαχείριση των πολυχλωροδιφαινυλίων και των πολυχλωροτριφαινυλίων (PCB/PCT)
3	Νόμος	2939/2001	Α' 179 / 06.08.2001	Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων - Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις
4	ΚΥΑ	18083/ 1098 Ε.103/ 2003	Β' 606 / 15.05.2003	Σχέδια διάθεσης/απολύμανσης συσκευών που περιέχουν PCB - Γενικές κατευθύνσεις για τη συλλογή και μετέπειτα διάθεση συσκευών και αποβλήτων με PCB, σύμφωνα με το άρθρο 7 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 7589/731/2000 (ΦΕΚ Β' 514)

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
5	ΚΥΑ	37591/ 2031/2003	Β' 1419 / 01.10.2003	Μέτρα και όροι για τη διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες
6	ΠΔ	82/2004	Α' 64 / 02.03.2004	Αντικατάσταση της 98012/2001/ ΚΥΑ «Καθορισμός μέτρων και όρων για τη διαχείριση των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων»
7	ΠΔ	109/2004	Α' 75 / 05.03.2004	Μέτρα και όροι για την εναλλακτική διαχείριση των μεταχειρισμένων ελαστικών των οχημάτων - Πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείρισή τους
8	ΠΔ	115/2004	Α' 80 / 05.03.2004	Αντικατάσταση της 73537/148/1995 ΚΥΑ και 19817/2000 ΚΥΑ
9	ΠΔ	116/2004	Α' 81 / 05.03.2004	Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους, των χρησιμοποιημένων ανταλλακτικών τους και των απενεργοποιημένων καταλυτικών μετατροπών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/53/ΕΚ

10	ΠΔ	117/2004	Α' 82 / 05.03.2004	Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/95/ΕΚ
11	ΚΥΑ	104826/ 2004	Β' 849 / 09.06.2004	Καθορισμός ύψους ανταποδοτικών τελών από απομικά ή συλλογικά συστήματα εναλλακτικής διαχείρισης συσκευασιών / άλλων προϊόντων, σε εφαρμογή των άρθρων 7 και 17 του Ν. 2939/2001
12	ΠΔ	15/2006	Α' 12 / 03.02.2006	Τροποποίηση του Προεδρικού Διατάγματος 117/ 2004 (ΦΕΚ Α' 82), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/108/ΕΚ «για την τροποποίηση της Οδηγίας 2002/96/ΕΚ σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ)» του Συμβουλίου, της 8ης Δεκεμβρίου 2003

δ) Υγρά απόβλητα

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	ΥΑ	Ειβ/221/1965	Β' 138 / 24.02.1965	Περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων
2	ΥΑ	ΥΑΓ1/17831	Β' 986 / 1971	Τροποποίηση της ΥΑ Ε1β/221/1965
3	ΚΥΑ	5673/400/1997	Β' 192 / 14.03.1997	Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων
4	ΚΥΑ	19661/1982/1999	Β' 1811 / 29.09.1999	Τροποποίηση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 5673/400/97 «Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων» [ΦΕΚ Β' 192/97] - Κατάλογος ευαίσθητων περιοχών για τη διάθεση αστικών λυμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 5 (παρ. 1) της απόφασης αυτής
5	ΚΥΑ	48392/939/2002	Β' 405 / 03.04.2002	Συμπλήρωση της Κοινής Υπουργικής Απόφασης 19661/1982/99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: Χορρόπαναν

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Νόμος για την προστασία του περιβάλλοντος - άρθρο 14, Προστασία από το θόρυβο
2	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν. 1650/86 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ
3	ΚΥΑ	69269/ 5387/1990	Β' 678 / 25.10.1990	Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες - Περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) - Καθορισμός περιορισμένου Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών (ΕΜΠ) και λοιπές συναφείς διατάξεις, σύμφωνα με το Ν. 1650/86
4	ΚΥΑ	ΗΠ 15393/ 2332/2002	Β' 1022 / 05.08.2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
5	ΚΥΑ	13727/ 724/2003	Β' 1087 / 05.08.2003	Αντιστοίχιση των κατηγοριών των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων με τους βαθμούς όχλησης που αναφέρονται στα πολεοδομικά διατάγματα	
6	ΥΑ	13586/ 724/2006	Β' 384 / 28.03.2006	Καθορισμός μέτρων, όρων και μεθόδων για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου στο περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ «σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου» του Συμβουλίου, της 25.06.2002	Οδηγία 2002/49/ΕΚ ΕΕ L 189/18.07.2002, σ. 12-25: Σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου - Δηλώσεις στην Επιτροπή συνδιαλλαγής για την έκθεση σχετικά με την

7	Απόφ.Τ/ ΠΡΟΠΕ	21275/616/ Φ.ΝΟΜ/ 2006	Β' 815 / 04.07.2006	Υιοθέτηση και ενσωμάτωση στο Εθνικό Δίκαιο της χώρας του Παραρτήματος 16 «Περιβαλλοντική Προστασία», Τόμος 1, της Σύμβασης του Σικάγου	αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου
8	ΠΔ	117819/ 1981	Α' 291 / 05.10.1981	Περί της μείτρήσεως και του ελέγχου του θορύβου των αεροσκαφών	
9	ΠΔ	457/1984	Α' 165 / 24.10.1984	Εναρμόνιση με την Οδηγία 83/206/ΕΟΚ («Περί περιορισμού του θορύβου που προκαλείται από υποχητικά αεροσκάφη»)	Οδηγία 83/206/ΕΟΚ ΕΕ L 117/04.05.1983, σ. 15-17

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
10	ΠΔ	330/1990	Α' 131 / 27.09.1990	Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 89/629/ΕΟΚ/04.12.1989 για τον περιορισμό του θορύβου που προκαλείται από υποχηπτικά αεριωθούμενα πολιτικά αεροπλάνα	Οδηγία 89/ 629/ ΕΟΚ ΕΕ L 363/ 13.12.1989, σ. 27-29
11	ΠΔ	252/1992	Α' 140 / 17.08.1992	Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 92/14/ΕΟΚ/02.03.1992 για τον περιορισμό της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάγονται στο άρθρο 3 του κεφ. Β' του ΠΔ 1178/1981 (ΦΕΚ Α' 291)	Οδηγία 92/14/ ΕΟΚ της 2ας Μαρτίου 1992 για τον περιορισμό της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάγονται στο Παράρτημα 16 της σύμβασης για τη διεθνή πολιτική αεροπορία,

12	ΠΔ	174/2002	Α' 157 / 03.07.2002	<p>Τροποποίηση του ΠΔ 252/92 (ΦΕΚ Α' 140) «προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 92/14/ΕΟΚ/02.03.1992 για τον περιορισμό της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάγονται στο άρθρο 3 του κεφ. Β του ΠΔ 1.178/81 (ΦΕΚ Α' 291)»</p>	<p>τόμος 1, δεύτερο μέρος, κεφ. 2, δεύτερη έκδοση (1988), ΕΕ L 76 της 23.03.1992, σ. 21-27</p>
13	ΠΔ	115/2000	Α' 107 / 06.04.2000	<p>Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς την Οδηγία 98/20/ΕΚ της 30ής Μαρτίου 1998 (αριθμ. L107)</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
				<p>και την Οδηγία 1999/28 ΕΚ [L118], σχετικά με την τροποποίηση της Οδηγίας 92/14/ΕΟΚ για τον περιορισμό της χρησιμοποίησης των αεροπλάνων που υπάρχουν στο Παράρτημα 16 της σύμβασης για τη διεθνή πολιτική αεροπορία, τώμος 1, μέρος II, κεφάλαιο 2 δεύτερη έκδοση [1988]</p>	
14	Κανονισμός	1702/2003/ΕΚ	ΕΕL 243, 27.09.2003, σ. 6-79	<p>Για τον καθορισμό εκτελεστικών κανόνων για την πιστοποίηση αξιοληθούς και την περιβαλλοντική πιστοποίηση αεροσκαφών και των σχετικών προϊόντων, εξαρτημάτων και εξοπλισμού, καθώς και για την πιστοποίηση φορέων σχεδιασμού και παραγωγής</p>	<p>Κανονισμός 335/2007/ΕΚ ΕΕL 88 της 29.03.2007, σ. 40 - Τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1702/2003 περί εκτελεστικών κανόνων περιβαλλοντικής πιστο-</p>

15	ΠΔ	80/2004	Α' 63 / 02.03.2004	<p>Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/30/ΕΚ, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαρτίου 2002 «περί καθιέρωσης κανόνων και διαδικασιών για τη θέσπιση περιορισμών λειτουργίας σε συνάρτηση με τον προ-καλούμενο θόρυβο στους κοινοτικούς αερολιμένες»</p>	<p>Οδηγία 30/02/ΕΚ ΕΕ L 85 της 28.03.2002, σ. 40-26</p>	<p>ποίησης αεροσκαφών και των σχετικών προϊόντων</p>
16	ΚΥΑ	69001/ 1921/1988	Β' 751 / 18.10.1988	<p>Για έγκριση τύπου ΕΟΚ για την ορισκή τιμή στάθμης θορύβου μηχανημάτων και συσκευιών εργοταξίου και,</p>	<p>Οδηγία 84/532/ ΕΟΚ ΕΕ L 300/ 19.11.1984, σ. 111-122</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
				ειδικότερα, των μηχανοκίνητων αεροσμηπιαστών, των πυργογερανών, των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών συγκόλλησης, των ηλεκτροπαραγωγών ζευγών ισχύος και των φορητών συσκευών θραύσης σκυροδέματος και αεροσφυρών	<p>Οδηγία 84/533/ΕΟΚ ΕΕ L 300 της 19.11.1984, σ. 123-129</p> <p>Οδηγία 85/406/ΕΟΚ ΕΕ L 233 της 30.08.1985, σ. 11-15</p> <p>Οδηγία 84/537/ΕΟΚ ΕΕ L 300 της 19.11.1984, σ. 156-170</p> <p>Οδηγία 84/536/ΕΟΚ ΕΕ L 300 της 19.11.1984, σ. 149-155</p> <p>Οδηγία 85/408/ΕΟΚ ΕΕ L 233 της 30.08.1985, σ. 18-19 «Τροποποίηση της Οδηγίας 84/536/ΕΟΚ»</p>

17	ΥΑ	10399/ Φ.5.3/ 361/1991	Β' 359 / 28.05.1991	Καθορισμός της οριακής τιμής στάθμης θορύβου των πυργογερανών σε συμπλήρωση της ΚΥΑ 69001/1921/1988	Οδηγία 87/405/ΕΟΚ ΕΕ L 220 της 08.08.1987, σ. 60-64 «Για την τροποποίηση της Οδηγίας 84/534/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών σχετικά με την επιρρεπή στάθμη ακουστικής ισχύος των πυργογερανών»»
18	ΚΥΑ	56206/ 1613/1986	Β' 570 / 09.09.1986	Προσδιορισμός της ηχητικής εκπομπής των μηχανημάτων και συσκευών εργασίας σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 79/113/ΕΟΚ, 81/1051/ΕΟΚ και 85/405/ΕΟΚ	Οδηγία 79/113/ΕΟΚ ΕΕ L 033 της 08.02.1979, σ. 15-30 Οδηγία 81/1051/ΕΟΚ ΕΕ L 376

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
19	ΚΥΑ	765/1991	Β' 81 / 21.02.1991	του Συμβουλίου της 19.12.1978, της 07.12.1981 και της 11.07.1985	της 30.12.1981, σ. 49-55 Οδηγία 85/405/ ΕΟΚ ΕΕ L 233 της 30.08.1985, σ. 9-10
20	ΥΑ	11481/ 523/1997	Β' 295 / 11.04.1997	Περί καθορισμού των οριακών τιμών στάθμης θορύβου των υδραυλικών πτύων με καλώδια, των προωθητών γαίων, των φορτωτών και των φορτωτών-εσκαφέων	Οδηγία 86/662/ ΕΟΚ ΕΕ L 384 της 31.12.1986, σ. 1-11 Οδηγία 89/514/ ΕΟΚ ΕΕ L 253 της 30.08.1989, σ. 35-43
				Τροποποίηση της 765/14.01.1991 (ΦΕΚ Β' 81) Κοινής Απόφασης των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέρ-	Οδηγία 95/27/ ΕΚ ΕΕ L 168 της 18.07.1995, που τροποποιεί την Οδηγία 86/662/ΕΟΚ

21	ΚΥΑ	766/1991	Β' 83 / 21.02.1991	<p>Καθορισμός οριακών τιμών στάθμης θορύβου των χρονοκοπτικών μηχανών</p>	<p>1984/538/ΕΟΚ ΕΕ L 300 της 19.11.1984, σ. 171-178</p> <p>Οδηγία 1988/ 181/ΕΟΚ ΕΕ L 081 της 26.03.1988, σ. 71-74</p> <p>Οδηγία 1987/ 252/ΕΟΚ ΕΕ L 117 της 05.05.1987, σ. 22-27</p>
				<p>γείας και Τεχνολογίας και Εμπορίου για τον περιορισμό του θορύβου των υδραυλι- κών πτύων με καλντάρια, των προωθητών γαιών, των φορ- τωτών και των φορτωτών- εκκαφέν, σε συμμόρφω- ση προς την Οδηγία 95/27/ ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινο- βουλίου και του Συμβουλίου</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
22	ΥΑ	17252/1992	Β' 395 / 19.06.1992	Για καθορισμό δεικτών και ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων θορύβου που προέρχεται από την κυκλοφορία σε οδικά και συγκοινωνιακά έργα	
23	Νόμος	2696/ 1999	Α' 57 / 23.03.1999	Κύρωση του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας	Τροποποίηση Ν. 3542/2007 (ΦΕΚ Β' 50 / 02.03.2007)
24	ΚΥΑ	28340/ 2440/1992	Β' 532 / 18.08.1992	Περί μέτρων για τον περιορισμό της ηχορύπανσης που προέρχεται από μοτοσικλέτες, σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις των οδηγιών 78/1015/ΕΟΚ, 87/56/ΕΟΚ και 89/235/ΕΟΚ, αποδεκτές ηχητικές στάθμες, εγκρίσεις τύπου ΕΟΚ, μέθοδοι μέτρησης	

25	ΚΥΑ	25006/ 2234/1993	B' 523 / 13.07.1993	Συμμόρφωση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 92/97/ΕΟΚ της 10ης Νοεμβρίου 1992 για την τροποποίηση της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ «περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών κρατών-μελών που αναφέρονται στην αποδεκτή ηχοστάθμη και στις διατάξεις εξατμίσεως των οχημάτων με κινητήρα»	Οδηγία 70/157/ΕΟΚ ΕΕ L 42 της 23.02.1970, σ. 16 Οδηγία 92/97/ΕΟΚ ΕΕ L 371 της 19.12.1992, σ. 1-31
26	ΚΥΑ	35202/ 3113/1993	B' 789 /1993	Τροποποίηση της 28340/2440/1992 (ΦΕΚ Β' 532) και της 25006/2234/1993 (ΦΕΚ Β' 523) Κοινής Απόφασης Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, ΠΕΧΩΔΕ και Μεταφορών και Επικοινωνιών	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
27	ΚΥΑ	29087/ 2295/1997	Β' 79 / 07.02.1997	Τροποποίηση της ΚΥΑ οικ. 25006/2234/93 (ΦΕΚ Β' 523/13.07.1993), σε συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας 92/97/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 10ης Νοεμβρίου 1992 «για την τροποποίηση της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ περί προσγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών-μελών που αναφέρονται στην αποδεκτή ηχοστάθμη και στις διατάξεις εξαιρέσεως των οχημάτων με κινητήρα»	
28	ΠΔ	38/1996	Α' 26 / 16.02.1996	Περί καθορισμού των όρων και προϋποθέσεων ιδρύσεως και λειτουργίας συνεργείων συντήρησης και επισκευής αυτοκινήτων, μοτοσικλετών και μοτοποδηλάτων κ.λπ. - άρθρο 2, παρ. 2	

29	ΚΥΑ	3263/ 131/2000	Β' 935 / 27.07.2000	<p>Συμμόρφωση προς τις διατάξεις της Οδηγίας 1999/101/ΕΚ της Επιτροπής της 15ης Δεκεμβρίου 1999 «για την προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί προσεγγίσεως των κρατών-μελών που αναφέρονται στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξάτμισης των οχημάτων με κινητήρα»</p>	Οδηγία 1999/101/ΕΚ ΕΕ L 334 της 28.12.1999, σ. 41-42
30	Οδηγία	1973/ 350/ΕΚ	ΕΕ L 321, 22.11.1973, σ. 33-36	<p>Περί προσαρμογής στην τεχνική πρόοδο της Οδηγίας του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1970 «περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών-μελών που αναφέρονται στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξάτμισης των οχημάτων με κινητήρα»</p>	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
31	Οδηγία	1981/ 334/ΕΟΚ	ΕΕ L 134, 18.05.1984, σ. 6-27	Περί προσέγγισης των νομοθεσιών των κρατών-μελών που αναφέρονται στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξάτμισης των οχημάτων με κινήτρα	
32	Οδηγία	96/20/ΕΚ	ΕΕ L 092, 13.04.1996, σ. 23-35	Για την προσαρμογή στην τεχνική πρόοδο της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ σχετικά με την αποδεκτή ηχητική στάθμη και το σύστημα εξάτμισης των μηχανοκίνητων οχημάτων	
33	ΚΥΑ	11733/ 1991	Β' 384 / 10.06.1991	Περί μέτρων καταπολέμησης του θορύβου που εκπέμπεται κατά τις δοκιμές που συνοδεύουν την τοποθέτηση ή επισκευή συστημάτων συναγερμού οχημάτων	

34	Οδηγία	84/424/ ΕΟΚ	ΕΕ L 238, 06.09.1984, σ. 31-33	Της 3ης Σεπτεμβρίου 1984 για την τροποποίηση της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών-μελών που αναφέρονται στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξάτμισης των οχημάτων με κινητήρα
35	Οδηγία	77/212/ΕΟΚ	ΕΕ L 66, 12.03.1997, σ. 33-34	Της 8ης Μαρτίου 1977 περί τροποποίησης της Οδηγίας 70/157/ΕΟΚ όσον αφορά στο αποδεκτό ηχητικό επίπεδο και στη διάταξη εξάτμισης των οχημάτων με κινητήρα
36	ΚΥΑ	1725219/ 1992	Β' 395 / 19.06.1992	Καθορισμός δεικτών και ανώτατων επιτρεπόμενων ορίων θορύβου που προέρχεται από την κυκλοφορία σε οδικά και συγκοινωνιακά έργα

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
37	ΠΔ	225/1989	Α' 106 / 02.05.1989	Περί υγιεινής και ασφάλειας στα υπόγεια τεχνικά έργα - άρθρο 20, προστασία από υψηλούς θορύβους	
38	ΠΔ	455/1976	Α' 169 / 05.07.1976	Περί όρων και προϋποθέσεων ιδρύσεως και λειτουργίας σταθμών αυτοκινήτων και εγκαταστάσεως εντός αυτών πλυντηρίων-λιπαυτηρίων αυτοκινήτων κ.λπ.	
39	ΠΔ	1180/1981	Α' 293 / 06.10.1981	Περί ρυθμίσεως θεμάτων λειτουργίας βιομηχανικών-βιοτεχνικών και πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων	
40	ΚΥΑ	37393/ 2028/2003	Β' 1418 / 01.10.2003	Μέτρα και όροι για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους	Οδηγία 2000/14/ΕΚ ΕΕ L 162/1 της 03.07.2000

41	ΚΥΑ	ΗΠ 9272/ 471/2007	B' 286 / 02.03.2007	Τροποποίηση του άρθρου 8 της υπ' αριθμ. 37393/2028/2003 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ Β' 1418), σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2005/88/ ΕΚ «για την τροποποίηση της Οδηγίας 2000/14/ΕΚ για την προστασία των νομοθεσιών των κρατών-μελών σχετικά με την εκπομπή θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους» του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2005	Οδηγία 2005/88/ΕΚ ΕΕ L 344 της 27.12.2005
42	ΚΥΑ	1011/ 22/1994	B' 546 / 12.07.1994	Για καθορισμό χρονικών ορίων λειτουργίας κέντρων διασκέδασης και συναφών καταστημάτων	

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
43	ΑΔ	3/1996 1023/2/ 37-ια/1996	Β' 15 / 12.01.1996	Μέτρα για την τήρηση της κοινής ησυχίας	Διόρθωση σφάλματος ΦΕΚ Β' 109
44	ΥΑ	Α5/3010/ 1985	Β' 593 / 02.10.1985	Περί μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας από θόρυβο μουσικής των κέντρων διασκέδασης και λοιπών καταστημάτων	
45	ΥΑ	Υ2/15438/ 2001	Β' 1346 / 17.10.2001	Τροποποίηση της υ.δ. Α5/3010/85, [ΦΕΚ Β' 593] «μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας από θορύβους μουσικής κέντρων διασκέδασης και λοιπών καταστημάτων»	
46	ΚΥΑ	7034/ 1298/2000	Β' 368 / 24.03.2000	Για τις ελάχιστες αποστάσεις ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων - Για τις ανάγκες προστασίας των πολιτών	

					από θορυβώδεις ψυχαγωγικές δραστηριότητες, ορίζονται οι ελάχιστες αποστάσεις από κατοικίες και άλλες ευαίσθητες χρήσεις	
47	ΠΔ	85/1991	Α' 38 / 18.03.1991		Περί προστασίας των εργαζομένων από τους κινδύνους που διατρέχουν λόγω της έκθεσής τους στο θόρυβο κατά την εργασία - συμμόρφωση με την Οδηγία 86/188/ΕΟΚ	Οδηγία 86/188/ΕΟΚ ΕΕ L 137 της 24.05.1986, σ. 28-34
48	ΠΔ	17/1996	Α' 11 / 03.08.1996		Μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες 89/391/ΕΟΚ και 91/383/ΕΟΚ	Οδηγία 89/391/ΕΟΚ ΕΕ L 183 της 29.06.1989, σ. 1-8 Οδηγία 91/383/ΕΟΚ ΕΕ L 206 της 29.07.1991, σ. 19-21

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
49	ΠΔ	159/1999	Α' 157 / 03.08.1999	Τροποποίηση του ΠΔ 17/1996 «μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων κατά την εργασία σε συμμόρφωση με τις οδηγίες 89/391/ΕΟΚ και 91/383/ΕΟΚ» (ΦΕΚ Α' 11) και του ΠΔ 70α/1988 «προστασία των εργαζομένων που εκτίθενται σε σμίαντο κατά την εργασία» (ΦΕΚ Α' 31), όπως αυτό τροποποιήθηκε με το ΠΔ 175/1997 (ΦΕΚ Α' 150)	(βλ. παραπάνω)
50	ΠΔ	149/2006	Α' 159 / 28.07.2006	Ελάχιστες προδιαγραφές υγείας και ασφάλειας όσον αφορά στην έκθεση των εργαζομένων σε κινδύνους προερχόμενους από φυσικούς παράγοντες (θόρυβος) σε εναρμόνιση με την Οδηγία 2003/10/ΕΚ	Οδηγία 2003/10/ΕΚ EE L 042 της 15.02.2003, σ. 38-44

51	ΥΑ	3046/ 304/1989	Δ' 59 / 03.02.1989	Κτηριοδομικός κανονισμός - άρθρο 12: Περί ηχομόνωσης και ηχοπροστασίας - Παράμειροι ακουστικής άνεσης - Κατηγορίες ακουστικής άνεσης - Κριτήρια ηχομόνωσης και ηχοπροστασίας	
52	ΚΥΑ	61371/1990	Β' 603 / 18.09.1990	Περί καθορισμού ωρών λειτουργίας και βαθμού έντασης των μεγαφωνικών εγκαταστάσεων των εκλογικών κέντρων κ.λπ. των συνδυασμών και των υποψηφίων κατά την προεκλογική περίοδο	
53	ΚΥΑ	13352/ 2635/1990	Β' 437 / 16.07.1990	Εναρμόνιση με την Οδηγία 86/594/ΕΟΚ για τον αερόφρετο θόρυβο οικιακών συσκευών	Οδηγία 86/594/ ΕΟΚ ΕΕ L 344 της 06.12.1986, σ. 149-155, σχετικά με τον αερόφρετο θό- ρυβο που εκπέ- μπουν οι οικια- κές συσκευές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: Δάση

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Σύνταγμα 1975/ 1986/2001		Α' 85 / 18.04.2001 διόρθ. σφάημ. ΦΕΚ Α' 147 / 04.07.2001	Περί ψηφίσεως και θέσεως σε ισχύ του νέου Συντάγματος της χώρας	Άρθρο 24: Προστασία δασών και δασικών εκτάσεων
2	Σύνταγμα 1975/ 1986/2001			Αναδασωτέες εκτάσεις	Άρθρο 117
3	Νόμος	3208/2003	Α' 303 / 24.12.2003	Προστασία των δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση Δασολογίου, ρυθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις	
4	Νόμος	998/1979	Α' 289 / 29.12.1979	Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της χώρας	

5	Νόμος	86/1969	Α' 7 / 18.01.1969	Δασικός Κώδικας	
6	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος	
7	Νόμος	2742/1999	Α' 207 / 07.10.1999	Χωροταξικός σχεδιασμός και σειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις	Με το άρθρο 13 του Ν. 3044/2002 προστέθηκαν στο άρθρο 15 του Ν. 2742/1999 νέες παράγραφοι, οι με αρ. 10, 11, 12, 13
8	Νόμος	1734/1987	Α' 189 / 26.10.1987	Βοσκότοποι και ρύθμιση ζητημάτων σχετικών με κτηνοτροφική αποκατάσταση και με άλλες παραχωρήσεις, καθώς και θεμάτων σχετικών με δασικές εκτάσεις	Άρθρο 13, παρ. 1, εδ. β, γ και δ, όπως το εδ. β της ως άνω παρ. 1 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 40 του Ν. 2945/2001

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
9	Νόμος	2945/2001	Α' 223 / 08.10.2001	Εθνικό σύστημα προστασίας της αγροτικής δραστηριότητας και άλλες ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Γεωργίας	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: Προστασία Βιοποικιλότητας

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
1	Νόμος	177/1975	Α' 205 / 27.09.1975	Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του ΝΔ 86/69 «περί Δασικού Κώδικος»	Τροποποιήθηκε με το Ν. 2637/1998
2	Νόμος	855/1978	Α' 235 / 23.12.1978	Κύρωση της Σύμβαςης της Βαρκελώνης «περί προστασίας της Μεσογείου Θαλάσσης εκ της ρυπάνσεως» και των Πρωτοκόλλων αυτής «περί προλήψεως ρυπάνσεως της Μεσογείου Θαλάσσης εκ της απορρίψεως υσσιών εκ των πλοίων και αεροσκαφών» και «περί συνεργασίας διά την καταπολέμηση ρυπάνσεως της Μεσογείου Θαλάσσης εκ πετρελαίου και άλλων επιβλαβών ουσιών»	

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
3	Νόμος	1197/1981	Α' 240 / 03.09.1981	Προστασία των ζώων συντροφιάς, εργασίας και των εκτροφών	
4	Νόμος	1335/1983	Α' 32 / 14.03.1983	Κύρωση Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης	
5	Νόμος	1337/1983	Α' 33 / 14.03.1983	Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις	Άρθρο 29
6	Νόμος	1634/1986	Α' 104 / 18.07.1986	Κύρωση των Πρωτοκόλλων 1980 «για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές» και 1982 «περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου»	- Τροποποιήθηκε με το Ν. 3022/02 (ΦΕΚ Α' 44/2002) - Καταγεγραμμένες περιοχές: α) Αισθητικά Δάση: Νικοπόλεως,

7	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986			Μύτικα, Πευκιά Ξυλοκάστρου, νήσου Σκιάθου, Βάι, β) Εθνικοί Δρυμοί: Σαμαριάς, Σουνίου, γ) απολιθωμένο δάσος Λεσβου και δ) Αμβρακικός Κόλπος
8	Νόμος	1751/1988	Α' 26 / 09.02.1988	Κύρωση Πρωτοκόλλου τροποποιητικού της Συνθήκης Ραμσάρ για την προστασία των διεθνούς ενδιαφερόντος υγροτόπων/ υδροβιοτόπων	Προστασία του περιβάλλοντος	
9	Νόμος	1950/1991	Α' 84 / 03.05.1991	Περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ		

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
10	Νόμος	2055/1992	Α' 105 / 30.06.1992	Κύρωση Σύμβασης Ουάσιγκτον/ CITES για τη διεθνή εμπορία υπό εξουσιοδότηση ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας	
11	Νόμος	2204/1994	Α' 59 / 15.04.1994	Κύρωση Σύμβασης Ρίο ντε Τζανέιρο για τη βιοποικιλότητα	
12	Νόμος	2719/1999	Α' 106 / 26.05.1999	Κύρωση Σύμβασης Βόννης για τη διατήρηση των αποδημητικών ειδών της άγριας πανίδας	
13	Νόμος	2742/1999	Α' 207 / 07.10.1999	Χωροταξικός σχεδιασμός και σειφορος ανάπτυξη	Άρθρα 15 και 17, όπως τροποποιήθηκαν αντιστοίχως από τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 13 του Ν. 3044/2002

14	ΝΔ	86/1969	Α' 7 / 18.01.1969	Δασικός Κώδικας	Άρθρα 256-259 και 287-288, όπως τροποποιήθηκαν
15	ΝΔ	996/1971	Α' 192 / 06.10.1971	Περί αντικαταστάσεως και συμπληρώσεως διατάξεων του ΝΔ 86/69 «περί Δασικού Κώδικος» και κωδικοποίησε των υπ' αριθ. 871/71 και 919/71 ΝΔ	
16	ΝΔ	191/1974	Α' 350 / 20.01.1974	Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ	
17	ΠΔ	420/1970	Α' 27 / 31.01.1970	Αθλητικός Κώδικας	Όπως τροποποιήθηκε
18	ΠΔ	67/1981	Α' 23 / 30.01.1981	Περί Προστασίας της αυτοφυούς χλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της έρευνας επί αυτών	

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
19	ΚΥΑ	414985/ 1985	Β' 757 / 29.11.1985	Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας	- Ενωματώση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ - Τροποποιήθηκε με τις ΚΥΑ 366599/1996 (ΦΕΚ Β' 1188/1996), 294283/1998 (ΦΕΚ Β' 68/1998) και 87578/703/2007 (ΦΕΚ Β' 581/ 2007)
20	ΚΥΑ	33318/ 3028/1998	Β' 1289 / 28.12.1998	Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας	- Ενωματώση της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ - Τροποποιήθηκε, σε συμμόρφωση με διατάξεις της Οδηγίας 2006/105 του

21	ΥΑ	135286/ 5447/2002	Β' 1589 / 05.12.2002	Συγκράτηση Επιτροπής «Φύση 2000», σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 της ΚΥΑ 33318/3028/1998	Συμβουλή της 20ης Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την υπ' αριθ. 14849/853/Ε103/2008 ΚΥΑ (ΦΕΚ Β' 645/2008)
22	Κοινοτική Οδηγία	86/609/ΕΟΚ	ΕΕΛ 358, 18.12.1986, σ. 1-28	Προστασία ζώων χρησιμοποιούμενων για πειραματικούς σκοπούς	Βλ. επίσης Οδηγία 2003/65/ΕΚ ΕΕΛ 230 της 16.09.2003 - δεν έχουν ενσωματωθεί

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
23	Κοινοτική Οδηγία	99/22/ΕΚ	ΕΕ L 94, 09.04.1999, σ. 24	Διατήρηση των άγριων ζώων στους ζωολογικούς κήπους	Δεν έχει ενσωματωθεί στην ελληνική έννομη τάξη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: Βιομηχανική και βιοτεχνική δραστηριότητα

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
1	Εγκύκλιος ΥΠΕΧΩΔΕ	οικ. 186585/2661/2008		Άδειες διαχείρισης υγρών επικινδύνων αποβλήτων σε περιπτώσεις διάθεσής τους, ύστερα από επεξεργασία, εντός ή επί του εδάφους
2	ΥΑ	οικ.10281/660/Φ.15/2007	Β' 883 / 05.06.2007	Καθορισμός δικαιολογητικών για τη χορήγηση ειδικής άδειας εγκατάστασης, σύμφωνα με το άρθρο 4, παρ. 6, του Ν. 3325/2005
3	ΚΥΑ	12044/613/2007	Β' 376 / 19.03.2007 - διόρθ. σφάλμ. στο ΦΕΚ Β' 2259 / 27.11.2007	Καθορισμός μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από σιχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2003/105/ΕΚ «για τροποποίηση της Οδηγίας 96/82/ΕΚ του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζομένων με επικίνδυνες ουσίες» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2003 - Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 5697/590/2000 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (Β' 405/29.03.2000)

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
4	ΠΔ	78/2006	Α' 80 / 13.04.2006	Διάρθρωση, στελέχωση και αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Ανάπτυξης των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων
5	ΚΥΑ	ΗΠ/13588/ 725/2006	Β' 383 / 28.03.2006	Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 - Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 19396/ 1546/1997 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «Μέτρα και όροι για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων» (ΦΕΚ Β' 604)
6	ΥΑ	Φ.15/ οικ.8101/ 624/2005	Β' 552 / 22.04.2005	Διαδικασία δημοσιοποίησης αιτήσεων για χορήγηση άδειας εγκατάστασης και αποφάσεων χορήγησης άδειών εγκατάστασης για την ίδρυση δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις παρ. 5 και 6 του άρθρου 6 του Ν. 3325/2005 (ΦΕΚ Α' 68)

7	ΥΑ	Φ.15/ οικ.7818/ 618/2005	Β' 542 / 22.04.2005	Παραβάσεις που επισύρουν την επιβολή προστίμου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3325/2005 (ΦΕΚ Α' 68)
8	ΥΑ	Φ.15/ οικ.7817/ 615/2005	Β' 542 / 22.04.2005	Καθορισμός δικαιολογητικών και διαδικασίας για τη χορήγηση προθεσμίας για τεχνική ανασυγκρότηση ή για μεταφορά δραστηριότητας κατά τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 5 και της παρ. 9 του άρθρου 10 του Ν. 3325/2005
9	ΥΑ	Φ.15/ οικ.7815/ 615/2005	Β' 542 / 22.04.2005	Καθορισμός δικαιολογητικών και διαδικασίας για τη χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας των δραστηριοτήτων του Ν. 3325/2005 (ΦΕΚ Α' 68), καθώς και για την τροποποίηση αυτών
10	Νόμος	3325/2005	Α' 68/11.03.2005	Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών-βιοτεχνικών εγκαταστάσεων στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και άλλες διατάξεις

Α/Α	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
11	Κοινοτική Οδηγία	2004/35/ΕΚ	ΕΕ L 143, 30.04.2004, σ. 56-75	Περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά στην πρόληψη και στην αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας <i>(Υπό ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο)</i>
12	ΚΥΑ	ΗΠ/37111/2021/2003	Β' 1391 / 29.09.2003	Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν. 3010/2002
13	ΚΥΑ	ΗΠ/13727/724/2003	Β' 1087 / 05.08.2003	Αντιστοίχιση των κατηγοριών των βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων με τους βαθμούς όχλησης που αναφέρονται στα πολεοδομικά διατάγματα

14	ΚΥΑ	ΗΠ/11014/ 703/Φ104/ 2003	B' 332 / 20.03.2003	Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ), σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ ... και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 91)
15	ΚΥΑ	ΗΠ/15393/ 2332/2002	B' 1022 / 05.08.2002 - διόρθ. σφάημ. στο ΦΕΚ Β' 1117/ 2002	Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/86 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.ά» (ΦΕΚ Α' 91)
16	Νόμος	3010/2002	Α' 91 / 25.04.2002	Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορεύματα και άλλες διατάξεις

A/A	ΤΥΠΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ	ΦΕΚ/ΑΡΙΘ. ΕΠΙΣ. ΕΦΗΜ. (ΠΗΣ ΕΕ)	ΤΙΤΛΟΣ
17	ΚΥΑ	19661/ 1982/1999	Β' 1811 / 29.09.1999	Τροποποίηση της 5673/400/1997 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων» [ΦΕΚ Β' 192] - Κατάλογος ευαίσθητων περιοχών για τη διάθεση αστικών λυμάτων, σύμφωνα με το άρθρο 59, παρ. 1, της απόφασης αυτής
18	ΚΥΑ	5673/400/ 1997	Β' 192 / 14.03.1997	Μέτρα και όροι για την επεξεργασία αστικών λυμάτων
19	ΚΥΑ	26857/ 553/1988	Β' 196 / 06.04.1988	Μέτρα και περιορισμοί για την προστασία των υπόγειων νερών από απορριψίσεις ορισμένων επικίνδυνων ουσιών
20	ΠΔ	23.02 / 06.03.1987	Δ' 166 / 06.03.1987	Κατηγορίες και περιεχόμενο χρήσεων γης
21	Νόμος	1650/1986	Α' 160 / 16.10.1986	Για την προστασία του περιβάλλοντος
22	Νόμος	1337/1983	Α' 33 / 14.03.1983	Επίσκεψη των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις

23	ΠΔ	23/1981	Δ' 138 / 13.03.1981	«Περί των ληπτέων υπ' όψιν στοιχείων και του τρόπου καθορισμού των όρων των προ της 16.08.1923 υφισταμένων οικισμών των στερουμένων εγκκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου, ως και καθορισμού των όρων και περιορισμών δομήσεως των οικοπέδων αυτών»
24	ΠΔ	1180/1981	Α' 293 / 06.10.1981	«Περί ρυθμίσεως θεμάτων αναγομένων εις τα της ίδρύσεως και λειτουργίας βιομηχανιών, βιοτεχνιών, πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών και της εκ τούτων διασφαλίσεως περιβάλλοντος εν γένει»
25	Νόμος	858/1979	Α' 1 / 05.01.1979	«Περί συστάσεως θέσεων, μεταφορής αρμοδιοτήτων και ρυθμίσεως τινών θεμάτων Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενεργείας»
26	Υγ. Διατ.	Ειβ/ 221/1965	Β' 138 / 24.02.1965	«Περί διαθέσεως λυμάτων και βιομηχανικών αποβλήτων»

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

**Βιβλιογραφία
Ιστοσελίδες
στο διαδίκτυο**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ανακοίνωση της Επιτροπής - Η ευρωπαϊκή στρατηγική για το περιβάλλον και την υγεία, αριθ. COM (2003) 338, της 11ης Ιουνίου 2003 (http://ec.europa.eu/environment/health/index_en.htm)

Ανακοίνωση της Επιτροπής - Περιορισμός της αλλαγής του κλίματος του πλανήτη σε αύξηση της θερμοκρασίας κατά 2 βαθμούς Κελσίου - Η πορεία προς το 2020 και μετέπειτα, αριθ. COM (2007) 0002, της 10ης Ιανουαρίου 2007 (http://ec.europa.eu/environment/climat/future_action.htm)

Eurobarometer Special Surveys, Ref. 295, EB68.2, "Attitudes of European citizens towards the environment", March 2008 (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_295_en.pdf και http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_295_sheet_el.pdf)

Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, "Το Ευρωπαϊκό περιβάλλον: κατάσταση και προοπτικές - 2005", No 1/2005 (http://reports.eea.europa.eu/state_of_environment_report_2005_1/en)

Πράσινη Βίβλος - Η προσαρμογή της Ευρώπης στην αλλαγή του κλίματος - επιλογές δράσης για την ΕΕ, αριθ. COM (2007) 354, της 29ης Ιουνίου 2007 (http://ec.europa.eu/environment/climat/adaptation/index_en.htm)

Standard Eurobarometer 69 / Άνοιξη 2008 - Κοινή Γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Εθνική Ανάλυση - Ελλάδα, Ιούνιος 2008 (http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb69/eb69_el_nat.pdf)

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Το γενικό πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Αθανασοπούλου, Χ., Οικονομική ελευθερία και προστασία του περιβάλλοντος, σύγχρονες προοπτικές σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002

Παννακούρου, Γ., Κρεμλής, Γ., Σιούτη, Γ., (επιμ.), Η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος στην Ελλάδα: 1981-2006, Ελληνική Εταιρεία Δικαίου Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007

Δεκλερή, Μ., Το Δίκαιο της Βιωσίμου Αναπτύξεως, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000

Δελλής, Γ., Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998

Καράκωστας, Ι. Κ., Περιβάλλον και Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2006, σ. 559

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007 (2η έκδοση)

Παπαδημητρίου, Γ., (επιμ.), Το άρθρο 24 του Συντάγματος μετά την αναθεώρησή του, Πρακτικά Ημερίδας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2002

Παπαδημητρίου, Γ., (εισ.-επιμ.), Η κοινωνία των πολιτών και η εφαρμογή του περιβαλλοντικού δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007

Σιούτη, Γ.Π., Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003, σ. 100-102

Σκουρής, Β., Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και

την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Σκούρτος, Μ. Σ., Σοφούλης, Κ. Μ., (επιμ.), Η περιβαλλοντική πολιτική στην Ελλάδα, Εκδόσεις Τυπωθήτω, Αθήνα 1995

Σπηλιωτόπουλος, Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007

Τάχος, Α. Ι., Δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006

Τάχος, Α. Ι., Βασικές διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος: ελληνική νομοθεσία, κοινοτικό δίκαιο, διεθνείς συμβάσεις, βασική νομολογία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

Τσάλλτας, Γ. Ι., Κατσιμπάρδης, Κ. Γ., (επιμ.), Αειφορία και Περιβάλλον-Η Ευρωπαϊκή και Εθνική Προοπτική, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα 2004

WWF Ελλάς, Δεσμεύσεις χωρίς εφαρμογή: η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα, Αθήνα: Ιούνιος 2008. Διαθέσιμο διαδικτυακά στη διεύθυνση: http://politics.wwf.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=450&Itemid=412

Ιστοσελίδες στο διαδίκτυο

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων:
www.minenv.gr

Συνήγορος του Πολίτη: www.synigoros.gr

Νόμος+Φύση, Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία:
www.nomosphysics.org.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ

Χαϊνταρλής, Μ., Το νομικό καθεστώς των Οχηλουσών Εγκαταστάσεων (Όψεις του Δικαίου του Περιβάλλοντος), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Η Διοικητική Διαδικασία Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, Εκδόσεις Σάκουλα, Θεσσαλονίκη 1995

Ιστοσελίδες στο διαδίκτυο

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Νομοθεσία για την ενέργεια, ΑΠΕ και Συμπαράγωγή: <http://www.rae.gr/about/main.htm>

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, Νομοθεσία, Περιβαλλοντική αδειοδότηση:
http://www.elinyae.gr/el/category_details.jsp?cat_id=923

Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), Εκθέσεις - Πορίσματα / Κύκλος Ποιότητας Ζωής: http://www.synigoros.gr/porismata_pz.htm

Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ), Ειδική ιστοσελίδα του ΣτΠ για το περιβάλλον: <http://www.synigoros.gr/perivallon/>

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων:
www.minenv.gr

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος: www.tee.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ - ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Μενουδάκος, Κ., Η Σύμβαση του Άρχου και η νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας για την πληροφόρηση και συμμετοχή των πολιτών, Νόμος+Φύση (www.nomosphysis.org.gr), Νοέμβριος 2007

Μενουδάκος, Κ., Σύμβαση του Άρχου και Κοινοτικό Δίκαιο: Μια συγκριτική προσέγγιση, Νόμος+Φύση (www.nomosphysis.org.gr), Σεπτέμβριος 2003

Ιστοσελίδες στο διαδίκτυο

Νόμος+Φύση, Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία:
www.nomosphysis.org.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ

Γκίκας, Π., «Ο θεσμός της Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων», Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος και Προστατευόμενων Περιοχών», ΙΝΕΠ, 2008

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007 (2η έκδοση)

Μουστάκης, Απ., «Οδηγία 2000-60», Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος και Προστατευόμενων Περιοχών», ΙΝΕΠ, 2008

Σιούτη, Γλ. Π., Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Συνήγορος του Πολίτη, Ετήσια Έκθεση 2006, «Περιβαλλοντική Πληροφόρηση», σ. 140-148

ΥΠΕΧΩΔΕ, «Προδιαγραφές και Πρότυπα Μελετών Προστατευόμενων Περιοχών και Φορέων Διαχείρισης», Μέρος ΙΙ, Οδηγός Εκπόνησης ΕΠΜ, Επιμορφωτικό Πρόγραμμα «Διαχείριση Φυσικού Περιβάλλοντος και Προστατευόμενων Περιοχών», ΙΝΕΠ, 2008

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Βρετού, Β., Ευρωπαϊός Διαμεσοθαλαβητής-Συνήγορος του Πολίτη. Ο ρόλος τους στην προστασία του περιβάλλοντος, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2008

Κοντόγιωργα-θεοχαροπούλου, Δ., «Η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής ως προϋπόθεση του παραδεκτού της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του ΣτΕ», ΕΔΔΔ, 1977

Λαζαράτος, Π., Το δικαίωμα ακυρώσεως στη διοικητική διαδικασία, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992

Λαζαράτος, Π., Η διοικητική ενημέρωση του ιδιώτη ως προς την ενδικοφανή προσφυγή και τα ένδικα βοηθήματα που διαθέτει, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995

Λαζαράτος, Π., Η θεραπεία της ελλείψεως προηγούμενης ακυρώσεως του διοικουμένου στην ενδικοφανή προσφυγή, Διοικητική Δίκη, 1993, σελ. 927 επ.

Σπηλιωτόπουλος, Επ., Εγχειρίδιον διοικητικού δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998

United Nations Commission for Europe, The Aarhus Convention- An Implementation Guide, Geneva 2000

European Environmental Bureau, Your Rights under Environmental Legislation in the EU, Brussels, December 2004

Κανελλόπουλος, Π. Ι., Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τη Συνθήκη της Νίκαιας, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2003

Tsadiris, "The European Ombudsman", στο: Craig, P., (ed.), European Administrative Law, Oxford University Press 2006, σ. 829 επ.

Ιστοσελίδες

Οικονομική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE), Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες:

<http://www.unece.org/env/pp/>,

<http://www.unece.org/env/pp/compliance> και

<http://www.unece.org/env/pp/EU%20texts/conventioningreek.pdf>

Καταγγελία προς την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για μη τήρηση του Κοινοτικού Δικαίου: http://ec.europa.eu/community_law/your_rights/your_rights_forms_en.htm

Υποβολή αναφοράς στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:
http://www.europarl.europa.eu/committees/peti_home_en.htm
και <http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=49&language=en>

Ο Ευρωπαϊός Διαμεσοδραβτής: <http://www.ombudsman.europa.eu>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Ειδική Υπηρεσία Επιθεωρητών Περιβάλλοντος (ΕΥΕΠ):
<http://www.minenv.gr/eyep/index.html>

Συνήγορος του Πολίτη (ΣτΠ): www.synigoros.gr

Ειδική ιστοσελίδα του ΣτΠ για το περιβάλλον:
www.synigoros.gr/perivallon

Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης (ΓΕΔΔ): www.gedd.gr

Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ):
www.sedd.gr

Βουλή των Ελλήνων: <http://www.parliament.gr>

Πληροφορίες για τον Κοινοβουλευτικό Έλεγχο:
<http://www.parliament.gr/organwsh/koinov.asp>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΝΔΙΚΑ ΜΕΣΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ (ΕΘΝΙΚΑ, ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ, ΕΔΔ)

Αστικός κώδικας και εισαγωγικός νόμος, Επιμέλεια: Α. Νασίκα. Σειρά: Σύγχρονη Νομοθεσία. Ενημερωμένος έως και το Ν. 3500/2006 (Νοέμβριος 2006), Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2006

Γέροντας, Α., Λύτρας, Σ., Παυλόπουλος, Π., Σιούτη, Γλ., Φλογαΐτης, Σ., Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004

Γεωργιάδης, Α., Σταθόπουλος, Μ., Ερμηνεία κατ' άρθρο του Αστικού Κώδικα, Τόμος Ι, Γενικές Αρχές, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλα, 1997

Γεωργιάδης, Α., Σταθόπουλος, Μ., Ερμηνεία κατ' άρθρο του Αστικού Κώδικα, Τόμος V, Εμπράγματο Δίκαιο, Εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλα, 1996

Δαγτόγλου, Π., Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004

Δαγτόγλου, Π., Διοικητικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2004

Καράκωστας, Ι. Κ., Περιβάλλον και Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2006 (2η έκδοση)

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007 (2η έκδοση)

Σιούτη, Γλ. Π., Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Σκουρής, Β., Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2003

Σπηλιωτόπουλος, Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2007

Τάχος, Α. Ι., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, Εκδόσεις Π. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005

Ιστοσελίδες στο διαδίκτυο

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου:
http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/5BB48C8F-C803-4E01-AF77-A6AB5C11DF5F/0/GRE_Infodoc.pdf και
<http://www.echr.coe.int/>

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: <http://curia.europa.eu>
και http://curia.europa.eu/el/instit/presentationfr/index_cje.htm

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Επιμέρους πεδία περιβαλλοντικής προστασίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007 (2η έκδοση)

Χρήσιμες Ιστοσελίδες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Πολιτική για τα Ύδατα: http://ec.europa.eu/environment/water/index_en.htm

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων:
www.minenv.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δωρή, Φ. Ε., Τα Δημόσια Κτήματα, Αιγιαλός και Παραλία, Ρύπανσις Θαλασσίου Περιβάλλοντος, Τόμ. Β΄, Τεύχος Α΄, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1995

Καραβέλλης, Δ., Κατσαδωράκης, Γ., Μαραγκού, Π., Νάντσου, θ., Σβωρώνου, Ε., Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής, Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, WWF ΕΛΛΑΣ, Αθήνα 2003

Καράκωστας, Ι. Κ., Περιβάλλον και Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 2000

Ορφανού, Ιφ., Νομικός Οδηγός του Ενεργού Πολίτη Αιγαίου, Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Αθήνα 2007

Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
(2006), REPORT OF GREECE ON COASTAL ZONE MANAGEMENT

Ιστοσελίδες

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ)
Νομοθεσία - Ρύπανση θαλάσσιου περιβάλλοντος:
<http://www.elinyae.gr/el/index.jsp>

Νομοθεσία - Προστασία θαλάσσιου περιβάλλοντος:
http://www.elinyae.gr/el/category_details.jsp?cat_id=924

Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ΤΟ
ΔΙΚΤΥΟ NATURA 2000 ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ:
<http://www.minenv.gr/1/12/121/12103/g1210300/g12103000000.html>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΔΑΦΟΣ

Alloway, B. J., The origins of heavy metals in soils, Heavy metals in Soils, Blackie Academic & Professional, Glasgow, 1995, σ. 38-57

Yaron, B., Calvet, R., Prost, R., Soil Pollution (Processes and Dynamics), Springer, Berlin 1996

European Commission, Soil Protection - The Story behind the Strategy, Luxembourg 2006

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, «Θεματική στρατηγική για την προστασία του εδάφους», Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2006

Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό πλαισίου προστασίας του εδάφους και την τροποποίηση της Οδηγίας 2004/35/ΕΚ, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2006

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΙΚΙΣΜΩΝ

Αραβαντινός, Α., Πολεοδομικός σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα 2007 (2η έκδοση)

Γεράρδη, Κη., Ο πολεοδομικός σχεδιασμός στην Ελλάδα με τον οικιστικό νόμο 1337/83. Η επιχείρηση πολεοδομικής ανασυγκρότησης τη δεκαετία 1980-1990, Αθήνα 1999

Τζίκα-Χατζοπούλου, Α., Πολεοδομικό δίκαιο, Πανεπιστημιακές εκδόσεις ΕΜΠ, Αθήνα 2003

Παπαγρηγορίου, Β. Ι., Πολεοδομία, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007

Χριστοφιλόπουλος, Δ., Δόμηση εκτός σχεδίου πόλεως, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2007

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΡΓΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

Δίκτυα μεταφοράς ρεύματος

Ελληνική Επιτροπή Ατομικής Ενέργειας: www.eeae.gr

Guidelines for limiting exposure to time-varying electric, magnetic, and electromagnetic fields (up to 300 GHz):

<http://www.icnirp.de/documents/emfgdl.pdf>

Δίκτυα κινητής τηλεφωνίας

Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων: www.eett.gr

Συνήγορος του Πολίτη, Συνήγορος για το Περιβάλλον, Δίκτυα:

http://www.synigoros.gr/perivallon/oikistiko_06.htm

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

Χρήσιμες ιστοσελίδες

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Ενέργειας και Μεταφορών: http://ec.europa.eu/energy/index_en.html

Ευρωπαϊκή Ένωση Φωτοβολταϊκών Βιομηχανιών (EPIA):
<http://www.epia.org/>

Ευρωπαϊκή Ένωση Αιολικής Ενέργειας (European Wind Energy Association): <http://www.ewea.org/>

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων:
www.minenv.gr

Υπουργείο Ανάπτυξης: www.ypan.gr

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας: www.rae.gr

Ελληνικός Σύνδεσμος Ηλεκτροπαραγωγών από ΑΠΕ:
www.hellasres.gr

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΤΕΡΕΑ, ΥΓΡΑ, ΤΟΞΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ

-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΗΧΟΡΡΥΠΑΝΣΗ

Ηχορύπανση: <http://2tee-zograf.att.sch.gr>

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ),
Νομοθεσία - Ηχορύπανση: <http://www.elinyae.gr/el/index.jsp>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10: ΔΑΣΗ

Καράκωστας, Ι. Κ., Περιβάλλον και Δίκαιο, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 2000

Μαριά, Ε. Α., Η νομική προστασία των δασών, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998

Παπαδημητρίου, Γ., «Το περιβαλλοντικό Σύνταγμα. Θεμελίωση, περιεχόμενο και λειτουργία», Νόμος και Φύση 2/94, σ. 375 επ.

Ρώτης, Β., Η συνταγματική κατοχύρωση της προστασίας του περιβάλλοντος, Τόμος Τιμητικός ΣτΕ Ι, 1929-1979, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997

Χατζοπούλου, Ι., «Οι μεταρρυθμίσεις των διατάξεων του άρθρου 24 του Συντάγματος του 1975 που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα των δασών και των δασικών εκτάσεων», ΕλλΔνη 6/2001, σ. 1529 επ.

Χατζοπούλου, Ι., «Εγκατάσταση και λειτουργία μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών σε δάση ή δασικές εκτάσεις», Ενέργεια και Δίκαιο, Τεύχος 3/2005, σ. 32 επ.

Χατζοπούλου, Ι., «Ο νόμος 3208/2003 'Προστασία δασικών οικοσυστημάτων, κατάρτιση δασολογίου, ρύθμιση εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων και άλλες διατάξεις'», ΔτΑ 25/2005, σ. 113 επ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2007 (2η έκδοση)

Καραβέλλης, Δ., Κατσαδωράκης, Γ., Μαραγκού, Π., Νάντσου, θ., Σβωρώνου, Ε., Διαχείριση Προστατευόμενων Περιοχών: Οδηγός Ορθής Πρακτικής, WWF Ελλάς, Αθήνα 2003

Μιχαηλοπούλου, Χ., Νομοθεσία για το Περιβάλλον, Εκδόσεις Ζήτη, Θεσσαλονίκη 2004

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12: ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Αναγνωστοπούλου, Α., «Χωροταξική ένταξη της βιομηχανικής δραστηριότητας», εκδόσεις Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, Προστασία του Περιβάλλοντος από τη Βιομηχανική Δραστηριότητα-Πρόληψη Βιομηχανικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης, Αθήνα 1999, σ. 67-88

Θεοχάρη, Χρ., «Οδηγία Seveso, Προβλήματα από την εφαρμογή της και προοπτικές», Εκδόσεις Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, Προστασία του Περιβάλλοντος από τη Βιομηχανική Δραστηριότητα-Πρόληψη Βιομηχανικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης, Αθήνα 1999, σ. 187-197

Μουζάκης, Γ., «Κοινοτική Οδηγία Seveso II και Εφαρμοσμένη Διαχείριση της Επικινδυνότητας στην Ελλάδα», Εκδόσεις Ελληνικού Ινστιτούτου Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας, Προστασία του Περιβάλλοντος από τη Βιομηχανική Δραστηριότητα-Πρόληψη Βιομηχανικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης, Αθήνα 1999, σ. 198-204

Χαϊνταρλής, Μ., Το νομικό καθεστώς των Οχλουσών Εγκαταστάσεων (Όψεις του Δικαίου του Περιβάλλοντος), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1999

Κουτούπα-Ρεγκάκου, Ε., Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005

Ιστοσελίδες

Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων:
www.minenv.gr

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος: www.tee.gr

Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας:
www.elinyae.gr

ISBN: 978-960-6762-07-9
978-960-85918-9-9